

Journal of Roi Kaensarn Academi

ISSN 2697-5033 (Online)

Journal of Roi Kaensarn Acadami

ISSN 2697-5033 (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2565

วัตถุประสงค์

Journal of Roi Kaensarn Acadami เป็นวารสารวิชาการ ราย 1 เดือน (ปีละ 12 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม, ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 3 มีนาคม, ฉบับที่ 4 เมษายน, ฉบับที่ 5 พฤษภาคม, ฉบับที่ 6 มิถุนายน, ฉบับที่ 7 กรกฎาคม, ฉบับที่ 8 สิงหาคม, ฉบับที่ 9 กันยายน, ฉบับที่ 10 ตุลาคม, ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน, และ ฉบับที่ 12 ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Roi Kaensarn Acadami ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ เริ่มตั้งแต่ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 เป็นต้นไป

- ฉบับที่ 1 มกราคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มกราคม)
- ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
- ฉบับที่ 3 มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
- ฉบับที่ 4 เมษายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
- ฉบับที่ 5 พฤษภาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤษภาคม)
- ฉบับที่ 6 มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
- ฉบับที่ 7 กรกฎาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กรกฎาคม)
- ฉบับที่ 8 สิงหาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
- ฉบับที่ 9 กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
- ฉบับที่ 10 ตุลาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
- ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤศจิกายน)
- ฉบับที่ 12 ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรัพย์สินและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรัพย์สินความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีรดนัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

ผศ.ดร.ภูมิภควัชร ภูมิพงศ์คชศร

ผศ.ดร.วินิจ ผาเจริญ

ผศ.ดร.ญาณกร โท้ประยูร

ผศ.ดร.โยตะ ชัยวรรณกุล

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ, ดร.

ดร.จิตาภา เรมมีศรีสุข

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ดร.รุ่งโรจน์ สรสระบุญ

ดร.ธันยรัตน์ จันทรทรงพล

ดร.จันทนา อุดม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยสยาม

สถาบันรัชต์ภาคย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโกคางกุล

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

ผศ.ดร.กุลจิรา รักษนคร

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.อภิญวัณน์ โพธิ์सान

ผศ.ดร.สมศักดิ์ จันทรผ่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวา
ผศ.ดร.ภูมิภควัธน์ ภูมิพงศ์คชสร
พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.
พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ,ดร.
ดร.เกษสุตา โภคานิตย์
ดร.สมพงษ์ เกษานุช
ดร.สมควร นามสีฐาน
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย
ดร.ภาณุวัฒน์ กิตติกรวรรณธ์ รัตนพิมลพลแสน
ดร.ลักขณา อินทร์บึง
ดร.ปรัชญา มีโนนทองมหาศาล
ดร.รัชดา ภักดียิ่ง
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล
ดร.สาคร มหาหิงค์
ดร.อดิสร หนันคำจร

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
นักวิชาการอิสระ
วิทยาลัยพิษณุพนธ์
นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนิรารรณ บุตรจันทร์

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ➔ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับ 1
ด้านเพื่อส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
จตุรภัทร มาศโสภา, ธารทิพย์ ขุนทอง และ บุษยรัตน์ จันทร์ประเสริฐ
- ➔ การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน 16
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, ธารทิพย์ ขุนทอง และ ธรรมรัตน์ เรือนงาม
- ➔ **The Quality of Graduates in Community Development According to the 32**
National Qualifications Framework for Higher Education in Numerical
Analysis, Communication and Information Technology Skills
Daycho Khaenamkhaew, Chettha Muhamad, Jittima Damrongwattana,
Damrongphan Jaiwiraphong and Boonying Pratum
- ➔ การบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ 42
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์
รัชภูมิ ศรีเพ็ง
- ➔ การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ : กรณีศึกษา บ้าน 56
กำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร
ฉันทนา แสงสุวรรณถาวร
- ➔ คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอ 70
แม่สอด จังหวัดตาก
พระมหาอำพล สมปนฺนพล (มูระคา)
- ➔ การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐสร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ 83
พีรพงษ์ ตลับทอง
- ➔ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ 97
นพคุณ นำจิตรไทย
- ➔ การเผยแพร่พระพุทธรศานาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก 111
พระเทพ ปิยสิโล (พิงทองคำ)
- ➔ การเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ 122
พระมหายอด อภิปัญญา (โสภา)

- ➔การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา 134
พระอริการณฐวร คุณวโร (ถาวรศักดิ์)
- ➔การสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจบ อำเภอ 144
เมือง จังหวัดตาก
พระอริการเสด็จ ปฎิภาณ (เการาช)
- ➔ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการใช้บริการและพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการธุรกิจ 157
ขนส่งสินค้าบริเวณจุดผ่านแดนถาวร ด่านสะพานมิตรภาพ ไทย-ลาว 1 จังหวัดหนองคาย
กัลยกร เทียนชัย และ สุธาศิณี สุศิวั
- ➔คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก สังกัด 173
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
นรเศรษฐ์ ชุมวงศ์, ทศนีย์ ทิพย์คงคา และ เอก เกิดเต็มภูมิ
- ➔ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงาน 189
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
พนิดา ตระหง่าน, พัชรา จันทรัตน์ และ สุนีย์ สอนตระกูล
- ➔ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขต 204
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
วรวิมล จิรสจิริธรรม, ฉลอง ทับศรี และ สมโภชน์ อเนกสุข
- ➔บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่ม 220
เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
เกียรติศักดิ์ สาสุทธิ, วราภรณ์ โพธิ์งาม และ เอก เกิดเต็มภูมิ
- ➔ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครัญญะ 237
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
จรรยา บุญธรรม, อังกุล สมคะเนย์ และ มงคล จิตรโสภิน
- ➔ การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา 254
กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
อมรลักษณ์ คล้ายเรือง, วาสนา ขัตติยวงษ์ และ สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์

- ➔ ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 270
การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
อนุวัฒน์ วิภาดาธารคุณ, บงกช ชินนพคุณ และ อังกุล สมคะเนย์
- ➔ แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษา 283
ตอนปลาย
ปวิณญาพัฒน์ วรพันธ์, ชัยรัตน์ โตศิลา และ อัญชลี สุขในสิทธิ์
- ➔ ความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด 299
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2
วิทยา ศิริกุลไพศาล และ อธิศักดิ์ อุปไมยอริชัย
- ➔ การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขต 311
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
ตรีรัตน์ นระ, ประเมศร์ กลิ่นหอม และ สาโรจน์ เผ่าวงศากุล
- ➔ ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน 323
ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2
อุมาพร สีสุนทรียา และ วาณิช ประเสริฐพร
- ➔ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญชีบัณฑิต 338
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุก
สาขาวิชา หรือเทียบเท่า
บุษบงกช บุญกุล, นภัสวัณ จิตติลาภานนท์, สุนิษา ธงจันทร์, สมใจ บุญหมื่นไวย,
พลาณัฐ คงคา, พรพิมล อัฐรัตน์, สมศักดิ์ จินตวัฒน์กุล และ ศรัณญา คมขุนทด
- ➔ กลวิธีการนิพนธ์ในบทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมมงคล 349
ภาสพงศ์ ผิวนพอใช้

บทความวิชาการ

- ➔ ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายและความสำคัญสำหรับการศึกษาภาวะผู้นำ 365
พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์
- ➔ แพลตฟอร์มธุรกิจออนไลน์ : อาชีพเกิดใหม่ในยุคดิจิทัล 379
วรศรา กลมทุกสิ่ง และ ชวินท์ อัมมรัตน์กุล

➔ หนังสือเมืองคอน : องค์ประกอบและการจัดการความรู้ของเครือข่ายการแสดงหนังตะลุงใน 388

จังหวัดนครศรีธรรมราช

พระพงศ์ สุจริตพันธ์, เดโช แชน้ำแก้ว, เชษฐา มุทะมัด, บุญยิ่ง ประทุม, ดำรงค์พันธ์ ใจ
ห้าววีระพงศ์ และ พิศาว สุจริตพันธ์

➔ สี่รวม : แนวทางพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้กรณีศึกษา พื้นที่เทศบาลเมือง 399

ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เชษฐา มุทะมัด, เดโช แชน้ำแก้ว, พระพงศ์ สุจริตพันธ์, บุญยิ่ง ประทุม และ พิศาว
สุจริตพันธ์

➔ การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียน 409

นิวัฒน์ สาระพันธ์

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียน
กลับด้านเพื่อส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
**The Development of Learning Activity Socio-scientific Issues with Flipped
Classroom to Enhancing Scientific Literacy for Grade 10 Students**

จตุรภัทร มาศโสภา,
ธารทิพย์ ขุนทอง และ บุษยารัตน์ จันทรประเสริฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Chaturapat Massopha,
Thanthip Kunthong and Budsayarat Janprasert
RajabhatRajanagarindra University, Thailand
Corresponding Author : E-mail : Massopha@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านให้มีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1 / E_2) ตามเกณฑ์ 75 / 75 2) เพื่อพัฒนาการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีระดับการรู้วิทยาศาสตร์ผ่านเกณฑ์อยู่ที่ระดับ 3 ร้อยละ 80 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนผดุงนารี อำเภอมะหาสารคามจังหวัดมหาสารคามจำนวน 32 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 1) แผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน 2) แบบทดสอบการรู้วิทยาศาสตร์จำนวน 16 ข้อ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ร้อยละ, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.44 / 77.20 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 มีระดับการรู้วิทยาศาสตร์อยู่ที่ระดับ 3 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ระดับ 3 ร้อยละ 96.87 จะเห็นได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้

คำสำคัญ: การรู้วิทยาศาสตร์; ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคม; แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

Abstracts

The purposes of this research were to 1) development of Learning Activity Socio-scientific Issues with Flipped Classroom for 10th Grade Students' performance (E₁/E₂) criteria 75/75 2) development Scientific Literacy Studied with Learning Activity Socio-scientific Issues with Flipped Classroom have pass to level 3 the criteria percent 80. The research sample dividable as follows were 32 of 10th grade students class 3 at a school of one in Muang district Mahasarakham Province in the second semester of the academic year 2020. They were selected by Cluster Random Sampling. The instruments used in the study were as follows : 1) include lesson plans for Socio-scientific Issues with Flipped Classroom 2) include 20 item achievement test with 16 item scientific literacy test .The statistical method employed for data analysis were percentage, mean, standard deviation.

The results of the research were as follows: 1) The learning plan activity by using Socio-scientific Issues with Flipped Classroom for 10th Grade Students'. had an efficiency of 80.20 / 77.44 pass the specified criteria 75 / 75 2) 10th grade students class 3 learned by using Socio-scientific Issues with Flipped Classroom scientific literacy level 3 pass the specified criteria percent 96.87 it can be seen that Lesson Plan Socio-scientific Issues with Flipped Classroom ability to Enhancing Scientific Literacy for Grade 10 Students

Keywords: Scientific literacy; Socio-scientific Issues; Flipped Classroom

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม หรือยุคเศรษฐกิจดิจิทัล รัฐบาลต้องการให้เศรษฐกิจได้เปรียบในเชิงแข่งขันมากขึ้นด้วยการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วย และให้ความคิดสร้างสรรค์มาเป็นแรงผลักดัน จึงต้องอาศัยความร่วมมือในทุกภาคส่วน โดยปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สู่การพัฒนาอนาคต ก็คือ ปัจจัยด้านการศึกษาที่จำเป็นต้องให้คนในชาติได้รับการพัฒนาศักยภาพตลอดช่วงชีวิตยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ทั้งถึงและเท่าเทียมให้เป็นที่ไปตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนการศึกษาที่สอดคล้องกับประเทศไทย 4.0 จึงต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนเป็นนักคิด นักสร้างนวัตกรรมและกระตุ้นให้คนที่เข้าเรียนวิทยาศาสตร์ มุ่งหวังที่จะเป็นเจ้าของธุรกิจนวัตกรรมด้วยตัวเองการพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 จึงฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการสหวิทยาการ จึงมีการเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการวิจัยและพัฒนา (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562 : ออนไลน์) การรู้วิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) จึงเป็นรากฐานสำคัญของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่บ่งถึงความสามารถในการคิดตัดสินใจตระหนักถึงปัญหา วิทยาศาสตร์ ความสามารถในการแก้ปัญหาให้เหมาะสมโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย เป็นกุญแจสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในอนาคต (Lin and Mintzes, 2010 : 993) การรู้วิทยาศาสตร์ยังเป็นสมรรถนะหนึ่งที่โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติหรือ PISA ใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาแต่ละประเทศ

สามารถเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนสำหรับการใช้ชีวิตและการมีส่วนร่วมกับสังคมในอนาคตเพียงพอหรือไม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : ออนไลน์) จากผลการประเมินการรู้วิทยาศาสตร์ของ PISA 2018 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทย คือ 426 คะแนน ถือว่านักเรียนไทยมีระดับการรู้วิทยาศาสตร์เฉลี่ยในระดับที่ 2 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่อยู่ในองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) ที่มีค่าเฉลี่ย 489 คะแนนซึ่งอยู่ในระดับที่ 3 แสดงให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาไทยที่นักเรียนขาดกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถพัฒนาวิธีการคิดเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562 : ออนไลน์) ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรวมถึงการจัดการเรียนรู้อัตโนมัติเพื่อยกระดับจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ไปสู่การรู้วิทยาศาสตร์ ภายใต้เป้าหมายและคุณภาพการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ที่ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตวิทยาศาสตร์ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า การป้องกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างมีคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 3) นักวิชาการศึกษาจึงพยายามเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับแต่ละวัฒนธรรมและส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์สังคมแต่ละระดับ (ประสาธน์เนืองเฉลิม, 2558 : 212)

การจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคม (Socio-scientific Issues) เป็นอีกหนึ่งการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในสอนในปัจจุบันเนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสังคมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนรู้วิทยาศาสตร์จากการโต้แย้งประเด็นวิทยาศาสตร์จากสถานการณ์จริง เชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับวัฒนธรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาตัดสินในสถานการณ์ โดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม คำนึงถึงบริบทสังคม การเมือง เศรษฐกิจ มีจิตสำนึกต่อสังคม พร้อมเป็นพลเมืองที่รู้วิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน (Sadler and Zeidler, 2005 : 112) รวมถึงยังพบความสัมพันธ์กับการรู้วิทยาศาสตร์คือการอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อระบุปัญหา ค้นหาความรู้ อาศัยหลักฐานและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ เป็นการตรวจสอบความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยบูรณาการกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ ตระหนักถึงองค์ประกอบของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด การรู้คุณค่าระหว่างวิทยาศาสตร์และการจัดการวิทยาศาสตร์ รวมถึงตระหนักถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคมและเตรียมพร้อมในการเป็นพลเมืองในสังคม (Sadler and Zeidler, 2009 : 921) นอกจากนี้ยังพบว่าในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน จำจะต้องเป็นการจัดการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ไม่จำกัดกรอบการเรียนภายใน

ห้องเรียนและจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตและรับมือการความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเนื่องด้วยโลกที่ไร้พรมแดน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร และนโยบายความร่วมมือของพลเมืองโลก ครูควรศึกษาหาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อใช้ห้องเรียนให้เกิดคุณค่าแก่เด็กมากที่สุด มาใช้ร่วมกับการเรียนการสอน โดยปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นผ่านสื่อเทคโนโลยีทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและเหมาะสมกับยุคสมัย ตอบรับการจัดการเรียนรู้ในโลกปัจจุบัน (วิจารณ์ พานิช, 2556 : 19)

แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) เป็นอีกแนวคิดที่ได้มีการนำมาใช้ร่วมกับการพัฒนาการเรียนการสอนและแก้ปัญหาการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่มีแหล่งข้อมูลข่าวสารและสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียนตามทักษะ ตามความรู้ความสามารถและสติปัญญาของผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งยังให้อิสระกับผู้เรียนในด้านความคิดและรูปแบบการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้นอกชั้นเรียนสนับสนุนการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและการมีปฏิสัมพันธ์กันของผู้เรียนเน้นการสืบค้น การจัดการเรียนการสอนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเป็นแนวคิดสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันโดยมีครูมีหน้าที่เป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือชี้แนะ ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่ศึกษาเป็นประโยชน์สูงสุด โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดห้องเรียนกลับด้านจึงสามารถ กล่าวว่าเป็นแนวคิดที่ตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง (วสันต์ ศรีหิรัญ, 2560 : 20)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านให้มีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1 / E_2) ตามเกณฑ์ 75 / 75 และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้นักเรียนมีระดับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ผ่านเกณฑ์อยู่ที่ระดับ 3 ร้อยละ 80 ไปเพื่อให้อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยของประเทศที่อยู่ในองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญในการสอนวิทยาศาสตร์ ให้ผู้เรียนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต นำความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศได้ในอนาคต รวมถึงใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า มีจิตสำนึกต่อชุมชน สังคม มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติตลอดจนเป็นพลเมืองของโลกที่ดำรงชีวิตในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านให้มีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1 / E_2) ตามเกณฑ์ 75 / 75
2. เพื่อพัฒนาการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีระดับการรู้วิทยาศาสตร์ผ่านเกณฑ์อยู่ที่ระดับ 3 ร้อยละ 80

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้อิงประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยใช้รูปแบบเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 15 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 600 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 32 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน หน่วยการเรียนรู้เรื่องสิ่งมีชีวิตในสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 8 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 16 ชั่วโมง ผลการประเมินพิจารณาในเรื่องความชัดเจน ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความสอดคล้องระหว่างสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้กับเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่าในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-8 เท่ากับ 4.21, 4.18, 4.18, 4.18, 4.18, 4.16, 4.18, 4.32 ตามลำดับ อยู่ในระดับเหมาะสมมาก

2.2 แบบทดสอบการรู้วิทยาศาสตร์ที่ปรับปรุงและอ้างอิงสัดส่วนการออกข้อสอบจากศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555 : 7-133) ประกอบด้วย สมรรถนะการรู้วิทยาศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ การอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์ 8 ข้อ การแปลความหมายข้อมูลและการใช้ประจักษ์พยานในเชิงวิทยาศาสตร์ 4 ข้อ การประเมินและออกแบบกระบวนการสืบเสาะความรู้ทางวิทยาศาสตร์ 4 ข้อ รวมจำนวน 16 ข้อ ลักษณะของข้อสอบเป็นแบบปรนัย จำนวน 4 ตัวเลือก แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดการรู้วิทยาศาสตร์ 5 ท่าน เพื่อพิจารณา

ความถูกต้องของเนื้อหา นำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้และเขียนโครงร่างแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

3.2 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

3.3 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนการจัดการเรียนรู้และปรับแก้ไขร่วมกับการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3.4 นำแผนที่จัดทำเสร็จสมบูรณ์แล้วนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนผดุงนารี จำนวน 32 คน

3.5 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ครบ 8 แผนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ทดสอบวัดความรู้วิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากโครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555 : 23-133) มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ได้จำนวน 16 ข้อกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนผดุงนารี จำนวน 32 คน

3.6 ดำเนินการตรวจแบบทดสอบและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1 / E_2) ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

3.7 เก็บรวบรวมข้อมูลนำไปวิเคราะห์ผลต่อไป

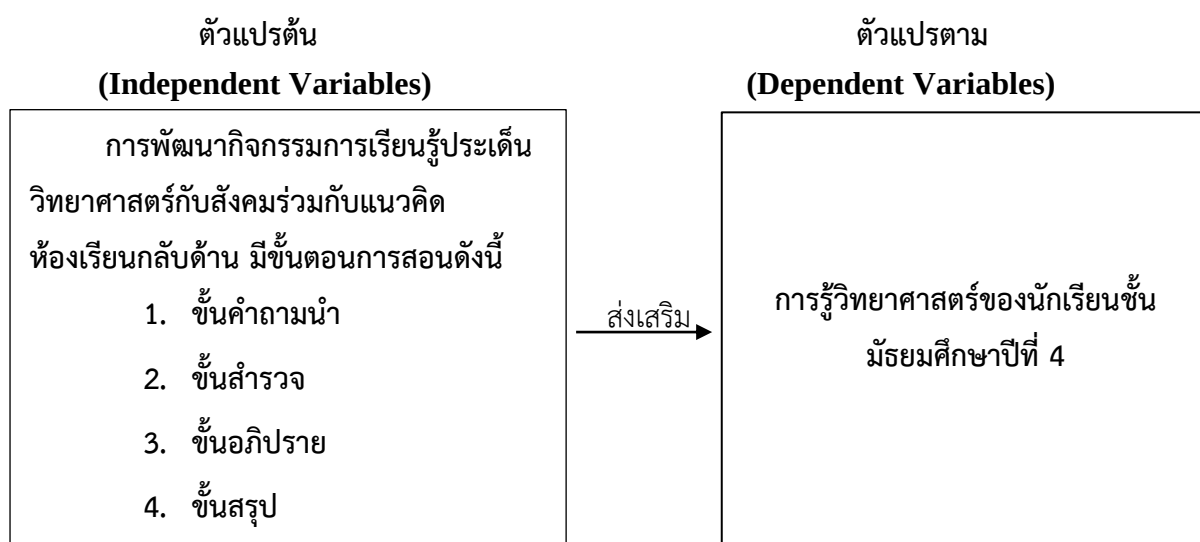
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 หาประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน โดยคำนวณหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) โดยวิธีของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556 : 20)

4.2 ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบทดสอบการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 จำนวน 32 คน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เทียบกับเกณฑ์การรู้วิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ระดับที่ 1-6 โดยอ้างอิงเกณฑ์การเปรียบเทียบร้อยละกับระดับการรู้วิทยาศาสตร์ของ Organisation for Economic Cooperation and Development (2015 : 20-31)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีภายใต้ความเชื่อที่ว่าความรู้วิทยาศาสตร์สามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงที่เป็นประเด็นทางสังคมและการสืบค้นข้อมูลภายใต้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ กระบวนการจัดการเรียนรู้มีแนวทางหลักในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนและกระบวนการสอนโดยอ้างอิงของ Lin and Mintzes (2010: 993–1017) ร่วมกับทฤษฎีการจัดการเรียนแบบเชิงรุก (Active Learning) มาสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์จะเห็นได้จากกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยแบ่งได้ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (E_1/E_2) สามารถแสดงได้ดังตาราง

ตาราง 1 การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (E_1/E_2)

จำนวนนักเรียน 32 คน	สัดส่วน 60:40 คะแนน			ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน (20)
	ใบงาน (60)	แบบทดสอบย่อย (40)	รวม (100)	
$\sum x$	1,257.5	914.26	2,171.76	417
$\bar{X}$	46.54	33.86	80.44	15.72
S.D.	2.24	2.88	5.06	1.28
ร้อยละ	77.62	70.54	80.44	77.22
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1 / E_2) เท่ากับ 80.44 / 77.22				

จากตาราง 1 ผู้วิจัยคำนวณหาค่า E_1 จากใบงานของแต่ละแผนและแบบทดสอบย่อยท้ายแผนจำนวน 8 แผน และ E_2 จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียน พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินการทำใบงานของแต่ละแผนและประเมินแบบทดสอบย่อยท้ายแผนเท่ากับ 80.44 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.44 แสดงว่าประสิทธิภาพด้านกระบวนการ E_1 เท่ากับ 80.44 ส่วนผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.72 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.22 แสดงว่าประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ E_2 เท่ากับ 77.22 ดังนั้นจากการหาที่แสดงดังตารางประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (E_1 / E_2) เท่ากับ 80.44 / 77.22

2. ผลการทดสอบการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3

จากการทดสอบการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนผดุงนารีจำนวน 32 คนจำนวน 16 ข้อคิดเป็น 21 คะแนน ดังปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 ผลคะแนนการรู้วิทยาศาสตร์แยกตามสมรรถนะรายด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 4/3 จำนวน 32 คน

นักเรียน 32 คน	คะแนนการรู้วิทยาศาสตร์แยกตามสมรรถนะรายด้าน (16)			ผลคะแนนรวม (21)	คะแนนเฉลี่ยการรู้วิทยาศาสตร์ (%)	ระดับการรู้วิทยาศาสตร์
	*ES (8)	*EE (4)	*IS (4)			
$\bar{X}$	6.10	2.87	2.89	12.02	57.36	3
S.D.	0.50	0.40	0.42	0.87		
ร้อยละ	76.37	72.27	71.88			
จำนวนนักเรียนที่ระดับการรู้วิทยาศาสตร์ระดับที่ 3 ขึ้นไป						31
ร้อยละ (%)						96.87

* การอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์ (Explain Phenomena Scientifically : ES)

การประเมินและออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Evaluate and Design Scientific Enquiry : EE)

การแปลความหมายข้อมูลและการใช้ประจักษ์พยานในเชิงวิทยาศาสตร์ (Interpret Data and Evidence Scientifically : IS)

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 มีคะแนนการรู้วิทยาศาสตร์แยกตามสมรรถนะสามด้านพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยและร้อยละสมรรถนะแต่ละด้านเรียงจากสูงสุดไปต่ำสุดดังนี้ 1) ด้านการอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.10 จากคะแนนเต็ม 8 คิดเป็นร้อยละ 76.37 2) การแปลความหมายข้อมูลและการใช้ประจักษ์พยานในเชิงวิทยาศาสตร์คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 จากคะแนนเต็ม 4 คิดเป็นร้อยละ เท่ากับ 72.27 และ 3) การประเมินและออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 จากคะแนนเต็ม 4 คิดเป็นร้อยละ 71.88 ตามลำดับและพบว่าเฉลี่ยคะแนนรวมเท่า 12.02 คะแนนจาก 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 57.36 เมื่อเทียบกับระดับการรู้วิทยาศาสตร์นักเรียนมีคะแนนการรู้วิทยาศาสตร์อยู่ในระดับที่ 3 โดยมีนักเรียนที่มีระดับการรู้วิทยาศาสตร์สูงขึ้นจำนวน 32 คนคิด เป็นร้อยละ 96.87

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านพบว่าในกิจกรรมการเรียนการสอนมีการพัฒนาและปรับปรุงแต่ละชั้นจนได้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1) ชั้นคำถามนำ เป็นชั้นนอกชั้นเรียน ครูสร้างห้องเรียนออนไลน์ประกอบด้วยบทเรียนและประเด็นปัญหาวิทยาศาสตร์ใบความรู้ ใบงานการแก้ปัญหา แบบทดสอบหลังเรียน คาบเรียนแรกครูแนะนำวิธีการเรียน บทเรียนและภาระงานของนักเรียน ชั้นนี้นักเรียนมีหน้าที่ศึกษาบทเรียนและทำความเข้าใจประเด็นปัญหาตนเองนอกชั้นเรียน 2) ชั้นสำรวจ เป็นชั้นนอกชั้นเรียน หลังจากที่นักเรียนศึกษาบทเรียนและทำความเข้าใจประเด็นปัญหา นักเรียนจะต้องทำใบงานการแก้ปัญหาโดยการ ระบุปัญหาสำคัญ สืบค้นข้อมูลเพื่อวางแผนการแก้ปัญหาลงในใบงานและทำแบบทดสอบหลังเรียน ชั้นนี้ครูจะสามารถทราบแนวคิดการแก้ปัญหา ความเข้าใจเนื้อหาวิชา หลังจากทำใบงานและทำแบบทดสอบหลังเรียน 3) ชั้นอภิปราย เป็นชั้นในชั้นเรียน ครูจัดกลุ่มนักเรียนตามแนวคิดที่ใกล้เคียงกันจากใบงานแก้ปัญหา นักเรียนมีหน้าที่นำใบงานแก้ปัญหาของตนร่วมพูดคุยในกลุ่มเพื่อสร้างข้อสรุปร่วมกันถ้าข้อมูลยังไม่เพียงพอสามารถสำรวจเพิ่มเติม เพื่อสรุปแนวคิดการแก้ปัญหาของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดเขียนนำเสนอจากวัสดุ-อุปกรณ์ที่ครูเตรียมให้ 4) ชั้นสรุป เป็นชั้นในชั้นเรียน ที่แต่ละกลุ่มนำเสนอแนวคิดของกลุ่มหน้าชั้นเรียนชั้นนี้นักเรียนทุกคนในห้องเรียนสามารถซักถามและแสดงความคิดเห็นโต้แย้งประเด็นของกลุ่มที่นำเสนอได้ จากนั้นครูให้นักเรียนลงข้อสรุปที่สมเหตุสมผลร่วมกันทั้งห้อง โดยต้องคำนึงถึงคุณธรรมบริบทสังคม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และเมื่อหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตั้งแต่แผนที่ 1-8 เท่ากับ 4.19 4.08 4.26 4.30 4.23 4.04 ตามลำดับ อยู่ในระดับเหมาะสมมากและมีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1 / E_2) เท่ากับ 80.44 / 77.22 หมายความว่า คะแนนการทำใบงานของแต่ละแผนและประเมินแบบทดสอบย่อยท้ายแผนจำนวน 8 แผน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.44 และคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 77.22 แสดงว่าการพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพเป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ สาเหตุที่ทำให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีจัดกิจกรรมให้เวลากับนักเรียนได้ศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น จากกิจกรรมที่ครูจัดให้ผ่านสื่อเทคโนโลยี

ตลอดจนเอกสารประกอบการสอน เป็นลักษณะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สามารถทบทวนความรู้ได้ตลอดเวลาส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556 : ออนไลน์) และสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการเรียนแบบเชิงรุก (Active Learning) ตามที่ ทิศนา ขัมมณี (2563 : 1-516) กล่าวว่า การใช้ประเด็นคำถามหรือปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม มาใช้เป็นคำถามนำจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้แก้ไขประเด็นปัญหาด้วยตนเองจากการศึกษาค้นคว้าสามารถเชื่อมโยงวิทยาศาสตร์เข้ากับชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริงให้ผู้เรียนสร้างความรู้อย่างแท้จริงด้วยตนเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าการจัดการเรียนการสอนประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมนั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของ Lin and Mintzes (2010 : 993–1017) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมมีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่สูงเนื่องจากการเป็นการเรียนรู้ที่ฝึกหัดทางปัญญา มีการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการศึกษาค้นคว้าและมีทักษะในการอภิปรายโดยอาศัยการเจรจาต่อรอง มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อสนับสนุนในการทำกิจกรรมหาข้อสรุปร่วมกัน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดให้เกิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในรอบด้านและพบว่าสอดคล้องกับจากงานวิจัยของ อัสวิน ธีระนันท ศศิเทพ ปิตุพรเทพิน และพัฒน์ จันทโรทัย (2558 : 14-24) ที่ได้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ในหน่วยการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ในหน่วยการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติมีประสิทธิภาพของแผนเท่ากับเท่ากับ 90.96/80.28 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ในทำนองเดียวกันงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ เวททำ และ สมบัติ ท้ายเรือคำ (2559 : 1-215) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านมีประสิทธิภาพ 78.27 / 77.44 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2. ผลการทดสอบการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 มีระดับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อยู่ที่ 3 ขึ้นไปจำนวน 31 คนคิดเป็นร้อยละ 96.87 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาสมรรถนะการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แยกตามรายด้านนักเรียนมีคะแนนสูงขึ้นและ ทั้งสามด้านมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 57.36 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถระบุประเด็นทางวิทยาศาสตร์ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน สามารถเลือกข้อเท็จจริงและความรู้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์วิทยาศาสตร์สามารถใช้ตัวอย่างง่ายหรือกลยุทธ์การหาความรู้ นักเรียนที่ระดับนี้สามารถตีความและใช้แนวคิดทางวิทยาศาสตร์จากหลายสาขาสมาสามารถสร้างคำอธิบายสั้น ๆ จากข้อเท็จจริง และสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้วิทยาศาสตร์ (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2015 : 25) และพบว่านักเรียนมีระดับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เท่าเดิมจำนวน 1 คนทั้งนี้อาจเพราะนักเรียนคนดังกล่าวเป็นนัก

กิจกรรมและนักกีฬาโรงเรียนดังนั้นผู้เรียนจะลาการเรียนบ่อยเนื่องจากต้องทำกิจกรรมให้ทางโรงเรียนจึงไม่ค่อยมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนอาจเป็นสาเหตุทำให้มีระดับการรู้วิทยาศาสตร์ต่ำกว่าระดับที่ 3 อย่างไรก็ตามผู้เรียนยังคงสอบผ่านและถือว่ามีระดับการรู้วิทยาศาสตร์ที่เป็นระดับพื้นฐานของ OECD คืออยู่ในระดับที่ 2 การที่นักเรียนมีระดับการรู้วิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้นทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าผลการศึกษา ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนต้องใช้ความรู้รอบด้านเพื่อประเมินปัญหาประเด็นวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีผลกระทบต่อนักเรียนไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาทางวิทยาศาสตร์และชีวิตประจำวัน (Nuangchalerm, 2010 : 34-37) การกระตุ้นให้นักเรียนคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลจากการอภิปรายและโต้แย้งประเด็นปัญหาในชั้นเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบเสาะหาข้อมูล การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การคิดวิเคราะห์แปลความหมายข้อมูล เพื่อนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ และช่วยให้นำความรู้ใหม่เชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมที่เคยมีมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสังคม (ประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2558 : 136-154) สอดคล้องกับแนวคิดของ Sadler and Zeidler (2009 : 909-921) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนรู้วิทยาศาสตร์มากขึ้น ควรให้นักเรียนเห็นความสำคัญของประเด็นปัญหานั้นและสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และมีกิจกรรมให้นักเรียนได้อาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการระบุประเด็นปัญหา การศึกษาค้นคว้าและอาศัยหลักฐานและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่าวางแผนแก้ไขปัญหาและใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่จากศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนและเกิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างมีความหมายนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และบูรณาการความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลรัตน์ นิมพาลี และ ประสาธน์ เนืองเฉลิม (2554 : 1-250) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น เรื่อง พันธุศาสตร์และเทคโนโลยีดีเอ็นเอ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนของการรู้วิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ขั้น และมีระดับการรู้วิทยาศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤติยาณี เจริญลอย และ ศศิเทพ ปิติพรเทพิน. (2558 : 1-122) ได้ศึกษาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องพันธุกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ผลการวิจัยพบว่าหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมนักเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจในแนวคิดวิทยาศาสตร์มากขึ้นและนักเรียนเกิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงขึ้นผ่านเกณฑ์มาตรฐานของ OECD นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของภาณุวัฒน์ เวททำ และ สมบัติ

ท้ายเรือคำ (2559 : 1-215) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าการรู้วิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ดังนั้นสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน นั้นเป็นการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพในการนำสถานการณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่เกิดในสังคมสร้างบุคคลที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์รอบด้าน มีคุณธรรมจริยธรรมมีจิตสำนึกต่อสังคมถือว่าเป็นอีกแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการรู้วิทยาศาสตร์ทำให้ผู้เรียนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมีความสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ในอนาคต รวมถึงใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีความหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การนำแผนการสอนไปใช้ครูควรศึกษาบริบททางสังคมของผู้เรียนแล้วกำหนดปัญหาเชิงสถานการณ์ให้ศึกษาค้นคว้าตามประเด็นที่เกิดในสังคมปัจจุบันซึ่งจะเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

1.2 สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านก่อนการสอนครูควรวางแผนและเตรียมตัวให้พร้อม ครูต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งในการสำรวจค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ เพื่อสำรวจประเด็นใดที่น่าสนใจและเหมาะสมกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่ต้องสอน บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียนต้องเป็นประเด็นที่มีข้อมูลที่เพียงพอสามารถให้ผู้เรียนหาข้อมูลได้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในความสนใจของผู้เรียน

1.3 หลักสำคัญของห้องเรียนกลับด้านคือการเรียนรู้ตลอดเวลาทั้งในและนอกห้องเรียนดังนั้นครูควรมีการพัฒนาสื่อการสอนให้หลากหลายเพื่อรองรับกับความสนใจที่จะเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อสร้างแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบถึงเจตคติในเชิงวิทยาศาสตร์ที่ตรงกับปรากฏการณ์ในเชิงลึกมากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการรู้วิทยาศาสตร์เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของแนวคิดนักเรียนต่อวิทยาศาสตร์

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

2.3 ควรมีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นวิทยาศาสตร์กับสังคมร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านในประเด็นปัญหาอื่น ๆ และระดับชั้นอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ นิมพาลี และ ประสาธต์ เนืองเฉลิม. (2554). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณการรู้วิทยาศาสตร์และเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนรู้ตามแนวคิดประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมและการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 7 ชั้น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กฤติยาณี เจริญลอย และศศิเทพ ปิติพรเทพิน. (2558). *การพัฒนาการรู้วิทยาศาสตร์เรื่องพันธุกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 5 (1), 1-20.
- ทิตินา แคมมณี. (2563). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่19). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธต์ เนืองเฉลิม. (2558). แนวการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยรังสิต*. 9 (1), 136-154.
- ภาณุวัฒน์ เวททำและ สมบัติ ห้ายเรือคำ. (2559). *การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาและการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วสันต์ ศรีหิรัญ. (2560). ห้องเรียนกลับด้านกับการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking with Flipped Classroom). *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 14 (65), 19-28.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์พรินตติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2018 ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://drive.google.com/file/d/18DKqGcId1dN6IWF07TXG8YZsQOg-NIWZ/view>

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี กับการบูรณาการสู่แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาจังหวัด. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: https://www.bu.ac.th/web/files_up/03f2017041813215099.pdf
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *ตัวอย่างข้อสอบการประเมินผลนานาชาติ PISA และ TIMSS วิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สุรศักดิ์ปาเฮ. (2556). ห้องเรียนกลับทาง : ห้องเรียน มิติใหม่ในศตวรรษที่ 21. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา : <http://www.mbuisc.ac.th/phd/academic/flipped%20classroom2.pdf>
- อัสวิน ธีระนันท, ศศิเทพ ปิติพรเทพิน และพัฒน์ จันทโรทัย (2558). การพัฒนาทักษะการโต้แย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในหน่วยการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 3 (2), 14-24.
- Lin, S. and Mintzes, J. (2010). "Learning argumentation skill through instruction in socio-scientific issue: The effect of ability level". *International Journal of Science and Mathematics Education*, 8 (6), 993–1017.
- Nuangchaler, P. (2010). Engaging Students to perceive Nature of Science through Socio-scientific Issues-based Instruction. *European Journal of Social Sciences*. 13 (1), 34-37.
- Organisation for Economic Cooperation and Development. (2015). PISA 2015 Science Framework. *Online*. Retrieved June 6 2019. Available from : <https://www.oecd.org/education/pisa-2015-assessment-and-analytical-framework-9789264281820-en.htm>
- Sadler, T. and Zeidler, D. L. (2009). Scientific literacy, PISA, and socio-scientific discourse: Assessment for progressive aims of science education. *Journal of Research in Science Teaching*, 46 (8), 909–921.
- Sadler, T. D., and Zeidler, D. L. (2005). Patterns of informal reasoning in the context of socio-scientific decision making. *Journal of Research in Science Teaching*, 42 (1), 112–138.

การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
An Evaluation of Master of Education in Curriculum and Instruction
Faculty of Rajabhat Rajanagarindra University

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ¹,
ธาทิพย์ ขุนทอง² และ ธรรมรัตน์ เรือนงาม³
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์^{1,2}, วิทยาลัยแสงธรรม³
**Phochet Thamsirikhwan¹,
Thanthip Kunthong² and Thammarat Ruangnam³**
RajabhatRajanagarindra University^{1,2}, Saengtham College³
Corresponding Author : E-mail: phochet.tha@rru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยใช้รูปแบบการประเมินซีบีไอ (CIPP Model) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ผู้ใช้บัณฑิต ผู้สอน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและนักศึกษาที่กำลังศึกษา รวมจำนวน 28 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านบริบทหลักสูตร พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม โดยโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างรายวิชามีความเหมาะสมและสอดคล้อง รายวิชาที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีความเหมาะสมตามกาลสมัย
2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษาในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน ควรปรับปรุงระบบเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น
3. ด้านกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน มีการจัดการเรียนรู้ที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านหลักสูตรและการสอน ที่เน้นการนำ ทฤษฎีมาพัฒนาหลักสูตร
4. ด้านผลผลิต พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน สามารถปฏิบัติงานเป็นศึกษานิเทศก์ หรือนักพัฒนาหลักสูตร หรือฝ่ายวิชาการของสถานศึกษา ผู้สอนสามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการศึกษาศาสตร์หลักสูตรและการสอน

* วันที่รับบทความ: 6 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 16 ตุลาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 17 ตุลาคม 2564

Received: October 6, 2021; Revised: October 16, 2021; Accepted: October 17, 2021

5. ด้านผลกระทบ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความรอบรู้อย่างลึกซึ้งในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน เป็นผู้มีความคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถนำความรู้ด้านหลักสูตรและการสอนไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่นได้

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร; รูปแบบการประเมินชิปปี้โอ; ครุศาสตรมหาบัณฑิต

Abstracts

The objective of this research aimed to evaluate the curriculum of Master's Degree of Education Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University. The research was conducted through CIPP_I Model. Derived from purposive sampling, the subjects of this research were 28 people: employers, teachers, graduates, undergraduates. The results showed that.

1. For the curriculum context, it was found that the appropriateness of curriculum objectives was at the highest level. The curriculum structure was in accordance with curriculum objectives. The structure of subjects was appropriate and relevant. The determined subjects in the curriculum were appropriately compatible to the changing times.

2. For the input, it was found that the overall was at the highest level. Teachers gave suggestion and counsel for appropriate adjustment of learning behavior. Teachers also chose to use innovation and technology as learning media. However, there should be the classroom facilities. By this, internet connection system should be improved. The documents, books, and textbooks for study should be more relevant.

3. For the process, it was found that the overall was at the highest level. There were cooperative learning atmosphere, good learning management for students, practicum in curriculum and instructional research emphasized on the utilization of local resources for curriculum development.

4. For product, it was found that the overall was at the highest level. The students understood and were skillful in the field of curriculum and instruction. The students were effectively able to in charge of educational supervisor or curriculum developer or officer in academic affair or teacher. Also, they were able to conduct the researches in the fields of education as well as curriculum and instruction

5. For impact, it was found that the overall was at the highest level. The students profoundly knew in the field of curriculum and instruction. They were endowed with virtues and professional ethics as well as social responsibility. They were able to disseminate the body of knowledge in curriculum and instruction to others.

Keywords: Curriculum; Evaluation; CIPP_I Model; Master of Education

บทนำ

การจัดการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจหลักของสถาบันการศึกษา หลักสูตรต่าง ๆ ต้องสร้างจากความต้องการของประเทศชาติ ตลาดแรงงาน และท้องถิ่น การพัฒนาและประเมินหลักสูตรจึงต้องอาศัยองค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย อาทิเช่น ผู้ใช้บัณฑิต นักศึกษาและผู้ปกครองมาร่วมกันประเมินและจัดทำหลักสูตรให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการอุดมศึกษาและสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 อีกทั้งหลักสูตรควรส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษาหรือสถานประกอบการอย่างเป็นระบบตรงตามศาสตร์ และเน้นการเรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์จากการทำงานจริงเป็นหลักเพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งสู่เป้าหมายในการผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะเวลา 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพการผลิตบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตและการประกันคุณภาพระดับคณะและมหาวิทยาลัย และยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู

คณะครุศาสตร์เปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) หลักสูตรและการสอน เปิดการเรียนการสอนขึ้นในปี พ.ศ. 2546 โดยเน้นให้นักศึกษามีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เป็นผู้นำทางด้านวิชาการในสถานศึกษา และเป็นนักวิชาการที่มีความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการสอน ทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย โดยสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ที่เป็นสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาการพัฒนาหลักสูตร และปัญหาการจัดการเรียนการสอนในท้องถิ่นได้ ตลอดจนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู ปัจจุบันสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมีอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 3 คน และมีนักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 61 คน โดยจัดการเรียนการสอนในวันเสาร์และอาทิตย์ ณ ศูนย์มหาวิทยาลัย เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) หลักสูตรและการสอน ปัจจุบันมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 ซึ่งหลักสูตรดังกล่าว ใช้จัดการเรียนการสอนมาเป็นเวลา 4 ปี ตามกำหนดแล้วซึ่งสถาบันต้องจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาเป็นระยะเวลา 4 ปี ในแต่ละปีการศึกษามีจำนวนนักศึกษาเข้ามาไม่เป็นไปตามแผนในหลักสูตรที่กำหนดไว้ และตามหลักการบริหารจัดการหลักสูตร จะต้องปรับปรุงหลักสูตรภายในระยะเวลา 5 ปี ดังนั้นเพื่อให้ทันต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและจะได้มีข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ. 2565 ที่สอดคล้องตามตัวบ่งชี้ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thailand Quality Framework for Higher Education: TQF) และสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา

และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพและทันสมัยตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ และเปิดรับนักศึกษาใน ปีการศึกษา 2565 ต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การประเมินหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการทุกภาคส่วน จึงสมควรประเมินเพื่อจะนำข้อมูลไปสู่กระบวนการพัฒนาและปรับปรุง ทั้งด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาท้องถิ่น ตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และประเด็นยุทธศาสตร์ของคณะครุศาสตร์และมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยประเมินผล (Evaluative Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จำนวน 16 คน 2) มหาคณบดีที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 4 คน และ 3) ผู้ใช้บัณฑิตและผู้บริหาร จำนวน 8 คน รวมทั้งจำนวน 28 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประเมินผล (Evaluative Research) โดยใช้รูปแบบการประเมินชิปปี้โอ (CIPP_I Model) มีวิธีการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ประเมินบริบท (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายหลักสูตรกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน

2.2 ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความพร้อมของอาจารย์ นักศึกษา อาคารสถานที่ ห้องเรียน สื่อการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและความเหมาะสมของหลักสูตร

2.3 ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมและปัญหาของ การบริหารและการจัดการหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

2.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบัณฑิตคณะครุศาสตร์

2.5 การประเมินผลกระทบของหลักสูตร (Impact Evaluation: I) เป็นการประเมินด้านความสามารถในการประยุกต์เพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำสมรรถนะในด้านหลักสูตรและการสอน

3. เครื่องมือวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.2 แบบสอบถาม (Rating Scale) 5 ระดับ (1 2 3 4 5)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต ผู้สอน นักศึกษา และมหาบัณฑิตโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง โดยวิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ (เนื่องจากมหาวิทยาลัยประกาศสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid-19) การลดจำนวนบุคคลเข้ามาทำกิจกรรมในมหาวิทยาลัย) และบันทึกผลการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก

4.2 แบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้ Google Form สร้างแบบสอบถามออนไลน์ให้กับผู้ใช้บัณฑิต ผู้สอน นักศึกษา และมหาบัณฑิตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

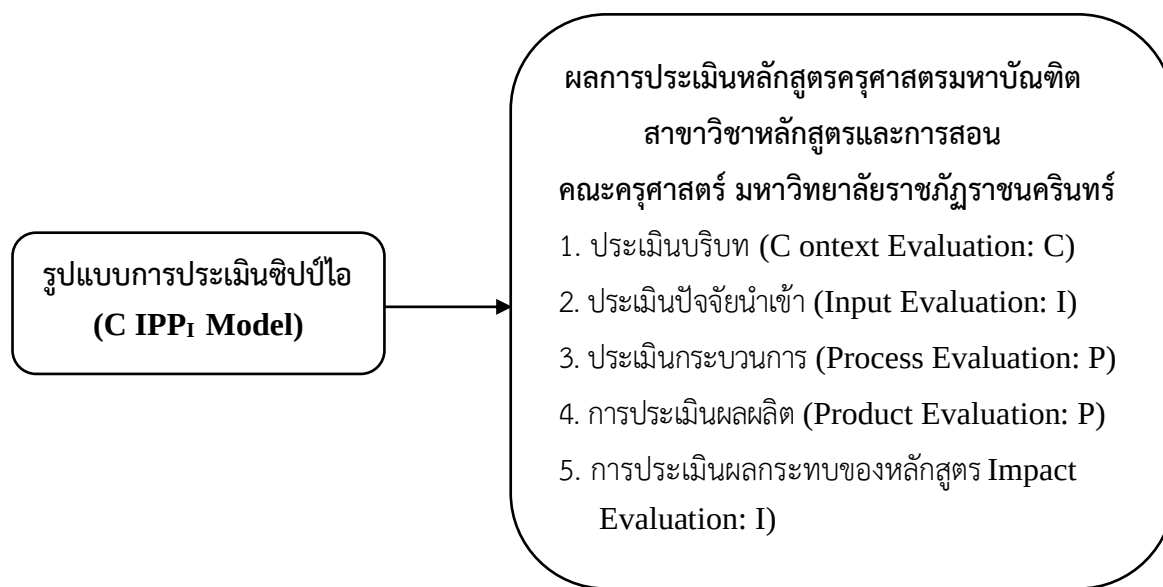
5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่จดบันทึกจากการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ มาจัดหมวดหมู่ และลำดับคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ใน ลักษณะพรรณนาความ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นมาวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรราชบุรี ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินซีพีไอ (CIPP Model) ประกอบด้วย 1) ประเมินบริบท (Context Evaluation: C) 2) ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) 3) ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) 5) การประเมินผลกระทบของหลักสูตร (Impact Evaluation: I) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้ รูปแบบดังดังกล่าวได้รับการวิเคราะห์และขยายแนวคิดจากรูปแบบซีพีเอส (CIPPIEST) โดยมาเรียบเรียง นิลพันธุ์ (2553 : 31-30) ซึ่งได้พัฒนาจากแนวคิดมาจากรูปแบบการประเมิน (CIPP Model) รูปแบบการประเมินนี้เป็นกรอบแนวคิดที่สร้างความเข้าใจสำหรับการดำเนินการประเมินในการปฏิบัติการ (Formative) และการ

ประเมินสรุป (Summative) ของรายการโครงการ บุคลากร ผลผลิต องค์กร และระบบการประเมินทั้งหมด
Stufflebeam & Shinkfield (2007 : 325)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ สามารถสรุปเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ด้านบริบทหลักสูตร

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน พบว่า 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน พ.ศ. 2560 ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ควรเน้นให้มหาบัณฑิตเป็นผู้นำ เพิ่มจุดเน้นที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา เช่น สมรรถนะต่างๆ ที่สำคัญ เป็นต้น 2) โครงสร้างของหลักสูตรไม่เหมาะสมควรปรับโครงสร้างให้มีรายวิชาที่สามารถไปเทียบกับของครูสภาได้ด้วย 3) รายวิชาที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีความเหมาะสมตามกาลสมัยเพราะมีการพิจารณากลับกรองเป็นอย่างดีโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยที่ได้รับการยอมรับ แต่ยุคนี้ต้องปรับรายวิชาที่เน้นสมรรถนะในตัวมหาบัณฑิต 4) หน่วยกิตของแต่ละวิชามีความเหมาะสม เพราะเป็นไปตามมาตรฐานทั่วไป แต่ควรมีรายวิชาปฏิบัติให้ครบทุกรายวิชา

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมและโครงสร้างหลักสูตร มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และโครงสร้างรายวิชามีความเหมาะสม

และสอดคล้อง และรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีความเหมาะสมตามกาลสมัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา (สำหรับนักศึกษา) อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.07 ด้านเกี่ยวกับรายวิชาในหลักสูตร (สำหรับมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 และด้านเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา (สำหรับมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน พบว่า 1) ด้านคุณสมบัติของผู้สอนมีความเหมาะสมกับรายวิชาที่สอนเพราะมีคุณวุฒิ และประสบการณ์ตรงกับวิชาที่สอนตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2558 2) ด้านคุณสมบัติของการรับผู้เรียนในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมีความเหมาะสมดีแล้ว เพราะเป็นการเลือกผู้ที่เป็นครูหรือเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาแต่ควรรับผู้เรียนที่มีความพร้อมในการเรียนที่ต้องเรียนควบคู่กับการทำงานด้วย 3) ด้านอื่น ๆ สื่อการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศและสถานที่ ที่สาขาจัดให้ทุกอย่างมีความเหมาะสมดี หากแต่ควรปรับปรุงระบบเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วสูง เสถียรมากกว่าที่เป็น และควรมีเอกสาร หนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษาในการปรับพฤติกรรม การเรียนรู้ได้อย่างที่เหมาะสม มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ด้านสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (สำหรับนักศึกษา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.23 ด้านสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (สำหรับมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.37 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74

3. ด้านกระบวนการ

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน พบว่า 1) การบริหารหลักสูตร มีความเหมาะสม แต่ควรเน้นการมีส่วนร่วม เนื่องจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีการประชุมร่วมกันน้อยมาก 2) การวัดและประเมินผลของแต่ละวิชาในสาขาหลักสูตรและการสอนมีวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมเป็นไปตามหลักการ การวัดและการประเมินผลที่เป็นไปตามมาตรฐาน เพราะหลักสูตรได้กำกับและควบคุมการดำเนินการจัดการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ควรเน้นการวัดผลด้านสมรรถนะเป็นหลัก และควรมีการร่วมประชุมวางแผนการสอนและการวัดประเมินผลที่สอนร่วมกัน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี เรียนรู้แบบร่วมมือกัน มีการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีการปฏิบัติภารกิจทางด้านหลักสูตรและการสอนที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมา

พัฒนาหลักสูตร นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้ ได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน (Interactive Communication) และในชั้นเรียนอาจารย์และนักศึกษามีระดับปฏิสัมพันธ์อย่างมาก ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ (สำหรับนักศึกษา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.16 ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ (สำหรับมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38 ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (สำหรับนักศึกษา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.34 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.08 ส่วนด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (สำหรับมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57

4. ด้านผลผลิต

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา ในสาขาหลักสูตรและการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมาะสมกับคำว่ามหาบัณฑิต เพราะการจัดโครงสร้าง และการบริหารจัดการของคณะกรรมการประจำหลักสูตรได้เป็นไปตามเกณฑ์ที่วางแผนไว้ เนื่องจากสิ่งที่นักศึกษาเรียนรู้ และสิ่งที่หลักสูตรวางแนวทางไว้ให้ส่งเสริมการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวนี้อย่างสำคัญเหมาะสมสำหรับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน สามารถปฏิบัติงานเป็นศึกษานิเทศก์ หรือนักพัฒนาหลักสูตร หรือฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาหรือผู้สอน สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรและการสอน และมีคุณธรรมในวิชาชีพ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24

5. ด้านผลกระทบ

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน พบว่า 1) ผู้ที่สำเร็จการศึกษา ในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มีความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักสูตรเพื่อการปฏิบัติงาน และพัฒนาวิชาชีพในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีเพราะการบริหารจัดการของหลักสูตรมุ่งในการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวอย่างสำคัญ ในรายวิชาที่เรียนจะบูรณาการกับการทำงานด้านการสอนของนักศึกษาและมีพัฒนาเชื่อมโยงสู่การทำผลงานวิทยฐานะที่สูงขึ้นและการสร้างเยาวชนมีเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 2) ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มีภาวะความเป็นผู้นำและมีสมรรถนะในด้านหลักสูตรและการสอน แต่ทางมหาวิทยาลัยควรปรับปรุงหลักสูตร ที่เหมาะสมกับทักษะในปัจจุบัน เช่น Soft Skill, Hard Skill เป็นต้น

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ความสามารถในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

สอน ความรอบรู้อย่างลึกซึ้งในสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่องาน สามารถนำความรู้ด้านหลักสูตรและการสอนไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่นได้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากมหาคณิศที่จบการศึกษา พบว่า ด้านการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.87 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.25 ด้านการพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 5.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20 และด้านประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.3

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประเมินบริบท (Context Evaluation: C) รายวิชาต่าง ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเห็นว่าควรมีการปรับปรุงรายวิชาพื้นฐานรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือกรายวิชาที่มีความเหมาะสม คือ รายวิชาการวิจัยทางการศึกษาและเห็นว่ารายวิชานี้ได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการวิจัยทางหลักสูตรและการสอนทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสาขาวิชาให้ความสำคัญของการปรับรายละเอียดของคำอธิบายรายวิชาโดยเฉพาะมีการปรับคำอธิบายรายวิชาให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และให้ความสำคัญกับวิธีการแสวงหาความรู้โดยสอดแทรกในทุกรายวิชาซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดิษฐ์ ศรีโนนยาง และ คณะ (2563 : 188-189) ได้ทำการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ (5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย พบว่า บริบทของหลักสูตรตามความเห็นของนักศึกษา ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แผนการจัดการศึกษา ความทันสมัยของหลักสูตรและเนื้อหาวิชา มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก หน่วยการเรียนรู้มีมากไป ควรเพิ่มรายวิชาให้มีความหลากหลายและควรให้นักศึกษาสามารถเลือกรายวิชาได้อย่างอิสระ และสอดคล้องกับวัชร จันทราช (2554 : 64-78) การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมสาขาและภาควิชา ควรวางแผนร่วมกันพัฒนาอาจารย์รุ่นใหม่ สาขามีจุดแข็งคือความรู้ความสามารถของคณาจารย์และหลักสูตร มีชื่อเสียง แต่มีจุดอ่อน คือความสามารถทางภาษาของนักศึกษาแรกเข้าไม่สูงมากนัก

2. ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากมีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ มีความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน สภาพห้องเรียนมีสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีบุคลากรภายนอก (วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมใน

ระบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดและมีหน่วยงานองค์กรจากภายนอกให้การสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ อาจารย์มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนการทำวิจัยดูแลเอาใจใส่ติดตามในการทำวิทยานิพนธ์ดีมากทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าสาขาวิชามีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรการเรียนรู้ หนังสือ เอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักศึกษาได้ค้นคว้าทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ (Online) มีการปรับปรุงห้องเรียนสะดวกต่อการฝึกปฏิบัติการและการทำงานกลุ่มเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้และสอบวิทยานิพนธ์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชญาภาณท์ ชันธแก้ว (2560 : 56) การประเมินหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ พบว่า ศักยภาพและความพร้อมของบุคลากรในหลักสูตร ความพร้อมของสถานที่ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรอย่างเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีองค์ประกอบหลายด้านที่ต้องใช้งบประมาณสนับสนุน เช่น ค่าตอบแทนครูชาวต่างชาติ การจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีรวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมทักษะทางภาษาให้แก่ผู้เรียน และชุดิระ ระบอบและคณะ (2561 : 123) วิจัยการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ พบว่า ปัจจัยนำเข้า การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้แก่ อุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ การสอนทันสมัย ห้องเรียนเหมาะสมที่จะสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ แต่ควรเพิ่มประสิทธิภาพด้านการติดต่อประสานงานให้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น

3. ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) ผลการประเมินด้านกระบวนการในภาพรวมและรายข้อ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีการตรวจสอบงานและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ อย่างชัดเจนเหมาะสม การจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นว่านักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากอาจารย์สาขาวิชา มีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกันมีการจัดการเรียนรู้ที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคลได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้ในชั้นเรียน อาจารย์และนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านหลักสูตรและการสอนที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตร นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นว่าการประเมินกระบวนการเรียนรู้มีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนในการประเมินมีการประเมินความก้าวหน้าและพัฒนาการ นักศึกษามีส่วนร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้และปรับแผนการจัดการเรียนรู้รวมทั้งมีการประเมินจากหน่วยงานสถานศึกษาภายนอกโดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติการ

และการทำวิทยานิพนธ์ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสาขาวิชาและผู้สอนให้ความสำคัญกับการนำหลักสูตรไปใช้โดยพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนตามโครงสร้างและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มีการประชุมสาขาวิชาเพื่อขับเคลื่อนการนำหลักสูตรไปใช้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของหลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ดังที่โบแชมปี (Beauchamp 1975 : 164) และ สมิตร์ คุณานุกร (2518 : 130) ให้ความสำคัญของกระบวนการการนำหลักสูตรไปใช้ไว้สอดคล้องกันว่าหมายถึงการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีพัฒนาการเรียนการสอนนอกจากนี้ จันดรา (Chandra, 1977 : 10) และ สงัด อุทรานันท์ (2532 : 260) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ไว้สอดคล้องกันว่าการนำหลักสูตรไปใช้คือการทดลองใช้เนื้อหาวิชาวิธีการสอนเทคนิคในการประเมินผลการใช้อุปกรณ์การสอนแบบเรียนและทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและสอดคล้องกับผลการวิจัยของเพ็ญภา กุลนภาดล และ คณะ (2563 : 139) การวิจัยประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ ความสอดคล้องของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ เหมาะสมกับวุฒิและความสามารถความเหมาะสมในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม ความเหมาะสมของการจัดชั่วโมงสอนของอาจารย์ผู้สอน มีการจัดเนื้อหาใหม่ๆ ที่น่าสนใจเพิ่มเติมจากหลักสูตรระบุไว้ ผู้สอนมีการเตรียมการสอนเหมาะสม การจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์มีความเหมาะสม มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม ความเหมาะสมในการใช้สื่อการเรียนการสอน และจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาดูงานนอกสถานที่ที่มีความเหมาะสม

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) ด้านผลผลิตโดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดคือมีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน มีความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นศึกษานิเทศก์ นักพัฒนาหลักสูตร ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษา ผู้สอนมีคุณธรรมในวิชาชีพ มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการศึกษหลักสูตรและการสอนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาหลักสูตรประเภทต่างๆ ทั้งหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรระดับท้องถิ่นและสามารถนำเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและร่วมมือกันเรียนรู้ มีคุณธรรมในวิชาชีพ มีความเป็นมืออาชีพที่มีคุณธรรมทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสาขาวิชานี้เน้นการผลิตนักปฏิบัติตามวิชาชีพและจัดการเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานและเน้นการฝึกปฏิบัติในหน่วยงานทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้สามารถนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้จนเกิดประสบการณ์จริงซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนที่ต้องการผลิตบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนและการสอน เตรียมบุคลากรที่จะเป็นศึกษานิเทศก์ นักพัฒนาหลักสูตรผู้บริหารฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาและอาจารย์ผู้สอนส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตรโดยการศึกษาค้นคว้าและวิจัยและพัฒนาคุณธรรมในวิชาชีพแก่ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

และผลที่ได้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 ที่หลักสูตรปริญญาโทมุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการ และวิชาชีพที่เป็นสากลเน้นการพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างอิสระรวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์จริงใจความก้าวหน้าทางวิชาการเชื่อมโยงบูรณาการศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพและเป็นไปตามผลการเรียนรู้ด้านความรู้ของสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนที่กำหนดว่า 1) ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจหลักการทฤษฎีในเรื่องความหมาย ประเภทองค์ประกอบเนื้อหาพัฒนาการแนวคิดทฤษฎี รูปแบบขั้นตอนการสร้างและพัฒนาหลักสูตร สภาพปัญหาแนวโน้มการศึกษา วิจัยทางด้านหลักสูตรและการสอน ความหมายประเภทองค์ประกอบเนื้อหาพัฒนาการ แนวคิดทฤษฎีรูปแบบขั้นตอนการสร้างและพัฒนาหลักสูตร สภาพปัญหาแนวโน้มการศึกษาวิจัยทางด้านการสอน ความหมายประเภทองค์ประกอบเนื้อหาพัฒนาการแนวคิดทฤษฎีรูปแบบขั้นตอนการสร้างและพัฒนาหลักสูตร สภาพปัญหาแนวโน้มการศึกษาวิจัยทางด้านการสอน 2) มีความรู้ความเข้าใจและสามารถสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบรูปแบบการสอน 3) มีความรู้และทักษะในการวิจัยทางด้านหลักสูตรและการสอน 4) สามารถพัฒนาเทคนิควิธีรูปแบบนวัตกรรมทางด้านหลักสูตรและการสอน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของชลลิตา แดงนารา (2562 : 46) การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านคุณลักษณะบัณฑิตตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและด้านคุณลักษณะของบัณฑิตตามวิชาชีพ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เพ็ญภา กุลนภาดล และ คณะ (2563 : 140) การวิจัยประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ด้านการพัฒนาตนเองของผู้เรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมรายข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงจากมากดังนี้ ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นและพยายามในการพัฒนาตนเอง ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถไปปฏิบัติจริง ผู้เรียนมีความเข้าใจในหลักสูตรและผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหารายวิชา ตามลำดับ และด้านประสิทธิภาพของผู้เรียน/ผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมรายข้อ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ มีความสามารถประกอบอาชีพนักจิตวิทยาการศึกษา มีความสามารถในการเชิงอาชีพที่ช่วยให้ผู้รับบริการหาทางออกในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในการเป็นนักจิตวิทยาหรืออาชีพที่เกี่ยวข้อง มีจรรยาบรรณในวิชาชีพจิตวิทยาการศึกษา มีความสามารถในการเป็นผู้นำทางจิตวิทยาการศึกษา หรือศาสตร์ทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องและการศึกษามีความสามารถในด้านการถ่ายทอดความรู้ทางจิตวิทยาการศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม

5. การประเมินผลกระทบของหลักสูตร (Impact Evaluation: I) ด้านผลกระทบพบว่าโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานและวิชาชีพของตนเองการนำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและมีความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านหลักสูตรและการสอนไปพัฒนาผู้เรียน มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มมีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ มีการพัฒนาทักษะการสื่อสารและเป็นผู้ในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอน มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนประเด็นอื่นๆ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษามีความภาคภูมิใจในสาขาวิชาสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้ผู้อื่นได้ มีคุณธรรมทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมีกิจกรรมวิชาการสัมมนาเชิงปฏิบัติการของสาขาวิชาที่เข้มหาบัณฑิตและนักศึกษาปัจจุบันทำกิจกรรมวิชาการทางด้านหลักสูตรและการสอนร่วมกัน ร่วมทำวิจัยเป็นวิทยากรผู้ช่วยกับคณาจารย์ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนที่ต้องการผลิตบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ โดยการศึกษาค้นคว้าและวิจัยและสามารถพัฒนาคุณธรรมในวิชาชีพแก่ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องและเป็นไปตามผลการเรียนรู้ด้านความรู้ของสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนที่กำหนดว่าผู้เรียนต้องสามารถบูรณาการความรู้ทางด้านหลักสูตรการสอนกับความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหา พัฒนาการและแนวโน้มทางด้านหลักสูตรการสอนในบริบทต่าง ๆ สามารถติดตามความก้าวหน้าของความรู้ทางด้านหลักสูตรและการสอนนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เหมาะสม สามารถพัฒนาความรู้ทางด้านหลักสูตรและการสอนอย่างต่อเนื่องใช้เทคนิควิธีสอนนวัตกรรมที่หลากหลาย โดยให้ความรู้ด้านหลักการ/แนวคิดทฤษฎีและเน้นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงตลอดจนการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ใช้เทคนิควิธีสอนนวัตกรรมที่หลากหลายโดยให้ความรู้ด้านหลักการ/แนวคิดทฤษฎีและเน้นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงตลอดจนการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ และสอดคล้องผลการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญาคือสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการ กิจกรรมแผนงานนโยบายโครงการทางด้านหลักสูตรและการสอนและมีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบคือเข้าใจธรรมชาติของบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียนและสามารถสื่อสารกับบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพปรับตัวให้เข้ากับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมได้ สามารถวางแผนทำงานและแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนทางวิชาชีพได้ มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของตนเองและรับผิดชอบงานในกลุ่มเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งของตนเองวิชาชีพและศึกษานิเทศก์และสามารถใช้ศาสตร์และศิลป์ทางด้านหลักสูตรและการสอนไปแก้ปัญหา ริเริ่มพัฒนาสร้างสรรค์งานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและมีทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

มาเรียม นิลพันธุ์ (2555 : บทคัดย่อ) การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ผลการประเมินโดยรวมและรายข้อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน และวิชาชีพของตนเองสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านหลักสูตรและการนิเทศไปพัฒนางาน มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ ทักษะการสื่อสาร และเป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอน มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้ผู้อื่นได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ควรมีการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตรเนื่องจากมีบางรายวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันและรายละเอียดของเนื้อหาที่มีความทับซ้อนกันบ้าง ดังนั้นสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนควรปรับปรุงรายวิชาที่มีความสัมพันธ์ทับซ้อน
2. จากผลการวิจัย พบว่า ควรเพิ่มรายวิชาเลือกดังนั้นสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนควมมีรายวิชาเลือกให้หลากหลายครอบคลุมแนวคิดกระบวนทัศน์ทางการศึกษา แนวโน้มของหลักสูตรและการสอนในทศวรรษหน้าและแต่ละรายวิชาควรเน้นการฝึกปฏิบัติจากกรณีศึกษาหรือจากสภาพการปฏิบัติงานทางด้านหลักสูตรและการสอนและควรคงให้มีการฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานทางการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ
3. จากผลการวิจัย พบว่า มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงานและทำวิจัยสามารถเป็นผู้นำทางด้านหลักสูตรและการสอนได้ดังนั้นควรมีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบูรณาการการสอนแบบการวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning) หรือจัดการเรียนการสอนโดยใช้งานวิจัยทางหลักสูตรและการสอนเน้นกรณีศึกษา
4. จากผลการวิจัย พบว่า สื่อการเรียนรู้ส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนทั้งนี้สื่อการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังไม่ทันสมัยดังนั้นสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนควมมีการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยสะดวกต่อการใช้งานเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา มี wireless ที่สามารถเชื่อมต่อให้สามารถค้นคว้างานได้และมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้งานและควรปรับระบบการยืม-คืนวิทยานิพนธ์ให้สะดวกและสอดคล้องกับเวลาเรียนของนักศึกษา

5. สาขาวิชาควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชาให้มีจำนวนมากขึ้นเนื่องจากนักศึกษามีจำนวนมากและอาจารย์มีภาระงานเพิ่มขึ้น ทำให้การแบ่งเวลาดูแลงานวิทยานิพนธ์น้อยลง

6. สาขาวิชาควรนำผลงานวิจัยของนักศึกษามหาบัณฑิตมาเผยแพร่ในการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการของสาขาวิชาที่จัดทุกปีโดยพิจารณาหัวข้อที่สอดคล้องกับหัวข้อ (Theme) ของการประชุม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรแยกกลุ่มเป้าหมายระหว่างนักศึกษาปัจจุบันที่กำลังเรียนและมหาบัณฑิตที่จบแล้ว

2. ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับงานวิจัยทางหลักสูตรและการสอนเพื่อถอดบทเรียนองค์ความรู้ทางหลักสูตรและการสอนที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ชญาภาณท์ ชันธแก้ว. (2560). *การศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ชลลิตา แดงนารา. (2562). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ 5 ปี (หลักสูตรปรับปรุง 2559) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. *วารสารพิบูล*. 17 (1), 35-42.
- ชุตีระ ระบอบ และคณะ. (2561). วิจัยประเมินหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2560 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*. 10 (1), 123-140.
- ประดิษฐ์ ศรีโนนยาง และคณะ. (2563). การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ (5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย. *Journal of Modern Learning Development*. 5 (5), 188-189.
- เพ็ญภา กุลนภาดลและคณะ. (2563). การวิจัยประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 15 (2), 133-143.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2553). การประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงระบบโดยใช้รูปแบบ CIPP Model. *คู่มือการประเมินหลักสูตรระดับบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). *รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วชิระ จันทราช. (2554). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารศิลปากร*. 3 (1,2), 64-78.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: คณะครู ศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุมิตร คุณานุกร. (2518). *หลักสูตรและการสอน*. กรุงเทพมหานคร: คณะครูศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chandra, Arvinda. (1977). *Curriculum development and evaluation in education*. New Delhi: Sterling Publishers Private Ltd.
- Beauchamp, R.H. (1975). *Education in Japan : A Source Book*. New York : Garland.
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation: Theory, models and applications*. San Francisco: Jossey-Bass.

The Quality of Graduates in Community Development According to the National Qualifications Framework for Higher Education in Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills

**Daycho Khaenamkhaew, Chettha Muhamad,
Jittima Damrongwattana, Damrongphan Jaiwiraphong and Boonying Pratum**
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author : E-mail : Daycho_kha@nstru.ac.th

Abstracts

This article aims: (1) To survey the quality of graduates in community development, and (2) presents guidelines according to the National Qualifications Framework for Higher Education of numerical analysis, communication, and information technology skills. This research uses a mixed-method study. This quantitative study collected data everyone from 17 graduate users, and used a questionnaire. Its analysis, with software, determined the frequency, percentage, mean (μ , μ) and standard deviation (σ , σ). The qualitative research conducted interviews and collected data of choose specific from a group of 23 people, including graduate consumers, community development graduates, and graduate producers. We selected a specific theory and evaluated the data using descriptive analysis. The results show that: (1) The quality of graduates in community development, according to the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills, are at a high level. (2) Guidelines according to the National Qualifications Framework for Higher Education of numerical analysis, communication, and information technology skills. This study emphasizes using computer applications for documentary work. It uses smartphones, learning communication tools, and other technology for gathering information on the community and solving their problems creatively. to use the knowledge to meet the needs of the sustainability of the community.

Keywords: The Quality Of Graduates; Numerical Analysis; Communication; Information Technology.

Introduction

On generating quality graduates according to academic and professional standards that reflect societal developments and improve research quality. Creativity and innovation help establish the educational quality standards and integrate community wisdom and world knowledge to fulfill community demands (Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 2020 : online). It also concentrates course administration is a program that makes students socially accountable. It includes instructing them to connect and make decisions. It enhances student engagement in the country's economic growth and provides quality citizenship. Curriculum management creates quality graduates. Teaching and learning management and student activities must follow the learning management principles established by the National Qualifications Framework for Higher Education for graduates to possess desired skills (Sangcharoon, Usaho, & Siribanpitak, 2020 : online).

It also concentrates current community development graduates are knowledgeable and skilled "community managers" that serve the community and collaborate with other departments (Department Executive director of Community Development, 2017 : 32). Community development according to the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication and information technology skills, such as the ability to use the tools currently necessary to conduct computer-related jobs. The capacity to use information and communication technologies correctly. The capability of suggesting problem-solving solutions based on mathematical data or statistical representation for study and creative application to connected problems. The ability to communicate effectively and select the appropriate presentation medium for oral and written presentations (Faculty of Arts Program in Community Development Program, 2020 : 1-5). There has to be an integration of knowledge and adaption of academic abilities and course material according to dynamic situations. This helps them be current and integrate learning tools in a more "community lab" method (Jantree & Sripradit, 2019 : 655-671)

It also prepares graduates for the workplace through developing communities. According to the National Qualifications Framework for Higher Education, organizations or communities led by graduates can create excellent communities. We see this particularly in numerical analysis, communication, information technology abilities, and research capabilities of information tools or statistics to creatively solve problems and select the right media type (Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 2020 : online). It aims to be the highlight of the graduate production and represent the quality of curriculum development for generating graduates who will become "community developers" for community situations (Sukbunpant et al., 2018 : 77-91).

It is relevant and worthwhile to study "The quality of graduates in community development, according to the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills". This study questions, (1) if the quality of graduates develops community according to the National Qualifications Framework for Higher Education in Numerical Analysis Skills, What level of communication

and information technology usage do you have? (2) The guidelines for graduate quality development, community development according to the above-mentioned qualification, how do you handle communication and information technology usage? All this should follow the community's existing working situations, as well as to use the knowledge to meet the needs of community under participation and the sustainability of the community that will help increase the competitiveness of the community in the future.

Research Objectives

To survey the quality of graduates in community development and presents guidelines according to the National Qualifications Framework for Higher Education of numerical analysis, communication, and information technology skills.

Research Method

1. Research Model

This research uses a mixed-method study that is a combination of data collection approaches with quantitative and qualitative research (Chalabang, 2017 : 124–132).

2. Quantitative Research:

This research aims to survey the quality of graduates in community development, according to the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills. The specifics are as follows:

The sample population consists data everyone of 17 graduates (Office of Academic Promotion and Registration, 2020 : 23-27 ; Faculty of Arts Program in Community Development Program, 2020 : 1-5).

Data collection tools include a questionnaire for graduates. This research examines papers pertaining to the quality of community development graduates, according to the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills (Faculty of Arts Program in Community Development Program, 2020 : 1-5). It is a 5-level assessment scale including the interpretation criteria of the graduate quality average for community development, according to the National Qualifications Framework for higher education in numerical analysis skills. It focuses on communication and information technology usage. After making a questionnaire, Cronbach's Alpha Coefficient = 0.748 determined the content Language and instrument confidence. We re-examined the questionnaire after that (Boonmak et al. 2017 : 3).

The researcher collected data from official documents of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University and completed an online questionnaire https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdggOHlPoOff8msU_5iYWBl4eAU3pMS_-XhoQsKBD4RFgaSqw/closedform. They reached out to the graduates using channels like email, Line, and Facebook. After a week, they gathered 17 sets of data and got back 17 sets of questionnaires that demonstrated 100 percent correctness and completeness for usage in this study. Figure 1–4 shows a sample of this.

The researcher analyses the data on the quality of graduates in community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills. The table below shows the mean and standard deviation for communication and information technology usage from the questionnaire.

Figure 1–4: Example of an online questionnaire

3. Qualitative Research

It aims to present guidelines for the development of the quality of graduates in community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills.

There were a total of 23 key informants, including 17 graduates, 4 community development graduates, and 2 graduate producers. Select a specific type of work that has worked for not less than 1 year. The researcher will gather data until the data is saturated, and the data collection will be stopped.

The research instruments included: A structured interview form to improve the quality of graduates in community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills. It had 23 key informants an interview questionnaire that categorized data and facilitated data analysis (Ritchie & Lewis, 2003 : 23). It examined the tools produced, tested the interviews, and modified the interview form to ensure the quality of the tools. The participant and non-participant observations use the observation record form.

Data collection is as follows: The researcher contacted the participants individually to explain the objective of the study. They attached the information sheet to prepare before and plan the interview to get the benefits of the research, methods, interview time, and place. They did data collection using an interview form with key informants. The information recording will happen will only if the key informant agrees to provide it. They kept track of the participant and non-participant observations with important informants.

Data analysis: The researcher studied data on quality development of graduates for the community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education of numerical analysis, communication, and information technology skills. They extracted the material of the interview, summarized, and described the issues.

Conceptual framework

The researcher employs Faculty of Arts Program in Community Development Program, (2020 : 1-5) concepts and theories of community development according to the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication and information technology skills., which may be described as a conceptual framework as shown in a diagram in Figure 1.

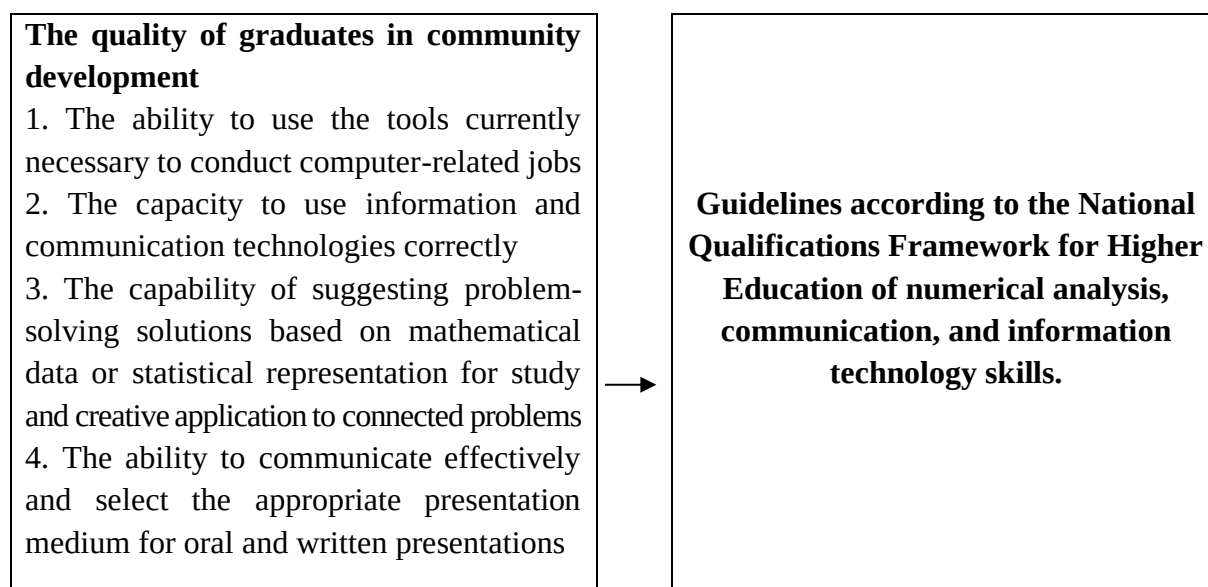

Figure 1. Conceptual framework

Research Results

1. The quality of graduates in community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills as shown in Table 1.

Table 1: The mean, standard deviation, and level of the quality of graduates in community development based on the national higher education qualifications standards framework in numerical analysis, communication, and information technology skills

The development of the quality of graduates in community development based on the national higher education qualifications standards framework in numerical analysis, communication, and information technology skills	Level of the quality		
	μ	σ	Interpret
The ability to use the tools currently necessary to conduct computer-related jobs	4.47	0.65	high
The capacity to use information and communication technologies correctly	4.24	0.73	high
The capability of suggesting problem-solving solutions based on mathematical data or statistical representation for study and creative application to connected problems	4.23	0.80	high
The ability to communicate effectively and select the appropriate presentation medium for oral and written presentations	4.18	0.91	high
Total	4.28	0.11	high

According to Table 1, This study shows that:

1. Overall, graduate users had opinions on the quality of graduates in community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills are at a high level. ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.11$)

2. The ability to use the currently necessary tools to conduct computer-related jobs had the highest mean at the highest level ($\mu = 4.47$, $\sigma = 0.65$).

3. The capacity of using information and communication technologies correctly at a high level comes next ($\mu = 4.24$, $\sigma = 0.73$).

4. The ability to communicate effectively and select the appropriate presentation medium for oral and written presentations is at a high level, with the lowest average ($\mu = 4.18$, $\sigma = 0.91$).

The quality of graduates in community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills are at a high level ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.11$). According to the findings of Community development according to the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication and information technology skills (Faculty of Arts Program in Community Development Program, 2020 : 1-5), such as use the tools currently necessary to conduct computer-related jobs. The capacity to use information and communication technologies correctly. The capability of suggesting problem-solving solutions based on mathematical data or statistical representation for study and creative application to connected problems. The ability to communicate effectively and select the appropriate presentation medium for oral and written presentations. According to the findings of Ittichinnapat, Piromjitpong, and Sawadthaisong (2016 : 142–153), research-based teaching and learning management for skill development of numerical analysis, communication, and information technology usage is at the high level (mean = 3.56, $\sigma = 0.50$) and has a high level of success ($\mu = 3.49$, $\sigma = 0.65$). This indicates that the community development graduates have numerical analysis, communication, and information technology skills for work and can solve community problems. This study shows that choosing an appropriate presentation media format for oral and written communication yields the lowest average outcome. Therefore, they should promote this field for graduates who develop and diversify communities to enhance community development.

2. Guidelines for the development of the quality of graduates in community development according to the National Higher Education Qualifications in numerical analysis, communication, and information technology skills. This study shows that:

2.1 The usage of information and communication technology tools at work shows the emphasis on documentary work, computer program training (like Microsoft Office), and the usage of cellphones to improve community research. A few excerpts from the interview are as follows:

“A concentration on documentary work.” (Interviewed on May 21, 2021, by a graduate user)

“I want you to concentrate on fundamental computer usage, like Word, Excel, and PowerPoint, because it is required for work.” (Interviewed on May 22, 2021, by a graduate user)

“Use your phone as a community work interface.” (Interviewed on May 23, 2021, by a Community Development Graduate)

2.2 Solving community challenges creatively using information and technology revealed that smartphones can combine work and data collection for the community using the SPSS statistical program. A few excerpts from the interview are as follows:

“Use your phone to save data in the community.” (Interviewed on May 29, 2021, by a Community Development Graduate)

“Use a statistical tool such as SPSS or others to assist in community activities such as data collection in the community.”

(Interviewed on May 21, 2021, by a graduate user)

2.3 The appropriate use of information and technology in community work shows that graduates should learn to utilize technology, basic computers like Word, Excel, and PowerPoint, and all areas of technological communication tools. These skills have a requirement in the real workplace. A few excerpts from the interview are as follows:

“Developing digital skills and using basic computers like Word, Excel, and PowerPoint for community work.” (Interviewed on May 21, 2021, by a graduate user)

“Acquaint yourself with all areas of technological communication tools.” (Interviewed on May 23, 2021, by a Community Development Graduate)

Guidelines for enhancing the quality of graduates in community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills. The results of this study are as follows: The innovative use of information and communication technology tools like computers and smartphones for documentary work of collecting data and addressing problems of the community. This is consistent with Thaitosang & Wongchachom's research (2018: 182–188) that indicates the promotion of contemporary technology like computers, tablets, and smartphones. These mediums are useful for arranging training and teaching the community. It is also beneficial for data collection and community research. It is even consistent with Kouziokas (2016 : 347–352). The benefits of generally encouraging the development of an efficient framework of information and communication technology initiatives advances and promotes sustainable development.

Discussion

The researcher employs concepts and theories of community development according to the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication and information technology skills.

1. The quality of graduates in community development based on the National Qualifications Framework for Higher Education in numerical analysis, communication, and information technology skills are at a high level ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.11$).

2. Guidelines according to the National Qualifications Framework for Higher Education of numerical analysis, communication, and information technology skills. This study emphasizes using computer applications for documentary work. It helps in the creative application of information and communication technology tools like computers and smartphones for documentary purposes. It also provides information to the community and resolves local problems.

Recommendation

This article contains excerpts from the Educational Quality Assurance Program 2021, Department of Community Development, Section 3, about students and graduates according to Indicator 2.1, Graduate Quality, of the National Qualifications Framework for Higher Education. The author is responsible for this section and will gather further material on project completion. It will help improve the quality of graduate output to fulfill the demands of graduate users. In this respect, I would like to thank Nakhon Si Thammarat Rajabhat University for its contribution to the academic research, the experts and course coordinator for their support, and all of the informants for their information and suggestions.

References

- Boonmak, S. et al. (2017). *Research Methodology in Social Sciences*. Songkhla: Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.
- Chalakbang, W. (2017). Mixed Methods Research. *Nakhon Phanom University Journal*, 7 (2), 124–132.
- Department Executive director of Community Development. (2017). *Bachelor of Arts Program in The Community Development in 2017*. Nakhon Si Thammarat: Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Faculty of Arts Program in Community Development Program. (2020). *Educational Quality Assurance Project in 2020*. Nakhon Si Thammarat: Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Ittichinnapat, J., Piromjitpong, S. & Sawadthaisong, N. (2016). The Research-Based Learning Model into Development Preferable Numerical Analysis Skills, Communication and Information Technology Skills Faculty of Bachelor's Degree for Rajabhat Institute Instructors. *Community Research Journal*, 10 (3), 142–153.
- Jantree, C. & Sripradit, A. (2019). Valuation of Bachelor of Science in Technical Education Program in Production and Industrial Engineering of Faculty of Technical Education, King Mongkut's University of Technology North Bangkok. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 12 (2), 655–671.
- Kouziokas, G.N. (2016). Geospatial Based Information System Development in Public Administration for Sustainable Development and Planning in Urban Environment. *European Journal of Sustainable Development*, 5 (4), 347–352.
- Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. (2020). Philosophy Vision and Mission. *Online*. Retrieved from <https://www.nstru.ac.th/en/page/history>.
- Office of Academic Promotion and Registration. (2020). *Report the number of students registering and student status*. Nakhon Si Thammarat: Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Ritchie, J. & Lewis, J. (2003). *Qualitative Research Practice*. London : Sage.

- Sangcharoon, S., Usaho, C. & Siribanpitak, P. (2020). Graduate Production Management Strategies based on the Concept of National Economic Sustainable Development. *Journal of Education Studies*, 48 (1), 332–352.
- Sukbunpant, S., et al. (2018). The Direction of Producing the Graduates in Special Education Program Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University. *Journal of Graduate Research*, 9 (1), 77–91.
- Thaitosang & Wongchachom. (2018). Guidelines for Promoting Information Technology Use in English Language Learning of Bachelor of Arts under Graduate Students at Sakon Nakhon Rajabhat University. *Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 15 (70), 182–188.
- Community Development Graduate. Personal Communication. May 23, 2021.
- Community Development Graduate. Personal Communication. May 29, 2021.
- Graduate User. Personal Communication. May 21, 2021.
- Graduate User. Personal Communication. May 22, 2021.

การบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
**Participationon Water Management For Consumption of Nong Pho
Sub-district Administrative Organization in Takhli District of
Nakhon Sawan Province**

รัชภูมิ ศรีเพ็ง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ruchpoom Seepeng
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail : Raungsak2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ คือ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ และ 3) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 383 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบง่ายในสูตรของ Taro Yamane วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.708$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ พบว่า ควรดำเนินการตามแนวทาง 2 แนวทางคือ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค; การมีส่วนร่วม; องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study public participation in water management ; 2) to study the relationship between Saraniyadhamma and public participation in water management; and 3) to study the guidelines for promoting public participation in water management. This was a mixed methods research consisting of the qualitative and quantitative research. For qualitative research, the sample used in the research was 383 people aged 18 years by using the substitution method in Taro Yamane's formula. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Correlation Coefficient Test. Qualitative research was done by in-depth interview with key informants and Content Analysis.

The results showed that : 1) Water management according to Saraniyadhamma, overall, was at a high level. Public participation in water management as a whole was at a high level 2) The relationship between Saraniyadhamma and public participation in water management of Nong Pho Subdistrict Administrative Organization, Takhli District, Nakhon Sawan Province found that there was a statistically significant correlation coefficient ($r = 0.708$) at the 0.01 level. So the hypothesis was accepted. 3) Guidelines for promoting public participation in water management found that it should be implemented in two approaches: 1) raising awareness between people and communities in using the available water resources for sufficiency; 2) participation in preparing water resource management plans among community organizations.

Keywords : Water Management For Consumption; Participationon; Nong Pho Sub-district Administrative Organization

บทนำ

สถานการณ์น้ำในประเทศไทยกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพหลายพื้นที่ในประเทศ กำลังประสบปัญหาความไม่สมดุลของอุปสงค์และอุปทานของน้ำอันมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของ จำนวนประชากร การผลิตภาคอุตสาหกรรมและระบบการผลิตอาหารรวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ขาด ประสิทธิภาพและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ความตระหนักของมนุษย์ จึงทำให้เกิดปัญหาจากการใช้ ทรัพยากรน้ำขึ้นหลายประการ เช่น ปัญหาการขาดแคลนน้ำ เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ปริมาณน้ำฝน น้อยลง เกิดความแห้งแล้งเสียหายต่อการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ การตัดไม้ทำลายป่ามากเกินไป นอกจากทำให้ เกิดความแห้งแล้งแล้วยังทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากในช่วงฤดูฝนสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและ ทรัพย์สิน อีกทั้งปัญหาน้ำเน่าเสีย ซึ่งเป็นปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นไม่กี่ปีมานี้ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดน้ำเสียนั้นเนื่องมาจาก น้ำทิ้งจากบ้านเรือน ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกทิ้งสู่น้ำลำคลอง น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมประกอบกับ น้ำฝนพัดพาเอาสารพิษที่ตกค้างจากแหล่งเกษตรกรรมลงสู่น้ำลำคลอง น้ำเน่าเสียที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลเสียหายทั้งต่อ สุขภาพอนามัย เป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำและมนุษย์ ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน รวมถึงทำให้ไม่สามารถนำน้ำจากแหล่งน้ำ นั้นมาใช้ประโยชน์ทั้งการอุปโภค บริโภค เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมได้ ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่ประเทศ ไทยประสบอยู่และกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น (กรมชลประทาน, 2552 : 5)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ (2562 : 1-15) อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ ประสบปัญหาทางด้านน้ำเพื่อใช้ในการบริโภค อุปโภค อันมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ซึ่งเกิดจากภาคการเกษตร การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ปัจจุบันเกิดขึ้นในระดับวิกฤตในหลายพื้นที่ที่รับผิดชอบและทวีความรุนแรงมาก ขณะเดียวกันความต้องการใช้น้ำกลับมีมากและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นสิ่งบอกเหตุสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความรุนแรงของภัยแล้ง ปัจจุบันแหล่งน้ำจำนวนมากมีปัญหาด้านคุณภาพน้ำ ถึงแม้ว่าจะยังไม่ใช้น้ำเสียแต่ก็เป็นน้ำที่มีคุณภาพต่ำ ปัญหาที่พบคือ มีการปนเปื้อนของสารพิษจากภาคการเกษตร ปัญหาการชะล้างพังทลายของดินเนื่องจากผิวดินถูกเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นพื้นที่การเกษตรจำนวนมาก ทำให้หน้าดินเปิดโล่งเมื่อมีฝนตกลงมาอย่างหนักจึงก่อให้เกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย การใช้น้ำในปริมาณมากและใช้อย่างฟุ่มเฟือย ปัญหาสำคัญ อีกประการหนึ่งคือ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพดิน ฟ้า อากาศ มีผลทำให้ปริมาณน้ำจืดมี การเปลี่ยนแปลง ในปี 2561-2562 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้อนุมัติโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เช่น โครงการขุดลอกคลอง โครงการขุดลอกสระน้ำ โครงการสร้างแก้มลิง โครงการขุดเจาะบ่อบาดาล โครงการสร้างฝายกักเก็บน้ำ เป็นต้น โดยมีทั้งหมด 52 โครงการ ส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ไขปัญหา หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 11 เนื่องจากประสบปัญหาอย่างหนัก โดยต้องดำเนินการโครงการสร้างแก้มลิง โครงการขุดเจาะบ่อบาดาล และโครงการสร้างฝายกักเก็บน้ำ เป็นการเร่งด่วนซึ่งใช้งบประมาณทั้ง 2 ปีไม่ต่ำกว่า 16 ล้านบาท

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์” ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำของในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการดำเนินงานในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพนั้นมีประสิทธิผลหรือไม่อย่างประชาชนมีความพอใจต่อการให้บริหารงานหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขอบเขตด้านประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 9,137 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ, 2562 : 1-15)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 383 คน จากการแทนค่าในสูตรของยามาเน่ (Yamane)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

2.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตอนที่ 4 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบ ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล/อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครสวรรค์ ถึง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของประชาชนในพื้นที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 383 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 383 ชุด

คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 แบบสัมภาษณ์ ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครสวรรค์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัด วัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการ สัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและ การบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและ นำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม

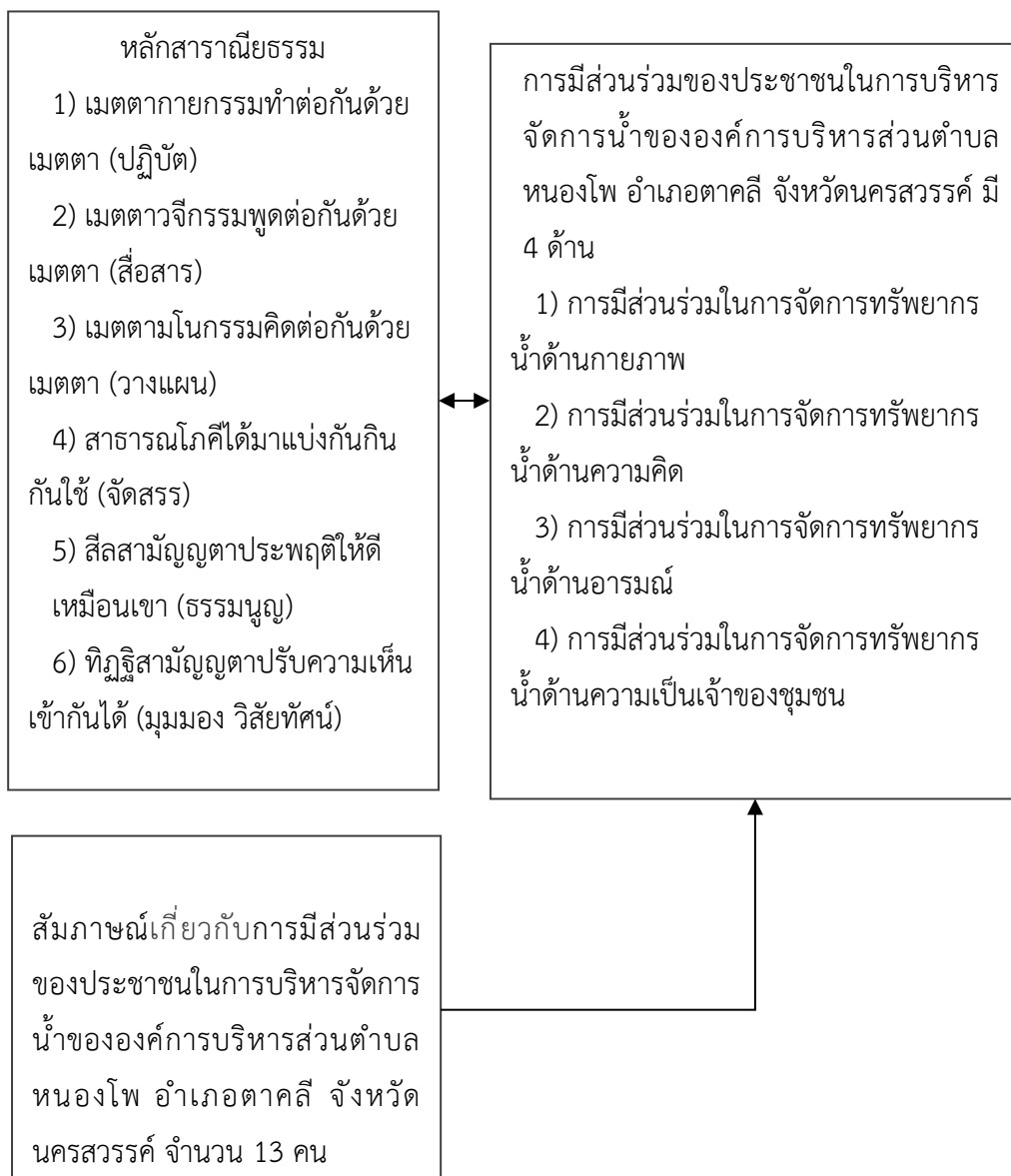
สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่ม ตัวอย่าง และพรรณนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ ใช้สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

4.2 แบบสัมภาษณ์

ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากภาคสนามเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์โดยการสร้างข้อสรุป (Analysis Induction)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

1.1 การบริหารจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการบริหารจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

การบริหารจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรม	ระดับความคิดเห็น (n=383)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
เมตตากายกรรม วิธีปฏิบัติ	3.61	0.779	มาก
เมตตาวจีกรรม การสื่อสาร	3.72	0.644	มาก
เมตตามโนกรรม การวางแผน	3.75	0.728	มาก
สาธารณโภคี การจัดสรร	3.74	0.614	มาก
ศีลสามัญญตา กฎระเบียบ ธรรมเนียม	3.57	0.746	มาก
ทิจูสามัญญตา มุมมอง วิสัยทัศน์	3.62	0.648	มาก
ภาพรวม	3.67	0.475	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D. =0.475) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เมตตามโนกรรมการวางแผน รองลงมา คือ สาธารณโภคี การจัดสรร เมตตาวจีกรรม การสื่อสาร ทิจูสามัญญตา มุมมอง วิสัยทัศน์ เมตตากายกรรม การปฏิบัติ และ ศีลสามัญญตา กฎระเบียบ ธรรมเนียม ตามลำดับ

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ	ระดับความคิดเห็น (n=383)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ	3.63	0.701	มาก
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด	3.71	0.614	มาก
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	3.72	0.742	มาก
การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของชุมชน	3.63	0.622	มาก
ภาพรวม	3.67	0.490	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.490) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของชุมชน ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ
น้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	X _{รวม}	Y _{รวม}
X ₁	1											
X ₂	.585*	1										
X ₃	.220*	.251**	1									
X ₄	.272*	.316**	.538**	1								
X ₅	.299*	.275**	.159**	.407**	1							
X ₆	.415*	.362**	.301**	.402**	.678**	1						
Y ₁	.598*	.363**	.347**	.395**	.348**	.529**	1					
Y ₂	.331*	.592**	.391**	.359**	.296**	.413**	.618**	1				
Y ₃	.189*	.223**	.926**	.515**	.132**	.262**	.364**	.484**	1			
Y ₄	.149*	.177**	.143**	.477**	.195**	.151**	.318**	.303**	.190**	1		
X _{รวม}	.694*	.673**	.599**	.697**	.689**	.764**	.631**	.574**	.544**	.306*	1	
Y _{รวม}	.436*	.456**	.643**	.600**	.329**	.466**	.790**	.813**	.721**	.598*	.708**	1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารจัดการน้ำตามหลักสราณียธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.708$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสราณียธรรม ($X_1 - X_6$) กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ รายด้านทุกด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.926-0.132 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพควรดำเนินการตามแนวทาง 2 แนวทางคือ 1) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชนเป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชน จัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมระหว่างกลุ่ม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และการเยี่ยมเยียนเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 2) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ต้องกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน สร้างความชัดเจน การเข้ามามีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีพูดคุยเสวนา การจัดระบบติดตามเยี่ยมพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ร่วมกัน การจัดระบบประเมินผลการจัดการโครงการ รวมทั้งมีกลไกการจัดการด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วน บนเป้าหมายการทำงานร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้ง ความซ้ำซ้อน การสนับสนุนและเสริมงานซึ่งกันและกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์

1.1 การบริหารจัดการน้ำตามหลักสารานุกรมในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, $S.D.=0.475$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เมตตามโนกรรมการวางแผน รองลงมา คือ สาธารณโภคี การจัดสรรเมตตาวชิรกรรม การสื่อสาร ทัศนวิสัยสัมมัญญา มุมมอง วิสัยทัศน์ เมตตาทายกรรม การปฏิบัติ และ สีสัมมัญญา ตา กฎระเบียบ ธรรมนุญ ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครเดช พรหมกัลป์ และ คณะ (2558 : 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทยจะต้องเริ่มต้นด้วยเรื่องของการรับรู้ข่าวสารซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุด รองลงมาได้แก่การสนับสนุนร่วมมือ การรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการเสริมอำนาจให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นแนวทางที่จะมีส่วนร่วมน้อยกว่าทุกด้าน ในด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่โปร่งใสและมีความชัดเจนไม่คลุมเครือมาเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ปราศจากการบิดเบือนหรือเจือปนด้วยอคติ มีครบถ้วน เป็นจริง และข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องได้รับความไว้วางใจในการที่จะได้รับรู้รับทราบข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น ขณะที่ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นควรพัฒนาเวทีประชุมเพื่อรับ

ฟังความคิดเห็นที่ทุกคนทุกฝ่ายควรที่จะได้รับโอกาสรับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในบรรยากาศของความพร้อมเพรียงสามัคคี มีความไว้วางใจเชื่อใจกัน ผู้เข้าร่วมประชุมควรได้รับโอกาสที่จะได้รับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่ตั้งอยู่บนฐานของความมีน้ำใจต่อกันและการช่วยเหลือแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และควรที่จะได้รับโอกาสรับฟังและรับรู้ความคิดเห็นที่มีความบริสุทธิ์ โปร่งใส โดยไม่มีผลประโยชน์อื่นใดแอบแฝงสำหรับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจควรที่จะเป็นผู้รู้และเข้าใจในเหตุและผลเพื่อที่จะได้ตัดสินใจให้ถูกกาลหรือความจำเป็นเร่งด่วน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงพอประมาณ อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรมและพรหมวิหารธรรมขณะเดียวกันในด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนร่วมมือควรตั้งอยู่บนความเห็นที่ชอบประกอบด้วยธรรมและอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผล และมีความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับความพอดี พอประมาณ และพอเพียงและความบริสุทธิ์ สะอาด ปราศจากผลประโยชน์แอบแฝง และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม ส่วนในด้านการเสริมอำนาจแก่ประชาชนเมื่อมีโอกาสร่วมกันสร้างสรรค์พัฒนา ก็ควรมีความบริสุทธิ์สะอาดปราศจากผลประโยชน์แอบแฝงช่วยเหลือเกื้อกูล และยับยั้งทบทวนเมื่อพบว่าส่งผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นทั้งที่จะเกิดในปัจจุบันหรือในอนาคต

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.490) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของชุมชน ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ (2554 : 65) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพน้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่สามารถนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคได้แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ในการบริโภคได้ทันที โดยคุณภาพน้ำที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ความขุ่นเหลืองและแมลงกาน้ำซึ่งมีค่าเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ในส่วนของรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคที่เหมาะสมกับชุมชนประกอบด้วย การเพิ่มความตระหนักและความรู้ให้กับชุมชน การสำรวจแหล่งทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคของหมู่บ้านร่วมกัน การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในชุมชนจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคในชุมชน การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำแบบต่างๆ และการทำแผนชุมชนในการปรับปรุงระบบน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

การบริหารจัดการน้ำตามหลักสราณียธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.708$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสารานุกรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ รายด้านทุกด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.926-0.132 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิวาส์ขันธ์, อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา พรหมกัลป์ (2559 : 34) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำรินในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंก” ผลการวิจัยพบว่าในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंกมีการบริหารจัดการน้ำเป็นต้นว่าการก่อสร้างฝายทดน้ำ การก่อสร้างบ่อหรือสระน้ำขนาดเล็ก การจัดสร้างระบบเหมืองฝาย และการสนับสนุนให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำเป็นของตนเองสำหรับเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งการบริหารจัดการน้ำของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंก เดิมมีการขุดบ่อน้ำหรือสระน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภค ขณะเดียวกันในบางชุมชนยังมีระบบประปาหมู่บ้านผสมผสานกับระบบประปาภูเขาในช่วงฤดูฝน ในส่วนของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เกษตรนั้นชาวนาส่วนหนึ่งจะสร้างเหมืองใส่ไถให้กระจายอยู่ทั้งผืนนาและมีบ่อล่อปลาที่เชื่อมต่อกับระบบเหมืองซึ่งเป็นแหล่งน้ำหลัก ขณะเดียวกันก็มีการทำไร่นาสวนผสมตามแนวพระราชดำริเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

3. เสนอแนวทางการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพควรดำเนินการตามแนวทาง 2 แนวทางคือ 1) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชนเป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชน จัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดตั้งกลไกคณะทำงานร่วมระหว่างกลุ่ม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และการเยี่ยมเยียนเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 2) แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ต้องกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน สร้างความชัดเจน การเข้ามามีส่วนร่วมโดยการจัดเวทีพูดคุยเสวนา การจัดระบบติดตามเยี่ยมพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ร่วมกัน การจัดระบบประเมินผลการจัดการโครงการ รวมทั้งมีกลไกการจัดการด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วน บนเป้าหมายการทำงานร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้ง ความซ้ำซ้อน การสนับสนุนและเสริมงานซึ่งกันและกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภิตา สุรินทะ (2553 : 31) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมด้านกายภาพด้านความคิดและด้านอารมณ์อยู่ในระดับมากส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการเป็นเจ้าของอยู่ในระดับมากที่สุดและแนวทางในการเสริมสร้างสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1) ควรมีการพัฒนาชุมชนโดยเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านกายภาพความคิด

ด้านอารมณ์และด้านความเป็นเจ้าของและโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำด้วย 2) ภาครัฐและชุมชนควรร่วมมือจัดให้มีการทำประชาสังคมระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชนก่อให้เกิดกระบวนการชุมชนทำให้ชุมชนสามารถจัดการกับทรัพยากรน้ำได้อย่างเหมาะสม 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนโดยการจ้างแรงงานในพื้นที่เข้าร่วมงานกับโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำเช่นการลอกท่อส่งน้ำการจัดการพื้นที่ส่งน้ำ และ 4) ชุมชนควรมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเช่นแหล่งน้ำในพื้นที่วิกฤติการหาแนวทางแก้ไขป้องกันอย่างสม่ำเสมอเป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างระบบบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำและดำเนินการด้วยพื้นฐานความรู้ทางเทคนิคและความรู้ในการจัดการที่ถูกต้องแม่นยำ

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นไปสร้างกลไกการปฏิบัติงานเพื่อเป็นหลักในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับธรรมชาติด้วยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดระบบความรู้ฐานข้อมูลการประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์การบูรณาการระบบสื่อสารที่ทำให้ประชาชนสื่อสารจนเข้าถึงง่ายสะดวกรวดเร็วทันเหตุการณ์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางเทคนิคและความรู้ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในกลไกการปฏิบัติงานเพื่อเป็นหลักในการบริหารจัดการน้ำ การป้องกันภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตอย่างยั่งยืน

2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจในระบบฐานข้อมูลการประมวลและวิเคราะห์ต่อสถานการณ์น้ำที่เกิดขึ้นเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่อการทำการเกษตรตามฤดูกาลเพื่อสรุปและหารูปแบบในการทำการเกษตรของประชาชน

3.2 ควรศึกษาวิจัยผลสัมฤทธิ์ต่อนำแนวทางแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชน องค์การชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.3 ควรมีศึกษาแนวทางการเกษตรภายใต้สถานการณ์ภัยแล้งและอุทกภัยเพื่อเป็นแนวทางในการทำการเกษตรของประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. (2552). *แผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน พ.ศ. 2553-2556*. กรุงเทพมหานคร: กรมชลประทาน.

พระครูนิวาสิตขันธ์, อัครเดช พรหมกัลป์ และ รัตติยา พรหมกัลป์. (2559). การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่งก. *รายงานวิจัย*. ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช), ประจำปีงบประมาณ.

สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี และคณะ. (2554). การจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ลุ่มน้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *รายงานการวิจัย*. ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช).

โสภิตา สุรินทะ (2553). *การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)*. นครสวรรค์ : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพ.

อัครเดช พรหมกัลป์. (2558). รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย. *รายงานการวิจัย*. ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ

: กรณีศึกษา บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

Development of Strong Community for Upgrading to the 5 Precepts Village : A Case Study of Ban Kamphaeng Din Sam Ngam District Phichit Province

ฉันทนา แสงสุวรรณถาวร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chantana Saengsuwanthavorn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : Chantana_seang@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ และ 3) นำเสนอแนวทางในการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน จำนวน 343 รูป/คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบง่ายในสูตรของ Taro Yamane เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน ตามหลักภูวนา 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และตามหลักกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ของหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r = 0.788$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) แนวทางในการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ คือ (1) การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงอำนาจหน้าที่ (2) การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงประเด็น (3) การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงพื้นที่

คำสำคัญ : การพัฒนา; หมู่บ้านรักษาศีล 5; ชุมชนเข้มแข็ง

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study the development condition of the 5 Precepts Village; 2) to analyze the relationship between the principle of Bhavana 4 (spiritual cultivation) and the development of strong communities to upgrade to a model 5 Precepts Village ; and 3) to present guidelines for upgrading to a model 5 Precepts Village. This was a mixed methods research consisting of the qualitative and quantitative research. For qualitative research, the sample used in this research was 343 persons using the substitution method in Taro Yamane's formula. Tools are questionnaires and interview forms. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Correlation Coefficient Test. Qualitative research was done by in-depth interview with 18 key informants and Content Analysis

The results showed that : 1) The development of the 5 Precepts villages according to the principle of Bhavana 4, overall was at a high level at the development according to the activities of the 5 Precepts Village Project as a whole was at a high level. 2) The analysis results of the relationship between the principle of Bhavana 4 and activities of a model 5 Precepts Village Project found that there was a high level of positive correlation coefficient ($r = 0.788$). It was statistically significant at 0.01 level. And 3) Guidelines for upgrading to a model 5 precepts village can be summarized into 3 approaches: 1) building a network of the 5 precepts village in terms of authority; 2) building a network of the 5 Precepts village on issues; 3) building a network of the 5 Precepts village in the area to promote and support the village to be strong and be able to upgrade to a model 5 Precepts a village.

Keywords : Development; Upgrading to the 5 Precepts Village; Strong Community

บทนำ

การพัฒนาชุมชนหลักสำคัญและเป็นเป้าหมายสูงสุด ก็คือ การที่จะให้ประชาชน มีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพึ่งตัวเองได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามการส่งเสริมให้ชาวบ้านช่วยตัวเองได้นั้น ก็จำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของชาวบ้านเองด้วย โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ การดำเนินงานพัฒนาควรเริ่มจากโครงการที่ไม่ใหญ่จนเกิดกำลังชาวบ้าน ชาวบ้านมีศักยภาพพอที่จะดำเนินโครงการนั้นจนประสบความสำเร็จ อาทิเช่น พัฒนาตนเองและครอบครัวก่อน และในบางกรณีรัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนั้น อาจต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณลงทุนประเดิมให้ก่อน เช่น การสนับสนุนพันธุ์พืช การสนับสนุนพันธุ์สัตว์ เป็นต้น และเมื่อชาวบ้านดำเนินโครงการประสบความสำเร็จก็ขุดใช้ทุนคืน จากการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งภายหลังปรับเปลี่ยนมาเป็น การพึ่งตนเอง ควรเป็นเป้าหมายและกระบวนการทำงานแบบหุ้นส่วนที่ภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ มีส่วนร่วมสนับสนุนการตัดสินใจ และการดำเนินงานของชุมชน โดยให้คุณค่าแก่ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ทรัพยากร และกระบวนการชุมชน รวมทั้งให้การสนับสนุนที่สอดคล้องกับจังหวะการพัฒนาดตนเองของชุมชน โดยชุมชนสามารถคงความเป็นอิสระของตนได้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547 : 1)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับนโยบายการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล ๕ ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น โดยเน้นการรณรงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เป็นสุขเมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ประชาชนในชาติ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง ๗๖ จังหวัด ซึ่งที่ผ่านมาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่างๆ เปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้นำราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ร่วมขับเคลื่อนโครงการ” (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 5)

จังหวัดพิจิตรมีการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการมุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่ภายในจังหวัด ตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ด้วยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในสังคมที่มีทิศทางไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อร่วมสร้างสังคมที่สงบสุขและสังคมที่พึงปรารถนา ร่วมกัน สอดคล้องเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กับแนวทางการดำเนินการตามยุทธศาสตร์โครงการฯ หมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่เน้นการส่งเสริมให้คณะสงฆ์ มีการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับกลไกการขับเคลื่อนโครงการฯ ให้มีความเข้มแข็งขึ้น และเพื่อพัฒนาสังคมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ด้วยหลักศีล 5 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 5)

ในการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมและติดตามการดำเนินงานโครงการฯ พื้นที่ จังหวัดพิจิตร ทางคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ทั้งนี้ทางจังหวัดพิจิตรได้พิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านรายชะโด หมู่ที่ 6 ตำบลสามง่าม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร และหมู่บ้านกำแพงดิน หมู่ที่ 2 ตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร เพื่อเป็นหมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล 5 ระดับประเทศ

ในการประเมินที่ผ่านมา หมู่ที่ 2 ตำบลกำแพงดิน ได้รับรางวัลชมเชย ระดับประเทศ ทางคณะกรรมการนั้นมีความเห็นว่า การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของบ้านกำแพงดิน หมู่ที่ 2 ที่ผ่านมานี้ ได้นำหลัก “บวร” การมีส่วนร่วมของประชาชน บ้าน วัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์กรต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชนและสังคม มีการแลกเปลี่ยนความรู้และวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน ประชาชนอยู่ดีมีสุข ดังนี้ ประชาชนในหมู่บ้านมีจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบการมีส่วนร่วมเกิดความรักความสามัคคี ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน ประชาชนในหมู่บ้านมีความเข้าใจเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความรักความสามัคคีโดยนำหลักธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิต ในขณะเดียวกันการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 นั้น ยังมีปัญหา อุปสรรค คือ ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการแต่ก็มุ่งมั่นและพร้อมให้ความร่วมมือ การต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของปากท้อง ทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปได้ช้าแต่ชาวบ้านมีความตื่นตัวใน การดำเนินงานขาดศูนย์ประสานงานให้ความรู้ความเข้าใจจึงให้การดำเนินโครงการแต่ชุมชนยังคงมี วัด และหน่วยงานราชการให้การช่วยเหลือ (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร, 2561 : 43)

จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานนั้นประชาชนในชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจ อีกทั้งการที่ประชาชนจะต้องดิ้นรนเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง และยังขาดศูนย์ประสานงานอีกด้วย ทั้งนี้การดำเนินเพื่อการยกระดับนั้นจะต้องดำเนินการและขับเคลื่อนโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรม ให้สอดคล้องกับความเป็นมาของชุมชนด้วย และจะต้องการดำเนินงานนั้นต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้ มีเครือข่ายในการให้ความรู้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านนี้จึงเห็นสมควร ทำงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร” ทั้งนี้เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนโดยตรง อีกทั้งจะเป็นแนวทางการดำเนินงานของหมู่บ้าน ชุมชนและท้องถิ่นทั้งในจังหวัดพิจิตร และจังหวัดอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขอบเขตด้านประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนบ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จำนวน 2,399 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนบ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จำนวน 343 คน ที่ได้มาจากการแทนค่าในสูตรของยามาเน่ (Yamane)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน โดยใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญต่อการวิจัยเรื่องนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ ตอนที่ 3 การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ ตอนที่ 4 แนวทางในการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ

2.2 แนวทางการแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล/อายุ ตอนที่ 2 แนวทางการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 จากแบบสอบถาม ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ถึงนายกเทศมนตรีตำบลกำแพงดิน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของประชาชนในพื้นที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 จากแนวทางแบบสัมภาษณ์ ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

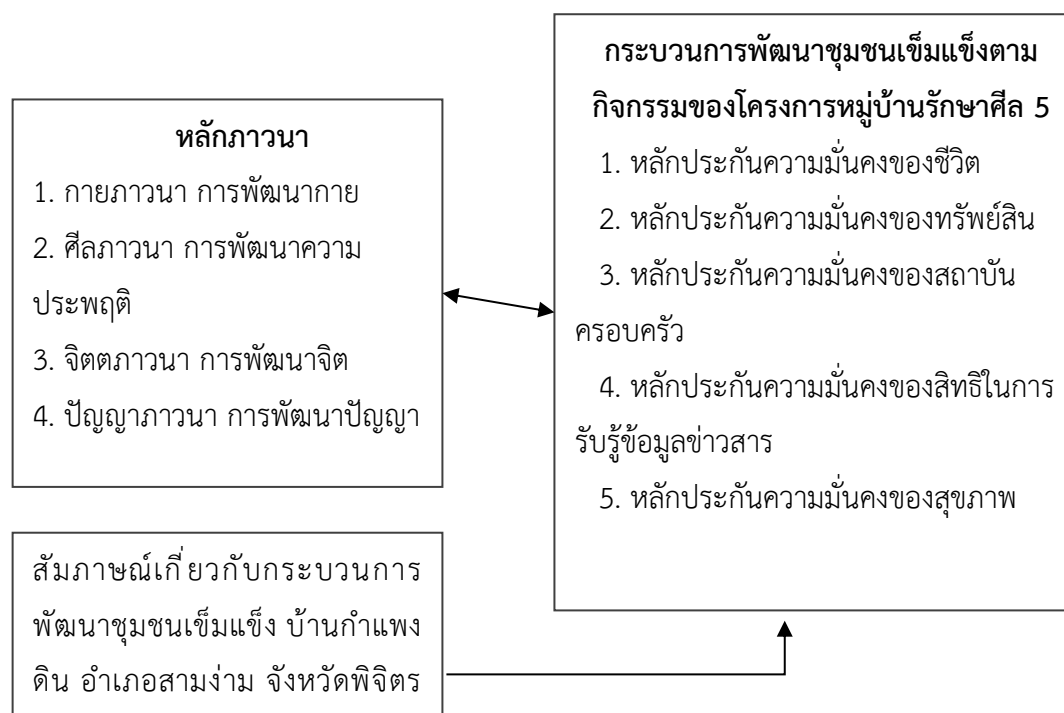
4.2 จากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ หลักภavana 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553 : 70) คือ 1) กายภavana คือ การเจริญกาย พัฒนากาย 2) ศีลภavana คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ 3) จิตตภavana คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต 4) ปัญญาภavana คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ “กิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 5) คือ 1. หลักประกันความมั่นคงของชีวิต 2. หลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน 3. หลักประกันความมั่นคงของสถาบันครอบครัว 4. หลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และ 5. หลักประกันความมั่นคงของสุขภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

1.1 สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักภวนา 4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักภวนา 4

สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักภวนา 4	(n=343)		
	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
กายภวนา การเจริญกายพัฒนากาย	3.63	0.694	มาก
คีลภวนา การเจริญศีลพัฒนาความประพฤติ	3.70	0.602	มาก
จิตตภวนา การเจริญจิตพัฒนาจิต	3.67	0.742	มาก
ปัญญาภวนา การเจริญปัญญาพัฒนาปัญญา	3.71	0.575	มาก
ภาพรวม	3.68	0.449	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักภาวนา 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, S.D. =0.449) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญาพัฒนาปัญญา รองลงมา คือ ศีลภาวนา การเจริญศีลพัฒนาความประพฤติ จิตตภาวนา การเจริญจิตพัฒนาจิต และกายภาวนา การเจริญกายพัฒนากายตามลำดับ

1.2 สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ตามหลักกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

(n=343)			
สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ตามหลักกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
หลักประกันความมั่นคงของชีวิต	3.60	0.668	มาก
หลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน	3.69	0.650	มาก
หลักประกันความมั่นคงของสถาบันครอบครัว	3.62	0.664	มาก
หลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	3.67	0.610	มาก
หลักประกันความมั่นคงของสุขภาพ	3.65	0.610	มาก
ภาพรวม	3.65	0.433	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D. =0.433) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน รองลงมา คือ หลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หลักประกันความมั่นคงของสุขภาพ หลักประกันความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และหลักประกันความมั่นคงของชีวิต

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษาบ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	X _{รวม}	Y _{รวม}
X ₁	1										
X ₂	.420*	1									
X ₃	.077	.347*	1								
X ₄	.345*	.177*	.420*	1							
y ₁	.492*	.344*	.038	.452*	1						
y ₂	.718*	.356*	.108*	.416*	.600*	1					
y ₃	.877*	.439*	.122*	.284*	.441*	.592*	1				
y ₄	.335*	.625*	.185*	.233*	.362*	.316*	.338*	1			
y ₅	.069	.115*	.749*	.388*	.058	.128*	.076	.233*	1		
X _{รวม}	.670*	.698*	.694*	.687*	.466*	.575*	.628*	.490*	.499*	1	
Y _{รวม}	.750*	.557*	.345*	.527*	.743*	.793*	.737*	.658*	.428*	.788*	1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษาบ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r = 0.788$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษาบ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร รายด้าน ทุกด้าน พบว่า

3. แนวทางในการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสรุปแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง แบ่งออกเป็น 3 แนวทาง คือ

1) แนวทางการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงอำนาจหน้าที่ คือ การบูรณาการความร่วมมือจากคณะสงฆ์ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน องค์กรสมาคม มูลนิธิ และประชาชน รวมทั้งองค์กรเครือข่ายความร่วมมือทางพระพุทธศาสนา เป็นการประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยน เชื่อมโยง ทำงาน ด้วยวิธีการจัดตั้งเครือข่าย โดยมีผู้นำเป็นผู้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานรวมทั้งเพื่อสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานเพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ให้มีความปรองดองสมานฉันท์ รู้รักสามัคคี และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนแนวทางการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงอำนาจหน้าที่ เป็นลักษณะของการดำเนินการภายใต้การรับมอบหมาย การแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชา เพื่อประสานงานไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามสายงานการบังคับบัญชา เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามคำสั่ง ตามประกาศอยู่ในรูปแบบของการสร้างเครือข่ายตามคำสั่งแต่งตั้งตามแผนงาน และดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่บูรณาการโครงการและกิจกรรมของชุมชน เพื่อเป็นการยกระดับเครือข่ายภาคประชาชน และการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ

2) แนวทางการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงประเด็น คือ เป็นการดำเนินการประสานความร่วมมือ มีความสนใจร่วมกันอันจะส่งเสริมให้หมู่บ้านรักษาศีล 5 และหน่วยงานรักษาศีล 5 ในระดับตำบล และหมู่บ้าน ได้จัดกิจกรรมบูรณาการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชีวิตของประชาชนในชุมชนมีความเข้มแข็งตามหลักศีล 5 ตามหลักกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมส่งเสริมการเผยแผ่ธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ร่วมเป็นเครือข่ายให้เกิดการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นคุณลักษณะเด่นของหมู่บ้านศีล 5 ดีเด่น

3) แนวทางการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงพื้นที่ คือ เป็นการดำเนินการเพื่อสร้างเครือข่าย การประสานความร่วมมือ ระหว่างคณะสงฆ์ ภาครัฐ ประชาชน โดยกำหนดพื้นที่ เพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ผ่านการดำเนินงานของเครือข่าย โดยมีหน่วยงานหลักในพื้นที่ คือ เทศบาลโดยเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมผ่านกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ด้วยการดำเนินการระหว่างการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายจนประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

1.1 สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักภาวนา 4 พบว่า สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักภาวนา 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัญญา ภาวนา การเจริญปัญญาพัฒนาปัญญา รองลงมา คือ ศีลภาวนา การเจริญศีลพัฒนาความประพฤติจิตตภาวนา การเจริญจิตพัฒนาจิต และกายภาวนา การเจริญกายพัฒนากาย ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ (2560 : 4) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควรพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามไว้และพัฒนาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการพัฒนา ระบบสาธารณูปโภคให้ดียิ่งขึ้น เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองแพร่ ควรเป็นเส้นทางที่อยู่ใน เขตเมืองเก่า ซึ่งมีสิ่งปลูกสร้างที่มีอายุนับร้อยปี แต่ละสถานที่มีระยะทางไม่ไกลกันมากและควรมีรถรางนำเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 3 เส้นทาง คือ วัดศรีชุมถึงวัดสระป่อแก้ว วัดศรีชุมถึงวัดหลวง และวัดจอมสวรรค์ถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุโขทัย ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.2 สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตรตามหลักกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พบว่า สภาพการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ตามหลักกิจกรรมของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน รองลงมา คือ หลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หลักประกันความมั่นคงของสุขภาพ หลักประกันความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และหลักประกันความมั่นคงของชีวิตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (2560 : 34) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์” ผลวิจัยพบว่าความเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงกับหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ “ประโยชน์สุข” โดยการนำไตรสิกขา ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ครอบคลุมการดำรงชีวิตทุกด้าน ส่วนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล 5 นั้นมีหลักการที่เน้นแก้ปัญหาสังคมในระดับรากหญ้า สำหรับรูปแบบบูรณาการ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ รูปแบบที่มีระดมให้ดำเนินการของทุกภาคส่วน ซึ่งจะบูรณาการเชื่อมโยงให้ทุกเครือข่ายทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกลยุทธ์ที่จะดึงเอาความรู้ ความสามารถของปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนในชุมชน

ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลไกทางสังคม เพื่อให้สามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษาบ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r = 0.788$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักภูวนากับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ กรณีศึกษาบ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร รายด้านทุกด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.877 - 0.038 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศิษฐ์ ทวีสิงห์ (2560 : 6) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า รัฐควรมีการกำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงานศีล 5 บูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องร่วมกับการรณรงค์สร้างกระแสอย่างจริงจังต่อเนื่อง เช่นเดียวกับการรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษาภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ควรยกย่องเชิดชูเกียรติคนดีนำหลักศีล 5 ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ดี สามารถเป็นต้นแบบคนดีรักษาศีล 5 พร้อมทั้งการสนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล 5 และปลูกฝังต้นกล้าแห่งความดี “ยุวชนรักษาศีล” แก่ชุมชน โดยการพาเด็กเข้าวัดปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิและจัดการให้ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจในหลักการ ตลอดจนถึงแนวทางการปฏิบัติตามของศีล 5 และพระสงฆ์ในฐานะผู้นำศาสนา และองค์กรสงฆ์ ควรใช้ในทุกโอกาสทั้งงานมงคล และอวมงคลหรืองานพิธีต่าง ๆ สร้างความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติรักษาศีล 5 ให้แก่ประชาชน

3. แนวทางในการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

แนวทางในการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ สรุปได้ 3 แนวทาง คือ 1) การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงอำนาจหน้าที่ 2) การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงประเด็น 3) การสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็งและสามารถยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิศิษฐ์ไพฑูริ (นนทิโย ประยูร) (2559 : 34) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า : การพัฒนาชุมชนตามแนวตะวันตก เป็นการกระทำในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้นเป็นลำดับอย่างมีจุดหมายร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ (Process) อันเป็นทั้งวิธีการ (Method) และยังเป็นทั้งโครงการหรือแผนงาน (Program) อีกทั้งการ

เคลื่อนไหว อย่างต่อเนื่อง (Movement) ซึ่งในหลักการดังกล่าวก็เพื่อการพัฒนาให้ชุมชนมีคุณภาพในการดำรงชีวิตอยู่ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร หน่วยงานในพื้นที่ ควรร่วมกับทางคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีล 5 กันให้มากขึ้นสร้างให้เห็นเป็นรูปธรรม จนสามารถนำไปปฏิบัติได้ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมหรือรณรงค์เกี่ยวกับการรักษาศีล 5 ที่ถูกต้องเหมาะสม ประชาชนสามารถนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร หน่วยงานในพื้นที่ ควรร่วมกับทางคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ความช่วยเหลือในการดำเนินโครงการของชุมชน

1.3 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร หน่วยงานในพื้นที่ ควรร่วมกับทางคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพ สามารถดำเนินชีวิตภายใต้การดำเนินโครงการได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร หน่วยงานในพื้นที่ ควรร่วมกับทางคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ควรให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการรักษาศีล 5 ที่ถูกต้องและสามารถนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

2.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร หน่วยงานในพื้นที่ ควรร่วมกับทางคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ควรให้การสนับสนุนชุมชนในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้ ความเข้าใจ และความช่วยเหลือในการดำเนินโครงการของชุมชน

2.3 การจัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับศีล 5 ทั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร หน่วยงานในพื้นที่ คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ควรคำนึงถึงความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพ สามารถดำเนินชีวิตภายใต้การดำเนินโครงการได้อย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรจะมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อหารูปแบบการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบทุกกระบวนการเพื่อให้ประชาชน มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมไปด้วย

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยทดลองเกี่ยวกับการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในบริบทที่แตกต่างกัน

3.3 ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการยกระดับเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในรูปแบบอื่นๆ เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2547). *เอกสารวิชาการ การจัดการความรู้การพัฒนาชุมชน : องค์ความรู้การพัฒนาชุมชน ชุดที่ 1*. กรุงเทพมหานคร: บีทีเอส เพรส.
- พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ. (2560). *แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พระครูพิศิษฐ์ประทาน (นนทิโย ประยูร). (2559). *บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2560). *การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจ พอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). นนทบุรี: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- วิศิษฐ์ ทวีสิงห์. (2560). *การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร. (2561). *รายงานการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” หมู่ 2 บ้านกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร (อวดสำเนา)*.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

**Quality of social welfare services for the elderly in MaeSot Municipality
Mae Sot District Tak Province**

พระมหาอำพล สมปนฺนพโล (มูระคา)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

PhramahaAmphon Samphannaphalo (Moorakha)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : ampolmooraka@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 360 คน ซึ่งใช้วิธีการแทนค่าในสูตรของยามาเน (Yamane) วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ตามหลักคุณภาพการให้บริการงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) หลักสังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.876$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการพัฒนาทางเทศบาลควรมีกระบวนการให้บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 3 กระบวนการ คือ 1) ศึกษา 2) อบรม 3) พัฒนา ด้วยการจัดโครงการอบรมจัดการความรู้แบบ KM ด้วยการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมและหลักการให้บริการ

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการ; งานสวัสดิการสังคม; ผู้สูงอายุ

Abstracts

The objectives were as follows: 1) to study the quality of social welfare services for the elderly; 2) to study the relationship between Sangahavatthu 4 and the quality of social welfare services for the Elderly and 3) to propose guidelines for the development of social welfare services for the elderly This was a mixed methods research consisting of the qualitative and quantitative research. The sample used in this research was the elderly aged 60 years to 360 people in Yamane's formula. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. Qualitative research was done by in-depth interview with key informants of 10 people Content Analysis.

The results showed that: 1) The overall quality of social welfare services for the elderly in Mae Sot Municipality, Mae Sot District, Tak Province according to Sangahavatthu was at a high level according to the principles of job service quality, overall, was at a high level 2) Sangahavatthu 4 had a high positive correlation with the quality of social welfare services for the elderly in Mae Sot Municipality, Mae Sot District, Tak Province. The correlation coefficient ($r = 0.876$) was statistically significant at 0.01 level, thus accepting the hypothesis. 3) Guidelines found that the municipality should have 3 processes to provide social services for the elderly: 1) study; 2) training; 3) develop by organizing KM knowledge management training project by integrating Sangahavatthu and service principles to train service personnel for staff.

Keywords : Quality of Services; Social Welfare; Elderly

บทนำ

ผู้สูงอายุในประเทศต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ได้แก่ จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง และทำให้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งถูกทอดทิ้งเพราะครอบครัว ไม่สามารถรับภาระได้ ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และการดำเนินชีวิตในสังคม อีกทั้งผู้สูงอายุส่วนมากเป็นผู้ยากจนโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพและดูแลตนเองได้ เพราะอายุมากและมีปัญหาสุขภาพ ด้วยเหตุนี้รัฐจึงต้องมีการจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยออกพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ขึ้นมา ซึ่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ มีที่มาของมาตรา 53 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ ให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ และเพื่อให้ได้กฎหมายที่ครอบคลุมทุกด้านสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นเพื่อเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ, 2546 : 8)

เทศบาลนครแม่สอด (2558 : 46-47) มีการจัดการด้านสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาปี พ.ศ. 2558-2562 ผลการดำเนินงานคือ เทศบาลนครแม่สอดได้จัดกิจกรรม โครงการต่างๆ เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ ทั้งมีการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ การเดินทางออกจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุภายในหมู่บ้าน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาลัยสูงวัยนครแม่สอด จัดกิจกรรมคืนสู่เหย้า วิชาลัยสูงวัยนครแม่สอด จัดโครงการอบรมและทัศนศึกษาดูงานตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้สูงอายุ ส่งเสริมกีฬาผู้สูงอายุ จัดโครงการอบรมและทัศนศึกษาดูงานของกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเทศบาลนครแม่สอดให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ทั้งนโยบายของผู้บริหาร คือ นโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกกลุ่มอายุของ ประชากรในเขตเทศบาล ในด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ สงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุเป็นการส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของคนในสังคมเป็นตัวชี้วัดความ มั่นคง ทางสังคม รวมทั้งเป็นการสนองนโยบายของรัฐ ในโครงการเบี้ยยังชีพเพื่อผู้สูงอายุ ส่งเสริมและสนับสนุนสุขภาพอนามัยและบริการสาธารณสุขโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในรูปแบบของอาสาสมัครสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขส่งเสริมพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้เพื่อขจัดปัญหาความยากจนของประชาชน ส่งเสริมการออกกำลังกาย เป็นต้น

จากการดำเนินที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” เพื่อศึกษาถึงการให้บริการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด อีกทั้งต้องการทราบแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อีกทั้งเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปเสนอต่อทางเทศบาลเพื่อปรับปรุงการให้บริการด้านสวัสดิการกับผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังเกต 4 กับคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขอบเขตด้านประชากร (Population) ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้ง 60 ปีขึ้นไปที่อยู่ในเขตของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 3,574 คน (เทศบาลนครแม่สอด, 2563 : ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้ง 60 ปีขึ้นไปที่อยู่ในเขตของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 360 คน ซึ่งใช้วิธีการแทนค่าในสูตรของยามาเน (Yamane)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุ ตอนที่ 3 คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview form) สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ถึง นายกเทศมนตรีนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของผู้สูงอายุในพื้นที่ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 ชุด นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์ ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำ

การนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียง ประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

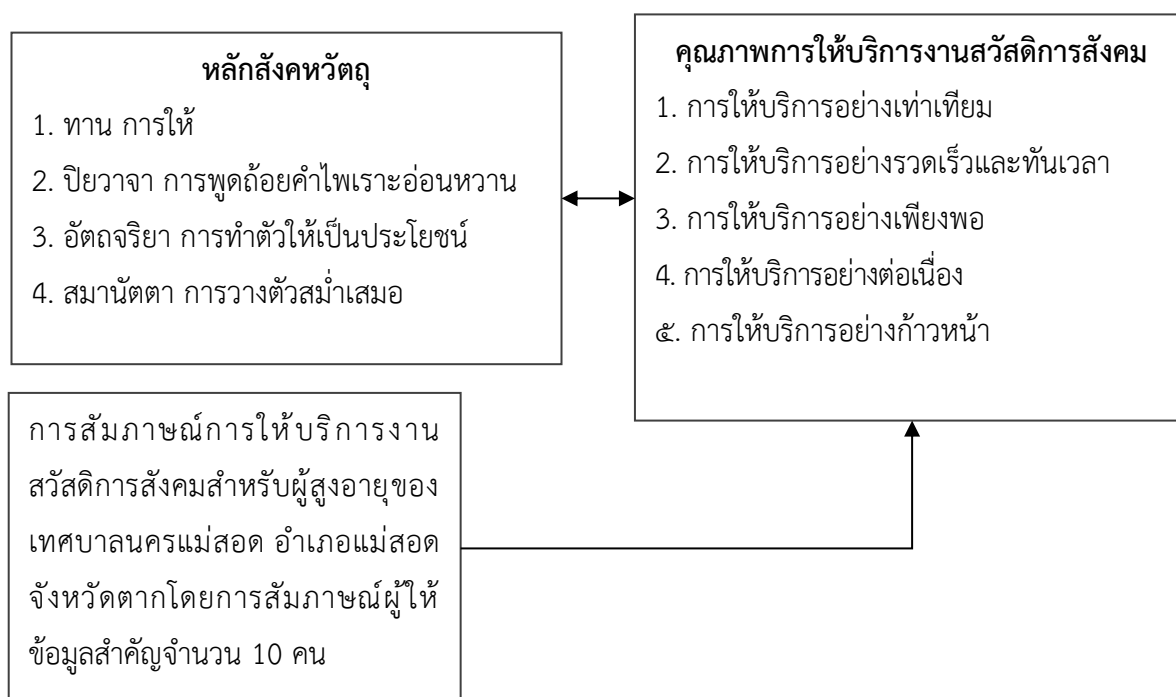
1.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปและระดับการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบแบบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่อิสระต่อกัน

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.1 คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม

คุณภาพการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรม	ระดับความคิดเห็น (n=360)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านทาน การให้	3.95	0.727	มาก
ด้านปิยวาจา การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน	4.04	0.641	มาก
ด้านอัถถจริยา การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น	4.00	0.638	มาก
ด้านสมานัตตา การวางตัวสม่ำเสมอ	4.07	0.646	มาก
ภาพรวม	4.01	0.506	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.506) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสมานัตตาการวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) รองลงมา คือ ด้านปิยวาจาการพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) ด้านอัถถจริยา การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) และด้านทานการให้ (โอบอ้อมอารี) ตามลำดับ

1.2 คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักการให้บริการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตากตามหลักการให้บริการ

คุณภาพการให้บริการงาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การให้บริการอย่างเท่าเทียม	4.11	0.610	มาก
การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา	4.02	0.639	มาก
การให้บริการอย่างเพียงพอ	4.02	0.608	มาก
การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.90	0.682	มาก
การให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.07	0.590	มาก
ภาพรวม	4.02	0.506	มาก

(n=360)

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามการให้บริการงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, S.D. =0.506) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักการให้บริการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การให้บริการอย่างเท่าเทียม รองลงมา คือ การให้บริการอย่างก้าวหน้า การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ และการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	X _{รวม}	Y _{รวม}
X ₁	1										
X ₂	.721**	1									
X ₃	.580**	.548**	1								
X ₄	.615**	.619**	.605**	1							
Y ₁	.558**	.518**	.611**	.648**	1						
Y ₂	.613**	.516**	.551**	.580**	.607*	1					

Y ₃	.550**	.549**	.491**	.601**	.519*	.661*	1				
Y ₄	.789**	.659**	.595**	.543**	.445*	.586*	.612*	1			
Y ₅	.638**	.779**	.538**	.588**	.506*	.498*	.521*	.698*	1		
X _{รวม}	.874**	.855**	.805**	.838**	.691*	.671*	.649*	.771*	.754*	1	
Y _{รวม}	.783**	.746**	.691**	.731**	.757*	.832*	.819*	.835*	.794*	.876*	1

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.13 พบว่า หลักสัจพจน์ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.876$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

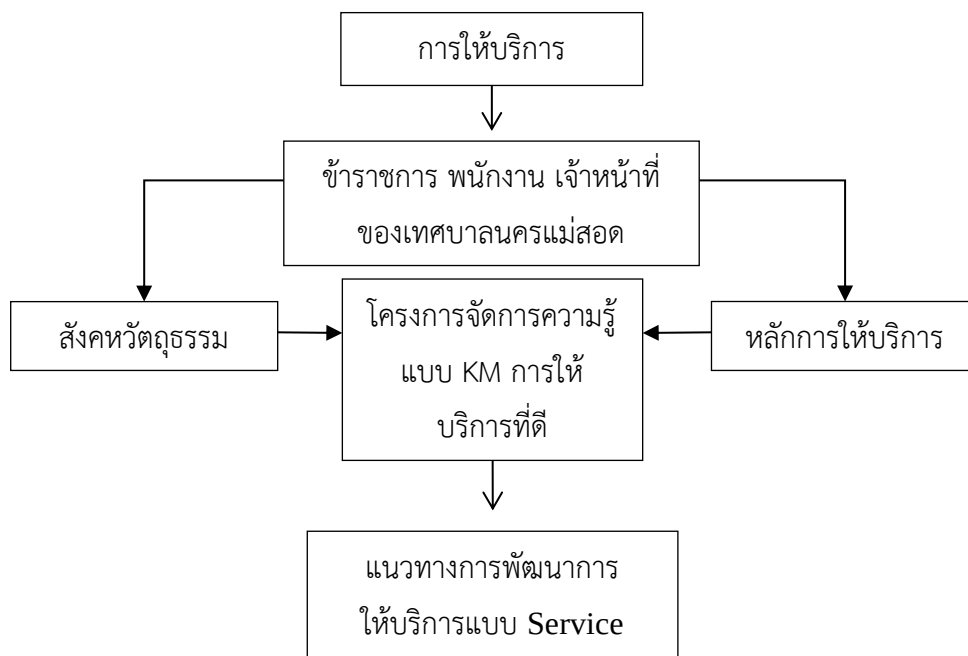
การให้บริการผู้สูงอายุนั้นเป็นการให้บริการเฉพาะกลุ่ม เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และจิตใจไปในทางที่เสื่อมลง มีบทบาททางสังคม และกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง อีกทั้งผู้สูงอายุบางท่านไม่สามารถมารับบริการได้ด้วยตนเอง ดังนั้นทางเทศบาลนครแม่สอดตระหนักถึงความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ การเข้ารับสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ ทางเทศบาลจึงมีกระบวนการให้บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 3 กระบวนการ คือ

1) ศึกษา คือ การให้บริการสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลแม่สอดนั้นโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ส่วนการให้บริการตามหลักสัจพจน์อยู่ในระดับมากเช่นกัน และจากการสัมภาษณ์การให้บริการของทางเทศบาลและเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจพร้อมให้บริการอยู่เสมอ แต่ในทางกลับกันการให้บริการทั้ง 2 หลักการมีความสัมพันธ์กันแค่ในระดับปานกลาง

2) อบรม คือ ทางเทศบาลควรจัดโครงการจัดการความรู้แบบ KM ด้วยการบูรณาการหลักสัจพจน์และหลักการให้บริการ เพื่อไปอบรมการให้บริการกับบุคลากรเจ้าหน้าที่ อันจะส่งผลให้บุคลากรเจ้าหน้าที่สามารถให้บริการอย่างมีคุณภาพ

3) พัฒนา คือ เมื่อทางเทศบาลได้จัดอบรมให้บุคลากรผ่านโครงการจัดการความรู้แบบ KM โดยบูรณาการหลักสัจพจน์และหลักการให้บริการ จะทำให้นักงานในทางเทศบาล มีระบบหรือแนวทางการให้บริการที่ดี จะยังประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นำไปใช้ปรับปรุงคุณภาพการบริการให้เป็นมาตรฐานและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการก่อให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการให้บริการสูงสุดเกิดความพึงพอใจแก่บุคคลที่มารับบริการ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 การให้บริการสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.1 คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$, $S.D.=0.506$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสมานัตตาการวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) รองลงมา คือ ด้านปียวาจาการพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน(วจีไพเราะ) ต้ายอัตถจริยาการทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) และด้านทานการให้ (โอบอ้อมอารี) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี วิชัยวงศ์เจริญ กระพิล่าและกมล บุตรขารี (2562 : 169-179) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของชุมชนการเคหะหนองหอยจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ใน

ความสามัคคี เกิดจากการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกคนและทุกสังคม เป็นรากฐานแห่งการแบ่งปันผลประโยชน์ ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าแก่ตนและสังคม

1.2 คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามการให้บริการงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, S.D. =0.506) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า คุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักการให้บริการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การให้บริการอย่างเท่าเทียม รองลงมา คือ การให้บริการอย่างก้าวหน้า การให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ และการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณ์ ภูริพงศ์, สุพจน์ อินทว้าง, และกัญญามน อินทว้าง (2558 : 1-17) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง” ผลวิจัยพบว่า ความต้องการการจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุที่มากที่สุด คือ มีความต้องการด้านสุขภาพอนามัย ด้านสวัสดิการด้านความปลอดภัยในชีวิตและด้านนันทนาการ และแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านกิจกรรมของผู้สูงอายุมีกระบวนการพัฒนากิจกรรมตั้งแต่เริ่มเรียนรู้สู่การพฤติกรรมการเกษียณ 2) ลักษณะของการจัดสวัสดิการ 3) ศักยภาพของชมรมผู้สูงอายุ 4) ศักยภาพขององค์กรเครือข่ายการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ 5) ศักยภาพของภาคีเครือข่ายวัดส่งเสริมสุขภาพและเครือข่ายพระสงฆ์ 6) มีเป้าหมายการสร้างคุณภาพชีวิต และการพัฒนาสุขภาพชุมชน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

หลักสังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับคุณภาพการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.876$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักอิทธิบาท 4 ($X_1 - X_4$) กับการบริหารการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ รายด้านทุกด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.789 – 0.491 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูประกายสิริธรรม (เกษมสุวณโณ) (2561 : 23-29) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตชุมชนท่าอิฐวัดแสงสิริธรรมตำบลท่าอิฐอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะของผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงใน 3 ด้านคือสุขภาวะทางกาย และสุขภาวะทางปัญญาโดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสุขภาวะทางจิตใจ

ไม่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้สูงอายุเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าผู้สูงอายุเพศชายใน 1 ด้านคือสุขภาวะทางสังคมโดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

การให้บริการผู้สูงอายุนั้นเป็นการให้บริการเฉพาะกลุ่ม เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และจิตใจไปในทางที่เสื่อมลง มีบทบาททางสังคม และกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง อีกทั้งผู้สูงอายุบางท่านไม่สามารถมารับบริการได้ด้วยตนเอง ดังนั้นทางเทศบาลนครแม่สอดตระหนักถึงความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ การเข้ารับสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ ทางเทศบาลจึงมีกระบวนการให้บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 3 กระบวนการ คือ 1) ศึกษา คือ การให้บริการสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลแม่สอดนั้นโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ส่วนการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และจากการสัมภาษณ์การให้บริการของทางเทศบาลและเจ้าหน้าที่เอาใจใส่บริการด้วยความเต็มใจพร้อมให้บริการอยู่เสมอ แต่ในทางกลับกันการให้บริการทั้ง 2 หลักการมีความสัมพันธ์กันแค่ในระดับปานกลาง 2) อบรม คือ ทางเทศบาลควรจัดโครงการจัดการความรู้แบบ KM ด้วยการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมและหลักการให้บริการ เพื่อไปอบรมการให้บริการกับบุคลากรเจ้าหน้าที่ อันจะส่งผลให้บุคลากรเจ้าหน้าที่สามารถให้บริการอย่างมีคุณภาพ 3) พัฒนา คือ เมื่อทางเทศบาลได้จัดอบรมให้บุคลากรผ่านโครงการจัดการความรู้แบบ KM โดยบูรณาการหลักหลักสังคหวัตถุธรรมและหลักการให้บริการ จะทำให้พนักงานในทางเทศบาล มีระบบหรือแนวทางการให้บริการที่ดี จะยังประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนำไปใช้ปรับปรุงคุณภาพการบริการให้เป็นมาตรฐานและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการก่อให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการให้บริการสูงสุดเกิดความพึงพอใจแก่บุคคลที่มารับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 (2558 : 1-17) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยกรณีศึกษาพื้นที่ : เมืองพัทยา อ.บางละมุง จ.ชลบุรี อบต.ด่านชุมพล อ.บ่อไร่ จ.ตราด” ผลวิจัยพบว่า การศึกษาการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย เพื่อสำรวจความต้องการการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ซึ่งสามารถแบ่งผลการศึกษาได้เป็น 7 ประเด็น ดังนี้ 1) ความต้องการด้านบริการทางสังคม 2) ความต้องการด้านสุขภาพ 3) ความต้องการด้านการเข้าถึงบริการข้อมูลข่าวสาร เมื่อพิจารณาความต้องการด้านการเข้าถึงบริการข้อมูลข่าวสาร 4) ความต้องการสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม 5) ความต้องการด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม 6) ความต้องการด้านรายได้การและออม และ 7) ความต้องการด้านการศึกษาและการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุโดยการอบรมและจัดทำคู่มือให้กับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุข เพื่อเป็นแกนในการนำความรู้ไปขยายต่อให้ผู้สูงอายุได้รับทราบ

1.2 เทศบาลควรประชาสัมพันธ์ ข่าวสารงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในหลายๆช่องทาง เช่น แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับทราบข่าวสารต่อสวัสดิการสังคมที่ตนเองจะได้รับ

1.3 เทศบาลควรจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปร่วมพูดคุยตามบ้านของผู้สูงอายุให้อย่างต่อเนื่องเพื่อจะได้รับทราบปัญหาได้กว้างขึ้นและมากขึ้น เพื่อค้นหาให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ ไม่ใช่ค้นหาปัญหาที่มาจากการประชุมเพียงอย่างเดียว

1.4 เทศบาลควรจัดโครงการจัดการความรู้แบบ KM การให้บริการที่ดี เพื่อเป็นการอบรมและพัฒนาศักยภาพในการให้บริการกับผู้สูงอายุ เพื่อให้เจ้าหน้าที่นำความรู้ไปใช้ในการให้บริการกับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะได้รับผลประโยชน์จากการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมของเจ้าหน้าที่อย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ทางเทศบาลควรสนับสนุนส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ให้บริการผู้สูงอายุตามแนวทางการพัฒนาการให้บริการแบบ Service Mind เพื่อให้การบริการของเจ้าหน้าที่มีคุณภาพ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร

2.2 ทางเทศบาลควรสนับสนุนส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ให้บริการผู้สูงอายุต้องมีมาตรฐานในการให้บริการกับผู้สูงอายุเป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความพึงพอใจต่อกระบวนการให้บริการของทางเทศบาล

2.2 ทางเทศบาลควรสนับสนุนส่งเสริมอุปกรณ์งบประมาณเงินทุนกองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุจะได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.3 ทางเทศบาลควร กำหนดขั้นตอนแจ้งขั้นตอนในการเข้ารับบริการงานสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในโครงการต่าง ๆ ให้ชัดเจน รวมทั้งแนะนำเอกสารที่ต้องใช้เพื่อให้ผู้สูงอายุจัดเตรียมมาได้ถูกต้อง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรจะมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสรุปและหารูปแบบในการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมไปด้วย

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในกระบวนการให้บริการงานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในบริบทที่แตกต่างกันตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

3.3 ควรมีการศึกษาความรู้ความเข้าใจในต่องานสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ผู้สูงอายุกู้มีความรู้ความเข้าใจในต่องานสวัสดิการสังคม

3.4 ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสนับสนุนและส่งเสริมของทางเทศบาล ต่อกิจการและกิจกรรมและโครงการเพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาของทางเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ ฐรีพงษ์, สุพจน์ อินทวง และกัญญาณ อินทวง. (2558). แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 1 (2), 1-17.
- เทศบาลนครแม่สอด. (2558). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ.2558-2562)*. เทศบาลนครแม่สอด: จังหวัดตาก.
- เทศบาลนครแม่สอด. (2563). สถิติผู้ใช้บริการกองสวัสดิการสังคม เดือนมิถุนายน 2562. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2563. แหล่งที่มา : http://www.nakhonmaesotcity.go.th/th/Job_Management.php.
- พระครูประกาศสิริธรรม (เกษมสุวณฺโณ). (2561). *การศึกษาสภาวะของผู้สูงอายุในเขตชุมชนท่าอิฐ วัดแสงสิริธรรม ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนตรี วิชัยวงศ์เจริญ กระพิล่า และกมล บุตรขารี. (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักธรรมสังคหวัด 4 ของชุมชนการเคหะหนองหอยจังหวัดเชียงใหม่”. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 10 (1), 169-179.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3. (2558). *การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยกรณีศึกษาพื้นที่ : เมืองพัทยา อ.บางละมุง จ.ชลบุรี อบต.ด่านชุมพล อ.บ่อไร่ จ.ตราด*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ. (2546). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐสร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
**Driving the Wat (temple), Pracha (people), Rat (State) for Happiness
Creation Project of the Sangha in Nakhon Sawan Province**

พีรพงษ์ ตลับทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Peerapong Talobtong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : peerapong.40519@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 กับกระบวนการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ วัด ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 377 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 กับกระบวนการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.755$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ คือ 1) ประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ 4) สำรวจพื้นที่ จัดทำแผนผังวัด และวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา 5) จัดทำแผนปรับปรุง 6) ลงมือปฏิบัติ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ : การขับเคลื่อน; โครงการวัด ประชา รัฐสร้างสุข; คณะสงฆ์

Abstracts

The objectives of the research were as follows: 1) to study the process of driving for Happiness Creation Project; 2) to study the relationship of Iddhipada 4 and the process of driving the project; and 3) To propose development guidelines for driving the project. This study was a mixed methods research consisting of the qualitative and quantitative research. For qualitative research, population was temples, representatives of the local government organization, and representative villagers of 377 people who participated. Statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. Qualitative research was done by in-depth interview with key informants by using descriptive content analysis technique and interpretation. **The results showed that:** 1) On the aspect of the process of driving the Wat (temple), Pracha (people), Rat (State) for Happiness Creation Project of the Sangha in Nakhon Sawan Province, it was found that the driving process of the project according to Iddhipada was overall at a high level. The side of driving, the project according to the principles of administration, overall, it was at a high level 2) The relationship of Iddhipada 4 and the process of driving the Wat (temple), Pracha (people), Rat (State) for Happiness Creation Project of the Sangha in Nakhon Sawan Province found that there was a high level of positive correlation. The correlation coefficient ($r = 0.755$) was statistically significant at the 0.01 level. 3) Development guidelines to drive the Wat (temple), Pracha (people), Rat (State) for Happiness Creation Project of the Sangha in Nakhon Sawan Province found that 1) policy announcement 2) committee designation 3) training 4) surveying the area, making temple plans and analyzing the area for development; 5) prepare an improvement plan; 6) take action; and 7) summarize the operating results.

Keywords : Driving; Wat Pracha Rat for Happiness Creation Project; Sangha

บทนำ

โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นหนึ่งใน 14 โครงการ ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นการพัฒนาให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นเสาหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต วัดจึงถือเป็นสถานที่สำคัญต่อวิถีชีวิตคนไทยต่อมามีวัดกลายเป็นสถานที่ผู้คนในทุกระดับมาใช้จนทำให้วัดกลายเป็นที่สกปรกไม่เรียบร้อยขาดการวางระบบการจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับวัดรวมทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อมและขยะภายในวัดยังไม่เป็นระบบโดยการนำแนวคิดเรื่อง 5 ส คือ สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะเป็นอารามที่รื่นรมย์เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็นเป็นระเบียบมีความสวยงามตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมไทยและเป็นศูนย์กลางของชุมชนด้านจิตใจจึงมีความสำคัญและนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะทั้งสุขภาวะทางกายจิตสังคมและสุขภาวะทางปัญญา (ฝ่ายสาธารณูปการ มหาเถรสมาคม, 2563 : 3)

คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ร่วมกับจังหวัดนครสวรรค์ จึงได้ดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข พัฒนาวัดตามแนวทาง 5ส จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ ดังนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์, 2562 : 76)

1. เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข แก่วัดในจังหวัดนครสวรรค์
 2. เพื่อจัดระบบ วางระเบียบวัด ให้เป็นพื้นที่สปปายะ สำหรับพุทธศาสนิกชน เป็นรมณียสถานที่พร้อมใช้สำหรับการปฏิบัติธรรม
 3. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน ตัวแทนชุมชน องค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนให้เกิดความเข้มแข็ง
 4. เพื่อใช้แนวทาง “5 ส” พัฒนาวัดด้านกายภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ นำไปสู่สังคมที่ดี รวมถึงกิจกรรมเชิงพุทธ โดยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระมีสุขภาพแข็งแรง วัดมีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็ง
 5. เพื่อใช้กลไกประชารัฐในการขับเคลื่อน โดยการนำทุกภาคส่วนมาร่วมกันพัฒนาวัด เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน
 6. เพื่อขยายผลดำเนินงานสู่โครงการวัดตัวอย่างดีเด่น วัดพัฒนาตัวอย่างและอุทยานการศึกษาในวัด
- คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ได้เข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข พัฒนาวัดตามแนวทาง 5ส จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาวัด เพื่อจัดระบบ วางระเบียบวัด สิ่งที่สำคัญ คือ เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน ตัวแทนชุมชน องค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 กับกระบวนการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร (Population) ได้แก่ วัด กรรมการวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ให้บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งหมด จำนวน 6,528 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ วัด กรรมการวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ให้บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 377 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม ตอนที่ 3 การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ตอนที่ 4 แนวทางการในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ข้อ คือ 1) สถานภาพการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร 2) การบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จากแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้ ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครสวรรค์ ถึงเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามพระภิกษุสงฆ์ในเขตปกครอง นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 ชุด นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

2. จากแบบสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้ ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครสวรรค์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถาม

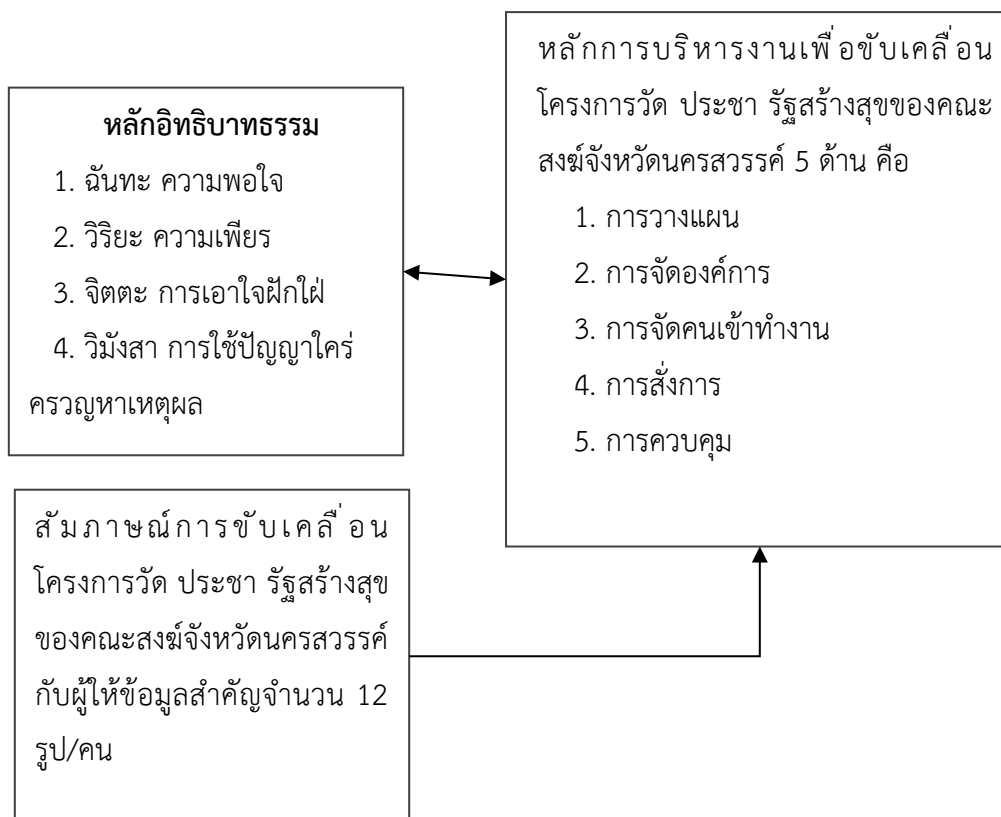
1.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปและระดับการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบแบบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่อิสระต่อกัน

2. จากแบบสัมภาษณ์

ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

1.1 การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ตามหลักอิทธิบาทธรรม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม

(n=377)			
การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านฉันทะ ความพอใจ	3.62	0.679	มาก
ด้านวิริยะ ความเพียร	3.69	0.610	มาก
ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่	3.65	0.741	มาก
ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผล	3.69	0.584	มาก
ภาพรวม	3.66	0.455	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$, S.D.=0.455)เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ วิมังสา การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผล วิริยะ ความเพียร จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ และฉันทะ ความพอใจ

1.2 การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักการบริหาร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักการบริหาร

(n=377)

การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์หลักการบริหาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการวางแผน	3.62	0.661	มาก
ด้านการจัดองค์การ	3.67	0.653	มาก
ด้านการจัดคนเข้าทำงาน	3.60	0.665	มาก
ด้านการสั่งการ	3.66	0.622	มาก
ด้านการควบคุม	3.71	0.680	มาก
ภาพรวม	3.65	0.435	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.435) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักการบริหารอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการควบคุม ด้านการวางแผน ด้านการสั่งการ ด้านการจัดองค์การ และด้านการจัดคนเข้าทำงาน ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 กับการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับกระบวนการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	X รวม	Y รวม
x ₁	1										
x ₂	.422*	1									
x ₃	.108*	.390*	1								
x ₄	.340*	.202*	.420*	1							
y ₁	.484*	.323*	.056	.419*	1						

y ₂	.687*	.350*	.132*	.360*	.564*	1					
y ₃	.838*	.421*	.142*	.230*	.427*	.608*	1				
y ₄	.296*	.533*	.169*	.205*	.321*	.293*	.302*	1			
y ₅	.056	.130*	.745*	.425*	.074	.119*	.091	.225*	1		
X _{รวม}	.668*	.716*	.713*	.687*	.446*	.543*	.586*	.424*	.504*	1	
Y _{รวม}	.711*	.524*	.381*	.496*	.718*	.777*	.732*	.633*	.462*	.755*	1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการบริหารการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.755$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์

จากการเก็บสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนวัด ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนชาวบ้านผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวทางโดยนำแนวทางการดำเนินการที่มีอยู่แล้วมาบูรณาการรวมกัน เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการเกิดประสิทธิภาพ ได้สรุปเป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ด้วยการสร้างสัปปายะสู่วัดด้วยวิถี 5ส 7 ประการ คือ

1. ประกาศนโยบาย คือ การประกาศใช้นโยบาย โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ การประกาศใช้นโยบาย กลยุทธ์ที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ การพิจารณาถึงกลยุทธ์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติควบคู่กันไปในกระบวนการกำหนดนโยบายก่อนที่จะทำการประกาศใช้นโยบายให้ประสบความสำเร็จมีสูง

2. กำหนดคณะกรรมการ คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อเป็นหลักในการส่งเสริมสนับสนุนให้คณะสงฆ์บุคลากรและชุมชนเป็นผู้ร่วมขับเคลื่อนการเผยแพร่และการปฏิบัติตามหลัก 5ส หลักสัปปายะ และแนวคิดการออกแบบและวางผังพื้นที่รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานในระดับต่าง ๆ ของโครงการเพื่อสร้างวินัยและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยประสานงานกับฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมและภาคีที่เกี่ยวข้อง

3. อบรมให้ความรู้ คือ การพัฒนาศักยภาพความรู้ทัศนคติและแนวปฏิบัติของพระสงฆ์บุคลากรและชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติตามหลัก 5ส การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรวัฒนธรรมของวัดและชุมชนรวมทั้งส่งเสริมให้พระสงฆ์บุคลากรและชุมชนในการเป็นต้นแบบการสร้างวินัยตามหลัก 5ส และการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม

4. สำรวจพื้นที่ จัดทำแผนผังวัด และวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา คือ ดำเนินการวิเคราะห์บริบทของวัดได้โดยกระบวนการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็งจุดอ่อนของพื้นที่ภายในวัดเพื่อหาวิธีการในการปรับปรุงพัฒนาในจุดอ่อนที่ค้นพบรวมถึงส่งเสริมต่อยอดจุดแข็งที่มีอยู่ของวัดให้มีความโดดเด่นสวยงาม

5. จัดทำแผนปรับปรุง คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดมีการจัดทำผังแม่บทและแผนพัฒนาสภาพของวัดอย่างเป็นระบบเพื่อให้วัดเป็นรมณีสถานเพื่อการเรียนรู้เสริมสร้างสติปัญญาและจิตใจให้กับชุมชนให้มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และอาคารอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นพระภิกษุสงฆ์สามารถดำรงวัตรปฏิบัติในสภาพแวดล้อมที่ดีตามหลักพระธรรมวินัยโดยมีการวางแผนและออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆอย่างเหมาะสม

6. ลงมือปฏิบัติ คือ การลงมือปฏิบัติโครงการวัดประชารัฐสร้างสุขนั้นกำหนดให้มีการทำความสะอาดครั้งใหญ่หรือที่เรียกว่า Big Cleaning Day ไม่ควรต่ำกว่า 2 ครั้ง/ปีโดยการทำ Big Cleaning Day จะต้องเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจกันของทุกภาคส่วน เช่น เจ้าอาวาส พระสงฆ์และสามเณรภายในวัดองค์กรที่จับคู่กับวัดชุมชนที่อยู่ในบริเวณวัดหน่วยงานจิตอาสาอื่น ๆ ที่มีความประสงค์เข้าร่วมทำกิจกรรม เช่น โรงเรียนหน่วยงานปกครองในพื้นที่ ภาคเอกชนและชมรมต่างๆ เป็นต้น

7. สรุปผลการดำเนินงาน คือ การสรุปผลการดำเนินการหลังจากได้ลงมือปฏิบัติตามแผนควรถ่ายภาพก่อน-หลังทำการปรับปรุงเพื่อให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำมาตรฐานพื้นที่รวมถึงควรถ่ายภาพในระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อใช้สำหรับประชาสัมพันธ์โครงการและถือได้ว่าเป็นการบันทึกความทรงจำในการร่วมแรงร่วมใจทำสิ่งดี ๆ ร่วมกันของทุกภาคส่วน

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

1.1) การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$, $S.D.=0.455$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชนทร์ วิจารณ์ และคณะ (2560 : 45) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้าน รักษาศีล 5” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้าน รักษาศีล 5” พบว่า “ศีล” หมายถึง ความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่า ความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้นจึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กาย

ทุจริต วชิทุจริต รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” คือ รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน โดยการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนมี เป้าหมายเดียวกัน หรือที่เรียกว่า เครือข่ายทางสังคมนั้น ซึ่งหมายถึงการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คน ในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล 5 จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจจะร่วมกัน รักษาศีล 5 ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื้อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่ เห็นพ้องต้องกัน

1.2) การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักการ บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.435) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (แช่หลี่) (2558 : 65) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์ นั้น เริ่มจากการสร้างความปลอดภัยในจิตใจของ แต่ละคนก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก โดยใช้ หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ส่วนกระบวนการสร้างความปลอดภัย ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านศีล 5 จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ใช้หลักการบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การ วางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) การ อำนาจการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และ งบประมาณ (Budgeting) โดยผู้นำชุมชนจะต้องยึดหลักการสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์ 6 ประการคือ หลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความบริสุทธิ์ หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักความเสียสละ จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชนอย่าง แท้จริง

2. ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 กับกระบวนการขับเคลื่อน โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการบริหารการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.755$) อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลัก อิทธิบาท 4 ($X_1 - X_4$) กับการบริหารการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ รายด้านทุกด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.838 – 0.056 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ โอภาซี (2557 : 67) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการ บริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วเหนืออำเภอนองบัวจังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มีเพศอายุระดับการศึกษาอาชีพและรายได้ต่างก็มีความ

คิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วเหนืออำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์

แนวทางโดยนำแนวทางการดำเนินการที่มีอยู่แล้วมาบูรณาการรวมกัน เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการเกิดประสิทธิภาพ ได้สรุปเป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์ด้วยการสร้างสัปปายะสู่วัดด้วยวิถี 5ส 7 ประการ คือ 1) ประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ 4) สำรวจพื้นที่ 5) จัดทำแผนปรับปรุง 6) ลงมือปฏิบัติ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (แช่หลี่) (2558 : 65) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์นั้น เริ่มจากการสร้างความปลอดภัยในจิตใจของ แต่ละคนก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ส่วนกระบวนการสร้างความปลอดภัย ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้หลักการบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และ งบประมาณ (Budgeting) โดยผู้นำชุมชนจะต้องยึดหลักการสร้างความปลอดภัย 6 ประการคือ หลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความบริสุทธิ์ หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักความเสียสละ จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสามัคคีสามัคคีของคนในชุมชนอย่าง แท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ควรวางแผนพัฒนาสาธารณูปการของวัดตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมซึ่งสอดคล้องกับการ ดำเนินงานโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดปทุมธานีพร้อม ที่จะพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีของประเทศในอนาคต

1.2 คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรสนับสนุนการลงมือปฏิบัติ (Do) การลงมือปฏิบัติตามโครงการวัด ประชา รัฐสร้างสุข สามารถลงมือปฏิบัติโดยการทำความสะดวกครั้งใหญ่ และบริหารจัดการการพัฒนาลงมือปฏิบัติ

1.3 คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรตรวจสอบ (Check) ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข การประเมินผล การปฏิบัติตามแผน โดยจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องจากการเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายกับการดำเนินการตามแผน เพื่อจะทราบว่าต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน

1.4 คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรมีการปรับปรุงแก้ไข (Act) มีการตรวจประเมินการจัดทำระบบ 5ส. เป็นประจำสม่ำเสมอโดยเจ้าของพื้นที่เป็นผู้ตรวจประเมินคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ตรวจประเมิน รวมถึงการเผยแพร่ภาพข่าว วิดีโอกิจกรรม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ใน Facebook กลุ่มชื่อ “1 ท้องถิ่น 1 ศาสนสถาน ประชารัฐ สร้างสุข” การดำเนินงานตาม โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัด ตามแนวทาง 5 ส. ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 เจ้าคณะผู้ปกครองต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี จัดกิจกรรมส่งเสริม กระตุ้นให้พระภิกษุสามเณร ภายในวัดปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ

2.2 เจ้าคณะผู้ปกครองควรกำหนดรายละเอียดของการทำความสะอาด กำหนดเวลาทำความสะอาด ผู้รับผิดชอบจะต้องสื่อสารให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำความสะอาดและศึกษา วิธีการใช้งานอุปกรณ์อย่างถูกต้องและปลอดภัย ใช้อุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดที่ถูกต้อง ทำให้การทำความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งในกิจวัตรประจำวัน สร้างความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของวัดให้แก่พระภิกษุสามเณรได้

2.3 เจ้าคณะผู้ปกครองควรมีการแยกแยะสิ่งของและจัดเป็นหมวดหมู่ จัดแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ตาม ชนิดหรือประเภทของสิ่งของ กำหนดวันทำความสะอาดครั้งใหญ่ (big cleaning day) การชี้แจงพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ทราบกิจกรรม และทำร่วมกันอย่างสามัคคีกำหนดผู้รับผิดชอบหรือหัวหน้า งานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เจ้าอาวาสต้อง เป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย

2.4 เจ้าคณะผู้ปกครองควรมอบหมายพื้นที่รับผิดชอบให้แก่พระภิกษุสามเณร การแบ่งความรับผิดชอบในการ ทำความสะอาดให้ชัดเจน มีการทำความสะอาด (ปัด กวาด เช็ด ถู) และตรวจสอบเครื่องมือ อุปกรณ์รวมทั้งบริเวณพื้นที่ภายในวัด

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน

3.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือตามหลัก “บวร” เพื่อการพัฒนาวัดอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- นิพนธ์ โอภาษี. (2557). *การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฝ่ายสาธารณูปการ มหาเถรสมาคม. (2563). *คู่มือแลแนวปฏิบัติโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข*. นนทบุรี : นิติธรรมการพิมพ์.
- พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ (แช่หลี่). (2558). *การสร้างความปลอดภัยของสมณฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชนรินทร์ วิสารโท และคณะ (2560). *ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5”*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์. (2562). *โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข พัฒนาวัดตามแนวทาง 5ส จังหวัดนครสวรรค์*. นครสวรรค์: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

Factors Affecting Disciplinary Offenses of Male Accused In Nakhon Sawan Central Prison

นพคุณ นัจจิตรไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Noppakhun Namjitthai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : noppakhun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริต 6 กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย และ 3) ศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลางนครสวรรค์ จำนวน 357 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบง่ายในสูตรของยามาเน่ (Yamane) วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย พบว่า หลักจริต 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างจริต 6 กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย พบว่า หลักจริต 6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.881$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย พบว่า เรือนจำควรดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติกล่าวคือ การกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการผู้ต้องขัง การสร้างเครือข่ายภาคีเครือข่าย

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผล; การกระทำผิดวินัย; ผู้ต้องขังชาย

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the factors affecting the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison; 2) to study the relationship between Carita 6 and the factors affecting the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison; and 3) to study guidelines for preventing and solving the problems of the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison. This study was a mixed methods research consisting of the qualitative research. For qualitative research, the sample used in this research was 357 male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison using the substitution method in Taro Yamane's formula. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson Product Moment Correlation Qualitative research was done by in-depth interview with key informants of people 12 people Content Analysis.

The results showed that: 1) Factors affecting the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison found that the Carita 6 affecting the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison, overall, was at a high level. Factors affecting the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison, overall, were at a high level 2) The relationship between Carita 6 and factors affecting the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison found that the Carita 6 had a high positive correlation with factors affecting the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison. The correlation coefficient ($r = 0.881$) was statistically significant at 0.01 level. 3) Guidelines for preventing and solving the problems of the male prisoners' disciplinary infractions in Nakhon Sawan Central Prison found that the prisons should operate in accordance namely establishing a policy focusing management of prisoners and creating a network, partner network.

Keywords : Factors Affecting; Disciplinary; Offenses of Male Accused

บทนำ

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยราชการระดับกรม ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมมีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุมผู้ต้องขัง และบำบัดฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง การฝึกวิชาชีพในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษออกมาแล้วสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติและสังคมให้การยอมรับ กรมราชทัณฑ์มีภารกิจหลักสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ด้านการควบคุม โดยบังคับโทษตามคำพิพากษาของศาล และมีให้หลบหนีจากที่คุมขังเพื่อป้องกันไม่ให้ไปก่อความเดือดร้อนให้กับสังคม 2) ด้านการพัฒนาพฤตินิสัย โดยแก้ไขข้อบกพร่องด้วยธรรมศึกษา พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และให้การศึกษา เพื่อคืนคนดีสู่สังคม ไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ในปัจจุบันมีเรือนจำ/ทัณฑสถาน/สถานกักกัน/สถานกักขังทั่วประเทศ จำนวน 143 แห่ง มีผู้ต้องขังทั่วประเทศมีทั้งสิ้น 365,384 คน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2562 รัฐบาลจะต้องเสียงบประมาณจัดสรรให้กับกรมราชทัณฑ์เป็นค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร จำนวน 5,100 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายดูแลผู้ต้องขัง จำนวน 6,550 ล้านบาท และค่าใช้จ่ายลงทุน จำนวน 1,750 ล้านบาท รวมเป็นงบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้น 13,400 ล้านบาท (กรมราชทัณฑ์, 2562 : ออนไลน์)

การดำเนินการทางวินัยต่อผู้ต้องขังที่ฝ่าระเบียบวินัยของเรือนจำกลางนครสวรรค์ซึ่งปัจจุบันมีผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครสวรรค์ มีทั้งหมด 3,783 คน แบ่งเป็นชาย 3,315 คน ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 468 คน (เรือนจำกลางนครสวรรค์, 2562 : 1-23) การดำเนินการทางวินัยเป็นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 หมวด ที่ 7 (วินัยและบทลงโทษ) และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการทางวินัยต่อผู้ต้องขังมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังมีระเบียบวินัย ประพฤติตนอยู่ในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ โดยผู้ต้องขังกระทำผิดระเบียบวินัยภายในเรือนจำกลางนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี 2559 – 2562 (เรือนจำกลางนครสวรรค์, 2562 : 1-23) คือ ผู้ต้องขังประพฤติผิดระเบียบการเยี่ยม พยายาม หลบหนี หรือหลบหนีไปแล้วได้ตัวคืนมา นำเข้าหรือมีสิ่งของต้องห้ามไว้ในเรือนจำ นำสิ่งของซึ่งมิใช่ของตนออกจากเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาต ทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือของหลวงเสียหายโดยประมาท กระทำการให้เกิดเหตุโดยติดขัดในงานของผู้ต้องขังอื่นโดยประมาท กระทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือกระทำให้เกิดเหตุติดขัดในงานของผู้ต้องขังอื่นโดยเจตนา แต่ไม่เกิดผล เสียหายร้ายแรงกระทำการให้เกิดเหตุติดขัดในงานของผู้ต้องขังอื่นโดยเจตนา แต่ไม่เกิดผลเสียหายร้ายแรง กระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชาต่ำกว่ายศตติลงมา กระด้างกระเดื่องต่อเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเรือนจำตั้งแต่ยศตติขึ้นไป ก่อการวิวาทขึ้นกับผู้ต้องขังอื่นแต่ไม่ถึง มีเหตุร้ายแรง ก่อการวิวาทกับผู้ต้องขังอื่นในขณะทำงาน วิวาทกับผู้ต้องขังอื่นตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป ก่อการวิวาทกับผู้ต้องขังอื่นเนื่อง ๆ ก่อการรบกวนแต่ไม่ร้ายแรง คำสั่งของต้องห้าม เป็นเจ้ามือเล่นการพนันหรือสมคบกับผู้ต้องขังอื่นเล่นการพนันตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป เล่นการพนัน ต้มสุรา สูบกัญชาฝิ่นหรือเสพของเมาอย่างอื่น ต้มสุราสูบกัญชาฝิ่นหรือเสพของเมาอย่างอื่นตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป มีของต้องห้ามในจำพวกที่เป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี ละทิ้งหรือเพิกเฉยต่องานอันเป็นหน้าที่ จงใจหลีกเลี่ยงการงาน พยายาม หรือทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน จงใจขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งหน้า ขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งหน้า สมคบกับผู้ต้องขังอื่นก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นจงใจก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือกิจการของเรือนจำและได้เกิดความเสียหายนั้น (เรือนจำกลางนครสวรรค์, 2562 : 1-23)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์” ซึ่งทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย และจะมีประโยชน์ต่อแนวทางในการดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาการกระทำผิดดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และทั้งในปัจจุบันและในอนาคตโดยอาศัยพื้นฐานการกำหนดนโยบาย และแผนการดำเนินการมาจากอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริต 6 กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขอบเขตด้านประชากร (Population) ได้แก่ ผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลางนครสวรรค์ จำนวน 3,315 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลางนครสวรรค์ จำนวน 357 คน ที่ได้จากการแทนค่าในสูตรของยามาเน (Yamane)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม **ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักจริต 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ **ตอนที่ 3** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ **ตอนที่ 4** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview form) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ถึง ผู้บัญชาการเรือนจำกลางนครสวรรค์ เพื่อ

ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลางนครสวรรค์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ขอหนังสือจากผู้อำนวยการศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

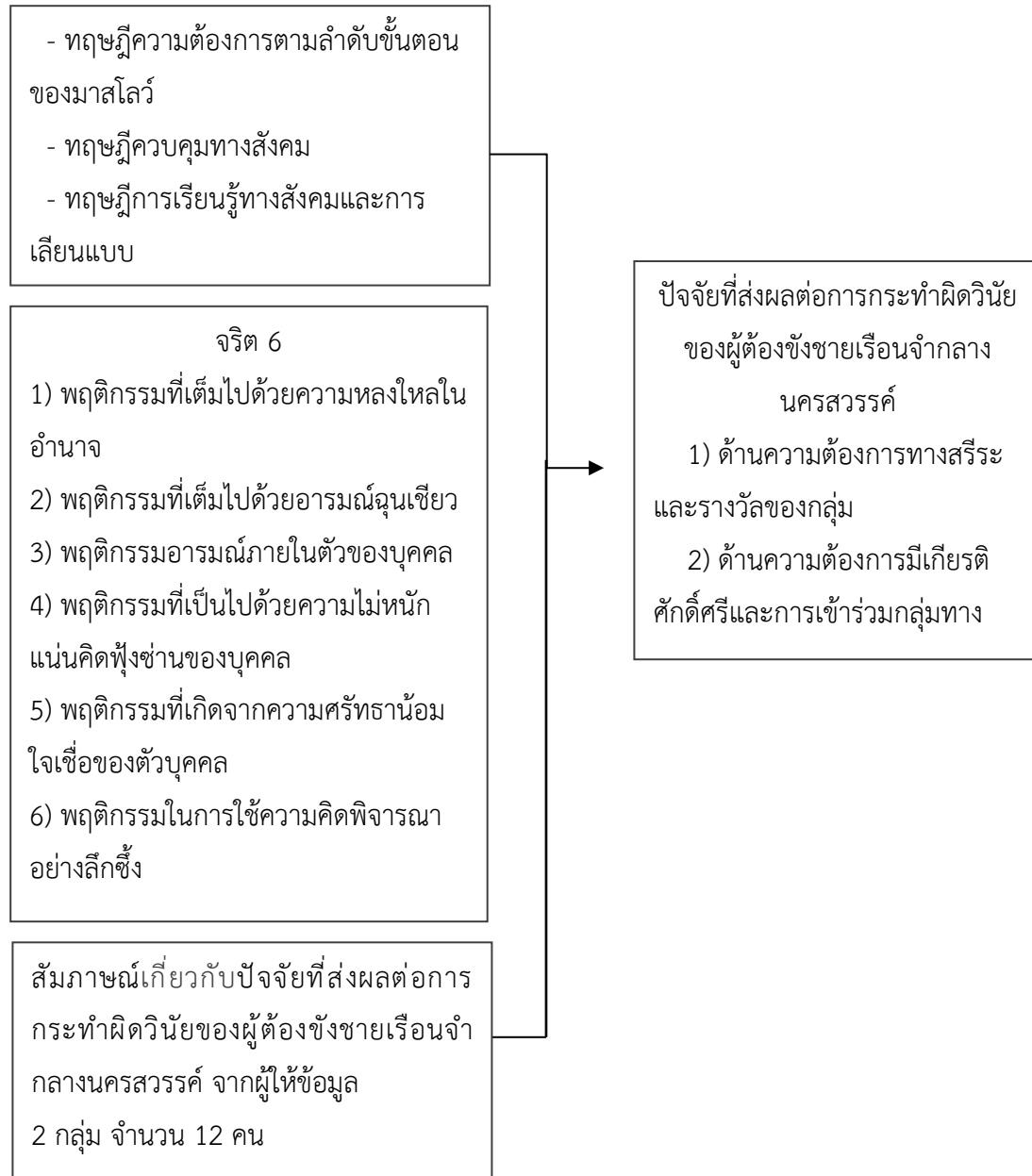
สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ข้อมูลพื้นฐาน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), และอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างจริง 6 กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยใช้การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

1.1 หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยภาพรวม

หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พฤติกรรมที่เต็มไปด้วยความหลงใหลในอำนาจ	4.01	0.710	มาก
พฤติกรรมที่เต็มไปด้วยอารมณ์ฉุนเฉียว	4.08	0.558	มาก
พฤติกรรมอารมณ์ภายในตัวของบุคคล	4.01	0.651	มาก
พฤติกรรมที่เป็นไปด้วยความไม่หนักแน่นคิดฟุ้งซ่านของบุคคล	4.07	0.631	มาก
พฤติกรรมที่เกิดจากความศรัทธาอันมีใจเชื่อของตัวบุคคล	4.14	0.583	มาก
พฤติกรรมในการใช้ความคิดพิจารณาอย่างลึกซึ้ง	4.06	0.618	มาก
ภาพรวม	4.06	0.507	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.507) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ ด้านที่มีข้อเฉลี่ยสูงสุด คือ พฤติกรรมที่เกิดจากความศรัทธาอันมีใจเชื่อของตัวบุคคล รองลงมา คือ พฤติกรรมที่เต็มไปด้วยอารมณ์ฉุนเฉียว พฤติกรรมที่เป็นไปด้วยความไม่หนักแน่นคิดฟุ้งซ่านของบุคคล พฤติกรรมในการใช้ความคิดพิจารณาอย่างลึกซึ้ง พฤติกรรมที่เต็มไปด้วยความหลงใหลในอำนาจ และพฤติกรรมอารมณ์ภายในตัวของบุคคล ตามลำดับ

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลาง นครสวรรค์ โดยภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ชายเรือนจำกลางนครสวรรค์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความต้องการทางสรีระและรางวัลของกลุ่ม	3.95	0.620	มาก
ด้านความต้องการมีเกียรติ ศักดิ์ศรีและการเข้าร่วม กลุ่มทางสังคม	3.97	0.650	มาก
ด้านการเลียนแบบ สื่อเร้า เพื่อตอบสนองต่อความ เชื่อของกลุ่ม	4.09	0.592	มาก
ด้านความต้องการความมั่นคง ปลอดภัยต่อข้อผูกมัด ของกลุ่ม	3.99	0.688	มาก
ด้านความต้องการความรัก ความสำเร็จเพื่อเป็นส่วน หนึ่งของกลุ่ม	4.15	0.537	มาก
ภาพรวม	4.03	0.514	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.514) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความต้องการความรัก ความสำเร็จเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม รองลงมา คือ ด้านการเลียนแบบ สื่อเร้า เพื่อตอบสนองต่อความเชื่อของกลุ่ม ด้านความต้องการความมั่นคง ปลอดภัยต่อข้อผูกมัดของกลุ่ม ด้านความต้องการมีเกียรติ ศักดิ์ศรีและการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม และด้านความต้องการทางสรีระและรางวัลของกลุ่ม ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างจิต 6 กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำ
กลางนครสวรรค์

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักจิต 6 กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย
เรือนจำกลางนครสวรรค์

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	X _{รวม}	Y _{รวม}
X ₁	1												
X ₂	.692 **	1											
X ₃	.590 **	.570 **	1										
X ₄	.651 **	.552 **	.661 **	1									
X ₅	.575 **	.524 **	.599 **	.641 **	1								
X ₆	.564 **	.462 **	.554 **	.545 **	.629 **	1							
Y ₁	.711 **	.570 **	.538 **	.580 **	.540 **	.673 **	1						
Y ₂	.802 **	.653 **	.569 **	.566 **	.496 **	.540 **	.687 **	1					
Y ₃	.599 **	.727 **	.573 **	.512 **	.539 **	.541 **	.547 **	.605 **	1				
Y ₄	.650 **	.542 **	.760 **	.631 **	.577 **	.582 **	.577 **	.615 **	.673 **	1			
Y ₅	.587 **	.480 **	.480 **	.602 **	.547 **	.546 **	.548 **	.613 **	.663 **	.618 **	1		
X _{รวม}	.846 **	.775 **	.820 **	.835 **	.811 **	.771 **	.746 **	.751 **	.715 **	.773 **	.668 **	1	.
Y _{รวม}	.809 **	.716 **	.710 **	.696 **	.649 **	.694 **	.810 **	.851 **	.834 **	.847 **	.814 **	.881 **	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักจิต 6 มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.881$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักจิต 6 ($X_1 - X_6$) กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์พบว่า

3. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลาง นครสวรรค์

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชาย ดังนี้ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีปัญหาหลักในด้านจิตใจและด้านจิตวิญญาณที่แตกต่างจากผู้ต้องขังทั่วไปที่มีครอบครัวคอยช่วยเหลือดูแลทั้งในขณะที่ต้องโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำและเมื่อพ้นโทษ ดังนั้นจึงควรดำเนินการพัฒนาผู้ต้องขังภายในเรือนจำเป็นการเฉพาะในโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดนโยบาย ที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ต้องขังและมีนโยบายการปฏิบัติต่อกลุ่มผู้ต้องขังที่ชัดเจน รวมทั้งยังไม่มีแนวทางดำเนินงานต่อกลุ่มผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะดังนั้นจึงต้องกรมราชทัณฑ์ควรสั่งการให้เรือนจำทั่วประเทศดำเนินการพัฒนาผู้ต้องขังโดยแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบภายในเรือนจำเพื่อรับผิดชอบและขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะเพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

2. การบริหารจัดการผู้ต้องขัง โดยการสำรวจข้อมูลและจัดทำข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่การวางแผนให้การช่วยเหลือที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการคัดกรองกลุ่มผู้ต้องขัง เพื่อวางแผนการให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมกับระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำโดยการกำหนดแบบแผนการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. การสร้างเครือข่ายภาคีเครือข่าย ภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ 1) ขณะที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำจากประสานหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้ต้องขังในขณะที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ 2) ภายหลังพ้นโทษกลับสู่สังคมการประสานหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้ต้องขังในขณะที่ต้องโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำตามที่เรือนจำได้ทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) ไว้ในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ พบว่า หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า หลักจรรยา 6 ที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ ด้านที่มีข้อเฉลี่ยสูงสุด คือ พฤติกรรมที่เกิดจากความศรัทธาอันเอนเอียงใจเชื่อของตัวบุคคล รองลงมา คือ พฤติกรรมที่เต็มไปด้วยอารมณ์ฉุนเฉียว พฤติกรรมที่เป็นไปด้วยความไม่หนักแน่นคิดฟุ้งซ่านของบุคคล พฤติกรรมในการใช้ความคิดพิจารณาอย่างลึกซึ้ง พฤติกรรมที่เต็มไปด้วยความหลงใหลในอำนาจ และ พฤติกรรมอารมณ์ภายในตัวของบุคคล ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรศพล ชุนรัง (2556 : 76) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สาเหตุการกระทำผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดฐานลักทรัพย์นักโทษเด็ดขาดฝ่ายควบคุมแดน 8 เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังที่กลับมากระทำผิดซ้ำ มีสาเหตุมาจาก ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านจิตวิทยาโดยปัจจัยทางสังคมมีส่วนผลักดันที่ทำให้ผู้ต้องขังกลับมากระทำผิดซ้ำมากที่สุด และมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และสังคม ภาวะทางเศรษฐกิจ และการติดต่อสัมพันธ์กับอาชญากร ทั้งยังพบว่าปัจจัยด้านจิตวิทยามีส่วนสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมอย่างมากโดยมีปัจจัยที่สนับสนุน คือ การถูกชักจูงใจให้กระทำความผิด ความไม่เกรงกลัวกฎหมาย ทศนคติต่อการถูกลงโทษ ลักษณะนิสัยและความรับผิดชอบส่วนตัว ตลอดจนสังคมภายนอกที่มีทัศนคติทางลบต่อผู้ต้องขังที่พ้นโทษทำให้การสมัครงานและหางานทำที่สุจริตเป็นไปได้ยากจนเป็นเหตุกดดันให้ต้องกลับมากระทำผิดซ้ำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความต้องการความรัก ความสำเร็จเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม รองลงมา คือ ด้านการเลียนแบบ สื่อเร้า เพื่อตอบสนองต่อความเชื่อของกลุ่ม ด้านความต้องการความมั่นคงปลอดภัยต่อข้อผูกมัดของกลุ่ม ด้านความต้องการมีเกียรติ ศักดิ์ศรีและการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม และด้านความต้องการทางสรีระและรางวัลของกลุ่ม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระชัย เหล่าลงอินทร์ (2552 : 29-38) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตนอกเรือนจำที่ผู้ต้องขังทำความผิดติดคุกซ้ำ 3 อันดับแรก คือ เศรษฐกิจของครัวเรือนมีรายได้ต่ำ รายได้ไม่แน่นอนจากการรับจ้างทั่วไป สภาพทางกายภาพของครอบครัวส่วนใหญ่เป็นโรคอาศัยอยู่กับพ่อแม่และสิ่งแวดล้อมชุมชนที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มการพึ่งพาอาศัยตามรูปแบบดั้งเดิมของชาวชนบทในชุมชนปัจจุบันน้อยลงทั้งชุมชนในชนบทและในเมือง ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างจิต 6 กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

หลักจิต 6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.881$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักจิต 6 ($X_1 - X_6$) กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ รายด้านทุกด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.802 – 0.480 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชา จินตกลีการ และคณะ (2560 : 1477-1486) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีจำนวน 5 ตัวแปร คือ ปัจจัย ด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน ปัจจัยด้านความต้องการการยอมรับ ปัจจัยด้านสภาพปัญหาทางอบายมุข และปัจจัยด้านกายภาพ

3. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางนครสวรรค์ พบว่า เรือนจำควรดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติตามหลักการดังนี้ คือ 1. การกำหนดนโยบาย โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ต้องขังและมีนโยบายการปฏิบัติต่อกลุ่มผู้ต้องขังที่ชัดเจน 2. การบริหารจัดการผู้ต้องขัง โดยการสำรวจข้อมูลและจัดทำข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขังเพื่อนำไปสู่การวางแผนให้การช่วยเหลือที่ถูกต้องและเหมาะสม 3. การสร้างเครือข่ายภาคีเครือข่าย ภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยและสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิมิต ทัพพนานต์ (2561 : 6) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังไร้ญาติ” ผลการวิจัยพบว่า การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังไร้ญาติควรทำการพัฒนาผู้ต้องขังไร้ญาติให้มีสุขภาวะที่สมบูรณ์ (ร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ สังคม และการฝึกวิชาชีพ) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาผู้ต้องขังไร้ญาติที่สำคัญ คือ การใช้รูปแบบ P M P (Policy, Management, & Partner Network) ส่วนแนวทางการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังไร้ญาติประกอบด้วย การพัฒนาสุขภาวะทางด้านจิตวิญญาณที่สูญเสียไปเพราะยาเสพติดและปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังไร้ญาติ โดยประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังไร้ญาติมาใช้บริการที่ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำของเรือนจำ เมื่อพ้นโทษกลับสู่สังคมและต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการลดมลทินทางสังคม (Social Stigma) โดยสร้างการยอมรับของสังคมต่อกลุ่มผู้พ้นโทษและกลุ่มผู้ต้องขังไร้ญาติ โดยการมีส่วนร่วมของสื่อมวลชนในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อให้สังคมมีโอกาสและให้การยอมรับผู้พ้นโทษกลับสู่สังคมอย่างต่อเนื่องข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดนโยบาย (Policy) โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ต้องขังและมีนโยบายการปฏิบัติต่อกลุ่มผู้ต้องขังที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเรือนจำ

1.2 กรมราชทัณฑ์ควรบริหารจัดการผู้ต้องขัง (Management) โดยการสำรวจข้อมูลและจัดทำข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่การวางแผนให้การช่วยเหลือที่ถูกต้องและเหมาะสมชัดเจนและเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเรือนจำ

1.3 กรมราชทัณฑ์ควรสร้างเครือข่ายภาคีเครือข่าย (Partner network) ภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยและสงเคราะห์ผู้ต้องขังอย่างชัดเจนและเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเรือนจำ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 เรือนจำควรมีมาตรการพัฒนาผู้ต้องขัง โดยแต่งตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบงานด้านการพัฒนาผู้ต้องขังไว้ภายใต้ภายในเรือนจำเป็นการเฉพาะ

2.2 เรือนจำควรดำเนินการบริหารจัดการข้อมูลผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลการคัดกรองและการสรุปข้อมูลผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่การวางแผนให้การช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ถูกต้องและเหมาะสม

2.3 เรือนจำควรดำเนินการจำแนกผู้ต้องขังภายในเรือนจำอย่างละเอียดอีกครั้งประกอบด้วย ผู้ต้องขังมีอายุอยู่ในช่วงใด ควบคุมอยู่ในแดนใด สังกัดกองงานใด การกระทำผิดโดยจำแนกตามคดี และจำนวนครั้งที่กระทำผิด

2.4 เรือนจำควรดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาผู้ต้องขังในภาพรวม ประกอบด้วยคุณลักษณะทั่วไปของผู้ต้องขัง ประเภทของผู้ต้องขัง การวางแผนการให้ความช่วยเหลือการช่วยเหลือผู้ต้องขัง และการสงเคราะห์ผู้ต้องขังก่อนปล่อยเป็นรายบุคคล

2.5 เรือนจำควรดำเนินการสร้างเครือข่ายภาคีทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยและสงเคราะห์ผู้ต้องขังทั้งในช่วงที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำและภายหลังพ้นโทษกลับสู่สังคม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพในการนำแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3.2 ควรมีศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายของเรือนจำต่อไป

3.3 ควรประเมินผลการปฏิบัติตามกแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังชายสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ในระดับใด

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2562). รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2561. แหล่งที่มา: http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2019-11-01&report=.
- เรือนจำกลางนครสวรรค์. (2562). รายงานฐานข้อมูล 17 ระบบของฝ่ายทัณฑ์ปฏิบัติ. เรือนจำกลางนครสวรรค์. (อัดสำเนา).
- ทรงศพล ขุนรัง. (2556). สาเหตุการกระทำผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดฐานลักทรัพย์ นักโทษเด็ดขาดฝ่ายควบคุมแดน 8 เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.
- วีระชัย เหล่าลงอินทร์. (2552). การกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 3 (1), 29-38.
- เดชา จินตกลสิการ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นิมิต ท้าวานานต์. (2561). การพัฒนาแนวทางการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังไร้ญาติ. รายงานการวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 60.

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก
**Propagation of Buddhism at Wang Muang Temple, Mai Ngam
Sub-district, Mueang District, Tak Province**

พระเทพ ปิยสิโล (พึงทองคำ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

PhraThep Piyasilo (Phuengthongkham)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : Raungsak2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก 2) เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พบในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์บุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมมีจำนวนน้อย ขาดแคลนพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง 2) หลักการวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพมีอยู่ 2 วิธี คือ การเผยแผ่ทางกาย ได้แก่ การปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง ยืน เดิน นั่ง นอน เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีสติสำรวม ระมัดระวังแสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น และการเผยแผ่ทางวาจา ได้แก่ พุทธธรรมะให้ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยาย ปาฐกถาธรรม 3) การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีอยู่ 2 แนวทาง คือ (1) การเทศน์อ่านคัมภีร์เพื่อปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิมและการเทศน์ปฏิภาณ (2) การจัดโครงการการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรม ค่ายธรรม ดำเนินการตลอดปี เป็นต้น ซึ่งทางวัดได้ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้หลักการวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; วัดวังม่วง; ตำบลไ้ม้งาม

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the condition of the problems of Wat Wang Muang, Mai Ngam Sub-district, Muang District, Tak Province; 2) to study the principles of Methods for propagating Buddhism 3) to apply the principles Methods for propagating Buddhism at Wat Wang Muang, Mai Ngam Sub-district, Mueang District, Tak Province were carried out according to a quality research methodology. The key informants were 13 figures/person use a specific selection method and using inductive analysis method. The results of the research were as follows: 1) The condition of the problems of Wat Wang Muang, Mai Ngam Sub-district, Mueang District, Tak Province, found that there were few problems and obstacles in Buddhism propagation found in the propagation of the Dharma of monks and personnel responsible for dharma propagation. There is a shortage of monks who have the knowledge and abilities to act in propagating the Dharma. The body is the practice of looking as a model, standing, walking, sitting, and lying in order, with mindfulness and composure. Be careful showing the demeanor of a calm person. and verbal propagation, such as speaking the Dharma to others by a method known as a lecture or speech; 3) application of principles Methods for propagating Buddhism at Wat Wang Muang, Mai Ngam Sub-district, Mueang District, Tak Province There are two ways of propagating Buddhism: (1) preaching and reading the scriptures to practice the old traditions and preaching the precepts; such as training programs, dharma camps, conducted throughout the year, etc., which the temple has implemented by applying the principles of Buddhism propagation.

Keywords : Propagation of Buddhism; Wang Muang Temple; Mai Ngam Sub-district

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์โดยตรง เพราะพระสงฆ์มีชีวิตที่เนื่องด้วยผู้อื่นจึงต้องตอบแทนผู้มีอุปการะคุณ ตามพระพุทธพจน์ใน “สมณสังญาสสูตร” (อง.ทสก. (ไทย) 24/101/208) คำสอนที่ให้ภิกษุสำนึกและตระหนักเตือนใจตนในความเป็นสมณะอยู่เสมอว่า “สมณะนั้นมีชีวิตที่ต้องอาศัยผู้อื่น ในพหุการสูตร” (ขุ.อติ. (ไทย) 25/287/293) พระพุทธเจ้าตรัสถึงการตอบแทนที่พระสงฆ์พึงมีต่อคฤหัสถ์ที่ได้ทำอุปการะคุณโดยเฉพาะผู้อุปถัมภ์ปัจจัย 4 ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชขบิหารเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วพระสงฆ์ก็ควรแสดงกลับให้เป็นอุปการะคุณแก่ชาวบ้านเช่นกัน ด้วยการแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด ถ้าหากเป็นไปอย่างนี้ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่ คฤหัสถ์เกื้อกูลด้วยอามิสทานต่อบรรพชิต ฝ่ายบรรพชิตก็เกื้อกูลอนุเคราะห์ด้วยธรรมทาน สอดคล้องตามหลักทศ 6 ได้แก่ “ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว สอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ให้” (ที.ปา. (ไทย) 11/204/172) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552 : 24) กล่าวว่า “พระสงฆ์ต้องประพฤติให้เหมาะสมแก่อุปการะคุณที่คฤหัสถ์มอบให้ เป็นที่พึงทางจิตใจด้วยการแสดงธรรม สอนธรรม การเผยแผ่พุทธธรรม การประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยให้สมบูรณ์ ควรจะพิจารณาถึงผลการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวก

เป็นตัวอย่าง ซึ่งผลสำเร็จอยู่เบื้องหน้า” ผลที่ได้รับจะทำให้ผู้ปฏิบัติตามมักไม่ประสพอุปสรรค และผู้รับคำสอนก็ได้ประโยชน์ตามสมควรแก่อุปนิสัยสมบัติของตน

วัดเป็นหน่วยงานหลักเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลักเกณฑ์และวิธีการเผยแผ่ที่เกี่ยวกับวัดในพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ไทยทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม ดังนั้น วัดจึงมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดจึงได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น วัดจึงมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางอย่างทำเองไม่ได้ จำเป็นต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่ สำหรับผู้บริหารจัดการวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสามกล่าวว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาส เป็นผู้บริหารวัด เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งไวยาวัจกรวัดก็เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้ตำแหน่งเจ้าอาวาสกลายเป็นตำแหน่งที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2552 : 16)

ความสำคัญของปัญหานี้ กาลต่อไปจะทำให้ทราบและรู้วิธีการแก้ปัญหานี้ในระยะยาว ทำให้การเผยแผ่ธรรมของวัดวังม่วง อ.เมือง จ.ตากนี้ได้รับการพัฒนา นำศรัทธากลับมาฟื้นฟูเข้าสู่เจตนารมณ์ของการสร้างวัด การมีวัด เป้าหมายของการวัด มีพระสงฆ์ มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี หลายท่านคงทราบดีว่า ทำไมจึงมีวัดร้างมากมายในปัจจุบัน ปัญหาแรก ๆ สุดคือ ขาดพระสงฆ์ที่เป็นรูปธรรม ต่อมาขาดพระสงฆ์ที่มีคุณภาพในความคิด ความอ่าน ใจรักการพัฒนา ต่อขาดพระสงฆ์มีความรู้ ความสามารถ ต่อมาขาดกิจกรรมทางศาสนา โครงการคุณธรรมจริยธรรมชักนำเยาวชนเข้าวัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม โดยพัฒนาจากการทำตามประเพณีสู่การการสร้างปัญญาเข้าถึงแก่นธรรมที่แท้จริงต่อไป

จากปัญหาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดวังม่วง ตำบลไผ่งาม อำเภอมะนัง จังหวัดตาก” เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดวังม่วง ตำบลไผ่งาม อำเภอมะนัง จังหวัดตาก นอกจากนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสนับสนุนการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวัดอื่นและเพื่อส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน สังคม ให้ความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไผ่งาม อำเภอมะนัง จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดวังม่วง ตำบลไผ่งาม อำเภอมะนัง จังหวัดตาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็นภาคเอกสารที่ทบทวนเพื่อหาแนวคิด ทฤษฎีที่แสดงแนวคิดไว้ และภาคสนามโดยรับฟังแนวคิดจากผู้บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านที่สะท้อนปัญหาและเสนอข้อคิดต่าง ๆ ผ่านการสัมภาษณ์

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทั้งโดยตรงและเกี่ยวข้องสนับสนุนทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ในฐานะต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตาก จำนวน 13 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ของวัดวังม่วง และพระสงฆ์ในตำบลไ้ม้งาม จำนวน 6 รูป และผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 7 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบ ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล/อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก ดังนี้

- สภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นอย่างไรบ้าง
- หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

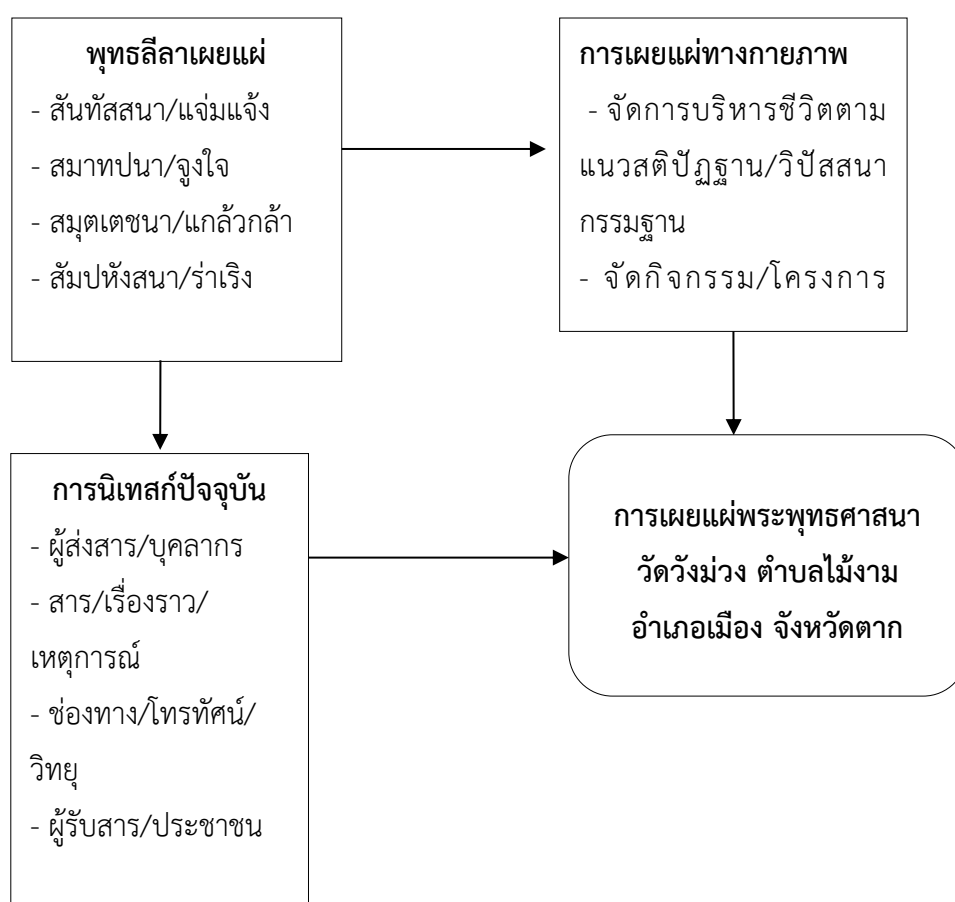
1) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้ในการอ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมา

ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆเหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พบในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์บุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมมีจำนวนน้อย และขาดแคลนพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในเขตชนบท รูปแบบการสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรม ไม่มีภาคปฏิบัติหรือการจัดกิจกรรมต่อกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ทำให้การเผยแผ่ธรรมเข้าไปไม่ถึงจิตใจผู้ฟังอย่างแท้จริง พระสงฆ์ผู้เผยแผ่ไม่ได้มีการศึกษาอบรมสัมมนาเชิงวิชาการอย่างต่อเนื่อง ประชาชนผู้ฟังธรรมขาดความรู้ความเข้าใจด้านศีลธรรม การศึกษาทุกระดับไม่เน้นธรรมหรือศีลธรรม สภาพสิ่งแวดล้อมในสังคมไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสนใจธรรม กลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มเยาวชนของชาติไม่ค่อยได้ให้ความสนใจศึกษาธรรมอีกทั้งทางวัดประสบปัญหาไม่มีพระภิกษุสงฆ์ลดน้อยลง เนื่องจากพระภิกษุที่อุปสมบทใหม่บวชอยู่ไม่นาน เนื่องจากบวชตามประเพณีนิยม และบางคนมีหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ จึงส่งผลให้จำนวนผู้เรียนทางธรรมลดน้อยลง การดำเนินโครงการบางอย่างชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการโดยเฉพาะโครงการประชุมชนรวมทั้งเกิดปัญหากระแสไฟฟ้าดับตลิ่งพัง จนทำให้ชาวบ้านและคณะกรรมการวัดคิดมาก

2. หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพมีอยู่ 2 วิธี คือ การเผยแผ่ทางกาย ได้แก่ การปฏิบัติให้ดู เป็นแบบอย่าง เวลายืน เดิน นั่ง นอน เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีสติสำรวม ระมัดระวังแสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น เผยแผ่ทางวาจา ได้แก่ พุทธธรรมะให้ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยาย ปาฐกถาธรรม แสดงธรรมที่เรียกว่าธรรมกถึก แปลว่าผู้กล่าวธรรม ผู้สอนธรรม แสดงให้ผู้อื่นฟังอย่างมีศิลปะ สำหรับการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต การเผยแผ่อาจกระทำได้ในหลายช่องทาง ได้แก่ การพูดคุย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดอบรม การแจกเอกสาร การนำสาร การชักชวนให้เข้าร่วมกิจการ การเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และการบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ เป็นต้น การแสดงพระธรรมเทศนาประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งแม้ที่เป็นเพียงธรรมกถาหรือการสนทนาทั่วไปซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะต้องดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดี โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะการสอนที่ดีตามแนวพุทธจริยาหรือตามหลักเทศนาวิธี ซึ่งเรียกว่าพุทธลีลาในการสอน 4 ในคำสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้าวก้า ร่าเริง

3. การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ 2 แนวทางคือ แนวทางที่ 1) การเทศน์อ่านคัมภีร์เพื่อปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิมและการเทศน์ปฏิญาณคือการแสดงธรรมโดยใช้โวหารความสามารถ มีทั้งเทศน์เดี่ยว เทศน์คู่ เทศน์ปุจฉาและวิสัชนา 2 หรือ 3 ธรรมาส์ก็มีโดยยึดหลักธรรมเนียมปฏิบัติในการสมมติเต็มรูปแบบหรือตามความเหมาะสมแก่โอกาสสถานที่บุคคลผู้บริหาร มีการหน้าที่ในการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เทคนิคการสอนที่สามารถพูดให้บุคคลทุกระดับฟังแล้วมีความสุข เกิดความเชื่อศรัทธาต่อพระธรรมคำสั่งสอนอย่างไม่ต้องสงสัย เช่น สันติศาสนา หมายถึงเทศน์ได้แจ่มแจ้ง สมาทปนา หมายถึง ชักจูงใจ พูดชักชวนให้อยากจะนำไปปฏิบัติตาม สมุตเตชนา หมายถึงแนะนำให้เกิดความกลัวกลัว และสัมปทังสนา หมายถึง สร้างอารมณ์ร่าเริง พูดปลอบ ชโลมใจให้สดชื่นร่าเริงแนวทางที่2 การจัดโครงการการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรม ค่ายธรรม ดำเนินการตลอดปี โดยรับนักเรียนของแต่ละโรงเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการหรือประชาชนที่เป็นหมู่คณะ เข้าฝึกอบรมที่วัดวังม่วงหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสม มีระยะเวลาตามหลักสูตร 3 วัน 2 คืน โครงการบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน ดำเนินการช่วงเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม ของทุกปี จัดตั้งชมรมอุบาสก อุบาสิกา เพื่อปฏิบัติธรรมประจำวันอาทิตย์ตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา เป็นต้น ซึ่งทางวัดได้ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พบในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์บุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมมีจำนวนน้อย และขาดแคลนพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในเขตชนบท รูปแบบการสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรม ไม่มีภาคปฏิบัติหรือการจัดกิจกรรมต่อกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ทำให้การเผยแผ่ธรรมเข้าไปไม่ถึงจิตใจผู้ฟังอย่างแท้จริง พระสงฆ์ผู้เผยแผ่ไม่ได้มีการศึกษาอบรมสัมมนาเชิงวิชาการอย่างต่อเนื่อง ประชาชนผู้ฟังธรรมขาดความรู้ความเข้าใจด้านศีลธรรม การศึกษาทุกระดับไม่เน้นธรรมหรือศีลธรรม สภาพสิ่งแวดล้อมในสังคมไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสนใจธรรม กลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มเยาวชนของชาติไม่ค่อยได้ให้ความสนใจศึกษาธรรมอีกทั้งทางวัดประสบปัญหาที่มีพระภิกษุสงฆ์ลดน้อยลงเนื่องจากพระภิกษุที่อุปสมบทใหม่บวชอยู่ไม่นาน เนื่องจากบวชตามประเพณีนิยม และบางคนมีหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ จึงส่งผลให้จำนวนผู้เรียนทางธรรมลดน้อยลง การดำเนินโครงการบางอย่างชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการโดยเฉพาะโครงการปาฐกถาธรรมรวมทั้งเกิดปัญหากระแสข่าวพัดลี้ภัย จึงทำให้

ชาวบ้านและคณะกรรมการวัดคิดมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของบัญญัติ นาคมจลินท์ (2556 : 1-14) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบริหารองค์การในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” พบว่า การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของ ทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงาน สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์การการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระองค์อาศัย กระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้กำหนดโครงสร้าง องค์การการเผยแผ่ขึ้น โดยให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาช่วยเหลืองานกิจการคณะสงฆ์ที่มีมากขึ้น มหาเถรสมาคม กำหนดให้มีระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2550 ให้มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีกรอบนโยบายภาครัฐให้การ ส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี

หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพมีอยู่ 2 วิธี คือ การเผยแผ่ทางกาย ได้แก่ การปฏิบัติให้ดู เป็นแบบอย่าง เวลาเย็น เดิน นั่ง นอน เป็นไปด้วยความเป็น ระเบียบเรียบร้อยมีสติสำรวม ระมัดระวังแสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น เผยแผ่ทางวาจา ได้แก่ พุทธธรรมะให้ ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยาย ปาฐกถาธรรม แสดงธรรมที่เรียกว่าธรรมกถึก แปลว่าผู้กล่าวธรรม ผู้สอน ธรรม แสดงให้ผู้อื่นฟังอย่างมีศิลปะ สำหรับการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพ ของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต การเผยแผ่อาจ กระทำได้ในหลายช่องทาง ได้แก่ การพูดคุย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดอบรม การแจกเอกสาร การนำ สาร การชักชวนให้เข้าร่วมกิจการ การเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และการบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ เป็นต้น การแสดงพระธรรมเทศนาประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งแม้ที่ เป็นเพียงธรรมกถาหรือการสนทนาทั่วไปซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะต้องดำเนินไปอย่างสำเร็จ ผลดี โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะการสอนที่ดีตามแนวพุทธจริยาหรือตามหลักเทศนาวิธี ซึ่งเรียกว่า พุทธลีลาในการสอน 4 ในคำสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้าวกล้า ร่าเริง สอดคล้องกับงานวิจัยของทรงวิทย์ แก้ว ศรี (2550 : 32) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าได้ผลการวิจัย พบว่า (1) พระพุทธเจ้ามีพระปรีชาสามารถและกุศโลบายอันแยบยล ลึกซึ้ง ยุทธวิธีของพระองค์นั้น เมื่อเทียบเคียง แล้วแสดงว่า ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธวิธีของตะวันตกมาสอดคล้องกับวิธีการของพระพุทธเจ้าโดยมีมีข้อสงสัย ทั้งวิธีการของพระพุทธเจ้ามีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดด้วย (2) ตามหลักการวิเคราะห์ส่วอต (SwotAnalysis) ของตะวันตก แยกการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมออกเป็น 2 คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอก เพื่อหาโอกาสและภัยอันตราย และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน พระพุทธเจ้าทรงวิเคราะห์โดยรวมทุกสภาพแวดล้อม ในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยจำแนกสภาพแวดล้อมต่างๆ ออกเป็น 3 กลุ่มคือ สภาพแวดล้อมทางศาสนา สภาพแวดล้อมทางการเมืองการปกครอง และสภาพแวดล้อมทาง

สังคม จึงทรงสามารถนำพระศาสนาเข้าแรกแทรกขึ้นในหมู่ประชาชนชาวชมพูทวีป จนประดิษฐานพระพุทธศาสนา ได้มั่นคงภายในเวลาเพียง 4 ปี(3) กระบวนการคิดออกมาเป็นทฤษฎีระหว่างตะวันตกกับพระพุทธเจ้า แตกต่างกัน ตะวันตกหรือสามัญชนทั่วไปนั้นคิดตั้งทฤษฎีจากปัญหา คือ ความรู้แค่ 2 ประการ ได้แก่เงินตามยปัญญาและสุตมยปัญญา จึงเป็นการตั้งสมมุติฐานแล้วคิดหาวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยคาดคะเนเอาว่าจะต้องเป็นไปตามนั้น ซึ่งอาจจะไม่แน่นอน แต่พระพุทธเจ้าทรงคิดค้นทฤษฎีจากภาวณามยปัญญา ได้ผ่านการทดลองปฏิบัติการจนเห็นผลมาแล้ว จึงทรงนำมาประมวลสรุปเป็นทฤษฎี อาจจะกล่าวได้ว่าตะวันตกคิดทฤษฎีต่างๆ ได้เพียงแค่ “ทฤษฎี” แต่พระพุทธเจ้านั้นทรงคิดได้ถึงขั้นเป็นทฤษฎีบท(4) ยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าทุกขั้นตอน สามารถนำหัวข้อธรรมมาใช้เป็นหลักควบคุมกันไปได้อย่างกลมกลืน กล่าวคือการคิดใช้โยนิโสมนสิการ การตัดสินใจ ใช้ปริยญา 3 อธิฐาน 4 และปัญจธรรม 3 การวางแผนใช้โกศล 3 และสัมมปปธาน 4 การบริหารใช้อธิปไตย 4 พละ 4 และทิวฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 ภาวะผู้นำใช้อัตตหิตสมบัติ ปรีตปฏิบัติ และยุทธการแบบทหารมือ อาชีพตามที่ตรัสไว้ในโยธาสีวสูตร และ5) ยุทธวิธีของพระพุทธเจ้านั้น สามารถบูรณาการออกมาใช้กับการ ดำเนินงานทั่วไปในองค์การต่างๆ ในที่นี้แสดงเป็นรูปแบบไว้ 3 รูปแบบคือ แบบตรีกธรรม แบบจตุราริยสัง และแบบรัตนตรัย แต่ละแบบแสดงด้วยแผนภูมิให้เห็นวิธีการและขั้นตอนอย่างชัดเจน สุดท้ายได้แสดงตัวอย่างการบูรณาการยุทธวิธีแบบพุทธวิธี ใช้กับห้องสมุดและสถาบันวิทยการบริการ “แบบรัตนตรัย” เพื่อเป็นแบบอย่างแก่องค์การต่างๆ นำไปประยุกต์ใช้ในฐานะเป็นองค์ความรู้ใหม่ต่อไป

3. การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก

การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่2แนวทางคือ แนวทางที่ 1) การเทศน์อ่านคัมภีร์เพื่อปฏิบัติตาม ธรรมเนียมเดิมและการเทศน์ปฏิภาณคือการแสดงธรรมโดยใช้โวหารความสามารถ มีทั้งเทศน์เดี่ยว เทศน์คู่ เทศน์ปฐกาและวิสันา 2 หรือ 3 ธรรมาส์ก็มีโดยยึดหลักธรรมเนียมปฏิบัติในการสมมติเต็มรูปแบบหรือตาม ความเหมาะสมแก่โอกาสสถานที่บุคคลผู้บริหารมีการหน้าที่ในการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เทคนิคการสอนที่สามารถพูดให้บุคคลทุกระดับฟังแล้วมีความสุข เกิดความเชื่อศรัทธาต่อ พระธรรมคำสั่งสอนอย่างไม่ต้องสงสัย เช่น สันทัสสนา หมายถึงเทศน์ได้แจ่มแจ้ง สมာทปนา หมายถึง ชักจูงใจ พุดชักชวนให้อยากจะนำไปปฏิบัติตาม สมุตเตชนา หมายถึงแนะนำให้เกิดความกลัวกลัว และสัมปทังสนา หมายถึง สร้างอารมณ์ร่าเริง พุดปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริงแนวทางที่ 2 การจัดโครงการการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรม ค่ายธรรม ดำเนินการตลอดปี โดยรับนักเรียนของแต่ละโรงเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการหรือประชาชนที่เป็นหมู่คณะเข้าฝึกอบรมที่วัดวังม่วงหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสม มีระยะเวลาตาม หลักสูตร 3 วัน 2 คืน โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ดำเนินการช่วงเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม ของ ทุกปี จัดตั้งชมรมอุบาสก อุบาสิกา เพื่อปฏิบัติธรรมประจำวันอาทิตย์ตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา เป็นต้น ซึ่ง

ทางวัดได้ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสกาโร) (2558 : 23-29) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทองพบว่า มีอยู่ 8 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการแสดงธรรมเทศนา (2) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม (3) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยายธรรมผ่านสื่อแพร่ภาพหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงออกอากาศ (4) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ (5) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำฝึกสมาธิ (6) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ (7) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการพัฒนาท้องถิ่น (8) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ พระธรรมทูตหรือผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องพิจารณารูปแบบตามความเหมาะสมของปัจจัยเช่น เวลา สถานที่ ตัวผู้ฟัง และบริบทต่าง ๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ใช้สื่อประกอบการบรรยาย และเผยแผ่ของพระธรรมทูตและสื่อที่นำไปใช้ในการนำเสนอ ในช่วงปีที่ผ่านมา ๆ ามีความจำเป็นและเหมาะสมมากน้อยแค่ไหนทั้งในเนื้อหาและรูปแบบที่นำเสนอ นั้นซ้ำ ๆ ทำให้ผู้ปฏิบัติส่วนมากคาดเดาได้ว่าต้องเป็นอย่างไรทำให้เกิดความเบื่อหน่ายควรใช้สื่อหลายประเภท ผสมผสานกันเน้นสื่อที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นสื่อที่นำมาใช้ประกอบการบรรยายธรรมต้องเป็นสื่อประเภทกระตุ้น คุณธรรมอีกประการหนึ่งเรื่องเครื่องฉายภาพ (โปรเจคเตอร์) และเครื่องเสียงที่ใช้ไม่สัมพันธ์กับจำนวนที่เข้าฟัง การบรรยาย

1.2 การได้รับประโยชน์และคุณค่าการเผยแผ่ของพระธรรมทูตต่อการที่จะได้รับการยกย่องและ เคารพนับถือให้เป็นตัวอย่างที่ดี ในฐานะที่เป็นครูที่มีความรักและศรัทธาใน มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ เพราะมีการพัฒนาวิชาชีพของตนอยู่เสมอ ได้รับการยอมรับเวลาแสดงความคิดเห็น เพราะประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดีทั้งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุชนิสัย อุปนิสัย และความเป็นประชาธิปไตย มีความสุขเมื่อ ได้สอนศิษย์ เพราะมีความตั้งใจใฝ่รู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมีความเมตตาแก่ศิษย์ เห็นคุณค่าของศิษย์ มีสุขภาพกายแข็งแรง สุขภาพจิตสมบูรณ์ เหตุเพราะมีคุณธรรมประจำใจไม่เครียด

1.3 ควรขยายงานให้มากขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดความองอาจและสามารถที่จะอธิบายธรรมะให้กับ ชาวต่างชาติได้ ขณะเดียวกันควรมีการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่หลากหลายผ่าน สื่อเทคโนโลยี Internet วิทยุหรือโทรทัศน์ ส่งเสริมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การบริหารจัดการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ในพื้นที่จังหวัดอื่นให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค

2.2 การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในพื้นที่จังหวัดอื่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาการครั้งต่อไป

2.3 การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล” หรือตามหลักพุทธธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ในพื้นที่จังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เพื่อชี้ให้เห็นถึงการเข้าถึงหลักพุทธธรรมข้อนั้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2550). *การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า*. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บัญชายุทธ นาคมุจลินท์. (2556). *วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสกาโร). (2558). *รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2552). *การปกครองคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). *บุญบารมีบนแผ่นดินไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การเรียนรู้การสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ

The Successful Learning and Teaching of Pāli

พระมหายอด อภิปุณฺโณ (โสภ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

PhraMahaYod Abhipuṇṇo (Sopa)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : Raungsak2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในปัจจุบัน (2) เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ และ (3) เพื่อเสนอแนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลการวิจัยในส่วนที่เป็นเอกสารชั้นปฐมภูมิใช้พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิใช้เอกสาร ตำรา รายงานการวิจัย และภาคสนามกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในปัจจุบัน พบว่าหลักสูตรบาลีแบ่งชั้นจัดเรียนตามระดับประโยค 1-2 ถึง ป.ธ. 9 2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนบาลีที่ประสบผลสำเร็จ พบว่า รูปแบบปัจจุบันเป็นแบบการสอนเป็นรายปี จัดสอบปีละครั้ง ไม่เน้นทำแผนการสอน คือ สอนตามลำดับเนื้อหา (ใช้หลักสูตรคงเดิม) 3) แนวทางการจัดการเรียนการสอนบาลีให้ประสบความสำเร็จ พบว่า สำนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักทศตียาปณิกสูตร คือ (1) จักขุมา มิวีสัยทัตถํ โดยมององค์รวมถึงชีวิตและอนาคตของผู้เรียน (2) วิธูระ การบริหารจัดการดี (3) นิสสยสัมปันโน มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส มีวิชาจรณะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

คำสำคัญ : การเรียนการสอนพระปริยัติธรรม; แผนกบาลี; ประสบผลสำเร็จ

Abstracts

The objectives of this research were (1) to study the generality of the teaching and learning for Pālīdivision in the present (2) to study the form of learning and teaching for Pālīdivision and (3) to present guidelines for learning and teaching for Pālīin success. The research methodology Collecting research data in the first-class document using the Tripitaka and secondary documents using documents, textbooks, research reports and field with interviews with 15 key informants using inductive analysis method.

The results showed that 1) The first study of objective on the generality of learning and teaching of Pālīin the present in found that a curriculum of Pālīs the Buddha's teaching recorded in Tetipitaka, i.e. Dhammapada is the teaching from the scripture of Khuddakanikāya Dhammapada which is classified for the Pāligrade 1-2 to 9 namely 2) The successful Mali teaching model was found that the current model was an annual exam. Examination is held once a year. Not focusing on making lesson plans, that is, teaching in order of content. (Use the same curriculum) 3) Guidelines for teaching and learning Pali to be successful, it was found that the school should manage teaching and learning based on the Second Pa Pani Sutta, i.e. (1) Chakkuma, having a vision, looking at the whole body. Life and future of learners (2) Vithura Good management (3) Nissaya Sampanno They have admiration, good conduct, good human relations.

Keywords : Learning and Teaching Phra Pariyattidhamma; Pālī division; Successful

บทนำ

การศึกษาในพระพุทธศาสนา มีความเป็นมาตามพระไตรปิฎกเรียกว่า สิกขา แปลว่าการศึกษา ซึ่งศึกษาใน 3 ส่วน คือ ส่วนศีล ส่วนสมาธิ และส่วนใจ แต่ละส่วนจะส่งต่อไม่กันไป จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ นิยมเรียกว่า ไตรสิกขา เมื่อประมวลดูแล้ว คำสอนของพระพุทธศาสนา รวมลงในไตรสิกขานี้ โดย “ศีลควบคุมพฤติกรรมทางกาย สมาธิ ควบคุมพฤติกรรมทางจิต ปัญญา จะพัฒนาองค์พหุชีวิตสู่ความสุข” (พระครูสิริรัตนานุวัตร (ทวี ฐานวโร), 2555 : 37) การศึกษาทุกประเภทเป็นกระบวนการที่ถ่ายทอดความรู้ ปลุกฝัง เจตคติทักษะและคุณค่าต่างๆให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามดีขึ้นในทุก ๆ ด้านนับเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ช่วยสร้างภูมิปัญญาแก่สังคมสถาบันการศึกษาของประเทศไทยมีรากฐานเริ่มแรกมาจากการเรียนการสอนหนังสือภายในวัดโดยมีพระภิกษุสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาอย่างยาวนานบรรพบุรุษของไทยนิยมให้กุลบุตรของตนได้ศึกษาเล่าเรียนก็จะต้องถวายตัวกุลบุตรของตนไว้คอยรับใช้พระภิกษุสงฆ์หรือบางท่านนิยมบวชกุลบุตรเป็นพระภิกษุเพื่อศึกษาเล่าเรียนหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาสมควรดี บุญปุ (2547 : 353) กล่าวว่า “วัดเป็นจุดกำเนิดของการศึกษาในเบื้องต้น”

ภาษาบาลี เป็นภาษาศาสตร์ชนิดหนึ่ง แยกจากภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ต้องศึกษาตามกระบวนการ เริ่มจาก อักษรวิธี สมัญญาภิธาน สนธิ นามศัพท์ สมาส ตัทธิธ แล้วจึงขึ้นแปลเนื้อหาโดยอรรถ หรือ โดยพยัญชนะ จึงนับว่าสำคัญมาก เพราะเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดั้งเดิมที่คณะสงฆ์ดำเนินการมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบันมีระบบการและระเบียบการอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุมเป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไปมีเกียรติประวัติและเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่งและถือเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนาสำหรับพระศาสนานอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาเพราะคัมภีร์สำคัญเช่นพระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้ด้วยภาษาบาลีและการรักษาต้นฉบับเดิมคือภาษาบาลีเพื่อป้องกันพระพุทธรูปให้มีคลาดเคลื่อนที่รู้กันว่าพระสัทธรรมปฏิรูปฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังเป็นการเพิ่มวิทยฐานะให้กับพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีเกียรติมีฐานะสูงขึ้นเป็นผู้มีคุณค่าในสังคมได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ซึ่งถือเป็นเกียรติอย่างสูงโดยผู้สอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยคพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาติถวายให้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกเสด็จประกอบพิธีทรงตั้งเปรียญธรรม 3 ประโยคประทานพัดเปรียญและประกาศนียบัตรตามเวลาและสถานที่อันสมควรพระภิกษุที่สอบเปรียญธรรม 3 ประโยคเมื่อได้รับพระราชทานทรงตั้งเปรียญธรรมแล้วจะได้รับพระบรมราชานุญาติให้ใช้คำว่า “พระมหา” นำหน้าชื่อเดิมได้ส่วนสามเณรใช้คำว่าป. (เปรียญ) ตามหลังชื่อตัวและนามสกุลได้นับว่าเป็นเกียรติและนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลไม่น้อย

การจัดการศึกษาการเรียนการสอนประเภทนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณรให้เข้าใจหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นนอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังช่วยเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนที่บวชเข้ามาเรียนได้ห่างจากปัญหายาเสพติดและปัญหาพฤติกรรมที่ผิดจากศีลธรรมอันดีงามเพราะเยาวชนผู้มาบวชเรียนเหล่านี้จะได้รับการอบรมบ่มนิสัยกลมเกลียวให้อยู่ในหลักธรรมของศาสนาอย่างใกล้ชิดและต่อยอดโอกาสทางการศึกษาตามปกติของรัฐบาลที่ต่อเนื่องเพราะเปรียญธรรม 3 ประโยคเทียบวุฒิมัธยม 6 สามารถเข้าศึกษาต่อปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต ตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ เปรียญธรรม 9 ประโยค เทียบวุฒิปริญญาโท สามารถเข้าศึกษาต่อปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาเรื่อง “การเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีให้ประสบผลสำเร็จ ” เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีทั่วประเทศอันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ
3. เพื่อเสนอแนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารและภาคสนามกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จำนวน 3 สำนักเรียนรวม 15 รูป ประกอบด้วย

- 1) สำนักเรียนวัดคลองโพธิ์ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 5 รูป
- 2) สำนักเรียนวัดมงคลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร จำนวน 5 รูป
- 3) สำนักเรียนวัดตากฟ้า ตำบลตากฟ้า อำเภอดงเจริญ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 5 รูป

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี โดยสร้างเป็นข้อคำถาม 3 ประเด็น คือ

- 1) สภาพทั่วไปการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในสังคม เป็นอย่างไร
- 2) กระบวนการการบริหารการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีกระบวนการบริหารเป็นอย่างไร
- 3) รูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ ควรมีกระบวนการรูปแบบอย่างไร

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

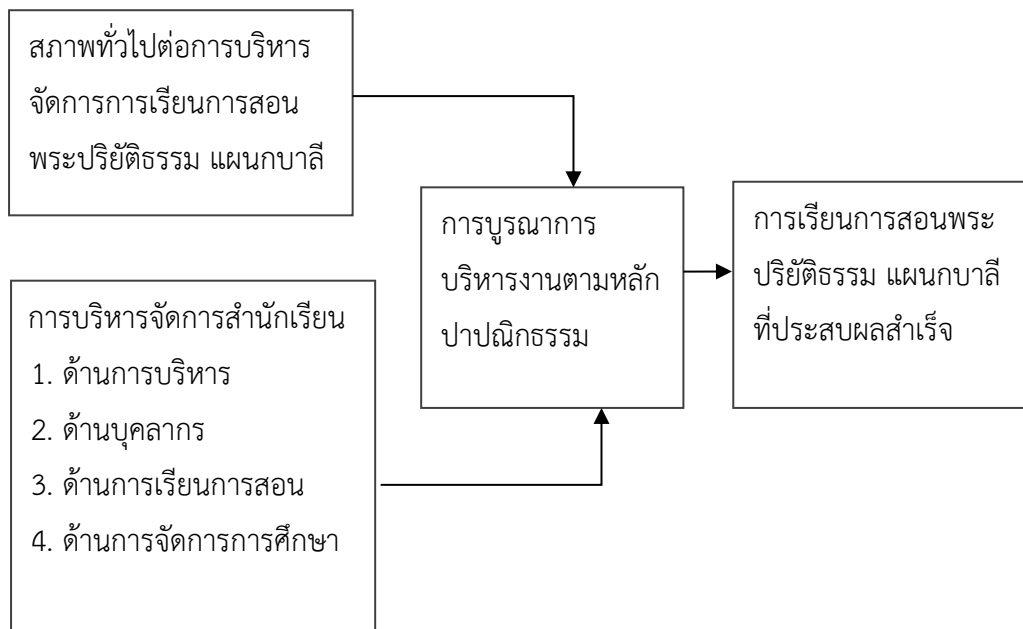
ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสังเกตความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Description) ในส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆเหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยังข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกันผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปเป็นการนำแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยต่างๆทางวิชาการมาสร้างเป็นบทสรุปพร้อมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่งโดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในปัจจุบัน

การเรียนการสอนบาลีในสำนักเรียน ใช้หลักสูตรแบบเรียนที่เหมือนกันทั่วประเทศ ซึ่งแต่ละ ประโยคจะใช้แบบเรียนต่างกันไปตามแต่โดยหลัก ๆ คือ แต่งจากไทยเป็นมคร กลับกัน เป็นแปลมครเป็นไทย ประโยคต้น จะมีบาลีไวยากรณ์และวิชาอื่น ๆ ประกอบบ้าง ได้แก่ 1) ป.ธ. 1-2 ใช้แบบเรียนหลักคือ ธรรมบท ภาค 1-4 มีวิธีการเรียนแบบการแปลมครเป็นไทยร่วมกับไวยากรณ์บาลี 2) ป.ธ.3 ใช้แบบเรียนหลักคือธรรม บทภาค 5-8 มีวิธีแปลไทยเป็นมคร และเพิ่มวิชาสัมพันธ์ไทย และวิชาบูรพภาค 3) ป.ธ. 4 ใช้แบบเรียนหลักคือ มงคลที่ปณี ภาค 1 มีวิธีแปลไทยเป็นมคร แบบเรียนธรรมบทภาค 1 มีวิธีมครเป็นไทย 4) ป.ธ.5 ใช้แบบเรียน มังคลัตถที่ปณี ภาค 2 มีวิธีแปลมครเป็นไทย และธรรมบท ภาค 2-4 มีวิธีการเรียนแบบแปลไทยเป็นมคร 5) ป.ธ.6 ใช้แบบเรียนสมันตปาสาทิกาเล่ม 3,4,5 มีวิธีแปลมครเป็นไทย และแบบเรียนธรรมบทภาค 5-8 มีวิธีแต่ง มครเป็นไทย 6) ป.ธ.8 ใช้แบบเรียนแต่งฉันทเป็นภาษามคร 3 ฉันท แบบเรียนปฐมสมันตปาสาทิกา มีวิธีการ เรียนแบบแปลไทยเป็นมคร และแบบเรียนวิสุทธิมรรค มีวิธีเรียนแบบแปลมครเป็นไทย และ 7) ป.ธ.9 ใช้ แบบเรียนวิสุทธิมรรค มีวิธีการเรียนแบบแต่งไทยเป็นมคร และแบบเรียนอภิธรรมมัตถกวิภาวิณี มีวิธีเรียนแบบ แปลไทยเป็นมคร

2. รูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนบาลีที่ประสบผลสำเร็จ พบว่า รูปแบบปัจจุบันเป็นแบบการสอบเป็นรายปี (Manual) ไม่เน้นทำแผนการสอน โดยมีสำนักเรียนตัวอย่าง 4 สำนัก คือ สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร วัดตากฟ้า นครสวรรค์ วัดมงคลทิพย์ลือ พิจิตร วัดคลองโพธิ์ อุตรดิตถ์ ส่วนรูปแบบเดิมรูปแบบใหม่ (หลักสูตรคงเดิม) หลัก ๆ มี (1) จัดการเรียนการสอนแบบทวิภาค (2) จัดการเรียนการสอนแบบใช้หน่วยกิต (3) จัดการเรียนการสอนแบบเรียนตามคัมภีร์ แบบมีมีแผนการสอน/วัดผลรายภาค (4) จัดการเรียนการสอนแบบมหาชน กำหนดวาระผู้บริหารสำนักเรียน ประเมินครูสอน ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการสอน (5) การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจำ เน้นการวิเคราะห์และบรรยายประกอบธรรม

3. แนวทางการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จ

แนวทางที่ประสบผลสำเร็จของสำนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักพุทธยาปณิกสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของทางสำนักเรียน ได้แก่ 1. จักขุมา การมองการณ์ไกลหรือมีวิสัยทัศน์ คือ 1) ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีการจัดทำแผนการบริหารสำนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการจัดทำแผนนั้นให้มีการวิเคราะห์สำนักเรียนตามหลัก SWOT Analysis 2) ผู้สอนจะต้องมีการจัดทำแผนการสอนและมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และ 3) ผู้เรียน ต้องได้รับการปรับพื้นฐานความรู้และในขณะเดียวกันแต่ต้องมีการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน อนึ่งการจัดการศึกษาของสำนักเรียนจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. วิธูโร การจัดการธุระ (การบริหารจัดการ) ผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการสำนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะต้องมีการบริหารจัดการ 4 M คือ 1) บริหารจัดการคน (Man) คือการบริหารจัดการผู้สอนและผู้เรียน 2) การบริหารจัดการงบประมาณ (Money) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสำนักเรียน 3) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ (Material) เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน และ 4) หลักการบริหารจัดการ (Management) เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความราบรื่นและประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 3. นิสสยสัมปันโน การสร้างมนุษยสัมพันธ์ คือ (1) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถประสานผู้สอน ผู้เรียน และผู้สนับสนุนการศึกษา 2) ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความเมตตาให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนด้วยความตั้งใจ และให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนได้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนกล้าเข้าปรึกษา (3) ผู้เรียน จะต้องเป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนซึ่งจะทำให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสอบถามซึ่งกันและกันได้อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จในการศึกษาในที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การเรียนการสอนบาลีในสำนักเรียน ใช้หลักสูตรแบบเรียนที่เหมือนกันทั่วประเทศ ซึ่งแต่ละประโยค จะใช้แบบเรียนต่างกันไปตามแต่โดยหลัก ๆ คือ แต่งจากไทยเป็นมคธ กลับกัน เป็นแปลมคธเป็นไทย ประโยคต้น จะมีบาลีไวยากรณ์และวิชาอื่น ๆ ประกอบบ้าง ได้แก่ 1) ป.ธ. 1-2 ใช้แบบเรียนหลักคือ ธรรมบทภาค 1-4 มีวิธีการเรียนแบบการแปลมคธเป็นไทยร่วมกับไวยากรณ์บาลี 2) ป.ธ.3 ใช้แบบเรียนหลักคือธรรมบทภาค 5-8 มีวิธีแปลไทยเป็นมคธ และเพิ่มวิชาสัมพันธ์ไทย และวิชาบุรพภาค 3) ป.ธ. 4 ใช้แบบเรียนหลักคือ มงคลทีปนิ ภาค 1 มีวิธีแปลไทยเป็นมคธ แบบเรียนธรรมบทภาค 1 มีวิธีมคธเป็นไทย 4) ป.ธ.5 ใช้แบบเรียนมังคลัตถทีปนิ ภาค 2 มีวิธีแปลมคธเป็นไทย และธรรมบท ภาค 2-4 มีวิธีการเรียนแบบแปลไทยเป็นมคธ 5) ป.ธ.6 ใช้แบบเรียนสมันตปาสาทิกาเล่ม 3,4,5 มีวิธีแปลมคธเป็นไทย และแบบเรียนธรรมบทภาค 5-8 มีวิธีแต่งมคธเป็นไทย 6) ป.ธ.8 ใช้แบบเรียนแต่งฉันทเป็นภาษามคธ 3 ฉันท์ แบบเรียนปฐมสมันตปาสาทิกา มีวิธีการเรียนแบบแปลไทยเป็นมคธ และแบบเรียนวิสุทธิมรรค มีวิธีเรียนแบบแปลมคธเป็นไทย และ 7) ป.ธ.9 ใช้แบบเรียนวิสุทธิมรรค มีวิธีการเรียนแบบแต่งไทยเป็นมคธ และแบบเรียนนอภิธรรมมัตถกาวินี มีวิธีเรียนแบบแปลไทยเป็นมคธ

การจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1. สำนักเรียนส่วนกลางแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สำนักเรียนวัด และสำนักเรียนศาสนศึกษาวัด 2.สำนักเรียนส่วนภูมิภาค 2 ส่วน คือ สำนักเรียนคณะจังหวัด และสำนักเรียนศึกษาวัด 3. สำนักเรียนบาลีออนไลน์ (นวัตกรรมยุค 4.0) ซึ่งในการขอจัดตั้งสำนักเรียนหรือสำนักเรียนศาสนศึกษาจะต้องดำเนินการตามความในข้อ 5 ตามมติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พ.ศ.2555 ในปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเริ่มตั้งแต่ประโยค 1-2 ถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค โดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ เปรียญธรรมชั้นตรี คือ ประโยค 1-2 ถึงเปรียญธรรม 3 ประโยค เปรียญธรรมชั้นโท คือ เปรียญธรรม 4 ประโยค ถึงเปรียญธรรม 6 ประโยค และเปรียญธรรมชั้นเอก คือ เปรียญธรรม 7 ประโยคถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค ซึ่งในการเรียนบาลี แม่กองบาลีสนามหลวงมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มพระภิกษุสามเณร เรียกว่า เปรียญธรรม ใช้อักษรย่อว่า ป.ธ. การสอบเรียกว่าสอบบาลีสนามหลวง 2. กลุ่มที่ไม่ใช่พระภิกษุสามเณร เรียกว่าบาลีศึกษา ใช้อักษรย่อว่า บ.ศ. ทั้ง 2 กลุ่มใช้หลักสูตรการเรียนหลักสูตรเดียวกัน ส่วนการจัดสอบบาลีสนามหลวงนั้นดำเนินการโดยแม่กองบาลีสนามหลวง ซึ่งเป็นการสอบพร้อมกันทั่วประเทศ

สำนักเรียนทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่จัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จซึ่งในที่นี้กล่าวถึง คือ

1) สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสำนักเรียนที่ได้รับรางวัลสำนักเรียนดีเด่น พ.ศ.2562 ซึ่งในการบริหารจัดการสำนักเรียน คือ มีระเบียบของสำนักเรียนที่ชัดเจนซึ่งในระเบียบจะว่าด้วยการบริหารจัดการ ผู้สอน ผู้เรียน ตลอดจนพบว่าในระเบียบดังกล่าวมีการกล่าวถึงการสร้างแรงจูงใจแก่

ผู้เรียน อาทิ ทุนการศึกษา หรือการส่งเสริมต่อยอดระดับปริญญาโดยมีทุนการศึกษาให้ และในการสอนจะต้องมีการจัดทำแผนระยะสั้นและระยะยาว

2) สำนักเรียนวัดมงคลทับคล้อ จังหวัดพิจิตร มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยึดตามแนวทางที่พระเทพญาณเวที (บุญมา สังเขป) วางไว้ คือ พวกเราต้องรักกัน และในการสอนจะต้องมีการจัดทำแผนตลอดจนเมื่อมีการตรวจงานเสร็จจะต้องคืนแก่ผู้เรียนทุกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวน และก่อนเปิดทำการเรียนการสอนจะมีการปฐมนิเทศผู้เรียนเพื่อให้ทราบนโยบายของสำนักเรียน

3) สำนักเรียนวัดคลองโพธิ์ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นสำนักเรียนที่ได้รับรางวัลสำนักเรียนดีเด่น พ.ศ.2562 (หนเหนือ) มีหลักการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้สอนต้องมีการจัดทำแผน และการเรียนการสอนจะต้องมีการปรับพื้นฐานความรู้ผู้เรียนก่อน และผู้บริหารจะต้องจัดการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนผู้สอน มีการจัดรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนที่สอบผ่าน

4) สำนักเรียนวัดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มีนโยบายคือพระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปจะต้องเรียนบาลีเพราะเป็นภาษาที่ใช้จารึกคำสอนของพระพุทธเจ้า ทางสำนักเรียนได้จัดค่าตอบแทนแก่อาจารย์ผู้สอน ทางสำนักเรียนมีการกำหนดเวลาการเรียนบาลีที่ชัดเจนตลอดจนเจ้าสำนักเรียนต้องเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมาลิที่ประสบความสำเร็จ พบว่า รูปแบบปัจจุบันเป็นแบบการสอบเป็นรายปี (Manual) ไม่เน้นทำแผนการสอน โดยมีสำนักเรียนตัวอย่าง 4 สำนัก คือ สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร วัดตากฟ้า นครสวรรค์ วัดมงคลทับคล้อ พิจิตร วัดคลองโพธิ์ อุดรธานี ส่วนรูปแบบเดิมรูปแบบใหม่ (หลักสูตรคงเดิม) หลัก ๆ มี (1) จัดการเรียนการสอนแบบทวิภาค (2) จัดการเรียนการสอนแบบใช้หน่วยกิต (3) จัดการเรียนการสอนแบบเรียนตามคัมภีร์ แบบมีมีแผนการสอน/วัดผลรายภาค (4) จัดการเรียนการสอนแบบมหาชน / กำหนดวาระผู้บริหารสำนักเรียน / ประเมินครูสอน / ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการสอน (5) การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจำ เน้นการวิเคราะห์และบรรยายประกอบธรรม

แนวทางที่ประสบผลสำเร็จของสำนักเรียนควรจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักทุติยาปานิสูตร เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของทางสำนักเรียน ได้แก่ 1. จักขุมา การมองการณ์ไกลหรือมีวิสัยทัศน์ คือ 1) ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีการจัดทำแผนการบริหารสำนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการจัดทำแผนนั้นให้มีการวิเคราะห์สำนักเรียนตามหลัก SWOT Analysis 2) ผู้สอนจะต้องมีการจัดทำแผนการสอนและมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และ 3) ผู้เรียน ต้องได้รับการปรับพื้นฐานความรู้และในขณะเดียวกันแต่ต้องมีการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน อนึ่งการจัดการศึกษาของสำนักเรียนจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. วิธูโร การจัดการธุระ (การบริหารจัดการ) ผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการสำนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะต้องมีการบริหารจัดการ 4 M คือ 1) บริหารจัดการคน (Man) คือการบริหารจัดการผู้สอนและผู้เรียน 2) การบริหารจัดการงบประมาณ (Money) เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย

ในการบริหารจัดการสำนักเรียน 3) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ (Material) เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน และ 4) หลักการบริหารจัดการ (Management) เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความราบรื่นและประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 3. นิสสัยสัมปันโน การสร้างมนุษยสัมพันธ์ คือ (1) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถประสานผู้สอน ผู้เรียน และผู้สนับสนุนการศึกษา (2) ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความเมตตาให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนด้วยความตั้งใจ และให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนได้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนกล้าเข้าปรึกษา (3) ผู้เรียน จะต้องเป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนซึ่งจะทำให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสอบถามซึ่งกันและกันได้อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จในการศึกษาในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสรพงษ์ การุญ (255 : 41) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์มาจาก

1. ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย (1) ผู้บริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนา นักการศึกษา มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม (2) ครูมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักสูตร และเป็นแบบอย่างที่ดี (3) หลักสูตรครูเตรียมหลักสูตรก่อนใช้และประเมินผล (4) อาคารสถานที่ที่มีการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างดี (5) งบประมาณ มีการใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ 6) สื่อการเรียนการสอน มีการนำสื่อมาใช้งานได้เหมาะสม

2. ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารโรงเรียน มอบงานตามถนัด ตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำครู จัดหางบประมาณอาคารสถานที่อุปกรณ์เพียงพอ และแก้ปัญหารวดเร็ว (2) ครูเตรียมเนื้อหาเหมาะสม ใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผล และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (3) มีการนิเทศครูเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคล (4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ บริจาคทรัพย์ สิ่งของ มาช่วยงาน และเป็นลูก จ้างรายเดือน กลุ่มคนที่มีส่วนร่วมคือ กลุ่มบุคคลในชุมชน ได้แก่ ประชาชนทุกหน่วยงานในอำเภอดงพิกุล กลุ่มบุคคลนอกชุมชน ได้แก่ ประชาชนนอกอำเภอดงพิกุล และวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจและถูกชักชวนและซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดสมควร อธิบุญโญ (วงศ์วรรณ) (2556 : 54) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการสัมภาษณ์พบว่า การเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นความจำเป็น เพราะผู้เรียนจะได้ความรู้พระธรรมวินัย ได้ปฏิบัติตามคำสอนให้ถูกต้องเหมาะสม และปฏิบัติการสอนผู้อื่นให้รู้ และปฏิบัติตามได้ด้วยปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรงสำนักเรียนบาลีประจำจังหวัดยิดหลักบริหารจัดการที่ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมสำคัญในการจัดการการศึกษา ทั้งฝ่ายคณะผู้บริหาร และฝ่าย

ผู้เรียนจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพตามขีดความสามารถต้องร่วมแรงและร่วมใจกันรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ตัวเองรับผิดชอบเมื่อถึงวาระการประชุมตามเกณฑ์ที่วางไว้ทุกฝ่ายจะต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อให้รู้ข้อบกพร่อง วางแผนแก้ไขและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ควรมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาต่อในการเรียนด้านบาลี อย่างต่อเนื่อง

1.2 การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ควรกำหนดนโยบายในการจัดให้มีการฝึกอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีที่มีความสอดคล้องกับลักษณะงานโดยตรงเพื่อพัฒนาทักษะบุคลากรให้ทันต่อความต้องการของพระภิกษุและสามเณรที่มาใช้บริการในด้านสื่อต่างๆที่ทันสมัย

1.3 การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ควรมีการกำหนดนโยบายในการทำงานแบบเชิงรุกโดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนโดยทั่วไปเข้ามาศึกษาเล่าเรียนบาลีอย่างเป็นรูปธรรม

1.4 การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ควรกำหนดแผนงานที่มีการสนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอน อย่างเหมาะสม และมีความต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ควรมีแผนงานเพื่อเสริมกระบวนการสร้างระบบสื่อสารต้องให้ชัดเจน มีการใช้ระบบการประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึงโดยตรง กับผู้บริหารการศึกษาและการส่งเสริมพระสงฆ์ให้เป็นตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์อย่างรัดกุม

2.2 การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ควรมีการผลักดันรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมเข้าไปสู่องค์กรกลางการควบคุมต้องยึดหลักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการมีรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมด้านการศึกษาต้องมีความชัดเจนระหว่างผู้บริหารและบุคลากร

2.3 การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ควรมีแผนงานในการสร้างความสามัคคีกันในเชิงสถาบันทางสังคมการรับผลประโยชน์ผ่านกิจกรรมทางสังคมรวมทั้งความสามารถในการผลงานได้กับทุก ๆ กลุ่มเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริหารและสำนักเรียนพระปริยัติธรรม

3. ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรนำศึกษาปัจจัยในการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ
สำนักเรียนพระปริยัติธรรม ที่ทันสมัยต่อไป

3.2 ควรวิจัยการจัดการความรู้ในการบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อความเป็นพื้น
ฐานข้อมูลสำคัญในการในการบริหารจัดการต่อไป

3.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมกับการบริหารการศึกษา
ทั่วไป เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

พระครูสิริรัตนาวตฺร (ทวี ฐานวโร). (2555). *ศาสตร์ร่วมสังคม*. พิษณุโลก: โฟกัสปรินติง.

พระปลัดสมควร อธิบุญโญ (วงศ์วรรณ). (2556). *การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การ
จัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสรพงษ์ การุญ. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี : กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัด
นครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สมศักดิ์ บุญปู. (2547). *พระสงฆ์กับการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา

Respect Human Dignity in Buddhism

พระอธิการรณัฐวร คุณวโร (ถาวรศักดิ์)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phra-Atikan Natthaworn Kunawaro (Thawornsak)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : Raungsak2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์ คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทัศนะตามศาสตร์สมัยใหม่ 2) แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา และ 3) การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้เอกสาร หนังสือผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสิทธิมนุษยชนได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์พื้นฐานไว้ 6 ประการ คือ (1) สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (2) สิทธิการศึกษา (3) สิทธิการทำงาน (4) สิทธิเสรีภาพ (5) สิทธิในทรัพย์สิน และ (6) สิทธิในสัญญาประชาคม 2) พุทธศาสนาเป็นเครื่องชี้ทางที่นำไปสู่ขบวนการปฏิรูปสังคมให้เกิดเสรีภาพและความยุติธรรมโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการนำมนุษย์ไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ 3) พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนามนุษย์ คือ การเข้าถึงความหลุดพ้น และมีหลักธรรมในการสร้างเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ เบญจศีล เบญจธรรม กุศลกรรมบถ 10 และมรรค

คำสำคัญ : การเคารพ; ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์; พระพุทธศาสนา

Abstracts

The objectives of this research were 1) the concept of human dignity in view of modern science, 2) the concept of human dignity in Buddhism, and 3) respect for human dignity in Buddhism. It is a study using documented research methodology. study primary information and secondary data using documents, books, the results of the research found that 1) human rights principles addressed 6 fundamental human dignity: (1) the right to live (2) the right to education (3) the right Work (4) rights and liberties (5) property rights and (6) social contract rights 2) Buddhism is a guide that leads to a social reform movement to achieve liberty and justice with the ultimate goal of leading human beings. leading to liberation from suffering. 3) Buddhism has spoken about human dignity. The ultimate goal of human development is

* วันที่รับบทความ: 23 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 5 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2564

Received: October 23, 2021; Revised: November 5, 2021; Accepted: November 7, 2021

reaching liberation. and there are principles of dharma to enhance human dignity, namely: Benchasila, Benchamatham, 10 wholesome karma, and the path.

Keywords : Respect; Human Dignity; Buddhism

บทนำ

มนุษย์ทุกคนพึงมีในฐานะที่เป็นมนุษย์แต่สิทธิของมนุษย์ก็เกี่ยวข้องกับอดีต ตั้งแต่มีการกำเนิดมนุษย์ขึ้นมาในโลกนี้ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว ก็มีแต่ธรรมชาติเท่านั้นที่อยู่ล้อมรอบมนุษย์ ในระยะเริ่มแรกมนุษย์ก็คงจะไม่แตกต่างไปจากสัตว์ซึ่งต่างก็จะต้องดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น มีการอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว เป็นชนเผ่า เป็นรัฐตามลำดับ ความไม่เป็นธรรมก็เกิดขึ้นในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ความไม่สงบสุข ความเอารัดเอาเปรียบ ความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้น บางครั้งถึงขนาดเป็นการป่าเถื่อนไม่มีมนุษยธรรมมนุษย์ ดังนั้น ตามที่เสนอห์ จามริก (2545 : 37) กล่าวว่า “การที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองมีความปลอดภัยตลอดจนได้รับสิทธิต่างๆ ของตนเองจะมีของมนุษย์จึงได้พิจารณาถึงสิทธิตามธรรมชาติ สำหรับแนวคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้เป็นที่มาอันสำคัญยิ่งของสิทธิมนุษยชน”

แนวคิดหลักที่ว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิดังกล่าวได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาคซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้และใครจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์” (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2544 : 5) หลักพุทธจริยธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่สูงกว่าความเป็นมนุษย์ในแง่ที่ว่า หลักจริยธรรมไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเพื่อมีชีวิตอยู่ตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติเท่านั้น หากแต่ความเป็นมนุษย์ควรมีเป้าหมายที่สูงส่งกว่า คือการมีศีลธรรมและการใช้ศีลธรรมในการดำรงตนอยู่ในสังคม การพัฒนาตนให้เกิดความหลุดพ้นจากโลกที่เรียกว่า “วัฏจักร” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2536 : 30-31)

ความสำคัญของเรื่องนี้ จะทำให้มนุษย์ได้รู้ถึงสิทธิ หน้าที่ การแสดงออกต่อบุคคลอื่นที่เข้าใจเขาใจเราว่า คนอื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์เช่นใด เราก็เช่นนั้น มนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติที่จะมีชีวิตอยู่ มีความกลัวภัย มีความต้องการทางเพศ มีความเกียติยศ ชื่อเสียง ความสำเร็จในชีวิต ที่สำคัญคือ ความสุขที่ทุกชีวิตต้องการตามพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 5 ว่า “ผู้ชนกำเนิดคล้าย คลึงกัน ใหญ่ย่อมเพศผิวพรรณ ผกต่าง ความรู้ อาจเรียนทันกันหมด เว้นแต่ชั่วดีกระด้างหอนแก่ฤไทร” โลกนี้ดึกดำบรรพ์ว่า “มนุษย์และสัตว์มีความเหมือนกันสามอย่าง คือ ต้องการอาหาร ต้องการพักผ่อนนอนหลับ ความกลัวภัยและความต้องการสืบพันธุ์ แต่จะต่างกันคือ มนุษย์มีธรรมะ ถ้ามนุษย์ไม่มีธรรมะ ก็ไม่ต่างอะไรกับสัตว์” (พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2555 : 37) นั่นเอง จากที่ได้กล่าวมาแล้วผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง “การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ใน

พระพุทธศาสนา” เพื่อศึกษาความสำคัญหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนของประชาชน ในด้านกฎหมาย ด้านศาสนา ด้านสังคม และด้านสาธารณสุข เพื่อเป็นแนวทางในการ พัฒนา และส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

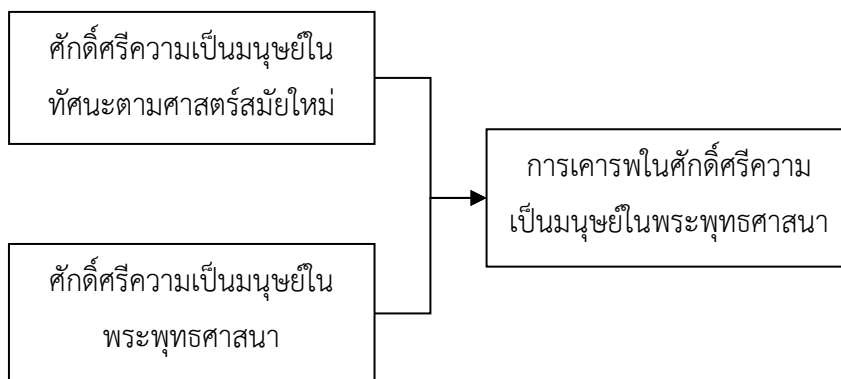
1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทัศนะตามศาสตร์สมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา” เป็นการศึกษาโดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Data) คือ การรวบรวมจากพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) และหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาตำแหน่งต่าง ๆ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือวารสารบทความวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักการแนวคิดทฤษฎี
2. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ จัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) การแสดงข้อมูล (Data Display) และการหาข้อสรุป ตีความและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification)
3. สรุปผลการวิจัยนำเสนอหลักการ กระบวนการการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนาและข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทัศนะตามศาสตร์สมัยใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) และหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนา และข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ วารสาร บทความงานวิจัยต่าง ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย พบว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามศาสตร์ทั่วไป เป็นคำเดียวที่สื่อถึงสิทธิที่ติดมาตั้งแต่เกิดเป็นเองโดยธรรมชาติ โดยจะโอนสิทธิให้แก่กันไม่ได้ หรือ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของมนุษย์ ที่ต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงมี เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า เป็นสิทธิที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกายและสุขภาพ รวมทั้งความเชื่อทางการเมืองหรือความเชื่ออื่น ๆ ที่ขึ้นกับพื้นฐานทางสังคม สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ หากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนย่อมจะได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมาย เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย และความมั่นคงปลอดภัย สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิในการเคลื่อนไหวและในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น นอกจากนี้สิทธิมนุษยชนยังหมายถึง สิทธิที่พึงมีเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพ คุณภาพชีวิต เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เช่น สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา สิทธิในการเลือกที่จะประกอบอาชีพ สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนสิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมือง เป็นต้น สิทธิมนุษยชนจึงประกอบไปด้วยสิทธิต่าง ๆ ครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย สิทธิที่ต้องการคุ้มครอง คือ การคุ้มครองบุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีภาพและความมั่นคงแห่งร่างกาย

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน คือ สิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในความเป็นคนอันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้และไม่มีบุคคล องค์กร หรือแม้แต่วิธีสามารถล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์นี้ได้ สิทธิในความเป็นมนุษย์เป็นของทุกคนไม่เลือกว่าจะมีเชื้อชาติ แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิว ที่แตกต่างกันหรือ ยากดีมีเงิน หรือเป็นคนพิการ สิทธิมนุษยชนไม่มีพรมแดน ไม่มีความแตกต่างใดๆ หมายถึง สิทธิต่างๆ ที่มนุษย์แต่ละคนได้มาเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และทุกคนสามารถปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนได้โดยชอบธรรมถูกต้องตามบทบัญญัติต่างๆ ที่ตราขึ้นในสังคมโลกมนุษย์ ถึงแม้จะดูว่าสิทธิมนุษยชนนั้นก็มีอำนาจอยู่ในตัวเช่นกัน ได้แก่ ความรู้สึกผิดชอบของมนุษย์ หรือทางจริยธรรมที่มนุษย์ตระหนักว่า สิทธิมนุษยชนน่าจะเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุดที่มนุษย์ควรปฏิบัติตามกัน หรือเป็นหน้าที่ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษยชาติทั่วโลก อันเป็นรากฐานแห่งเสรีภาพและสันติภาพของโลก สังคมทุกสังคม ต่างมีโครงสร้างและหน้าที่ เป็นกติกาทางสังคม มีโครงสร้างและหน้าที่ ตามภาระและข้อกำหนด สังคมจึงต้องมีโครงสร้างและหน้าที่ ทำหน้าที่ตามธรรมชาติ รักษาสิทธิตามโครงสร้างทางสังคมและกฎหมาย

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้เป็นคำที่มีลักษณะเป็นการประเมินค่านิยม (Value Judgment) เพราะการกล่าวในลักษณะการประเมินคุณค่าย่อมเป็นขยายขอบเขตของความหมายออกไปโดยไม่มีที่สิ้นสุดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม(Common Good) แต่ความสุขส่วนรวมอาจไม่ได้เป็นกติการ่วมแต่สิทธิและเสรีภาพควรหมายถึงหลักการที่ได้มีการยอมรับโดยกลุ่มผลประโยชน์ทุกกลุ่มว่าตนได้รับผลประโยชน์ที่ยุติธรรมจากการปฏิบัติตามกติการ่วมนั้น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคลกับเป้าหมายของรัฐในความเกี่ยวข้องเรื่องหน้าที่อำนาจและบทบาทนั้นขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับอะไรกล่าวคือ จะให้ความสำคัญกับบทบาทของใครรัฐหรือปัจเจกบุคคลและในการพิจารณานั้นจะพิจารณาในแง่ไหนจริยธรรมหรือกฎหมายความแตกต่างทางด้านสังคมความเหลื่อมล้ำของบุคคลอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านสถานะของบุคคลทำให้เกิดข้อเรียกร้องในเรื่องของความเสมอภาคซึ่งเท่ากับว่าเป็นการจำกัดอำนาจของคนรวยและนั่นเท่ากับว่าความร่ำรวยมั่งคั่งไม่ใช่ที่มาของอำนาจทางการเมืองที่แท้จริงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสจากการกดขี่ของคนรวยหรือผู้ที่แข็งแรงกว่าดังนั้นแนวคิดเรื่องความยุติธรรมจึงถูกอธิบายด้วยแนวคิดเรื่องความเสมอภาคถึงแม้ว่าอุดมคติเรื่องสิทธิและเสรีภาพจะเป็นเรื่องที่ยากที่จะเข้าถึงได้อย่างสมบูรณ์แต่ปัจเจกชนและสังคมไทยจะต้องพยายามหาทางเข้าถึงเป้าหมายนั้นให้ได้หรืออย่างน้อยให้ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) และหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนา และข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ วารสาร บทความงานวิจัยต่าง ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย พบว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนาโดยพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องชี้ทางที่นำไปสู่ขบวนการปฏิรูปสังคมให้

เกิดเสรีภาพและความยุติธรรมโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการนำมนุษย์ไปสู่การหลุดพ้น เป็นการหลุดพ้นจากพลังของธรรมชาติและจากอำนาจครอบงำของอิทธิพลหรือกลุ่มอิทธิพล จึงต้องไปด้วยกันถึงจะเป็นเครื่องแสดงถึงความก้าวหน้าของมนุษยชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์เป็นอิสระจากพลังงานธรรมชาติมากขึ้นตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ถือว่าชีวิตขึ้นอยู่กับภาวะผันผวนทางกายภาพอันได้แก่การเกิด แก่ เจ็บตาย จากการเกิดขึ้นของชีวิตเอง อาจกล่าวได้ว่า การหลุดพ้นและเสรีภาพที่แท้จริงคือการหลุดพ้นและเสรีภาพที่มาจากภายในของมนุษย์และในความสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองนอกจากนี้แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพในปัจจุบันยังเป็นเพียงการรองรับสิทธิและเสรีภาพในความทะยานอยากและช่วงชิงสิ่งที่พุทธศาสนาถือว่าเป็นภพหลวงตาและอนิจจังเท่านั้น ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดเพื่อจุดประสงค์ในการปกป้องรักษาตนเอง หรือกระทำการสิ่งต่างๆตามใจชอบเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการหรือที่ร้ายแรงที่สุดอาจรวมถึงการทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง หลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ ความรู้ซึ่งเป็นแนวทางนำไปสู่คุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ ความรู้หรือการตื่นขึ้นมารู้จักตนเองเป็นก้าวแรกที่สำคัญที่จะทำให้เราออกไปจากอึดอัดหรือการยึดมั่นในตนเองเพื่อที่คนเราจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระและหลุดพ้นจากการครอบงำโดยสิ่งอื่นอย่างแท้จริง ทางด้านปมการแบ่งแยกส่วนที่เหนือกว่าหรือด้อยกว่าเป็นปัญหาที่มีมาช้านานแล้วในสังคม แต่ในทางพุทธศาสนามนุษย์จะสามารถบรรลุความสมบูรณ์ของมนุษย์ได้โดยไม่มีการแบ่งแยกในเรื่องของชนชั้น เชื้อชาติ และเพศ ดังนั้นปัญหาเรื่องการแบ่งแยกดังกล่าวจึงเป็นทุกข์ที่มนุษย์จะต้องกำจัดออกไป

พุทธศาสนายังให้คุณค่าในเรื่องความรู้จักพอประมาณหรือทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) หรือมรรคมีองค์ 8 ประการ มีสัมมาทิฐิเป็นต้น มีสัมมาสมาธิในที่สุด และมุ่งไปสู่การดับทุกข์และการหลุดพ้นจากตัวตนที่เป็นอนิจจัง การหลุดพ้นจากตัวตนเพื่อแสวงหาตัวตนที่แท้จริงนั้น จะกระทำสำเร็จและบรรลุผลได้ก็แต่โดยความพยายามและกรรมของแต่ละบุคคลโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการบังคับบัญชาหรือการควบคุมจากภายนอก อย่างมากที่สุดคนเราอาจต้องการเพียงแค่การชี้แนะแนวทางในการคิด สิทธิบังคับไม่ว่าในรูปแบบใดก็เป็นที่ยึดถือสำหรับพุทธศาสนา หลักความหลุดพ้นเป็นแนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนของทฤษฎีวิวัฒนาการที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนา แต่พุทธศาสนาไม่ได้ไกลและลึกซึ้งกว่าโดยมองเข้าไปถึงความหลุดพ้นจากตัวตนที่เป็นอนิจจังไปสู่ตัวตนที่แท้จริงไม่เพียงแต่หลุดพ้นจากการครอบงำภายนอกเท่านั้น จึงถือได้ว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนแห่งการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง หากเรานำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามาปรับใช้ควบคู่กับหลักเกณฑ์สิทธิมนุษยชนที่มีอยู่คงทำให้มนุษย์สามารถรักษาสติและเสรีภาพของตนได้โดยไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นซึ่งการปฏิบัติต่อกันโดยเคารพซึ่งกันและกันนี้จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสิทธิมนุษยชนที่ต้องการให้สังคมโลกเกิดสันติภาพและความเจริญก้าวหน้าขึ้นในสังคมระหว่างประเทศในท้ายที่สุด การทำความเข้าใจให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ทั้งระดับโลกียธรรมและโลกุตระธรรมย่อมเอื้ออำนวยให้เกิดความรู้และความเข้าใจอัน

นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ความรู้ และความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาถือเป็นหลักธรรมที่ผู้คนในสังคมจำต้องปฏิบัติตามให้ได้ หากหวังให้ชีวิตตนคนอื่น และสังคมส่วนรวมเกิดความสงบสุขร่มเย็น หลักการภาคทฤษฎีในพระพุทธศาสนาซึ่งเมื่อนำไปปฏิบัติจึงจะทำให้เกิดผล คือ การบรรลุการใช้สิทธิมนุษยชนอย่างสูงสุด เกิดมีความเห็นใจกัน ความเป็นมิตรกัน และช่วยเหลือกัน ซึ่งภาวะดังกล่าวนี้ คือ เหตุแห่งการเกิดสันติสุขในโลกมนุษย์ กล่าวคือ ภาวะแห่งการดำเนินชีวิตใช้ปัญญาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยมีจิตใจที่เอื้ออาทรต่อผู้อื่นทั่วไป รวมทั้งประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามแก่คนทั่วไปเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีควรประพฤติปฏิบัติตาม ปัญญาที่รู้สภาพความเป็นจริง จิตใจที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมไม่หวั่นไหว และมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นนี้ จึงถือได้ว่า เป็นลักษณะการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทัศนะพระพุทธศาสนา

3. การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) และหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนา และข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ วารสาร บทความงานวิจัยต่าง ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย พบว่าการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนาพบว่า หลักสิทธิมนุษยชนได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 6 ประการ คือ 1. สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ ถือเป็นสิทธิประการแรกของมนุษย์ทุกคน การอยู่ร่วมกันจึงต้องตระหนักเสมอว่ามนุษย์ทุกคนที่เกิดมาเขาย่อมมีสิทธิในการมีชีวิตอยู่ 2. สิทธิการศึกษา ทุกคนจะต้องได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ 3. สิทธิการทำงาน อันเป็นสิทธิสืบเนื่องจากสิทธิการมีชีวิตอยู่ ทุกคนจะต้องมีสิทธิในการทำงานประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตน 4. สิทธิเสรีภาพ เป็นเจตจำนงของบุคคลในการมีเสรีภาพในการพูด ในความคิด ในการปฏิบัติ แต่จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย 5. สิทธิในทรัพย์สิน ทุกคนเมื่อประกอบสัมมาชีพจนได้มาซึ่งทรัพย์สิน เขาย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินเหล่านั้นและ 6. สิทธิในสัญญาประชาคม คือ ย่อมมีสิทธิในสัญญาประชาคมแห่งสังคมของตน คือ ย่อมได้สิทธิตามที่กฎหมายได้ให้ไว้ กฎหมายเป็นสัญญาประชาคมของกลุ่มชน คนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมาย ในขอบเขตแห่งสัญญาประชาคมเดียวกัน และที่สำคัญคือ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรองและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 และการที่จะทำให้สิทธิมนุษยชนบังเกิดขึ้นได้จริงจะต้องประกอบด้วย 1. การส่งเสริม คือ การดำเนินการในด้านการกำหนดมาตรฐานในเรื่องรูปแบบของการออกกฎหมายปฏิญญาหรืออนุสัญญาต่างๆ 2. การคุ้มครอง คือ การดำเนินการในด้านการกำหนดวิธีการและกลไกตามอนุสัญญาต่างๆหรือโดยการดำเนินการขององค์การสหประชาชาติ และ 3. การป้องกันคือการดำเนินกิจกรรมให้คำปรึกษาแนะนำให้การศึกษาและให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆซึ่งเป็นหลักสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักสากล

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนามนุษย์ คือ การเข้าถึงความหลุดพ้น และมีหลักธรรมในการส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1. ระดับต้น ได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 และระดับสูง ได้แก่ อริยสัจ 4 เมื่อพิจารณาถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสถึงหลักในการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้หลายประการ คือ หลักในการมีปฏิบัติต่อความเกี่ยวข้องกัน คือ หลักทศ 6 กล่าวถึง 1. ทิศเบื้องหน้า คือ การปฏิบัติต่อกันของบุตรกับบิดามารดา 2. ทิศเบื้องขวา คือ การปฏิบัติต่อกันของศิษย์กับอาจารย์ 3. ทิศเบื้องซ้าย คือ การปฏิบัติต่อกันของมิตรสหาย 4. ทิศเบื้องหลัง คือ การปฏิบัติต่อกันของสามีกับภรรยา 5. ทิศเบื้องล่าง คือ การปฏิบัติต่อกันของเจ้านายกับลูกจ้าง และ 6. ทิศเบื้องบน คือ การปฏิบัติต่อกันของคฤหัสถ์กับบรรพชิต และยังตรัสถึงการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยไม่มีการเลือกชนชั้นวรรณะ ไม่ว่าบุคคลจะเกิดวรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร หรือแม้แต่จัณฑาล ก็สามารถเป็นคนดีได้เหมือนกัน พระพุทธองค์จึงตรัสให้มองที่การกระทำมากกว่าชนชั้นกำเนิด และไม่ว่าจะเกิดเป็นเพศใด ก็สามารถเข้าถึงธรรมและบรรลุได้เหมือนกัน การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการปกครองนั้นจะต้องยึดหลักธรรมาธิปไตย คือ ยึดความถูกต้องเป็นหลัก และต้องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชนไว้ ส่วนประชาชนที่อยู่ในรัฐก็ต้องมีหลักพรหมวิหารธรรมต่อกัน คือ 1. เมตตา 2. กรุณา 3. มุทิตา และ 4. อุเบกขา

อภิปรายผลการวิจัย

มนุษย์มีสิทธิหลัก 2 อย่างคือ สิทธิธรรมชาติ กับ สิทธิโดยการมอบหมาย กล่าวคือว่า ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติทั้งนั้น คือ สิทธิในการหายใจ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ในสังคม สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิที่จะทำและจะพูด หรือสิทธิในการทำมาหากิน สิทธิในการเป็นพลเมือง ส่วนสิทธิโดยการมอบหมายนั้น คือ สิทธิเฉพาะเรื่องตามที่มอบหมาย เช่น นายจ้างมอบให้เราเป็นหัวหน้าควบคุมคนแผนกขายผัก ผลไม้ เราก็จะมีสิทธิเฉพาะแผนกนี้เท่านั้น แผนกอื่น ๆ ไม่มีสิทธิ ถ้าฝืนทำก็ถือว่าทำไม่ถูกต้องตามหน้าที่ ผลงานออกมาก็จะกลายเป็นผิดไป แทนที่จะได้ความดีความชอบก็กลับเป็นความชังไป สอดคล้องกับแนวคิดของ ค่านท์ (Kant) ที่ว่า หากจะได้เป็นความดี ความชอบจากการทำหน้าที่นั้น ขอให้ดีจากการทำหน้าที่ที่ถูกต้อง หาไม่แล้วไม่ถือเป็นความดีเป็นจิตอาสาไป

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งเสรีภาพโดยไม่จำกัดเพศหญิง ชาย ที่จะมีสิทธิบรรลุนิพพาน คือถ้าใคร ๆ ปฏิบัติถูกต้องตามหลักอริยมรรคแล้วก็ย่อมได้สิทธิบรรลุนิพพานได้ทั้งนั้น เช่น ภิกษุณีอุบลวรรณาเถรี ภิกษุณีประชาบดี ก็ล้วนเป็นอรหันต์สตรีทั้งนั้น มิใช่มีแต่เพศชาย เรื่องนี้ เป็นไปตามสิทธิที่เรียกร้องกันทั่วโลกว่า ความเท่าเทียมกัน ปราศจากความเหลื่อมล้ำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อเทียบกับลัทธิศาสนาอื่นที่ให้สิทธิเฉพาะชายเท่านั้นที่จะมีสิทธิเรียนคัมภีร์ได้ เข้าที่สวดมนต์ได้ ขอพรจากพระเจ้าได้ ดังนั้น เรียกได้ว่าพระพุทธศาสนา ให้สิทธิเสรีภาพแก่มนุษยชาติ

ถ้าบอกว่าศักดิ์ศรีคือสิทธิ เป็นคำเดียวกันตามนิยามที่กล่าวมานี้ ต้องบอกว่า ต้องทำความรู้ ความเข้าใจเรื่องนี้ให้มาก เพราะเรื่องนี้สร้างได้ นั่นคือ โดยธรรมชาติแล้ว สิทธิ ติดตัวมาแต่กำเนิด นั่นคือ สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ สิทธิที่จะเจริญเติบโต สิทธิที่จะพิการ และสิทธิในการเลือกทำ คือสิทธิที่จะเลือกประกอบอาชีพใด ๆ ก็ได้ สิทธิที่คนชอบที่สุดคือ ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือในยามภัยพิบัติ แต่หน้าที่จะถูกจำกัด เช่น ชาวอินเดีย ซึ่งมีหน้าที่ตามวรรณะ นั่นคือ ถ้าเป็นวรรณะกษัตริย์ มีหน้าที่ปกครอง คุ้มครองอาณาประชาราษฎร์ วรรณะพราหมณ์ มีหน้าที่ประกอบศาสนพิธี อบรมสั่งสอนอนุชน ประชาชนทั้งหลาย วรรณะไวศยะ มีหน้าที่ประกอบการค้าขาย ทำการเกษตรกรรมการเลี้ยงปากท้องผู้คนทั้งหลาย วรรณะศูทร มีหน้าที่เป็นคนงาน ทำการรับจ้าง เป็นแรงงานของประเทศอย่างนี้ สิทธิของคนเหมือนกัน แต่ต่างหน้าที่กัน

แต่สิทธินี้ มีข้อจำกัดบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเพศกับวัยของแต่ละคน สิทธิบางอย่างสงวนไว้ให้สุภาพบุรุษอย่างเดียว เช่น การบวชพระ บวชเณร แต่จำกัดกับสตรี แม้ว่าสตรีจะบวชเป็นภิกษุณีได้ แต่มีหลักปฏิบัติไม่เหมือนกันกับพระ ซึ่งการใช้ชีวิตจะยุ่งยากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าบุรุษหรือสตรีก็มีสิทธิที่จะบรรลุธรรมได้เท่ากัน

ทุกคนมีสิทธิที่จะถูกขโมยข้าวของ ถูกปล้น ถูกจี้ แล้วก็ใช้สิทธิตามกฎหมายด้วยการแจ้งความเรียก สิทธิที่จะครอบครองสิ่งของเหล่านั้นกลับคืนมา แต่ไม่มีอำนาจและหน้าที่ที่จะไปจับหัวขโมยเหล่านั้นซึ่งตารางได้ เพราะหน้าที่การจับขโมยเข้าขังคุกตารางเป็นหน้าที่ของตำรวจ ถ้าเจ้าทุกข์จับขโมยซึ่งในตารางเสียเอง ท่านก็อาจจะถูกจับดำเนินคดีในฐานกักขังหน่วงเหนี่ยวคนอื่นให้ไร้อิสรภาพอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะ

1.1 รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาปรับใช้ในสังคมให้เหมาะสม และสอดคล้องกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในชาติ

1.2 คณะสงฆ์ควรส่งเสริมงานด้านเผยแผ่ โดยเน้นหลักสิทธิมนุษยชนและการนำหลักธรรมในพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคมส่วนรวม

1.3 สังคมจะตระหนักและเห็นคุณค่าของสิทธิมนุษยชนได้ จะต้องมีการรณรงค์ให้เกิดเป็นรูปธรรม และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับหลักการประชาธิปไตยยุคใหม่

2.2 ควรศึกษาหลักสิทธิมนุษยชนกับการปฏิบัติตามอริยมรรค 8 ในพระพุทธศาสนา

2.3 ศึกษาวิเคราะห์หลักเบญจศีลในระบบการเมืองการปกครองของไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูสิริรัตนานวัตร. (2555). *ศาสตร์ร่วมสังคม*. พิษณุโลก: โพกัสปรีนต์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2536). *พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2544). *สิทธิมนุษยชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสน่ห์ จามริก. (2545). *พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

การสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5
ชุมชนวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก
**The Creation of Harmony and Reconciliation for Sīla-5 Village
in Wangprachop, Mueang, Tak**

พระอธิการเสด็จ ปฏิภาณ (เภราช)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
PhraAthikanSadet Patiphan (Paorach)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail : Raungsak2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา คือ (1) สภาพปัญหาความปลอดภัยและสมานฉันท์ (2) โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจบ (3) แนวทางสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบคุณภาพใช้แหล่งข้อมูลพระไตรปิฎกและเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาความปลอดภัยและสมานฉันท์ของชุมชน พบว่า ชุมชนมีปัญหาด้านขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่เริ่มมีการชุมนุมทางการเมืองปี พ.ศ.2559 แบ่งเป็นกลุ่มสี่สี ไม่ยอมรับความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง มาสู่การทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่นระหว่างหมู่บ้านและปัญหาการดื่มสุรา 2) โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชน จัดทำขึ้นเพื่อ (1) ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (2) เสริมสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ลดปัญหาด้านขัดแย้ง (3) ประชาชนได้นำหลักธรรมมาใช้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (4) ปลุกฝังจิตสำนึกและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และตามมติมหาเถรสมาคม ทำให้ชุมชนวังประจบเปิดรับสมัครประชาชนเข้าร่วมโครงการโดยมุ่งหวังให้ชุมชน กลับมาสามัคคีปรองดองสันติสุขอีกครั้ง 3) แนวทางการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 คือ (1) ยึดหลักความถูกต้องในการปกครอง ในข้อมูล (2) หลักความเหมาะสมตามเวลา สถานที่ กิจกรรม (3) หลักความบริสุทธิ์ใจโปร่งใสต่องบประมาณ การซื้อวัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ (4) หลักความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน (5) หลักพรหมวิหารธรรม เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และ (6) หลักความเสียสละ ละความโลภ หลีกเว้นความเห็นแก่ตัว

คำสำคัญ : ความปลอดภัยและสมานฉันท์; หมู่บ้านรักษาศีล 5; ชุมชนวังประจบ

Abstracts

The objectives of this research are study the (1) problem in the harmony and reconciliation at Wangprachope (2) operation of the five precepts at Wangprachop and (3) guidelines for the creation of the harmony and reconciliation by the Sila-5. This metrology is Qualitative Research. The first source is Tepitaka. The second source is believable documents, research and 20 key informants and its analysis induction.

Results of the Research 1) The state of the problem in community found that since 2005, the community faced the political conflict, the colour group of shirt. They do not accept the different political opinion into quarrel problems in the teenagers between the villages and quarrel in drinking alcohol. 2) The study of Sila- project in community is managed in 4 objectives i.e. (1) to give this project the King and the Queen rama XI, (2) to strengthen the harmony and reconciliation for reducing the conflicting problems, (3) the people apply Dhamma for daily life and (4) to cultivate the conscious mind praising the nation, Buddhism and king and going to the agreement of Sangha Supreme Council. These make community of Wangprachop to open new members for joining the Sila-5 .The hope of this project is union of community, reconciliation, peace more and again. 3) The guidelines for the creation of the harmony and reconciliation for the Sila-5 of Wangprachop community, i.e.(1) to hold the righteousness of the government and information, (2) to hold appropriateness in time, the places and activities, (3) to hold the purity of the budget the materials and in the management, (4) to hold to the justice without bias, (5) to hold to the Brahmavihara-dhammassetta (loving-kindness), karuna (compassion), mudita (sympathetic joy) and upekkha (equanimity) and (6) to hold to the sacrifice free from greed and selfish.

Keywords : Creation of Harmony and Reconciliation for; Sila-5 Village; Wangprachop

บทนำ

ประเทศไทยเป็นดินแดนพระพุทธศาสนาประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพเพราะต่างมุ่งสร้างกุศลคุณงามความดีโดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตเว้นจากการเบียดเบียนกันประกอบสัมมาอาชีพซื่อสัตย์สุจริตแต่เมื่อเวลาแปรเปลี่ยนไปกลับประชาชนเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมาเป็นยุคแห่งความหวาดกลัวและหวาดระแวงที่ประชาชนไม่สามารถพูดคุยเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองเป็นการทั่วไปแม้กระทั่งการพูดคุยกับญาติหรือเพื่อนสนิทในหลายชุมชนมีกลุ่มคนที่มีความคิดแตกต่างทางการเมืองกันอย่างชัดเจนยิ่งไปกว่านั้นความรุนแรงได้ขยายตัวไปถึงในระดับครอบครัวจนกระทั่งเกิดการเสียชีวิตและความสัมพันธ์ที่แตกร้างจากความรุนแรงที่กล่าวมาอันนำมาซึ่งการสูญเสียอย่างประเมินค่ามิได้และเกิดสภาพสังคมแห่งความหวาดระแวงคำถามที่ตามมา การพัฒนาและปฏิรูปประเทศให้เจริญก้าวหน้าตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมารัฐบาลและคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ร่วมกันดำเนินนโยบายสร้างความปรองดองสมานฉันท์ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะผลักดันการปฏิรูปให้บรรลุผลสำเร็จโดยมีผลการดำเนินการที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ ดังนี้ 1) การสร้างการรับรู้ความเข้าใจ 2) การจัด

กิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศความปรองดองส่งเสริมความสามัคคีสมานฉันท์ในพื้นที่ผ่านกลไกระดับจังหวัด อำเภอท้องถิ่น 3) การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 4) การแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนที่ได้จากเวทีเสวนา 5) การจัดการข้อร้องเรียนของศูนย์ดำรงธรรม 6) การดำเนินกิจกรรมร่วมกับศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป 7) การดำเนินการเยียวยาด้านการเงินตามหลักมนุษยธรรมแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองปี 2556-2557 8) การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปเรื่องแนวทางการสร้างความปรองดองของสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, 2563 : ออนไลน์)

องค์กรพุทธศาสนา โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับนโยบายการดำเนิน โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุก จังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล 5 ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับ ครอบคลุมทุกพื้นที่โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชนและเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็นโดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริมและสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกันสังคมนั้นๆคือประชาชนย่อมจะอยู่เป็นสุขเมื่อเป็นไปได้ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่าหมู่บ้านรักษาศีล 5” (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 23) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ประชาชนในชาติโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง 76 จังหวัด ดังนั้นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่าง ๆ เปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสผู้ว่าราชการจังหวัดส่วนราชการสถาบันการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรภาคเอกชนกำนันผู้ใหญ่บ้านและองค์กรเครือข่ายต่างๆในพื้นที่ร่วมขับเคลื่อนโครงการ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557 : 23)

ความสำคัญของเรื่องนี้ คือ ความปอง ความสมานฉันท์ที่ใช้พระพุทธศาสนาโดยคำสอนของพระพุทธเจ้าจะเป็นเครื่องมือประยุกต์ใช้กับความปองและความสมานฉันท์นี้ และมีความแนวคิด ทฤษฎีของความปองดองและสมานฉันท์โดยตรง โดยเฉพาะศีล 5 นอกจากเป็นจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วยังเป็นหลักประกันชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว ความเชื่อถือและประกันสติสัมปชัญญะ ทำให้เป็นคนมีสติสมบูรณ์ เป็นคนปกติ ทำให้สังคมสงบสุขได้ตามคำของศีลว่า ปกติ เย็นสงบ และเป็นสุขในที่สุด จากสภาพปัญหาดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตากว่ามืองค์ประกอบปัจจัยและกระบวนการดำเนินการอย่างไรให้โครงการประสบผลสำเร็จและผู้วิจัยจะนำเสนอแนวทางการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชุมชนให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคนในชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก
3. เพื่อเสนอแนวการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร การจัดกระบวนการวิจัยด้วยการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่การศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ใน การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก จำนวน 20 รูป/คน คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก จำนวน 20 รูป/คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบ ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล/อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก ประกอบด้วย

- 1.1 สภาพปัญหาในชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

1.2 การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคนในชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

1.3 แนวการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กับชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนา จาก พระไตรปิฎก (ภาษาบาลี), พระไตรปิฎก (ภาษาไทย)

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัย ที่เกี่ยวกับหลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

3) การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลบริบทชุมชนคือ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

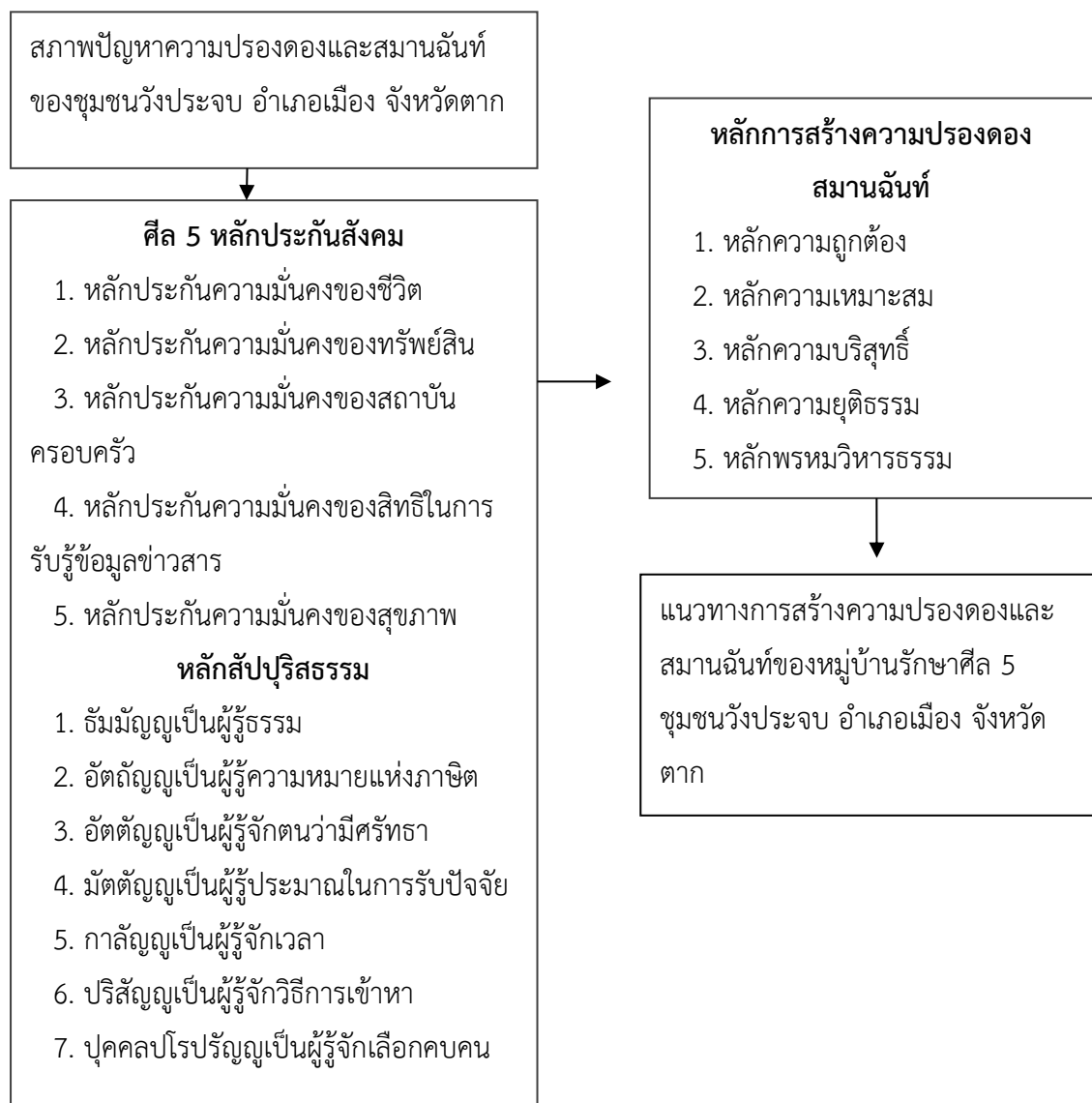
3.1) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายพร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 พร้อมกันนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

3.2) ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสังเกตความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับหากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใดผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตาม

ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาความปรองดองและสมานฉันท์ของชุมชนวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ชุมชนวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก มีจำนวน 556 ครัวเรือน เป็นชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาทิ การทำนาข้าว การทำไร่ การปศุสัตว์ และรับจ้างทั่วไป มีสภาพปัญหาของชุมชนที่พบ สามารถแบ่งเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ 4 ประเด็น ดังนี้ สรุปได้ว่าชุมชนวังประจบเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีปัญหาความปรองดองสรุปได้ 4 ปัญหา คือ 1. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ที่มีการชุมนุมทางการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน 2. ปัญหาการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่นระหว่างชุมชน 3. ปัญหาการลักทรัพย์ แม่นาน ๆ จะเกิดครั้ง แต่ชาวบ้านต่างตระหนกและมองเป็นเรื่องที่ต้องระวัง 4. ปัญหาการดื่มสุรา

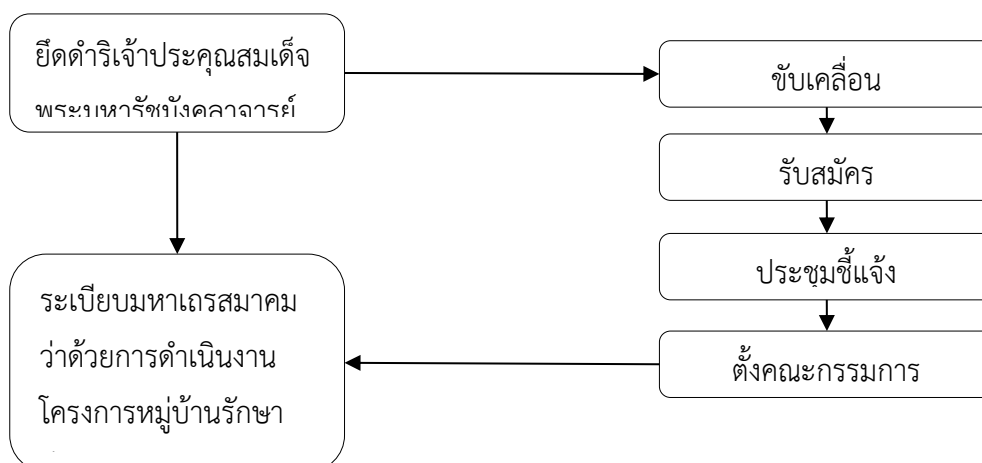

ภาพ 2 สภาพปัญหาความปรองดองและสมานฉันท์

2. การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

จากความขัดแย้งของคนในสังคมไทยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺณมหารเถระ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชในขณะนั้นมีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบสันติสุขมีความสามัคคีกลมเกลียวกันซึ่งพระพุทธศาสนามีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของปัญหานั้น ๆ จึงจะได้ประโยชน์และสามารถสลายปัญหาเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺณมหารเถระ) จึงมีดำริให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งการรักษาศีล 5 หรือหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นโครงการที่เกิดจากดำริของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ได้กล่าวให้โอวาทเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ซึ่งชุมชนวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ก็เป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่มีปัญหาความปรองดอง จึงดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการโครงการรักษาศีล 5 ประจำหมู่บ้าน และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการต่างก็คาดหวังว่าเมื่อมีการดำเนินโครงการดังกล่าว จะนำมา

ซึ่งความสามัคคีในชุมชนดังเช่นก่อนปี พ.ศ.2549 คืออยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุข ไม่มีความขัดแย้งแบ่งกลุ่มทางการเมือง คาดหวังว่าปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการดื่มสุราของมีนเมาจะลดลง จากความคาดหวังของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ทางคณะกรรมการจึงต้องทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

ภาพ 3 การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

3. แนวทางการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก

ความหลักความเสียสละมีความสำคัญในการสร้างความสามัคคีปรองดองของคนในชุมชน ซึ่งมี 3 ประเภท คือ 1. เสียสละทรัพย์สวณตนเพื่อโยชนในการดำเนินงานส่วนรวม 2. เสียสละแรงกาย เป็นการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และ 3. เสียสละความรู้ เมื่อตนมีความรู้ความสามารถก็นำมาแบ่งปันช่วยเหลือประชาชนในชุมชน เมื่อคนในชุมชนตระหนักถึงการเสียสละเพื่อส่วนรวม ก็ย่อมจะทำให้คนในชุมชนปราศจากความโลภ แต่มีจิตบริสุทธิ์ในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความปรองดองในชุมชนในที่สุด

แนวทางการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ยึดหลักความถูกต้อง การดำเนินการทุกอย่างในชุมชนจะต้องยึดความถูกต้องเป็นสำคัญ 2. หลักความเหมาะสม จะต้องดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม คือ เหมาะสมกับผู้เข้าร่วม 3. หลักความบริสุทธิ์ คนในชุมชนทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนจะต้องมีความจริงใจต่อกัน ไม่มีประโยชน์ส่วนตัวแอบแฝง 4. หลักความยุติธรรม เป็นหลักในการสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชน 5. หลักพรหมวิหารธรรม เป็นหลักธรรมในการสร้างความสามัคคีปรองดอง และ 6. หลักความเสียสละ เมื่อทุกคนมีความเสียสละต่อกันก็จะไม่มีความโลภ

ดังนั้นการสร้างความปรองดองและความสมานฉันท์จะประสบความสำเร็จ แก้ไขปัญหาในชุมชนได้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทุกคนในชุมชน โดยไม่ทิ้งให้เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนช่วยกันขับเคลื่อนโดยยึดหลัก 6 ประการที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นแนวทาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาความปรองดองและสมานฉันท์ของชุมชนวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ชุมชนวังประจบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก มีจำนวน 556 ครัวเรือน เป็นชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาทิ การทำนาข้าว การทำไร่ การปศุสัตว์ และรับจ้างทั่วไป มีสภาพปัญหาของชุมชนที่พบ สามารถแบ่งเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ 4 ประเด็น ดังนี้ สรุปได้ว่าชุมชนวังประจบเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีปัญหาความปรองดองสรุปได้ 4 ปัญหา คือ 1. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ที่มีการชุมนุมทางการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน 2. ปัญหาการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่นระหว่างชุมชน 3. ปัญหาการลักทรัพย์ แม่นาน ๆ จะเกิดครั้ง แต่ชาวบ้านต่างตระหนกและมองเป็นเรื่องที่ต้องระวัง 4. ปัญหาการดื่มสุรา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ธนสถิตย์ (2556 : 65) ในเรื่องบทบาทของสภาพพัฒนาการเมืองกับการเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติที่ตลอดระยะเวลาสี่ปีที่ผ่านมา (2551 – 2555) ผลงานหลักของสภาพพัฒนาการเมืองคือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในระดับฐานรากฐานของสังคมประกอบด้วยคนส่วนใหญ่ที่เสียเปรียบสภาพพัฒนาการเมืองจึงเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยจากเบื้องล่างเพื่อให้ประชาธิปไตยมีฐานที่มั่นคงการเน้นในเรื่องการสร้างประชาธิปไตยในชุมชนและเรื่องชุมชนเข้มแข็งการกระจายอำนาจเมื่อประชาธิปไตยชุมชนมีขึ้นได้ชุมชนหรือประชาชนจะมีความเข้มแข็งความแตกแยกและความเหลื่อมล้ำในสังคมที่ปรากฏอยู่ก็จะน้อยลงความปรองดองที่เราต้องการก็จะเกิดขึ้นประชาธิปไตยของเราจะมั่นคงความมั่นคงของประเทศและความเป็นชาติก็จะมั่นคงตามไปด้วยผลงานหลักของสภาพพัฒนาการเมืองเน้นในเรื่องการสร้างฐานรากประชาธิปไตยให้เข้มแข็งการสร้างเสริมความปรองดองแห่งชาติที่สภาพพัฒนาการเมืองได้กระทำไปแล้วจะไม่สามารถเห็นผลได้อย่างชัดเจนในระยะเวลาอันสั้นแม้จะยังมิได้ประสบผลสำเร็จในการจัดการความขัดแย้งและเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติก็ตามแต่ก็ยังคงมีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะทำให้ความแตกแยกนี้ลดลงสิ่งที่สภาพพยายามทำคือไม่ให้ทุกฝ่ายใช้ความรุนแรงทางการเมืองสภาพพัฒนาการเมืองจึงเป็นความคาดหวังที่จะทำให้การเมืองมีการผสมผสานกันระหว่างการเมืองที่ต้องมีระบบตัวแทนและการเมืองที่เป็นเรื่องของพลเมืองที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีวิถีประชาธิปไตยโดยเฉพาะกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนวิธีแก้ปัญหาเพื่อให้คนประนีประนอมกันส่วนหนึ่งคือการทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมให้คนรู้สึกว่าเขาได้รับเกียรติได้รับการยอมรับมากขึ้นเมื่อรัฐมีความเข้าใจในเรื่องประเพณีวัฒนธรรมศาสนาและช่วยเหลือในเรื่องเศรษฐกิจอย่างจริงจังแล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างแน่นอนและสันติสุขก็จะคืนกลับมาอีกครั้งหนึ่งในแผ่นดินไทย

2. การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก

จากความขัดแย้งของคนในสังคมไทยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺณมหารเถระ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชในขณะนั้นมีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบสันติสุขมีความสามัคคีกลมเกลียวกันซึ่งพระพุทธศาสนามีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว คือ การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของปัญหานั้น ๆ จึงจะได้ประโยชน์และสามารถสลายปัญหาเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺณมหารเถระ) จึงมีดำริให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งการรักษาศีล 5 หรือหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นโครงการที่เกิดจากดำริของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ได้กล่าวให้โอวาทเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญของมนุษย์เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็น เป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ขอให้ ชื่อหมู่บ้านนั้นว่าหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน 5,914 หน่วยทั่วประเทศ โดยมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนา หน่วยงานราชการสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว โดยกำหนดเป้าหมายทุกตำบล ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งชุมชนวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ก็เป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่มีปัญหาความปรองดองอาทิ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นระหว่างชุมชน ปัญหาการลักทรัพย์ขนาดเล็ก และปัญหาความแตกแยกอันเกิดมาจากการดื่มสุรา จึงดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการโครงการรักษาศีล 5 ประจำหมู่บ้าน และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการต่างก็คาดหวังว่าเมื่อมีการดำเนินโครงการดังกล่าว จะนำมาซึ่งความสามัคคีในชุมชนดังเช่นก่อนปี พ.ศ.2549 คืออยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุข ไม่มีความขัดแย้งแบ่งกลุ่มทางการเมือง คาดหวังว่าปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการดื่มสุราของมีนเมาจะลดลง จากความคาดหวังของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ทางคณะกรรมการจึงต้องทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของวิศิษฐ์ ทวีสิงห์ (2560 : 43) ที่กล่าวเรื่องการศึกษาวเคราะห์แนวทางการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลบ้านเหล่าอำเภอแม่ใจจังหวัดพะเยา ทราบว่า การปฏิบัติตามศีล 5 เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนในชุมชนอำเภอแม่ใจหาความดีละเว้นความชั่วรักษากายวาจาและใจและการจัดการเพื่อคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกันให้มีความสงบร่มเย็นสร้างความสุขของบุคคลและสังคม โดยปี พ.ศ.2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติร่วมกับรัฐบาลและมหาเถรสมาคมได้กำหนดเป็นนโยบายโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่งเสริมให้ประชาชนใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิตประจำวันสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้ประชาชนปฏิบัติตามศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติการอยู่ร่วมกันรู้จักใช้เหตุผลยับยั้งชั่งใจพัฒนาชีวิตและการจัดการเพื่อชีวิตที่ดีร่วมกันดำรงตนสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

3. แนวทางการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก

แนวทางในการสร้างความสามัคคีปรองดอง คือ 1. ยึดหลักความถูกต้อง การดำเนินการทุกอย่างในชุมชนจะต้องยึดความถูกต้องเป็นสำคัญ การยึดหลักความถูกต้องประกอบด้วย ความถูกต้องในการปกครอง ความถูกต้องในข้อมูล 2. หลักความเหมาะสม จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม 3 ประการ คือ ความเหมาะสมของเวลา ความเหมาะสมของสถานที่ และความเหมาะสมของกิจกรรม 3. หลักความบริสุทธิ์ คนในชุมชนทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนจะต้องมีความจริงใจต่อกัน ไม่มีประโยชน์ส่วนตัวแอบแฝง จึงต้องมีหลักความบริสุทธิ์ 4 ประการ คือ ความบริสุทธิ์ใจ ความบริสุทธิ์ถึงประมาณ ความบริสุทธิ์วัตถุประสงค์ และความบริสุทธิ์ในการบริหารจัดการ 4. หลักความยุติธรรม เป็นหลักในการสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชน ประชาชนทุกคนต้องได้รับความเป็นธรรม ซึ่งทางชุมชนอาจดำเนินการในลักษณะของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน 5. หลักพรหมวิหารธรรม เป็นหลักธรรมในการสร้างความสามัคคีปรองดอง มี 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา และ 6. หลักความเสียสละ เมื่อทุกคนมีความเสียสละต่อกันก็ จะไม่มีความโลภ ประกอบด้วย เสียสละทรัพย์ เสียสละร่างกาย และเสียสละสติปัญญาความรู้ ดังนั้นชุมชนวังประจบสามารถนำหลัก 6 ประการนี้ไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ของชุมชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และจะสามารถทำให้ชุมชนกลับมาสามัคคีปรองดองในที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า (2555 : 55) ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างความปรองดองแห่งชาติ” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างความปรองดองในชาติความแตกแยกทางความคิดอย่างกว้างขวางในสังคมไทยที่ยืดเยื้อยาวนานสะท้อนให้เห็นความจริงที่ว่าไม่มีความคิดเห็นของฝ่ายใดที่ถูกหรือผิดไปเสียทั้งหมดท่ามกลางสภาวะความขัดแย้งในปัจจุบันที่แต่ละฝ่ายยังคงยึดมั่นอยู่ในจุดยืน (Position) ของตนเองสิ่งที่ต้องริเริ่มดำเนินการโดยเร็วคือการสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดองด้วยการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสถกเถียงแลกเปลี่ยนในวงกว้างต่อข้อเสนอทางเลือกและความเป็นไปได้ต่างๆในการสร้างความปรองดองในชาติ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้นซึ่งจะส่งผลให้แต่ละฝ่ายสามารถก้าวออกจากจุดยืนที่แตกต่างกันมาสู่จุดร่วมที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ด้วยเหตุนี้ข้อเสนอที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องซึ่งยังคงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่นั้นจึงมีลักษณะเป็นทางเลือกที่ยังมีใช้คาตอบสุดท้ายโดยขอให้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการสร้างความปรองดองบนพื้นฐานของความจริงใจและจริงใจด้วยกระบวนการพูดคุย (Dialogue) ใน 2 ระดับคือ 1) ระดับตัวแทนทางการเมืองและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ 2) ระดับประชาชนในพื้นที่ในลักษณะของ “เวทีประเทศไทย” ซึ่งจะทำให้สังคมได้ร่วมกันแสวงหาทางออกต่อความขัดแย้งทางการเมืองปัจจุบันและออกแบบภาพอนาคตของประชาธิปไตยไทยตลอดจนกติกาทางการเมืองที่ยอมรับได้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การที่จะสร้างความสงบสุขของชุมชนจนไปถึงระดับชาติควรที่จะส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติตามหลักศีล5อย่างจริงจัง

1.2 หน่วยงานของรัฐเอกชนสถาบันการศึกษาต่างๆควรร่วมกับทางคณะสงฆ์กำหนดนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีล5กันให้มากขึ้นสร้างให้เห็นเป็นรูปธรรมจนสามารถนำไปปฏิบัติได้

1.3 คณะสงฆ์ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมหรือรณรงค์เกี่ยวกับการรักษาศีล 5 ให้มากขึ้นเพื่อให้เข้าใจศีล 5 ที่ถูกต้องและสามารถนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

1.4 ควรส่งเสริมให้ประชาชนสนใจและเข้าใจเรื่องของศีลและโทษของการละเมิดศีลส่งเสริมให้เยาวชนเข้าค่ายคุณธรรมหรือค่ายพุทธบุตรเข้มงวดกับการจัดระเบียบสังคมปราบปรามอบายมุขทุกรูปแบบเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

1.5 เพื่อเป็นการลดปัญหาและความขัดแย้งในสังคมและการเบียดเบียนกันเพื่อผลประโยชน์ของส่วนตนหรือของกลุ่มตน (ทุจริตต่อหน้าที่) รัฐจึงควรจัดฝึกหัดอบรมเยาวชนให้มีศีลโดยการจัดโครงการระยะสั้นๆเพื่อพัฒนาจิตใจโดยมุ่งถึงการไม่เบียดเบียนหรือการอยู่ร่วมกันโดยสงบสุขในสังคมไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นทางกายและวาจาที่เป็นพื้นฐาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อหารูปแบบการเสริมสร้างการสร้าง ความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทุกกระบวนการเพื่อให้ประชาชน มีโอกาสเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วมไปด้วย

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยทดลองเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในบริบทที่แตกต่างกัน ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

2.3 ควรมีการศึกษาความสุขของประชาชนต่อกระบวนการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5

2.4 ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในรูปแบบอื่นๆ เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นา เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- วิศิษฐ์ ทวีสิงห์. (2560). การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล5 ตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะเข่ใจจังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). การสร้างความปรองดองแห่งชาติ. รายงานการวิจัย. นนทบุรี: คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2563). รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีเรื่อง การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ครบรอบ 1 ปี (12 กันยายน 2557 - 12 กันยายน 2558). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: [http:// www.soc.go.th](http://www.soc.go.th) > [acrobat](#) > [payut_report1_16](#).
- อุไรวรรณ ธนสถิต. (2556). บทบาทของสภาพัฒนาการเมืองกับการเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการใช้บริการและพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการธุรกิจ
ขนส่งสินค้าบริเวณจุดผ่านแดนถาวร ด่านสะพานมิตรภาพ ไทย-ลาว 1

จังหวัดหนองคาย

**The Association of Demand for Services and Customer Behaviors in
Choosing Transportation Suppliers at the First Thai–Lao
Friendship Bridge, Nong Khai Province**

กัลยกร เทียนชัย และ สุธาสินี สุศิวะ

มหาวิทยาลัยบูรพา

Kanyakorn Teanchai and Suthasinee Susiva

Burapha University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: k.teanchai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการใช้บริการและพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการธุรกิจขนส่งสินค้า ณ บริเวณจุดผ่านแดนถาวร ด่านสะพานมิตรภาพ ไทย-ลาว 1 จังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) จากการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากผู้ใช้บริการขนส่งสินค้า ณ บริเวณดังกล่าวทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ณ บริเวณจุดผ่านแดนถาวรดังกล่าว มีความต้องการให้ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าดำเนินการโฆษณาในสื่อต่าง ๆ มีกระบวนการทำงานที่รวดเร็ว และจัดให้มีการบริการที่มีมาตรฐานเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ 2. ผู้ใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้ามีพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการจากปัจจัยด้านราคา และการจัดให้มีบริการด้านการติดตาม (tracking) และมีบริการที่เป็นมาตรฐาน 3. จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้ากับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้าโดยใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) พบว่าปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้ ด้านจำนวนครั้งในการใช้บริการ ด้านการรับประกันสินค้า ด้านการกลับมาใช้บริการกับบริษัทเดิม และด้านการแนะนำให้ผู้โดยสารอื่นมาใช้บริการเดียวกัน ด้านคุณภาพในการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้ ด้านความถี่ในการใช้บริการ ด้านจำนวนครั้งในการใช้บริการ ด้านบริการที่ต้องการ และด้านการแนะนำให้ผู้โดยสารอื่นมาใช้บริการเดียวกัน

* วันที่รับบทความ: 19 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 9 พฤศจิกายน 2564

Received: October 23, 2021; Revised: November 8, 2021; Accepted: November 9, 2021

ด้านเจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการรู้จักบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้ ด้านความถี่ในการใช้บริการ ด้านจำนวนครั้งในการใช้บริการ ด้านบริการที่ต้องการ และด้านการแนะนำบุคคลอื่นมาใช้บริการเดียวกัน ด้านความเชื่อมั่นในบริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้ ความถี่ในการใช้บริการ ด้านบริการที่ต้องการ และด้านการแนะนำบุคคลอื่นมาใช้บริการเดียวกัน

คำสำคัญ: ความต้องการ; พฤติกรรม; การขนส่ง

Abstracts

This research aims to study the association between demand for services and customer behaviors in choosing transportation suppliers at the first Thai-Lao Friendship Bridge, Nong Khai Province. The research was designed to employ quantitative research methodology using questionnaire survey to gather necessary data from 400 existing customers using convenience sampling. The obtained data were processed, edited, and analyzed using descriptive and inferential statistics.

The results of the research showed that 1. Users of freight forwarding companies at the aforementioned permanent border crossings there is a need for freight forwarders to advertise in a variety of media with a fast workflow and provide services of the same standard on a regular basis 2. The service users of the freight forwarding company have behavior of choosing the service from the price factor and the provision of tracking services and a standard service 3. Testing the relationship between demand for freight forwarding companies and their behavior in choosing to use freight forwarding companies using the Chi-Square Test, it was found that the service information factors There is a relationship with behavior in choosing to use the service of a freight forwarder. factors in choosing in terms of the number of times to use the service Product Warranty In terms of returning to use the service with the same company and in recommending other people to use the same service quality of service There is a relationship with behavior in choosing to use the service of a freight forwarder. factors in choosing The frequency of using the service in terms of the number of times to use the service service required and referring other people to use the same service Attitude towards trademarks There is a relationship with behavior in choosing to use the service of a freight forwarder. Familiarity with freight forwarding companies factors in choosing The frequency of using the service in terms of the number of times to use the service service required and referring other people to use the same service Confidence in service There is a relationship with behavior in choosing to use the service of a freight forwarder. factors in choosing Service frequency service required and referring other people to use the same service

Keywords: Demand; Behavior; Transportation

บทนำ

จากการลงนามความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ในการประชุมสุดยอดความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ครั้งที่ 4 ของประเทศไทย ซึ่งความตกลง RCEP ถือเป็นการส่งเสริมการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีคุณภาพมาตรฐานสูง มีสถานะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและดึงดูดการค้าการลงทุนจากทั่วโลก ทำให้ประเทศสมาชิกมีความสามารถและความยืดหยุ่นในการรับมือกับปัญหาความท้าทายทางเศรษฐกิจ และถือเป็นความร่วมมือในการฟื้นฟูเศรษฐกิจร่วมกัน ส่งผลให้ภูมิภาคและประชาชนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยั่งยืนต่อไป (ภัทรสุตา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2562 : 6) ประกอบกับในปัจจุบันรูปแบบการค้าที่มีการเปลี่ยนรูปแบบการค้าเป็นการค้าบนโลกออนไลน์ ที่มีการซื้อขายและชำระเงินผ่านเทคโนโลยีบนโลกออนไลน์ ส่งผลให้ธุรกิจการขนส่งสินค้า กลายเป็นธุรกิจที่มีการขยายตัว และมีการแข่งขันเพิ่มขึ้นอย่างมาก

จากการเติบโตแบบก้าวกระโดดของธุรกิจออนไลน์ และเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) จะยิ่งส่งผลต่อการค้าขายข้ามประเทศมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการค้าขายบริเวณแนวชายแดนกับประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย โดยข้อมูลของศูนย์บริการข้อมูลการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กรมการค้าต่างประเทศ รายงานว่าจังหวัดหนองคายซึ่งเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เป็นด้านชายแดนที่มีมูลค่าการส่งออกไปยัง สปป.ลาว สูงที่สุดในปี 2563 มีมูลค่าการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว 189,836 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2563 : ออนไลน์) ซึ่งถือว่าเป็นการช่วยผลักดันการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ และส่งเสริมความเป็นอยู่ให้คนให้ประเทศอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาอุปสรรคที่อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาศักยภาพการค้าของไทยพบว่า มีทั้งปัญหาเชิงโครงสร้างทางกายภาพและปัญหาในด้านการอำนวยความสะดวกตลอดเส้นทางขนส่ง

ทางผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการใช้บริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้ตัวแทนขนส่งสินค้าข้ามผ่านพรมแดนไปยัง สปป.ลาว เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจการขนส่งสินค้าสำหรับการรองรับการแข่งขันที่มากขึ้นจากเขตการค้าเสรีและธุรกิจออนไลน์ โดยทางผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่งสินค้าในจังหวัดหนองคาย และผู้ที่สนใจที่จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการใช้บริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการขนส่งสินค้า เพื่อให้ผู้ประกอบการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจขนส่งสินค้า

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าในพื้นที่ ไทย-สปป.ลาว ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้บริการบริษัทขนส่ง ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรแน่นอน และจากการใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างสำเร็จรูป ขนาดของกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ความคลาดเคลื่อน 5% จะได้จำนวนประชากรจำนวน 400 คน (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2561 : 7)

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรผู้ให้บริการขนส่งสินค้าในพื้นที่ สปป.ลาว โดยใช้วิธีการเลือกแบบสะดวก (Convenience Sampling) การตอบแบบสอบถามเป็นการเก็บข้อมูลผ่านทางช่องทางออนไลน์ในระบบ Google Form โดยทำการแชร์ QR code ผ่านทางสื่อออนไลน์ของบริษัทขนส่งสินค้า และส่งลิงก์ของแบบสอบถามไปทางช่องทางการติดต่อที่ผู้ให้บริการใช้ติดต่อกับบริษัทขนส่งสินค้า เพื่อให้ผู้ให้บริการบริษัทขนส่งง่ายต่อการสแกนในการทำแบบสอบถาม และง่ายต่อการส่งคืนข้อมูลแบบสอบถาม แบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close-ended response questions) โดยลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ คุณภาพในการให้บริการ เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า และความเชื่อมั่นในบริการ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการขนส่ง ด้านราคา ด้านการให้บริการ ด้านส่งเสริมการตลาด และด้านบุคลากร

3. การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงก์ (Index of item-objective congruence: IOC) จากนักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน พบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงก์ (IOC) อยู่ที่เท่ากับ 0.88

การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ของคำถามในแต่ละด้าน โดยได้มีการกำหนดค่า แอลฟา มากกว่า 0.70 (กัลยา วานิชย์บัญชา และ ฐิตา วานิชย์บัญชา, 2561 : 6) การนำไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ตัวอย่าง ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา มีค่าเท่ากับ 0.826 ซึ่งมีเนื้อหาครบถ้วนที่จะใช้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามต่อไป

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review data) โดยทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เอกสารทางวิชาการ เอกสารการประชุม วารสารวิชาการ บทความต่าง ๆ หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field data) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด ดำเนินการโดยส่งแบบสอบถามให้ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าในพื้นที่ไทย-สปป.ลาว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ให้บริการขนส่งสินค้าในพื้นที่ ไทย-สปป.ลาว จำนวน 400 คน มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

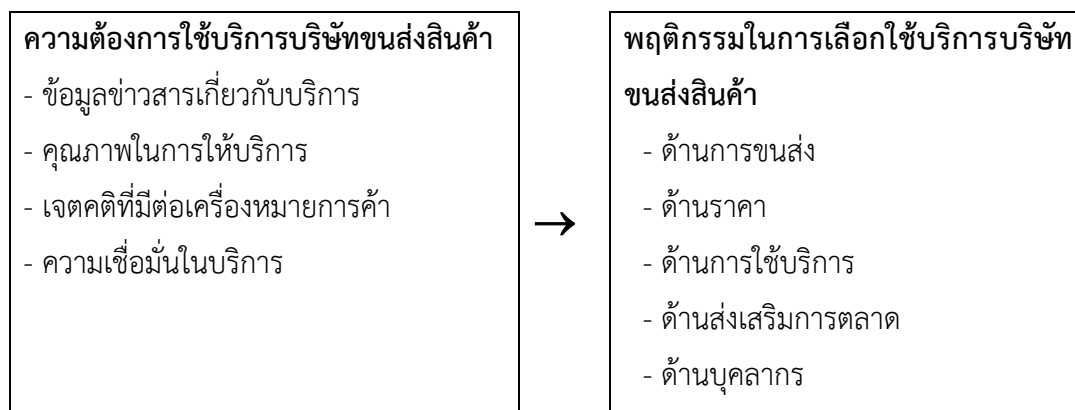
นำแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าอัตราร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้อธิบายลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ เพื่อใช้สำหรับการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการใช้บริการและพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Analysis)

2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ใช้สถิติการทดสอบไคสแควร์ (Chi – square Test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้ากับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ใช้สถิติการทดสอบไคสแควร์ (Chi – square Test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าในพื้นที่ ไทย-สปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 มีอายุ 20-30 ปี จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 มีสถานภาพโสด จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 79.5 มีระดับการศึกษาสูงสุด คือปริญญาตรี จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.2 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,500,000 กีบ (5,000 บาท) จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า

ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้าอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีดังนี้ ความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความต้องการรู้จักบริษัทขนส่งจากการลงโฆษณาในสื่อต่าง ๆ ($\bar{x} = 3.75$) เพื่อให้การสื่อสารข้อมูลขององค์กรสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง

ความต้องการด้านคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้ใช้บริการต้องการให้ผู้ให้บริการขนส่งสินค้ามีกระบวนการทำงานที่รวดเร็ว ($\bar{x} = 3.77$) เพื่อลดเวลาในการรอคอยพัสดุสินค้า

ความต้องการด้านเจตคติต่อเครื่องหมายการค้า อยู่ในระดับมาก โดยผู้ใช้บริการต้องการให้ตราสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ให้บริการสามารถจดจำได้ง่าย ($\bar{x} = 3.88$) เนื่องจากมีตราสินค้าที่สามารถจดจำได้ง่าย จะช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาจุดบริการได้ง่าย

ความต้องการด้านความเชื่อมั่นในบริการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ได้รับบริการที่มีมาตรฐานเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 3.76$) เนื่องจากการได้รับบริการที่สม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถวางแผนการขนส่งสินค้าได้อย่างแม่นยำ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์พฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า

พฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า		ความถี่	ร้อยละ
1. ท่านรู้จักบริษัทขนส่งจากทางสื่อใด	แนะนำจากบุคคลอื่น	148	37.0
	จากทางเว็บไซต์ของบริษัท	60	15.0
	จากการลงโฆษณาในสื่อต่างๆ	192	48.0
2. ปัจจัยที่ท่านเลือกใช้บริการขนส่งสินค้า	ราคา	283	70.8
	ความเอาใจใส่ในการให้บริการ	216	54.0
	ระยะเวลาการจัดส่ง	261	65.3
	การประสานงาน	112	28.0
	การดูแลรักษาสินค้า	209	52.3
	ชื่อเสียงบริษัท	98	24.5
	ความรู้จักส่วนตัว	41	10.3
3. ท่านใช้บริการบริษัทขนส่งบ่อยเพียงใด	น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	188	47.0
	1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	153	38.3
	3-4 ครั้งต่อสัปดาห์	44	11.0
	5-6 ครั้งต่อสัปดาห์	6	1.5
	มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์	9	2.3
4. ท่านมีพฤติกรรมการชำระค่าขนส่งรูปแบบใด	ชำระเงินทันที	273	68.3
	เก็บเงินปลายทาง	107	26.8
	ชำระเงินเป็นงวดๆ (เครดิตตามรอบบิล)	13	3.3
	เก็บเงินปลายทางเป็นงวดๆ (เครดิตตามรอบบิล)	7	1.8
	น้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	281	70.3

พฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า		ความถี่	ร้อยละ
5. จำนวนครั้งที่ท่านใช้บริการจากบริษัทขนส่งไทย-สปป.ลาว	1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	81	20.3
	3-4 ครั้งต่อสัปดาห์	22	5.5
	5-6 ครั้งต่อสัปดาห์	9	2.3
	มากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์	7	1.8
6. บริการที่ท่านต้องการได้รับจากบริษัทขนส่ง	บริการ Call Center	121	30.3
	SMS แจ้งขณะจัดส่ง	195	48.8
	Tracking สถานะจัดส่ง	240	60.0
	เก็บค่าขนส่งทันที	69	17.3
	เก็บค่าขนส่งปลายทาง	117	29.3
	บริการแพ็คสินค้า	104	26.0
	บริการด่วนเหมาเที่ยวในกรณีฉุกเฉิน	48	12.0
7. การรับประกันสินค้าที่เหมาะสม ในกรณี สูญหาย เสียหาย ของบริษัทขนส่ง	500,000 กีบ	47	11.8
	รับประกัน 50% ของราคาสินค้า	123	30.8
	รับประกัน 100% ของราคาสินค้า	230	57.5
8. ท่านจะใช้บริการขนส่งสินค้ากับบริษัทขนส่งเดิมอีกหรือไม่	ใช่	370	92.5
	ไม่ใช่	30	7.5
8. (ต่อ) ท่านจะใช้บริการขนส่งสินค้ากับบริษัทขนส่งเดิมเพราะเหตุใด	ชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือ	185	46.3
	บริการมีความหลากหลาย ครบครัน	162	40.5
	ราคาบริการมีมาตรฐาน	244	61.0
	โปรโมชั่นมีความน่าสนใจ	96	24.0
	พนักงานมีความสุภาพ และให้บริการรวดเร็ว	147	36.8
9. ท่านจะแนะนำให้บุคคลอื่นมาใช้บริการบริษัทขนส่งที่ท่านเลือกหรือไม่	แนะนำ	383	95.8
	ไม่แนะนำ	17	4.3

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า โดยการทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1

H_0 : ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการรู้จักบริษัทขนส่ง

H_1 : ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการรู้จักบริษัทขนส่ง

ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่ง	ด้านการรู้จักบริษัทขนส่ง (ค่า p-value)
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.261
คุณภาพในการให้บริการ	.109
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.014*
ความเชื่อมั่นในบริการ	.231

สมมติฐานที่ 2

H_0 : ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้บริการขนส่งสินค้า

H_1 : ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้บริการขนส่งสินค้า

ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่ง	ด้านปัจจัยในการเลือกใช้บริการขนส่งสินค้า (ค่า p-value)						
	ราคา	ความเอาใจใส่ในการให้บริการ	ระยะเวลาการจัดส่ง	การประสานงาน	การดูแลรักษาสินค้า	ชื่อเสียงบริษัท	ความรู้จักส่วนตัว
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.772	.814	.276	.920	.012*	.093	.340
คุณภาพในการให้บริการ	.553	.101	.006*	.686	.013*	.012*	.797
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.030*	.074	.047*	.437	.750	.165	.417
ความเชื่อมั่นในบริการ	.889	.467	.017*	.574	.040*	.094	.971

สมมติฐานที่ 3

H₀: ความต้องการใช้บริการบริษัทรถขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านความถี่ในการใช้บริการขนส่งสินค้า

H₁: ความต้องการใช้บริการบริษัทรถขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านความถี่ในการใช้บริการขนส่งสินค้า

ความต้องการใช้บริการบริษัทรถขนส่ง	ด้านพฤติกรรมในการชำระค่าขนส่ง (ค่า p-value)
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.233
คุณภาพในการให้บริการ	.004*
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.005*
ความเชื่อมั่นในบริการ	.001*

สมมติฐานที่ 4

H₀: ความต้องการใช้บริการบริษัทรถขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านพฤติกรรมในการชำระค่าขนส่ง

H₁: ความต้องการใช้บริการบริษัทรถขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านพฤติกรรมในการชำระค่าขนส่ง

ความต้องการใช้บริการบริษัทรถขนส่ง	ด้านพฤติกรรมในการชำระค่าขนส่ง (ค่า p-value)
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.311
คุณภาพในการให้บริการ	.464
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.749
ความเชื่อมั่นในบริการ	.237

สมมติฐานที่ 5

H₀: ความต้องการใช้บริการบริษัทรถขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านจำนวนครั้งที่ใช้บริการบริษัทขนส่งไทย-สปป.ลาว

H₁: ความต้องการใช้บริการบริษัทรถขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านจำนวนครั้งที่ใช้บริการบริษัทขนส่งไทย-สปป.ลาว

ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่ง	ด้านจำนวนครั้งที่ใช้บริการบริษัทขนส่งไทย-สปป.ลาว (ค่า p-value)
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.029*
คุณภาพในการให้บริการ	.020*
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.013*
ความเชื่อมั่นในบริการ	.394

สมมติฐานที่ 6

H₀: ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านบริการที่ต้องการได้จากบริษัทขนส่ง

H_a: ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านบริการที่ต้องการได้จากบริษัทขนส่ง

ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่ง	ด้านปัจจัยในการเลือกใช้บริการขนส่งสินค้า (ค่า p-value)						
	บริการ Call Center	SMS แจ้งขณะจัดส่ง	Tracking สถานะจัดส่ง	เก็บค่าขนส่งทันที	เก็บค่าขนส่งปลายทาง	บริการแพ็คสินค้า	บริการด่วนเหมาเที่ยว
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.653	.237	.159	.538	.412	.184	.157
คุณภาพในการให้บริการ	.013*	.060*	.307	.398	.258	.063	.030*
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.038*	.574	.259	.850	.538	.014*	.096
ความเชื่อมั่นในบริการ	.024*	.032*	.570	.404	.631	.012*	.067

สมมติฐานที่ 7

H₀: ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการรับประกันสินค้าที่เหมาะสม ในกรณี สูญหาย ของบริษัทขนส่ง

H_a: ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการรับประกันสินค้าที่เหมาะสม ในกรณี สูญหาย ของบริษัทขนส่ง

ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่ง	ด้านการรับประกันสินค้า (ค่า p-value)
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.043*
คุณภาพในการให้บริการ	.584
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.445
ความเชื่อมั่นในบริการ	.291

สมมติฐานที่ 8

H₀: ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการใช้บริการขนส่งบริษัทเดิม

H₁: ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการใช้บริการขนส่งบริษัทเดิม

ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่ง	ด้านการรับประกันสินค้า (ค่า p-value)
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.007*
คุณภาพในการให้บริการ	.125
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.406
ความเชื่อมั่นในบริการ	.114

สมมติฐานที่ 9

H₀: ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการแนะนำให้บุคคลอื่นใช้บริษัทขนส่ง

H₁: ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการแนะนำให้บุคคลอื่นใช้บริษัทขนส่ง

ความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่ง	ด้านการรับประกันสินค้า (ค่า p-value)
ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ	.000*
คุณภาพในการให้บริการ	.000*
เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า	.000*
ความเชื่อมั่นในบริการ	.000*

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้บริการขนส่งสินค้าไทย-สปป.ลาว จำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่สำคัญได้แก่ ผู้ใช้บริการรู้จักบริษัทขนส่งจากการลงโฆษณาในสื่อต่าง ๆ เนื่องจากการลงโฆษณาสื่อสารข้อมูลขององค์กรสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

คุณภาพการให้บริการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่สำคัญได้แก่ ผู้ใช้บริการต้องการใช้บริการกับผู้ให้บริการขนส่งสินค้ามีกระบวนการทำงานที่รวดเร็ว เพราะหากผู้ให้บริการขนส่งมีการตอบสนองต่อความต้องการอย่างรวดเร็ว มีการส่งมอบสินค้าในเวลาที่ต้องการ มีการจัดการการขนส่งสินค้าไปถึงผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำคัญมากในปัจจุบัน

เจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยผู้รับบริการต้องการตราสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ให้บริการที่สามารถจดจำได้ง่าย เพราะการสร้างตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับการสร้างคุณค่าให้ลูกค้า และส่งผลให้มีความเชื่อมโยงโอกาสทางการตลาดอีกด้วย

ความเชื่อมั่นในบริการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่สำคัญได้แก่ พนักงานดำเนินการโดยไม่เกิดความผิดพลาด ซึ่งการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าในด้านบุคลากร การตอบสนองอย่างรวดเร็ว มีการบริการที่ดีไม่ทำให้การบริการเกิดความผิดพลาด เพื่อให้ผู้มาใช้บริการเกิดความรู้สึกดีและประทับใจในการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภค พร้อมทั้งยังได้รับการยอมรับและความน่าเชื่อถือจากผู้ตัดสินใจใช้บริการอีกด้วย

2. การศึกษาพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการรู้จักบริษัทขนส่งจากการลงโฆษณาในสื่อต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ในหัวข้อข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในประเด็นที่ว่า ผู้ใช้บริการรู้จักบริษัทขนส่งจากการลงโฆษณาในสื่อต่าง ๆ เช่นกัน

ปัจจัยในการเลือกใช้บริการขนส่งสินค้า พบว่าปัจจัยด้านราคา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการมากที่สุด ผู้ให้บริการขนส่งที่มีการตั้งราคาที่สูงเกินไปอาจจะมีผลต่อการตัดสินใจมาใช้บริการ

ปัจจัยด้านบริการที่ผู้ให้บริการต้องการได้รับจากบริษัทขนส่ง พบว่าปัจจัยด้านการติดตามสถานะการจัดส่ง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการมากที่สุด การขนส่งที่มีระยะเวลาการจัดส่งที่แน่นอน สามารถตรวจสอบสถานะพัสดุเป็นปัจจุบันได้ ไม่ยุ่งยากในการใช้บริการจึงเป็นตัวเลือก

ที่น่าสนใจมากกว่าการขนส่งที่ไม่มีการเฝ้าติดตามสถานะคำสั่งเรียกสินค้า ทำให้พนักงานไม่ทราบสถานะการจัดและส่งมอบสินค้า

ปัจจัยที่ผู้ใช้บริการจะกลับมาใช้บริการขนส่งสินค้ากับบริษัทขนส่งเดิม พบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะกลับมาใช้บริการกับบริษัทขนส่งที่ตนเองได้เลือกใช้บริการ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการกลับมาใช้บริการกับบริษัทขนส่งเดิม เกิดจากปัจจัยด้านราคา บริการมีมาตรฐาน ทำให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งมีอิทธิพลต่อการบอกต่อ แนะนำให้บุคคลอื่นมาใช้บริการบริษัทขนส่งที่ตนเองได้เลือกใช้บริการ สอดคล้องกับ ณิชภัทร บัวแก้ว (2561 : 53) ที่พบว่าคุณภาพที่ได้รับด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ การตอบสนองต่อลูกค้า การรู้จักและเข้าใจลูกค้า ประสิทธิภาพที่ได้รับด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม การให้บริการอย่างเพียงพอ และการให้บริการอย่างก้าวหน้า มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า

ความต้องการใช้บริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า รายด้าน ดังนี้

ด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้ ได้แก่ การดูแลรักษาสินค้า ด้านจำนวนครั้งในการใช้บริการ ด้านการรับประกันสินค้า ด้านการกลับมาใช้บริการกับบริษัทเดิม และด้านการแนะนำให้บุคคลอื่นมาใช้บริการเดียวกัน การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการ สามารถทำได้หลายรูปแบบซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำธุรกิจไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม รูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารจะต้องสร้างแรงจูงใจให้กับผู้บริโภค ทำให้ลูกค้าเกิดการคล้อยตามและต้องการที่จะซื้อสินค้าและบริการ และกลับมาใช้สินค้าและบริการอีก

ด้านคุณภาพในการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้ ได้แก่ ระยะเวลาการจัดส่ง การดูแลรักษาสินค้า และชื่อเสียงของบริษัท ด้านความถี่ในการใช้บริการ ด้านจำนวนครั้งในการใช้บริการ ด้านบริการที่ต้องการ ได้แก่ บริการ Call Center และบริการด่วนเหมาเที่ยวในกรณีฉุกเฉิน และด้านการแนะนำบุคคลอื่นมาใช้บริการเดียวกัน สอดคล้องกับ กาญจน์สีตา ไชยสิทธิ์ และ ชนกรณ กุณฑลบุตร (2559 : 139-157) ที่กล่าวว่า ขนาดขององค์กรมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่าบริษัทต่างชาติสร้างความมั่นใจในการดำเนินงานมากกว่า อาจเป็นผลมาจากผู้ใช้บริการมองว่าบริษัทต่างชาติมีการดำเนินงานที่เป็นระบบมากกว่า มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ซึ่งน่าจะตอบสนองต่อการบริการและความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว

ด้านเจตคติที่มีต่อเครื่องหมายการค้า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านการรู้จักบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้ ได้แก่ ราคา และระยะเวลาการจัดส่ง ด้านความถี่ในการใช้บริการ ด้านจำนวนครั้งในการใช้บริการ ด้านบริการที่ต้องการ ได้แก่ บริการ Call Center

และบริการบรรจุหีบห่อสินค้า และด้านการแนะนำบุคคลอื่นมาใช้บริการเดียวกัน เนื่องจากการสร้างตราสินค้า เป็นการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ และทำให้ผู้ใช้บริการมองเห็นความแตกต่างของสินค้าและบริการของเรากับของคู่แข่ง รวมถึงสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและสามารถสร้างความจงรักภักดีให้กับสินค้าและบริการของเราได้

ด้านความเชื่อมั่นในบริการ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่งสินค้า ด้านปัจจัยในการเลือกใช้ ได้แก่ ระยะเวลาการจัดส่ง และการดูแลรักษาสินค้า ด้านความถี่ในการใช้บริการ ด้านบริการที่ต้องการ ได้แก่ บริการ Call Center และบริการบรรจุหีบห่อสินค้า และด้านการแนะนำบุคคลอื่นมาใช้บริการเดียวกัน การสนองตอบลูกค้า คือ ความเต็มใจที่จะให้บริการทันที และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ วรรสสิญา ศุภธนโชติพงศ์ (2562 : 5) ที่กล่าวว่าระดับความภักดีด้านพฤติกรรมในด้านการใช้บริการขนส่งบริษัทเดิมอยู่ในเกณฑ์มาก ซึ่งมีอิทธิพลต่อการบอกต่อ และแนะนำให้บุคคลอื่นมาใช้บริการ บริษัทขนส่งที่ตนเองได้เลือกใช้บริการ

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทราบถึงความต้องการของผู้ใช้บริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการบริษัทขนส่ง โดยประเด็นสำคัญด้านพฤติกรรมมาจากปัจจัยด้านราคา และการบริการที่ต้องการได้รับจากผู้ให้บริการ ได้แก่ การบริการของพนักงาน บริการแพ็คสินค้า และการติดตามสถานะการขนส่ง ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปมีข้อเสนอแนะให้มีการจำกัดกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เพื่อได้ข้อมูลความต้องการที่ถูกต้องตรงประเด็นของผู้ใช้บริการขนส่งที่มากขึ้น ให้มีการศึกษาในด้านของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งสินค้าควบคู่ไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ. (2563). สถิติการค้าชายแดนผ่านแดน ปี 2561-2563 (มค.-กย.). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: [https://www.dft.go.th/Portals/3/ชายแดนผ่านแดน%20ปี61-63 \(มค.-กย.63\).pdf](https://www.dft.go.th/Portals/3/ชายแดนผ่านแดน%20ปี61-63%20(มค.-กย.63).pdf)
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- กัลยา วานิชย์บัญชา และ ฐิตา วานิชย์บัญชา. (2561). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามลดา.
- กาญจน์สิตา ไชยสิทธิ์ และ ชนกรณ กุลชลบุตร. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม. *RMUTT Global Business and Economics Review*. 11 (1), 139-157.

- ณิชาภัทร บัวแก้ว. (2561). พฤติกรรมการใช้บริการ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่ได้รับที่ส่งผลต่อการใช้บริการซ้ำเปรียบเทียบระหว่างบริษัท ขนส่งเคอรี่เอ็กเพรส จำกัด และบริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ภัทรสุดา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2562). *RCEP โอกาสและความท้าทายของเศรษฐกิจไทย*. GSB Research (เดือนธันวาคม 2562).
- วรสิสิญา ศุภธนโชติพงศ์. (2562). คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการซ้ำของลูกค้าธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษาพื้นที่ส่วนกลางกรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
**Desirable School Administrators Characteristic of Teachers in Schools as
Samkhok District under Pathumthani Primary Education
Service Office Area, 1**

นรเศรษฐ์ ชุมวงศ์,
ทัศนีย์ ทิพย์คงคา และ เอก เกิดเต็มภูมิ
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
**Noraset Chumwong,
Tasane Thipkongka and Eak Keidtemphumi**
Pathumthani University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก และ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก จำนวน 321 คนจาก 22 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก สุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 175 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์; ครู; โรงเรียนเขตอำเภอสามโคก

Abstracts

The objectives of this study to: 1) desirable school administrators characteristic of teachers in schools as Samkhok District under Pathumthani Primary Education Service Office Area 1; 2) comparison to desirable school administrators characteristic of teachers in schools as Samkhok District under Pathumthani Primary Education Service Office Area 1 to classified by educational levels and work's experiences, the population used in this research was 321 teachers in Samkhok district schools from 22 schools. Sampling using tables of Krejcie and Morgan were 175 people. The instrument used in the research was a 5-level estimation scale questionnaire with a consistency index ranging from 0.80-1.00 with a confidence value of 0.91. The statistics used in the data analysis were as follows: Frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and one-way analysis of variance.

The results showed that: 1) Desirable Educational Institution Administrator Characteristics of Teachers in Samkhok District Schools Under the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1, overall and in each aspect were at a high level in all aspects. 2) Teachers with different educational backgrounds and working experiences had opinions on desirable educational institution administrators' characteristics of teachers in Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1. The schools in Sam Khok District were not different in general and in each aspect.

Keywords: The Desirable Characteristics; Administrators; Administrators of Educational Institutions

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาในมาตรา 49 ไว้ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ รัฐต้องจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรม เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 : 15)

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดกระแสการตื่นตัวของครูอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้งหลายปรับเปลี่ยนไปสู่การจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรมอย่างมีคุณภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนไทยที่พึงปรารถนาการบริหารงานตามกรอบ

ภารกิจของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และความคาดหวังของสังคม (ธีระ รุญเจริญ, 2553 : 10) ทั้งนี้การจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาในอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสร้างอย่างสร้างสรรค์โรงสังคมให้น่าอยู่ พร้อมกับการรู้จักปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่หลงใหลกับวัตถุนิยมจนเกิดปัญหาทางสังคมนานัปการ ดังนั้น การจัดการศึกษาหรือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม ตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเป็นเลิศทางด้านคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องอาศัยคุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้บริหารเปรียบเสมือนตัวจักรสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สามารถก้าวเข้าสู่โลกแห่งการแข่งขัน รวมทั้งมีคุณธรรมประจำใจและคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างสงบสุข (ศุภมาส วิสขนาม, 2560 : 1-2)

การบริหารสถานศึกษา คืองานในหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งจำแนกเป็นหมวดหมู่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะงาน ตามโครงสร้างของการจัดองค์กร ตามระบบการศึกษาและตามแนวคิดของนักบริหารการศึกษาแต่ละคน บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญต้องใช้ความเป็นหัวหน้าในการใช้อำนาจและตำแหน่งที่มีในการบริหารจัดการให้การศึกษากิจการของสถานศึกษาได้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีความเป็นมืออาชีพ ผู้บริหารเปรียบเสมือนจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิบัติรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้บริหารในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบทหลากหลายส่วนนั้น น่าจะเปรียบได้กับผู้บริหารมืออาชีพ เปรียบประดุจหัวจักรสำคัญของขบวนรถไฟ ยุคปฏิรูปการศึกษาที่จะทำหน้าที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนขบวนรถไฟไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ได้โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในเขตพื้นที่การศึกษา (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2553 : 27-28)

ดังนั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารย่อมมีผลโดยตรงต่อครูและบุคลากรที่ทำงานในโรงเรียนด้วยเพราะหากครูมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมของผู้บริหารก็หมายความว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความศรัทธาต่อผู้บริหารก่อให้เกิดความเต็มใจและให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพที่ดีแต่ในทางกลับกันถ้าผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ไม่ตรงกับความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษาขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาจะขาดหายไปอาจทำให้หน่วยงานนั้นล้มเหลวได้ กระบวนการบริหาร จัดการศึกษาไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ถ้าขาดความร่วมมือของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารที่ดีต้องสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน จะต้องใช้หลักการประสานสัมพันธ์เชิงบวก โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารที่เป็นหัวใจของการบริหารงาน ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี

นั้น ต้องสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด ในการตัดสินใจมีวิสัยทัศน์กว้างไกลกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน สามารถจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานเป็นทีมมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์พร้อมที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตลอดทั้งทำงานเชิงรุกมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการใช้แผนเป็นตัวชี้ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย เป็นผู้ใฝ่รู้ เป็นนักอ่าน เป็นนักคิด เป็นนักเขียน มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ และที่สำคัญจะต้องมีคุณธรรมในการปกครองบังคับบัญชา ดังนั้น การบริหารการจัดการศึกษาที่ดีของผู้บริหารต้องอาศัยความกล้าหาญในการตัดสินใจรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ (แสงแข ทิพย์อักษร และปิ่นนิชา อุตตะมะเวทิน, 2564 : 658-667)

คุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้การบริหารงานบรรลุผลสำเร็จตามต้องการและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีคุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพความสามารถในการบริหารงานด้านวิชาการ และความเป็นผู้นำ นอกจากนี้ การปฏิบัติตนของผู้บริหารยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน รวมทั้งขวัญและกำลังใจของครูด้วยซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำสูงตลอดจนมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง และความเป็นประชาธิปไตย หากผู้บริหารมีคุณลักษณะและความสามารถที่เหมาะสม ก็จะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากผู้ร่วมงานในองค์กร ตลอดจนชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้น สามารถผลักดันสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ และเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ (ศุภมาส วิสีขนาม, 2560 : 2)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 321 คนจาก 22 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 175 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์น้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) 3)

สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไปถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 5) นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับครูจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach Lee Joseph, 1974 : 74) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 175 ฉบับ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะของตัวอย่าง เพื่อจำแนกลักษณะทั่วไปของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน 2) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย 3) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t – test for Independent Samples) และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) กรณีผลการวิเคราะห์สอดคล้องเป็นไปตามสมมติฐานแล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

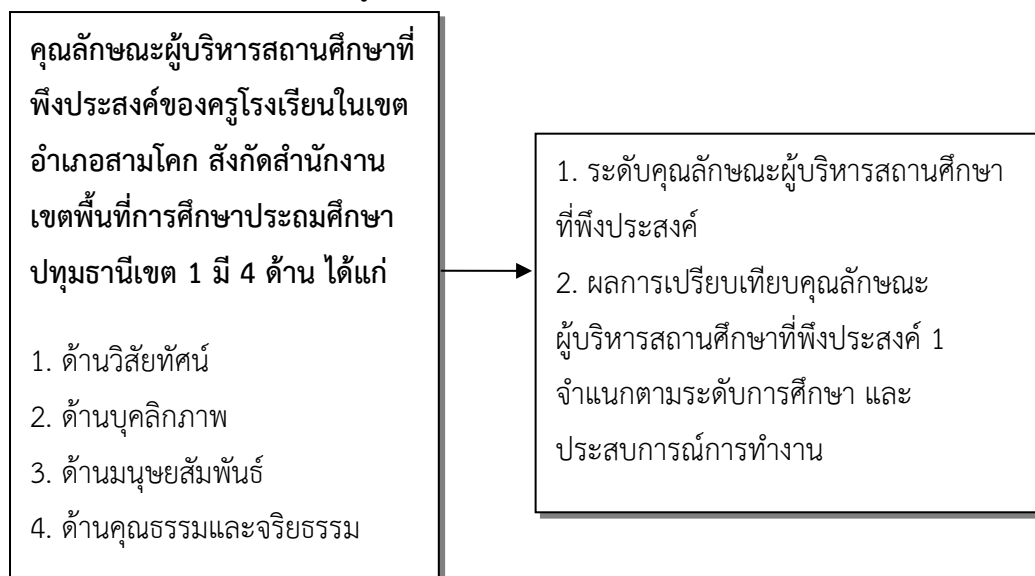
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของครูในโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 175 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 57.71 มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 42.29 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 58.29 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71 และมีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 16

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านคุณธรรมและจริยธรรมผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.36	0.68	มาก	1
2. ด้านบุคลิกภาพ	4.33	0.71	มาก	4
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.34	0.70	มาก	3
4. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.34	0.68	มาก	2
รวม	4.34	0.69	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.68) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.68) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.70) และด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 4.33$; S.D. = .71) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขต
อำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิ
การศึกษา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร สถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n=91)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=27)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.33	0.48	4.44	0.47	1.08	0.91
2. ด้านบุคลิกภาพ	4.25	0.59	4.56	0.46	2.79*	0.04
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.31	0.53	4.44	0.55	1.14	0.64
4. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.29	0.53	4.53	0.52	2.01*	0.05
รวม	4.30	0.53	4.49	0.50	1.76	0.63

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต
1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพและด้านคุณธรรมและจริยธรรม
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขต
อำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิ
การศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ด้านวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	1.18	2	0.59	2.44	0.08
	ภายในกลุ่ม	25.75	115	0.22		
	รวม	26.93	117			
2. ด้านบุคลิกภาพ	ระหว่างกลุ่ม	0.21	2	0.11	0.31	0.73
	ภายในกลุ่ม	38.61	115	0.34		
	รวม	38.82	117			
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	0.40	2	0.20	0.69	0.51

	ภายในกลุ่ม	33.35	115	0.29		
	รวม	33.75	117			
4. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	0.22	2	0.11	0.37	0.69
	ภายในกลุ่ม	33.35	115	0.29		
	รวม	33.57	117			
	ระหว่างกลุ่ม	0.24	2	0.12	0.95	0.50
รวม	ภายในกลุ่ม	24.17	115	0.21		
	รวม	24.41	117			

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายที่เน้นการพัฒนาการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการยกระดับการศึกษาของชาติให้มีมาตรฐานการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ตลอดจนการสนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรสนับสนุนการศึกษาให้มีความก้าวหน้ามั่นคงในอาชีพเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มกำลังความรู้ ความสามารถ และเต็มใจที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ในการบริหารงานและจัดการศึกษาที่เหมาะสม อีกทั้งผู้บริหารก็ได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมาเป็นผู้บริหารตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทำให้คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นความสามารถทางสติปัญญา ความเป็นผู้มีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมการยอมรับนับถือ และความเป็นผู้มีบุคลิกภาพในความเป็นผู้นำซึ่งคุณลักษณะของผู้บริหารเหล่านี้ย่อมมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเต็มสิริ ทิพย์จันทา (2553 : 70) ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครภูเก็ต ทั้ง 5 ด้าน คือด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษย

สัมพันธ์ และด้านความเป็นผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของจินดา พุ่มสกุล (2553 : 74) ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในภาพรวม อยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ความรู้ และมนุษยสัมพันธ์ งานวิจัยของสุนันทา พ่วงทอง (2556 : 8) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทรรศนะของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทรรศนะศึกษาของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต ในภาพรวมอยู่ในระดับพึงประสงค์มากที่สุด โดยมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถเป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาคือคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ งานวิจัยของสุนน สุขเอียด (2556 : 56) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในเครือโรงเรียนส่องแสง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ความต้องการของครูอาจารย์ต่อคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในเครือโรงเรียนส่องแสง อยู่ในระดับมากทุกด้าน งานวิจัยของบุษบา คำนนท์ (2559 : 66) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ในทัศนะของครูโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ในทัศนะของครูโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ งานวิจัยของพรทิพย์ สุขเอียด (2560 : 48) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ตามทัศนะของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการ และด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าเพศ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านวิชาการ ครูเพศหญิง มีทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสูงกว่าเพศชาย ระดับการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านวิชาการ ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป มีทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านผู้นำ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิชาการ ครูที่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี

และงานวิจัยของแสงแข ทิพย์อักษร และปิ่นนิชา อุตตะมะเวทิน (2564 : 658-667) ที่ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในกลุ่มโรงเรียนอำเภอศรีสวัสดิ์ 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในกลุ่มโรงเรียนอำเภอศรีสวัสดิ์ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมา คือ ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ($\bar{X} = 4.20$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.13$)

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2.1 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรม และจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้เปิดโอกาสและสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาการฝึกอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือจากหน่วยงานอื่นที่ได้จัดขึ้นตามความสนใจ ความต้องการหรือความถนัดของบุคลากร ดังนั้นบุคลากรจึงได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีแนวคิดต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเต็มสิริ ทิพย์จันทา (2553 : 70) ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูผู้สอนแต่ละวุฒิการศึกษามีความคิดเห็นต่างกันเกือบทุกด้านยกเว้นด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ งานวิจัยของจินดา พุ่มสกุล (2553 : 74) ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่า คุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาได้บริหารงานโดยกำหนดแผนงานและโครงการใหม่ๆ อยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร ผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองและสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสวงหาความรู้ และวิทยาการใหม่ๆ ที่ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีตลอดเวลา เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยการรับฟังความคิดเห็น

ของผู้อื่นและให้ความเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมกันแก้ไขปัญหา เคารพนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทำงานด้วยความจริงใจ มีการสร้างขวัญกำลังใจและให้การยอมรับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีเหตุผล และเป็นที่เคารพรักใคร่ของผู้ใต้บังคับบัญชา จึงทำให้ครูผู้สอนไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากหรือประสบการณ์น้อยมีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา คำนนท์ (2559 : 66) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ในทัศนะของครูโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ในทัศนะของครูโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของสมพงษ์ นาคเจือ (2558 : 78) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ทัศนะของข้าราชการครูโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของศุภมาส วิสัชนาม (2560 : 54) ที่ได้ ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และงานวิจัยของแสงแข ทิพย์อักษร และปิ่นนิชา อุตตะมะเวทิน (2564 : 658-667) ที่ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาตามทัศนะของครูในกลุ่มโรงเรียนอำเภอกอศรีสวัสดิ์ 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีเพศ และประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานต่างกันมีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและภาพรวมไม่ ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้ บรรลุเป้าหมาย มองการณ์ไกล สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล และมีความสามารถในการสื่อสาร อธิบายแนวทางการปฏิบัติงานได้ เห็นความสำคัญในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ ในการปฏิบัติงาน สามารถมองภาพรวมของภาระงานและวางแผนการบริหารจัดการได้ดี มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์กำหนดเป้าหมายและทิศทางการ ปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเข้าใจและมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ส่งเสริมผู้ร่วมงานและให้โอกาสในการ นำความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆมาใช้ในการปฏิบัติงาน และให้ความสำคัญในเรื่องข้อมูลข่าวสารติดตาม ความเคลื่อนไหวทันต่อเหตุการณ์

1.2 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน มีความเสียสละในการปฏิบัติงานเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อยกับทุกคน สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มีความเมตตากรุณาให้อภัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ร่วมงาน มีความยุติธรรมรับฟังเหตุผล และซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

1.3 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารใช้คำพูดที่เหมาะสมและสุภาพอ่อนโยนกับทุกคน มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนได้ดี สร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรในหน่วยงาน สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน ที่สำคัญคือให้เกียรติและยกย่องชมเชยผู้ร่วมงานและผู้อื่น ใช้คำพูดที่เหมาะสมและสุภาพอ่อนโยนกับทุกคน มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนได้ดี สร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรในหน่วยงาน สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน มีความสามารถในการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมาย มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทายผู้ร่วมงานก่อนเสมอ มีความเป็นกันเองกับผู้ร่วมงาน ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานด้วยความเต็มใจ ให้เกียรติและยกย่องชมเชยผู้ร่วมงานและผู้อื่น

1.4 ด้านบุคลิกภาพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี แต่งกายสะอาด สุภาพ เหมาะสมกับความเป็นผู้นำและถูกต้องตามกาลเทศะ ความสุขุมรอบคอบในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน กล้าคิด กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องบนพื้นฐานของควมมีคุณธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเองและยึดหลักของควมมีเหตุผล มีความกระตือรือร้น คล่องแคล่วในการทำงาน เป็นผู้บริหารที่ยึดมั่นในหลักของประชาธิปไตย มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เป็นคนจริงใจ เปิดเผยตรงไปตรงมา และมีบุคลิกลักษณะท่าทางสง่าผ่าเผย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของครู ผู้ปกครอง หรือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- จินดา พุ่มสกล. (2553). *คุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- เต็มสิริ ทิพย์จันทา. (2553). *คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบสองและประเมินภายนอกกรอบสาม*. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- บุษบา คำนนท์. (2559). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ในทัศนะของครูโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรทิพย์ สุขเอียด. (2560). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550". (24 สิงหาคม 2550). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 124 ตอนที่ 47 หน้า 15.
- ศุภมาส วิสีชนาม. (2560). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์. ค.ม.(การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สมพงษ์ นาคเจือ. (2558). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของข้าราชการครูโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุนน สุขเอียด. (2556). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในเครือโรงเรียนส่องแสง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุนันทา พ่วงทอง. (2554). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2553). ผู้บริหารโรงเรียน: บทบาทและความท้าทายในยุคปฏิรูปการศึกษา ไทยในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). แพร่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2.
- แสงแข ทิพย์อักษร และ ปิ่นนิชา อุตตะมะเวทิน. (2564). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในกลุ่มโรงเรียนอำเภอศรีสวัสดิ์ 2. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 7 (1), 658-667.
- Cronbach Lee Joseph. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper and Row Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3). 607-610.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

**Transformational Leadership of School Administrators
Mueangpathumthani District under The Pathumthani
Primary Education Service Office Area 1**

พนิดา ตระหง่าน,

พัชรา จันทรัตน์ และ สุนีย์ สอนตระกูล

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Panida Trahngan,

Patchara Chantharat and Suneer Sontrakul

Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประชากร คือ ครูในโรงเรียนอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 649 คน สุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญา 2) ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน และ 3) ครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* วันที่รับบทความ: 12 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 10 พฤศจิกายน 2564

Received: October 12, 2021; Revised: November 8, 2021; Accepted: November 10, 2021

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

The objectives of this study were: 1) to study the level of transformational leadership of educational institute administrators; and 2) to compare the transformational leadership of school administrators in Muangpathumthani District. The population was 649 teachers in Muang-pathumthani School District under Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1, Random using Krejcie and Morgan's table of 242 people. The tools used in the study were questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation. and t-test and one-way analysis of variance.

The results of the research were found that: 1) Transformational leadership of educational institute administrators Mueangpathumthani District Under the Office of Pathumthani Primary Education Service Area 1, overall and in each aspect were at a high level. The averages were sorted from highest to lowest as follows: motivational aspect. The aspect of having an ideological influence the aspect of taking into account the individuality 2) The teachers with different teaching experience had no different opinions on the change leadership of the administrators as a whole. and taking into account the individuality were significantly different at the .05 level. and 3) teachers working in schools of different school sizes had a statistically significant difference at the .05 level of overall and individual aspect of leadership change in leadership change.

Keyword: Transformational Leadership; School Administrators

บทนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์บ้านเมืองด้านต่างๆ เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ การดำเนินงานต่างๆ ในเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองนั้นต้องทำอย่างรอบคอบ คิดให้ถี่ถ้วนในการดำเนินการ เช่น การใช้จ่ายเงินงบประมาณด้านต่างๆ การวางแผนการบริหารจัดการสภาพ เศรษฐกิจทั้งในครัวเรือน และในระดับสังคม จนไปถึงในระดับประเทศ โดยในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน นั้น สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่มีความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา ให้กับนักเรียนที่จะโตขึ้นเป็น สมาชิกของสังคมไทยในอนาคต ดังนั้นในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เป็นอย่างมาก ในการที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาทุกๆ ด้าน ทั้งงานวิชาการและกิจกรรมด้านอื่นๆ โดยมี จุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการ พัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการ เปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้น องค์การทุกองค์การทั้งในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชนมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์ตนเองเพื่อให้เห็นความสำคัญและความเร่งด่วนในการที่จะต้องปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไปสู่สิ่งที่ดีกว่า (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2555 : 21) การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาของประเทศ เพื่อให้การศึกษาของไทยได้มีการพัฒนาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นนโยบายที่สำคัญและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการในการบริหารการศึกษาของประเทศไทย โดยกำหนดให้สถานศึกษาเป็นแหล่งตัดสินใจในการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำในการปฏิบัติงานต่างๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เป็นผู้นำการศึกษา (ปสุตา เพ็งประสพ, 2550 : 1) ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด พัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและก้าวสู่ทิศทางการพัฒนาที่ดีขึ้นทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (ฉันทลวัญ สารสุข, 2553 : 1)

ทั้งนี้เพราะการศึกษานั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย โดยนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลนั้นจัดให้มีการเรียนฟรี 15 ปี เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 โดยการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) โดยมีความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยระบบการศึกษาไทยที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหาร จัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตและการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับภาวะผู้นำที่จำเป็นในยุคการปฏิรูปการศึกษา ที่สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของผู้บริหารในสถานศึกษาได้ (James Weber, 1987 : 42-43) และจากสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันนี้ ผู้ปกครองนั้นนิยมที่จะให้ลูกหลานของตนเองนั้นมีคุณภาพการศึกษาที่ดี ตามที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมาทำให้

โรงเรียนนั้นมีเด็กจำนวนมาก และบุคลากรในโรงเรียนนั้นอาจไม่เพียงพอ การบริหารงานด้านต่างๆ มีมากขึ้น ทำให้มีการขยายตัวของโรงเรียนเพิ่มขึ้นในทุกๆ ด้าน นโยบายการศึกษาที่เข้ามาก็เป็นเรื่องเร่งด่วน ทั้งในด้านเอกสาร การประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ การอบรมเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของครูนั้นเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วน และจากสภาพเศรษฐกิจ และบุคลากรในโรงเรียนนั้นอาจไม่เพียงพอ การบริหารงานด้านต่างๆ มีมากขึ้นทำให้มีการขยายตัวของโรงเรียนเพิ่มขึ้นในทุกๆ ด้าน นโยบายการศึกษาที่เข้ามาก็เป็นเรื่องเร่งด่วน ทั้งในด้านเอกสาร การประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ การอบรมเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของครูนั้นเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การสอนและขนาดของโรงเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 649 คน จาก 25 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 242 คน จาก 25 โรงเรียน โดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-608)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามครูในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ สถานภาพของครู ประกอบด้วยประสบการณ์การสอน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ลักษณะเป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามปฏิบัติการ 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) 3) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องแล้วไปทดสอบ (Try Out) กับครูโรงเรียนในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbrash's Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbrash) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยนำหนังสือเสนอต่อผู้บริหารในโรงเรียนอำเภอเมืองปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากครูในการตอบแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 242 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

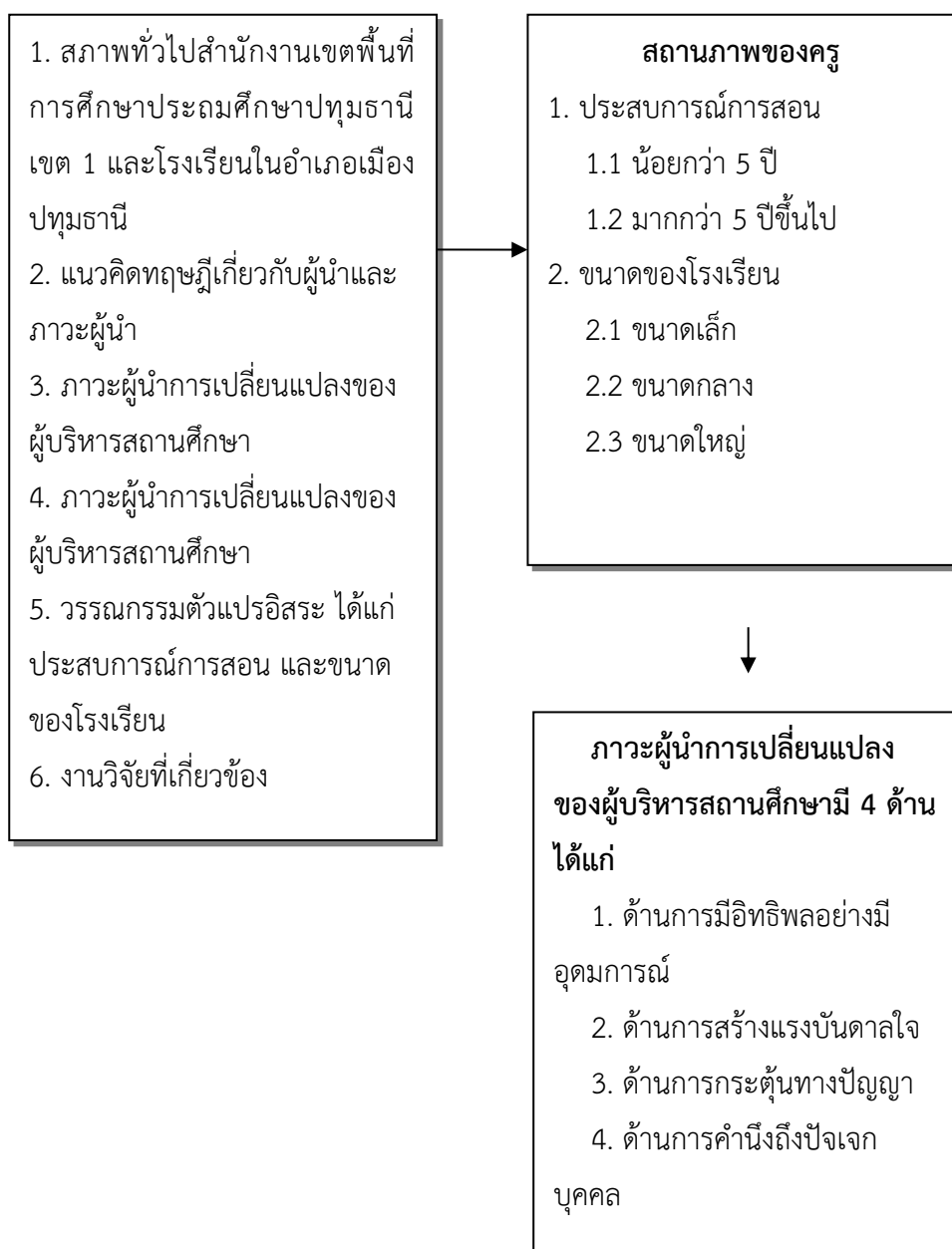
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนาใช้วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของครู ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานีด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี จำแนกตามประสิทธิภาพการสอน โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test for independent samples) จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

แบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance: ANOVA) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ผู้วิจัยได้นำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์การสอน และขนาดของโรงเรียนของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 242 คน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอน ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.71 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 96 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 39.67

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตาราง **ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1	ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.07	.69	มาก	2
2	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.11	.59	มาก	1
3	ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.02	.58	มาก	4
4	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.04	.60	มาก	3
รวม		4.06	.57	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.59) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.69) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.60) และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.58)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การสอน และขนาดของโรงเรียน ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การสอน โดยรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา	ต่ำกว่า 5 ปี (112)		ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป (130)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.11	.82	4.04	.54	.753	.45
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.04	.69	4.19	.46	-2.105*	.03
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.00	.75	4.04	.33	-5.65	.57
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.95	.70	4.13	.47	-2.526*	.01
รวม	4.02	.70	4.10	.39	-1.118	.26

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	แหล่งความ- แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์	ระหว่างกลุ่ม	58.776	2	29.388	108.989*	.000
	ภายในกลุ่ม	71.994	239	.270		
	รวม	130.770	241			
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ระหว่างกลุ่ม	29.849	2	14.924	60.639*	.000
	ภายในกลุ่ม	65.713	239	.246		
	รวม	95.562	241			
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	37.000	2	18.500	89.092*	.000
	ภายในกลุ่ม	55.443	239	.208		

	รวม	92.443	241			
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	แหล่งความ- แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	21.386	2	10.693	36.870*	.000
	ภายในกลุ่ม	77.433	239	.290		
	รวม	98.819	241			
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	35.096	2	17.548	86.824*	.000
	ภายในกลุ่ม	53.964	239	.202		
	รวม	89.060	241			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ในการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ซึ่งมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดี น่าชื่นชม น่าเคารพ และศรัทธาแก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป ผู้บริหารมุ่งมั่นอุทิศตนในการทำงาน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ ผู้บริหารปฏิบัติงานตามหน้าที่โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นและรับผิดชอบการปฏิบัติของตนผู้บริหารส่งเสริมและให้โอกาสแก่ผู้ร่วมงานได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนมุมมองแนวคิดใหม่ ๆ ของโลก ผู้บริหารเสนอแนะให้ผู้ร่วมงานใช้แนวทางใหม่ ๆ มาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน จึงส่งผลให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแสงเดือน กมลมาลย์ (2552 : 123-125) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ ดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญา งานวิจัยของเรียมใจ คุณสมบัติ

(2554 : 5-8) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ วัฒนธรรมองค์การที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา อำเภอลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา ระดับวัฒนธรรมองค์การที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากมีความสัมพันธ์ ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความ คิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการกระตุ้นทาง ปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และพบว่าด้านนี้มีระดับน้อยที่สุดคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปังเจกบุคคล งานวิจัยของงานวิจัยของวิรัชศักดิ์ ประจง (2556 : 78) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนมิตรภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในกลุ่มโรงเรียนมิตรภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของสุมาลี ละม่อม (2553 : 33) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความ คิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นลำดับสุดท้าย งานวิจัยของสุมาลี ละม่อม (2553 : 33) ได้ ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจก บุคคลเป็นลำดับสุดท้าย งานวิจัยของวิศวรร ชัยเชิดชู (2554 : 69) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเป็นผู้มีบารมี ด้านการเป็นผู้สร้างแรงดลใจ ด้านการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล และด้านการเป็น ผู้กระตุ้นให้ใช้สติปัญญา งานวิจัยของสิริพันธุ์ บ้านเนิน (2555 : 88) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ในอำเภอแหลมสิงห์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือด้านการคำนึงถึง

เอกัตบุคคล ด้านอำนาจบารมี ด้านการกระตุ้นภูมิปัญญา และด้านการเสริมสร้างแรงบันดาลใจ งานวิจัยของ นารินทร์ เดชสะท้อน และคณะ (2557 : 83) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของเกล้าร์จิกา ถวัลย์เสรี (2557 : 59) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองโพธาราม จังหวัดราชบุรี ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อเรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อยคือ ด้านการ มีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญาและด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตามลำดับ งานวิจัยของฤทธิชัย บัลลังค์ (2559 : 48) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนอำเภอ แก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก งานวิจัยของสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2563 : 183) ได้ศึกษาการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 จำแนกตาม ประสบการณ์การสอนและขนาดของโรงเรียน พบว่า 1) ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความเห็นต่อ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้าง แรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน และ 2) ครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความ คิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแสงเดือน กมลมาลย์ (2552 : 123-125) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดนนทบุรี เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ระดับ การศึกษา และขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบเป็น

รายคู่ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกับขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่พิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของวีรศักดิ์ ประจง (2556 : 78) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนมิตรภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนมิตรภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ ในการสอน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน งานวิจัยของ นารินทร์ เดชสะท้อน และคณะ (2557 : 83) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนาตนเอง มอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถ วางแผนการ ปฏิบัติงาน ประพฤติตนเป็นอย่างดีที่ดี ยึดหลักธรรมาภิบาล เสริมแรงครู ส่งเสริมให้ครูทำผลงานที่เป็นเลิศและ กำหนดมาตรฐานปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน งานวิจัยของฤทธิชัย บัลลังค์ (2559 : 48) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ตามแนวคิดภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนแนวคิดภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2563: 183) ได้ศึกษา การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน และระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยการให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน พูดคุยและแสดงให้ครูเห็นถึงความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ผู้บริหารทำให้ครูเกิดความรู้สึกยินดี ภาคภูมิใจ เต็มใจ ร่วมใจ เมื่อได้ปฏิบัติงานร่วมกัน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความสามารถ เฉลียวฉลาดเป็นที่ยอมรับของครู ใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมประกอบการพิจารณาตัดสินใจไม่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เน้นย้ำให้ครูเกิดจิตสำนึกในการทุ่มเทต่อการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน มีวิสัยทัศน์และความสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังครู สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ และประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่เคารพนับถือของครู

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วยการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของครูเสมอ แสดงความเชื่อมั่นว่าครูจะสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมให้ครูร่วมกันอุทิศตนเพื่อการพัฒนาองค์กรร่วมกัน สร้างแรงจูงใจภายในทำให้ครูเกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน แสดงถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานให้สำเร็จตามที่กำหนด กระตุ้นให้กำลังใจเพื่อเกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นทีม สร้างเจตคติที่ดีในการทำงาน ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการทำงานได้อย่างชัดเจน สร้างและส่งเสริมให้ครูมองเห็นเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรร่วมกัน และใช้คำพูดให้ครูเกิดกำลังใจในการทำงานต่อไป

1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ มีการพูดคุยหรือพิจารณาให้ครูเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่ท้าทายและเปิดโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน พูดให้ครูเห็นว่าความไว้วางใจซึ่งกันและกันสามารถช่วยให้เอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้ ส่งเสริมและให้โอกาสแก่ครู ได้แสดงความคิดเห็น มุมมองในด้านต่างๆ สร้างความมั่นใจและส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าของผลงานที่สำเร็จเพื่อให้เกิดความพยายามในการทำงานมากยิ่งขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ในการหาแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา มีแรงจูงใจและสนับสนุนความคิดใหม่ๆ ของครู แสดงให้ครูเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่ท้าทายเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน ฝึกให้ครูทำงานอย่างเป็นระบบ และกล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการทำงาน โดยใช้ข้อมูลหลักฐาน และกระตุ้นให้ครูตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ เป็นผู้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของครูเป็นรายบุคคล ส่งเสริมให้ครูเกิดความมั่นใจในตนเอง โดยการมอบหมายงานพิเศษให้ปฏิบัติและคอยให้คำแนะนำ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของครูเป็นรายบุคคล มอบหมายงานโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ส่งเสริมและสนับสนุนครู ได้พัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล เช่น ส่งครูไปฝึกอบรม เป็นพี่เลี้ยง ชี้แนะนำ

วิธีการทำงานแก่ครูเป็นรายบุคคล อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือสนับสนุน วิธีการทำงานของครู ให้ความดูแลเอาใจใส่ครูเป็นรายบุคคล ทำให้ครูมีคุณค่าและมีความสำคัญ เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ และรับฟังเรื่องราวและความคิดเห็นของครูด้วยความตั้งใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของโรงเรียน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของครู ผู้ปกครอง หรือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

เกล้ารจิกา ถวัลย์เสรี. (2557). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองโพธาราม จังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฏฐาวัลย์ สารสุข. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นารินทร์ เดชสะท้อน และคณะ. (2557). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. 1 (3). 83-99.

ปสุตา เพ็งประสพ. (2550). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเซนต์หลุยส์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรียมใจ คุณสมบัติ. (2554). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์การที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา อำเภอกลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วิศวรร ชัยเชิดชู. (2554). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วีรศักดิ์ ประจง. (2556). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนมิตรภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.*
- สิริพันธุ์ บ้านเนิน. (2555). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- สุมาลี ละม่อม. (2553). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.*
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2563). *การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์. 7 (5), 183-198.*
- แสงเดือน กมลมาลย์. (2552). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ฤทธิชัย บัลลังค์. (2559). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- James Weber. (1987). "Instruction Leadership: A Composite Working Model". *The Best of ERIC*. 42-43.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3). 607-610.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

**Academic Leadership of Educational Institution Administrators in
Mueangpathumthani District under the Pathumthani Primary
Education Service Office Area 1**

วรวุฒิ จิรสจิริธรรม,

ฉลอง ทับศรี และ สมโภชน์ อเนกสุข

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Worawut Chirasurittham

Chalong Thapsri and Somphot Aneksuk

Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประชากรคือ ครูในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 600 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า 2.1) ครูที่มีเพศและวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 2.2) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนและด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* วันที่รับบทความ: 12 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 10 พฤศจิกายน 2564

Received: October 12, 2021; Revised: November 8, 2021; Accepted: November 10, 2021

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา; สถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี

Abstracts

This research had the objectives: 1) to study academic leadership of educational institute administrators and 2) to compare academic leadership of school administrators in Mueangpathumthani District under Pathumthani Primary Education Service Office Area 1, the population is teachers in Mueangpathumthani District 600 peoples under Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1 were randomly sampled by using Krejcie and Morgan's ready-made grid method. A sample group of 234 peoples was obtained. The instrument used for data collection was a 5-level estimation scale with a consistency index ranging from 0.80-1.00 with a confidence value of 0.95. The statistics used in the data analysis were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, Value Test at One-Way ANOVA and Double Mean Test by Scheffe Method.

The results of the research revealed that 1) Academic Leadership of Educational Institution Administrators in Mueangpathumthani District 2) The results of the comparison of academic leadership found that 2.1) Teachers with different genders and educational backgrounds had different opinions on leadership. Academic Affairs of Educational Institution Administrators in Mueangpathumthani District Overall and each aspect was not different and 2.2) teachers with different working experience had different opinions on academic leadership of school administrators in Muangpathumthani district overall different when considering each aspect, it was found that the aspect of caring for teachers and students and the aspect of providing incentives for teachers was not significantly different at the .05 level.

Keywords: Academic Leadership; School Administrators; Educational institutions in Mueangpathumthani District

บทนำ

โรงเรียนมีภารกิจที่จะต้องจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานให้นักเรียนมีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ การที่จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพต้องอาศัยการบริหารงานด้านต่างๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จะเห็นว่าคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จและการที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานและมีคุณภาพพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการจึงนับว่ามีบทบาทสูงสุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องดำเนินงานตามภารกิจให้บรรลุเป้าหมายซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถและจะต้องเป็นผู้ที่พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553 : 10)

ปัจจุบันขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ประกอบไปด้วย การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัด การประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559 : 13) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้มีความสำคัญในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารต้องแสดงบทบาทความเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้ภารกิจของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ทั้งนี้อาจต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งคือความเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการกล่าวคือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีหลักบริหารการศึกษา ปรัชญาของการใช้หลักสูตรต่างๆ ที่ใช้ในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่างๆ สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญรวมทั้งการนิเทศกำกับติดตามให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (อดิสร เนาวนนท์, 2550 : 63)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) เป็นพฤติกรรม ลักษณะการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมาย พันธกิจ การบริหารหลักสูตรและการสอน การพัฒนาครู การส่งเสริมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมการเรียนรู้การนิเทศการศึกษา ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นภาวะผู้นำที่พัฒนามาจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่จะทำให้เกิดความร่วมมือของครูในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน รูปแบบภาวะผู้นำส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผู้บริหารโรงเรียนที่เอาใจใส่กับงานการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นหลัก หากจะพัฒนาโรงเรียนจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (กัญญ์วรา เครื่องพาที, 2556 : 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน (นริศ สวัสดิ์, 2550 : 81) โดยภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นส่วนหนึ่งของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา (สุภัทรา วีระวุฒิ, 2554 : 81) ดังนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิชาการในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและมีประสิทธิผล

โดยยึดหลักการแนวคิดการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วม ส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 28)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 600 คนจาก 25 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 234 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan, 1970 : 608 - 610) แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของครูในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้แก่ เพศ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วย 11 ด้าน คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ และด้านการจัดให้มีสิ่งเสริมสภาพการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538 : 9) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี (Hallinger and Murphy, 1985 : 211- 224) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) 3) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป ถือได้ว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 5) นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับครูจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) นำหนังสือเสนอต่อผู้บริหารในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากครูในการตอบแบบสอบถาม 3) นำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 234 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

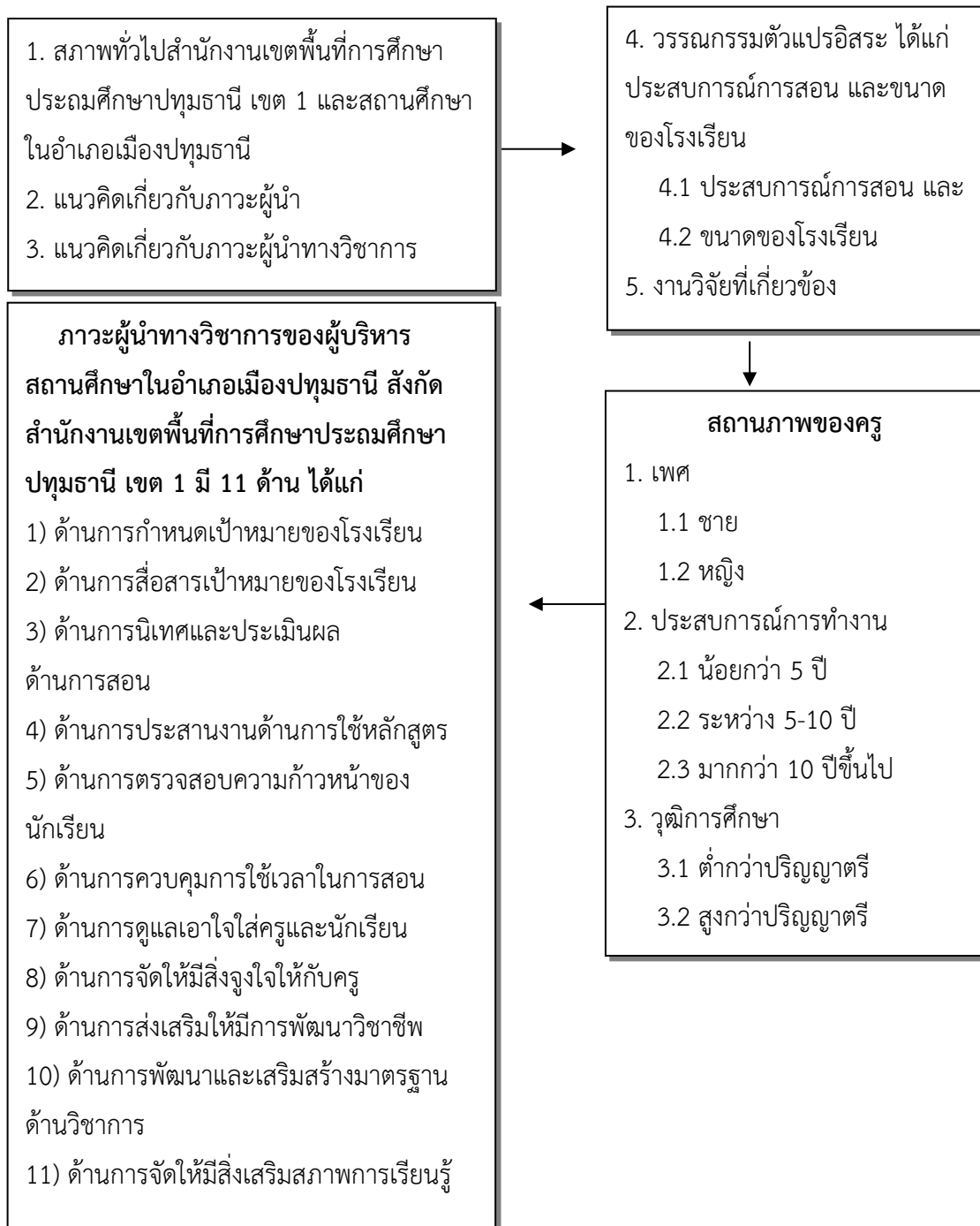
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสิทธิภาพการทำงาน และวุฒิการศึกษา โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย 3) วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for independent samples) และจำแนกตามประสิทธิภาพการทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance : ANOVA) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2) สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษาของครูในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 234 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 55.98 มีประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 47.44 มีวุฒิ การศึกษาปริญญาตรี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 60.26

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอ เมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	4.35	0.76	มาก	1
2. ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	4.20	0.75	มาก	6
3. ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	4.24	0.72	มาก	2
4. ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร	4.12	0.75	มาก	9
5. ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	4.17	0.73	มาก	8
6. ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน	4.10	0.65	มาก	10
7. ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน	4.21	0.70	มาก	4
8. ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	4.23	0.75	มาก	3
9. ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	4.19	0.73	มาก	7
10. ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	4.21	0.72	มาก	5
11. ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้	4.10	0.67	มาก	11
รวม	4.19	0.72	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงานและวุฒิการศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ				t	p
	ชาย (n=131)		หญิง (n=103)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	4.37	0.56	4.32	0.58	0.26	0.61
2. ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	4.28	0.65	4.10	0.63	0.31	0.58
3. ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	4.32	0.58	4.12	0.58	0.01	0.93
4. ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร	4.22	0.59	4.00	0.64	0.71	0.40
5. ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	4.26	0.58	4.05	0.60	0.70	0.99
6. ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน	4.18	0.51	4.00	0.50	0.20	0.66
7. ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน	4.26	0.48	4.15	0.48	0.01	0.99
8. ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	4.28	0.63	4.15	0.63	0.39	0.77
9. ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	4.28	0.59	4.09	0.59	0.06	0.80
10. ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	4.29	0.65	4.11	0.65	0.03	0.96
11. ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้	4.16	0.50	4.03	0.55	0.40	0.53
รวม	4.26	0.57	4.10	0.58	0.28	0.75

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี
จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ด้านการกำหนดเป้าหมาย ของโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	5.26	2	2.63	8.55*	0.00
	ภายในกลุ่ม	71.06	231	0.31		
	รวม	76.32	233			
2. ด้านการสื่อสารเป้าหมายของ โรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3.08	2	1.54	3.78*	0.02
	ภายในกลุ่ม	94.20	231	0.41		
	รวม	97.28	233			
3. ด้านการนิเทศและการ ประเมินผลด้านการสอน	ระหว่างกลุ่ม	3.95	2	1.97	6.05*	0.00
	ภายในกลุ่ม	75.34	231	0.33		
	รวม	79.29	233			
4. ด้านการประสานงานด้าน การใช้หลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	3.51	2	1.76	4.71*	0.01
	ภายในกลุ่ม	86.16	231	0.37		
	รวม	89.67	233			
5. ด้านการตรวจสอบ ความก้าวหน้าของนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	6.15	2	3.08	9.16*	0.00
	ภายในกลุ่ม	77.60	231	0.34		
	รวม	83.75	233			
6. ด้านการควบคุมการใช้เวลา ในการสอน	ระหว่างกลุ่ม	6.64	2	3.32	14.11*	0.00
	ภายในกลุ่ม	54.37	231	0.24		
	รวม	61.02	233			
7. ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและ นักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	0.72	2	0.36	1.57	0.21
	ภายในกลุ่ม	53.24	231	0.23		
	รวม	53.97	233			
8. ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจ ให้กับครู	ระหว่างกลุ่ม	1.69	2	0.85	2.15	0.12
	ภายในกลุ่ม	90.93	231	0.39		
	รวม	92.62	233			

9. ด้านการส่งเสริมให้มีการ พัฒนาวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	3.85	2	1.93	5.68*	0.00
	ภายในกลุ่ม	78.38	231	0.34		
	รวม	82.23	233			
10. ด้านการพัฒนาและสร้าง มาตรฐานด้านวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	3.30	2	1.65	3.98*	0.02
	ภายในกลุ่ม	95.94	231	0.42		
	รวม	99.24	233			
11. ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริม สภาพการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.87	2	0.94	3.41*	0.04
	ภายในกลุ่ม	63.40	231	0.27		
	รวม	65.27	233			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.81	2	1.41	6.73*	0.00
	ภายในกลุ่ม	48.27	231	0.21		
	รวม	51.08	233			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนและด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ในการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 11 ด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน และด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฐม ปรีปนังกูร (2554 : 110) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษานราธิวาส เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านบริหารจัดการหลักสูตรสูงกว่าด้านอื่นๆ และด้านการวัดประเมินผลและวิจัยต่ำกว่าด้านอื่นๆ 2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน งานวิจัยของปริฉัตร เล็กตวง (2554 : 103) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุพรรณบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้แก่ ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน การนิเทศและการประเมินผลการสอน การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียนและกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุพรรณบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของบาลกีส กาษา (2560 : 76) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภองรองป็นังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ผลการค้นคว้าอิสระ พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภองรองป็นัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตาม เพศ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา พบว่า 1) ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 2) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนและด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดาวรรณ นัตดาเทพ (2557 : 103-106) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 3) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนิเทศการศึกษาและการประเมินผลด้านการสอน ด้านการควบคุม การใช้เวลาในการสอน ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนา วิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของยามาดา (Yamada, 2000 : 94) ได้วิจัยความรับผิดชอบ และสมรรถภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เมืองเพลโน รัฐ แคลิฟอร์เนีย พบว่า ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนขึ้นอยู่กับ 1) เตรียมการในด้านการศึกษา 2) ประสบการณ์ในการบริหาร 3) เพศ 4) จำนวน 52 ครั้ง ในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียน ส่วน สมรรถภาพของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาการขึ้นอยู่กับ 1) เพศ 2) การเตรียมการในด้านการศึกษา 3) ประสบการณ์ในการบริหาร 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียนในการศึกษายัง พบว่ามหาวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ควรจะได้มีโปรแกรมการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ในขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ ครูผู้สอนได้รวมทั้งสามารถประเมินผลเพื่อช่วยเหลือคณะครูในฐานะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ งานวิจัย ของบาลกีส กาศา (2560 : 76) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอกรบิณังสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ผลการค้นคว้าอิสระ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอกรบิณัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 1 จำแนกตามตัวแปรเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารใช้ข้อมูล ด้านผลการเรียนของปีที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมาย มีการกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของ โรงเรียน มีการพัฒนาเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียน และที่สำคัญคือควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการ

1.2 ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารประชุม ชี้แจงให้บุคลากรทุกคนทราบเป้าหมายด้านวิชาการ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจอันดี ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนางานวิชาการ บุคลากร

ทุกคนนำเป้าหมายของโรงเรียนไปกำหนดเป้าหมายของห้องเรียน ที่สำคัญควรมีการจัดทำป้ายเป้าหมายด้านวิชาการอย่างชัดเจน

1.3 ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารกระตุ้นให้กำลังใจครูและนักเรียนในการเรียนการสอน จัดให้มีการประชุมทางวิชาการ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูด้วยกันเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ให้มีโครงการนิเทศภายใน มีการเยี่ยมชั้นเรียน ที่สำคัญให้มีการประเมินการสอนของครูว่าเป็นไปตามนโยบายเป้าหมายของโรงเรียนหรือไม่

1.4 ด้านการประสานงานด้านการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารมีการกำหนดตัวบุคคลในการประสานงานด้านการใช้หลักสูตรไว้อย่างชัดเจน มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรเมื่อสิ้นปีการศึกษา ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา ที่สำคัญคือจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.5 ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารมีการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบ มีการวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นระยะๆ นำผลการวัดและประเมินผลไปเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีการแจ้งให้ผู้ปกครองช่วยตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ส่งเสริมให้มีการสอนซ่อมเสริม และมีการวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน

1.6 ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารกำหนดเวลาในการสอนหรือทำกิจกรรมในแต่ละวันที่ชัดเจน กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียน จัดให้มีการเข้าเรียนในวิชาแรกตรงเวลา มีการให้การบ้านนักเรียนไปทำที่บ้าน จัดให้มีการสอนแทนในวิชาที่ครูไม่ได้มาสอน และสอนเนื้อหาวิชาตามเวลาที่กำหนดในหลักสูตร

1.7 ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารสอบถามทุกข์สุขดิบกับนักเรียนและครู มีเวลาและเปิดโอกาสในการติดต่อทำความเข้าใจกัน ให้ความสนทนเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา และรู้จักการชมเชยและให้รางวัลแก่ผู้ทำความดี

1.8 ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้ครู ส่งเสริมครูที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ได้รับความก้าวหน้า มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารกับครู และยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูที่ปฏิบัติงานดีเด่นด้วยวิธีการต่างๆ

1.9 ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำทักษะต่างๆ ที่อบรมมาใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูได้เข้าเป็นสมาชิกชมรมหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพ จัดให้มีการฝึกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อช่วยให้นักเรียน

บรรลุลวัตถุประสงค์ในการเรียน สนับสนุนครูเข้ารับการอบรมทางวิชาการที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน และแจ้งข่าวสารหรือเผยแพร่บทความที่ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพแก่ครู

1.10 ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารผู้บริหารประกาศเกณฑ์ต่างๆ ทางด้านวิชาการให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานด้านการเรียนของนักเรียนในแต่ละระดับหรือช่วงชั้น และจัดตั้งคณะทำงานด้านวิชาการเพื่อจัดทำและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานด้านการเรียนของนักเรียน

1.11 ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารยกย่องชมเชยนักเรียนที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขันทักษะทางวิชาการ มีการให้รางวัลแก่นักเรียนที่ทำความดีและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของครู ผู้ปกครอง หรือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กัญญวรา เครือพะทิ. (2556). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บาลีส กษา. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอกรงปินังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ปทุม ปรีบุญรุ่ง. (2554). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ปรีฉัตร เล็กตวง. (2554). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การนิเทศการสอน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- นริศ สวัสดิ์. (2550). *การวิเคราะห์พระคัมภีร์ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา*.
ดัชนีนิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
บูรพา.
- ลัดดาวรรณ นิตดาเทพ. (2557). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. *ข่าวสารการวิจัย
การศึกษา*. 1 (4), 13.
- สุภัทรา วีระวุฒิ. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์คุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *คู่มือดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับครูและศึกษานิเทศก์*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลา
รู้” ปีการศึกษา 2559*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อดิศร เนาวนนท์. (2550). *ผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร*. โครงการตำราเฉลิมพระเกียรติเนื่องใน
วโรกาสเฉลิมพระชนมายุ 80 พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช.
นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- Hallinger, Phillip and Joseph Murphy. (2020). “Assessing the Instructional Management
Behavior of Principals,” *The Elementary School Journal*. Online. from:
<http://wwwlip.umi.com/dissertations/fullcit/8619109>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30 (3), 607-610.
- Yamada, A. T. (2000). *Elementary School Principals' Perceptions of Responsibilities and
Competencies for Instructional Leadership*. Doctoral Dissertation, Faculty of the
Graduate school, University of the Pacific Stockton: California, U.S.A.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่ม
เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

**The Role of Administrators in Promotion of Research Work in the
Network Group 3 for Support the Efficiency Performance under
the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1**

เกียรติศักดิ์ สาสุธิ,

วรารณ โพธิ์งาม และ เอก เกิดเต็มภูมิ

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Kiattisak Sasut,

Waraporn Phogam and Eak Keidtemphum

Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู 2) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 170 คน จาก 8 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเดียวกัน จำนวน 111 คน ได้มาจากการเปิดตารางของเครชีและมอร์แกน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* วันที่รับบทความ: 12 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 10 พฤศจิกายน 2564

Received: October 12, 2021; Revised: November 8, 2021; Accepted: November 10, 2021

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา; วิจัยในชั้นเรียน; เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the role of school administrators in promoting teachers' classroom research; 2) to compare the roles of school administrators in promoting teachers' classroom research. The population was teachers. 170 people from 8 schools in the network of schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office, Academic Year 2020, consisted of 170 people from 8 schools. The sample group used in this research were 111 teachers in the same network schools. Krejcie and Morgan's Table The questionnaire was used as a tool to collect data with the consistency index ranging from 0.80-1.00. The statistics used in the data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results showed that 1) the role of school administrators in promoting teachers' classroom research overall and in each aspect was at a high level; In the classroom of teachers in the Educational Management Efficiency Promotion Network Group 3 schools under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1, it was found that teachers with educational level and work experience The opinions on the role of school administrators promoting research in the classroom overall and in each aspect were not significantly different at the .05 level.

Keyword: The Role of School Administrators; Research in the Classroom; Network to Promote the Effectiveness Of Education Management Group 3; Pathuthani Primary Educational Service Area District Office 1

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และมาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งจะเห็นว่าครูมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มบทบาทเป็นนักวิจัยเพื่อศึกษาหาข้อมูลมาเป็นกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูผู้สอนระดับใด สามารถทำวิจัยได้ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา

นอกจากนี้สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เสนอแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) โดยมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ 1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษายุคใหม่ ให้มีนิสัยใฝ่รู้ตั้งแต่ปฐมวัย โดยมีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการยุคใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ด้านการวิจัยในภาพรวมของประเทศคือ ให้ประเทศไทยมีการวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลยั่งยืน โดยมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศให้สูงขึ้นและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติที่เกี่ยวข้องการศึกษา คือ การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาสังคม พัฒนาด้านวิทยาการทรัพยากรบุคคลและการบริหารจัดการความรู้ ผลงานวิจัยทรัพยากรและภูมิปัญญาของประเทศ สู่การใช้ประโยชน์ด้วยยุทธวิธีที่เหมาะสมโดยใช้ทรัพยากรและเครือข่ายวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวทางการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่และยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ จำเป็นต้องอาศัยบทบาทการเป็นนักวิจัยของครูเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปรับปรุงและพัฒนางานด้านการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพราะครูมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ หากครูสามารถใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ย่อมเป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียนในอนาคต และยังช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพครู (อังคารพิสุทธ์ สยามประโคน, 2559 : 2) จึงกล่าวได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยเหลือผู้เรียนและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เนื่องจากครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น การพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียน การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้จึงได้มุ่งเน้นให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนโดยได้กำหนดบทบาทของครูต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในข้อ 8 ไว้ว่า ครูต้องใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องเพิ่มบทบาทการเป็นนักวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาหาข้อมูลมาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น งานวิจัยในชั้นเรียนจะยากง่ายหรือซับซ้อนเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับของผู้เรียน สภาพปัญหา สภาพแวดล้อม โดยผู้ที่มิบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนก็คือผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารการศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ข้อ 7 ไว้ว่า ให้ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ จึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลักดันในการที่จะทำให้ครูผู้สอนสามารถปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุผลตามนโยบายที่กำหนด จึงถือเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารศึกษาที่จะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวิจัยจะมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนมากเพียงใดและกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน โดยกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนแล้วก็ตาม แต่ถึงกระนั้น ครูยังขาดความเข้าใจในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน และยังไม่ทราบวิธีการนำวิจัยในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาการเรียนการสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ได้สรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนแต่ละแห่ง ในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยได้พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนตลอดจนผู้บริหารได้มอบหมายให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน แต่การดำเนินการดังกล่าวมีผลกระทบต่อครูส่วนใหญ่ ซึ่งพบว่าปัญหาเกิดจากการไม่เห็นความสำคัญกับการวิจัยในชั้นเรียน ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะขาดผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาที่จะให้คำปรึกษาหรือแนะนำ รวมไปถึงเรื่องงบประมาณและแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสา บุญเรือง (2554 : 25) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูคือ ครูไม่มีความรู้เรื่องวิจัยในชั้นเรียนขาดผู้ให้คำแนะนำ ไม่มีเอกสารงานวิจัยเป็นแบบอย่าง จึงทำให้ครูคิดว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยาก ทำให้ครูมองไม่เห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ต้องติดตามประสานงานอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนและต้องเป็นผู้สร้างความศรัทธา ความเสียสละให้กับครูผู้ทำวิจัย ต้องบำรุงขวัญและกำลังใจแก่ผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้งานวิจัยในชั้นเรียนของครูออกมามีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยที่อาจจะมีผลอย่างมากต่อการทำวิจัยประการหนึ่งของครูก็คือการได้รับการกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ว่ามีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างไรบ้าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 170 คน จาก 8 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 111 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608-610) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้แก่ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 6 ด้านประกอบด้วย ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูด้านการส่งเสริม

ความก้าวหน้าของครูที่ทำการวิจัยในชั้นเรียน และด้านการให้ความยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) มี 5 ระดับคือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีบทบาทในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50– 4.49 หมายถึง มีบทบาทในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50– 3.49 หมายถึง มีบทบาทในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50– 2.49 หมายถึง มีบทบาทในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีบทบาทในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิดของ จรรย์ สุขเสรี (2550 : 40-50) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) 3) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไปถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 5) นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับครูจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (Cronbach Lee Joseph, 1974 : 43) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 111 ฉบับ โดยชี้แจง

วัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางแสดงผลด้วยการบรรยาย 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมินโดยใช้วิธีการแปลผลสมบูรณ์ (Absolute Criteria) (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2545 : 11) 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยจำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

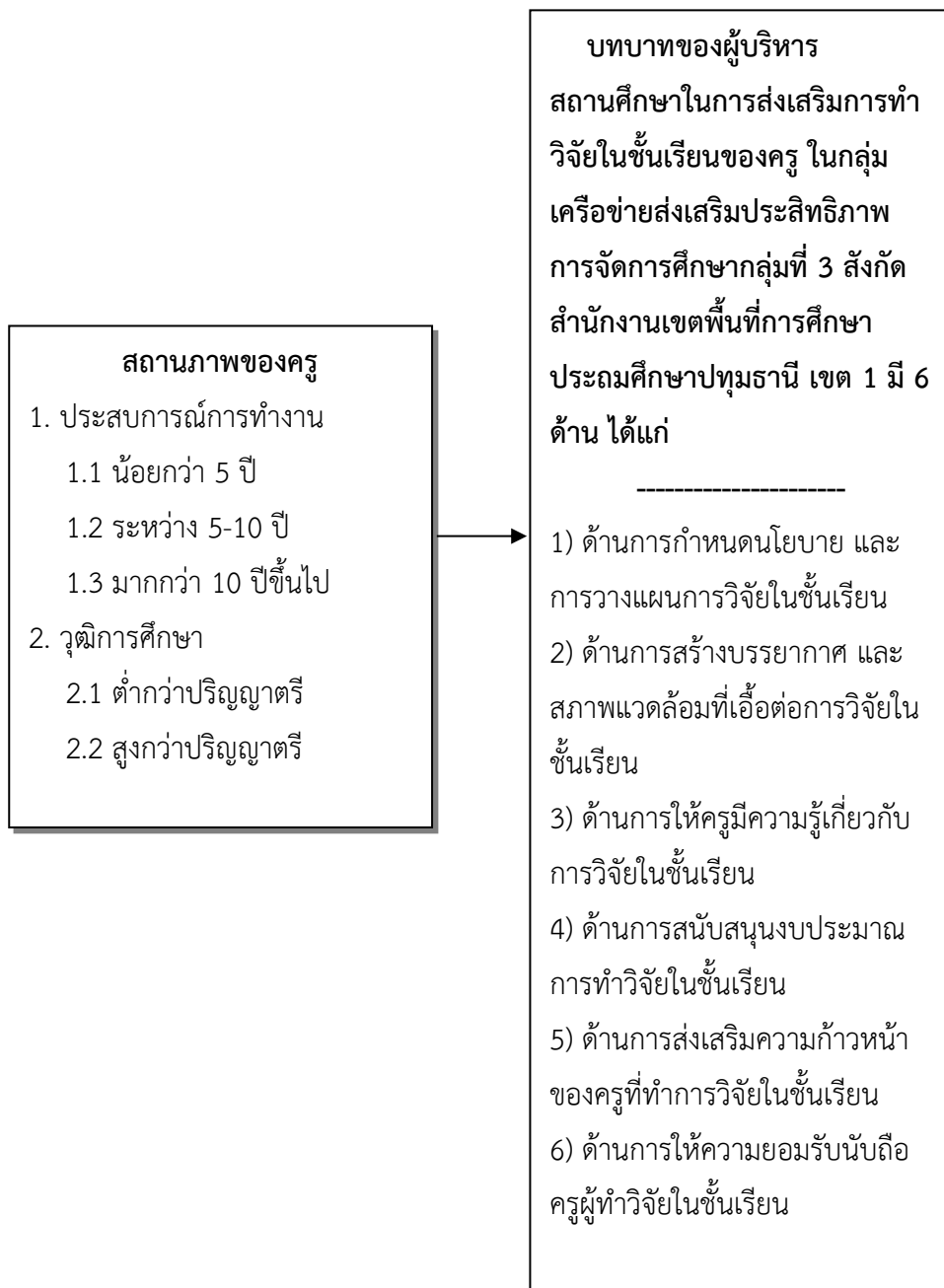
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษารoles บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดของจรัญ สุขเสรี (2550 : 40-51) ซึ่งได้ศึกษารoles บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนใน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าของครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียนและด้านการให้ความยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 111 คน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 63.60 และมีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 45.76

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการกำหนดนโยบายและวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน	4.26	0.54	มาก	1
2. ด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัย ในชั้นเรียน	4.26	0.59	มาก	2
3. ด้านการให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน	4.14	0.59	มาก	6
4. ด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู	4.15	0.65	มาก	5
5. ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าของครูที่ทำการวิจัยในชั้นเรียน	4.22	0.58	มาก	3
6. ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน	4.17	0.60	มาก	4
รวม	4.19	0.72	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการกำหนดนโยบายและวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าของครูที่ทำ

การวิจัยในชั้นเรียน ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู และด้านการให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการกำหนดนโยบายและวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน	4.26	0.54	มาก	1
2. ด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัย ในชั้นเรียน	4.26	0.59	มาก	2
3. ด้านการให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน	4.14	0.59	มาก	6
4. ด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู	4.15	0.65	มาก	5
5. ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าของครูที่ทำการวิจัยในชั้นเรียน	4.22	0.58	มาก	3
6. ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน	4.17	0.60	มาก	4
รวม	4.19	0.72	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

บทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการส่งเสริมการ ทำวิจัยในชั้นเรียน	ระดับการศึกษา						ผลการ เปรียบเทียบ
	ระดับปริญญาตรี (N = 75)			สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป (N = 36)			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1. ด้านการกำหนดนโยบายและ วางแผนการวิจัยในชั้นเรียน	4.33	0.74	มาก	4.10	0.79	มาก	ไม่แตกต่างกัน
2. ด้านการสร้างบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัย ในชั้นเรียน	4.38	0.81	มาก	3.98	0.83	มาก	ไม่แตกต่างกัน
3. ด้านการให้ครูมีความรู้ เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน	4.25	0.86	มาก	3.90	0.87	มาก	ไม่แตกต่างกัน
4. ด้านการสนับสนุนงบประมาณ การทำวิจัยในชั้นเรียนของครู	4.28	0.91	มาก	3.90	0.93	มาก	ไม่แตกต่างกัน
5. ด้านกการส่งเสริมความ ก้าวหน้าของครูที่ทำการวิจัยใน ชั้นเรียน	4.30	0.86	มาก	4.04	0.84	มาก	ไม่แตกต่างกัน
6. ด้านการให้การยอมรับนับถือ ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน	4.29	0.79	มาก	3.90	0.77	มาก	ไม่แตกต่างกัน

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

บทบาทของ ผู้บริหาร	ประสบการณ์การทำงาน									ผลการ เปรียบเทียบ
	น้อยกว่า 10 ปี (N = 54)			ตั้งแต่ 10-20 ปี (N = 39)			มากกว่า 20 ปีขึ้นไป (N = 18)			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1. ด้านการกำหนด นโยบายและวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน	4.25	0.81	มาก	4.41	0.64	มาก	3.93	0.69	มาก	ไม่แตกต่างกัน
2. ด้านการสร้าง บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยในชั้นเรียน	4.31	0.54	มาก	4.33	0.77	มาก	3.90	0.80	มาก	ไม่แตกต่างกัน
3. ด้านการให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน	4.21	0.79	มาก	4.17	0.59	มาก	3.84	0.80	มาก	ไม่แตกต่างกัน
4. ด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู	4.17	0.88	มาก	4.30	0.87	มาก	3.77	0.65	มาก	ไม่แตกต่างกัน
5. ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าของครูที่ทำการวิจัยในชั้นเรียน	4.27	0.77	มาก	4.24	0.72	มาก	4.01	0.79	มาก	ไม่แตกต่างกัน
6. ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำ วิจัยในชั้นเรียน	4.20	0.56	มาก	4.30	0.65	มาก	3.77	0.52	มาก	ไม่แตกต่างกัน

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้หยิบยกเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนมาเป็นประเด็นหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นนโยบายที่กำหนดให้แต่ละโรงเรียนถือปฏิบัติเพื่อใช้เป็นแหล่งผลิตนวัตกรรมในการพัฒนาผู้เรียน จึงส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระพงษ์ บุตรดี (2556 : 86) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนในจังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนในจังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู งานวิจัยของเบญจวรรณ ช่อชู และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2563 : 162) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนวิชูทิศ สำนักงานเขตดินแดง สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิชูทิศ สำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน โดยมีลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) ด้านการนิเทศภายใน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านหลักสูตร 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 7) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนวิชูทิศ สำนักงานเขตดินแดง สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่าผู้บริหารมีการปฏิบัติตามบทบาทในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีการปฏิบัติ

ตามบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับท้ายสุด

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารอยู่ในฐานะเป็นผู้นำของสถานศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 30 ได้กำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาย่อมได้รับประสบการณ์ตรงของผู้บริหารและครูที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภารัตน์ เสนี และศิลปชัย สุวรรณณิ (2561 : 1140) ได้ทำการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปร เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของบุญยาพร พันธุ์โพธิ์ทอง (2564 : 185) ได้วิจัยถึงความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในจังหวัดสระบุรี พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของอังคารพิสุทธิ สยามประโคน (2559 : 1) บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการกำหนดนโยบายและวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมชี้แจงครูทุกคนเพื่อให้ทราบนโยบายในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างชัดเจน ให้ครูทุกคนทำวิจัยในชั้นเรียนในแต่ละปีการศึกษา ควบคุม ติดตาม ดูแลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนางานการทำวิจัยในชั้นเรียนให้มี

ความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาระดับชาติ และควรมีการกำหนดการส่งผลงานวิจัยในชั้นเรียนของครูอย่างสม่ำเสมอ

1.2 ด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนัก แรงจูงใจ เพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดความสนใจและเห็นความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้ด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จัดให้มีการแสดงนิทรรศการในโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ผลงานด้านการวิจัยของครู จัดให้ครูที่ทำวิจัยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนากระบวนการทำวิจัยร่วมกัน และจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน เช่น จัดให้มีห้องหรือมุมใดมุมหนึ่งสำหรับการศึกษาค้นคว้า

1.3 ด้านการให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งครูผู้สอนเข้ารับการอบรมหาความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนตามหน่วยงานต่างๆ หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ในด้านวิจัยมาให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์สภาพปัญหาในชั้นเรียนเพื่อนำไปประเด็นการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดหาเอกสาร วารสาร ตำราเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนมาให้ครูผู้สอนได้ศึกษาค้นคว้า เป็นที่ปรึกษาการเขียนรายงานให้คำแนะนำและช่วยตรวจสอบการวิจัยในชั้นเรียนแก่ครู และให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนในการทำวิจัยในชั้นเรียน

1.4 ด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาจัดมอบเงินทุนสนับสนุนครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนการจัดทำโครงการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด จัดสรรงบประมาณการทำวิจัยในชั้นเรียนแก่ครูอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง และจัดหาเงินทุนสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนจากบุคคลภายนอกหรือหน่วยงานภายนอก

1.5 ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าของครูที่ทำกรวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้การส่งเสริมครูที่ทำกรวิจัยเข้าร่วมอบรมเพิ่มเติมหาความรู้อยู่เนืองๆ ให้โอกาสครูผู้มีผลงานวิจัยในชั้นเรียนได้ศึกษาต่อเพื่อเลื่อนวิทยฐานะของตน ส่งเสริมให้ครูที่มีผลงานทางการวิจัยที่มีโอกาสเป็นผู้นำทางวิชาการ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนอันส่งผลต่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู และพิจารณาความดีความชอบแก่ครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน

1.6 ด้านการให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งครูที่มีผลงานการทำวิจัยในชั้นเรียนดีเด่น เป็นครูแกนนำการทำวิจัยในชั้นเรียนให้การอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนแก่ครูในสถานศึกษาเดียวกันหรือสถานศึกษาอื่น ส่งเสริมให้ครูที่มีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่คณะครูในสถานศึกษา ให้การยกย่องชมเชยให้เกียรติบัตรแก่ครูที่มีผลงานการวิจัยในโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูที่มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัย

เป็นครูพี่เลี้ยงในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูท่านอื่น และสนับสนุนให้ครูนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาวิธีปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อบทบาทของการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครู
- 2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
- 2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน

เอกสารอ้างอิง

- จรรย์ สุขเสรี. (2550). การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา นครราชสีมา เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ธีระพงษ์ บุตรดี. (2556). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนใน จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญยาพร พันธุ์โพธิ์ทอง. (2564). ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยใน ชั้นเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในจังหวัดสระบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6 (3), 185-198.
- เบญจวรรณ ช่อชู และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2563). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการ บริหารงานวิชาการในโรงเรียนวิบุตติฯ สำนักงานเขตดินแดง สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารครู ศาสตร์ปริทรรศน์*, 7 (2), 162-174.
- วิภารัตน์ เสนี และศิลป์ชัย สุวรรณมณี. (2561). การส่งเสริมการทาวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. *การ ประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9*. หาดใหญ่: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- อนุสา บุญเรือง. (2554). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูเครือข่ายที่ 37 เขตลาดกระบัง สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อังคารพิสุทธิ์ สยามประโคน. (2559). *บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Cronbach Lee Joseph. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper and Row Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3). 607-610.

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
นครัญญะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

**Teacher's Satisfaction Towards the Administration of School
Administrators in the Nakhonthanya Network Group under
the Pathumthani Primary Educational Service Office Area 2**

จรูญ บุญธรรม,

อังกุล สมคะเนย์ และ มงคล จิตรโสภิน

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Charoon Buntham,

Hangul Somkanay and Mongkon Jitsopin

Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครัญญะ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครัญญะ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครัญญะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จาก 6 โรงเรียน จำนวน 140 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครัญญะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงบประมาณ 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครัญญะ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

* วันที่รับบทความ: 12 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 10 พฤศจิกายน 2564

Received: October 12, 2021; Revised: November 8, 2021; Accepted: November 10, 2021

คำสำคัญ: ความพึงพอใจของครู; การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน

Abstracts

The objectives of this study were 1) to study the satisfaction of teachers towards the administration of school administrators in the Nakhonthanya network and 2) to compare the teachers' satisfaction with the administration of the school administrators in the Nakhonthanya network group. Nakhonthanya Network Classified by educational background and work experience the samples used in this research were school teachers in the Nakhonthanya network group, 140 students under Pathumthani Primary Educational Service Area Office Area 2 of 6 schools. The sample size was determined from Krejcie and Morgan's table by stratified random sampling using schools as a class. Data Collection Tools It was a 5-level estimation scale questionnaire which had a consistency index of 1.00 for all items with a confidence value of 0.96. The statistics used for data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance.

The results of the research were as follows: 1) the teachers' satisfaction on the administration of school administrators in Nakhonthanya School Network as a whole was at the highest level. They were arranged in descending order of mean: Personnel administration, Academic administration, General administration, and Budget administration and 2) the teachers with different education degrees and work experiences did not have different satisfaction as a whole and as individual aspects on the administration of school administrators in Nakhonthanya School Network.

Keywords: Teachers' Satisfaction; Administration of School Administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกมีผลกระทบมาสู่สังคมไทยอย่างมาก จำเป็นที่การจัดการศึกษาของประเทศจะต้องเร่งรัดพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถพัฒนาคนในประเทศให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงและร่วมมือแข่งขันได้อย่างเหมาะสมทัดเทียม โดยยังสามารถดำรงความเป็นไทยได้ในประชาคมโลก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่การศึกษาแห่งชาติที่เป็นแนวนโยบายการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงไว้อย่างชัดเจน ที่จำเป็นต้องใช้กระบวนการปฏิรูปการศึกษาเข้าดำเนินการเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและจริงจัง โดยทุกหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องเร่งระดมปฏิรูปการศึกษา เพื่อเข้าดำเนินการเพื่อให้คนในประเทศมีศักยภาพสูงสุดในการดำรงชีวิต และร่วมกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยมีเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายดังกล่าวนี้ ขึ้นอยู่กับคุณภาพและความสามารถในการจัดการศึกษา โดยยึดหลักการจัดการศึกษาที่เน้นการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนา

สาระกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องเป็นไปเพื่อคนทั้งมวลอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับกลุ่มต่างๆ และคนทั้งในสังคมต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง บุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมแห่งยุคสังคมข่าวสาร ได้เป็นอย่างดี หน่วยงานที่จัดการทางด้านการศึกษาซึ่งได้แก่ โรงเรียนโดยมีผู้นำสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้นำองค์กรและเป็นผู้ที่มีหน้าที่ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่าง คณะครูในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำในการจัดการศึกษา จึงต้องอาศัยความเป็นผู้นำรวบรวมพลังต่างๆ มาช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านทางตรงและทางอ้อมให้บรรลุผลสำเร็จ ในการดำเนินงานหรือบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีความตระหนักในความเป็นผู้นำ รู้เท่าทันเหตุการณ์ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ตลอดเวลา โดยสามารถนำผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน การบริหารเป็นทีมที่มีศักยภาพที่จะผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือประกอบกิจกรรมทุกอย่างด้วยความเต็มใจและรักที่จะทำ ผลผลิตที่ออกมาจะดีเยี่ยมและการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นด้านแรกของการพัฒนาโรงเรียน ให้ได้มาตรฐานและคุณภาพ การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้อย่างดีนั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผู้นำนั้นถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต้องการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานทุกประเภท สถานศึกษาหรือสถานประกอบการใดถ้าผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำ แล้วย่อมไม่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2545 : 1)

กฎกระทรวงซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้ “ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาคำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยัง คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตน พระราชบัญญัติ จะเห็นได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาส่งผลกระทบต่อคนไทยทุกคน ในการปฏิรูปการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการ โดยพิจารณาร่วมกันอย่างมีเหตุผล ครูและบุคลากรทางการศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษา ดังนั้น หากข้าราชการครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการย่อมจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษา

ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งเกิดจากความตั้งใจในการทำงานและผู้บริหารสถานศึกษาย่อมเป็นหลักสำคัญที่จะสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น การที่ครูมีขวัญที่ดีจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วย

ความราบรื่นมากกว่าครูที่มีขวัญกำลังใจต่ำ (อาคม วัตโธสง, 2547 : 122) ดังนั้น การที่จะทำให้การบริหารงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ จึงควรเริ่มต้นที่ผู้บริหารในการวางแผนและจัดระบบการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีศักยภาพและสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรอีกด้วย นอกจากขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานแล้วนั้น ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดความกระตือรือร้นและตั้งใจทำงาน ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจให้งานบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงข้อด้อยและพัฒนาข้อดี มาใช้ในการวางแผนกำหนดนโยบายและแผนงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานดีและมีประสิทธิภาพ ต่อการบริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและผู้สนใจ ที่จะนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและเสริมสร้างความพึงพอใจของครูต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จาก 6 โรงเรียน จำนวน 215 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จาก 6 โรงเรียน จำนวน 140 คนโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ เกี่ยวกับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพ ของครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ ได้แก่ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ ตามขอบข่ายการบริหารการศึกษาใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ ตามขอบข่ายการบริหารการศึกษาใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ 3) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป ถือได้ว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ 5) นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับครูจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1974 : 70) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ ในการตอบแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 140 ฉบับ โดยชี้แจง วัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ ได้แก่ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย 3) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ จำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Independent Samples) และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

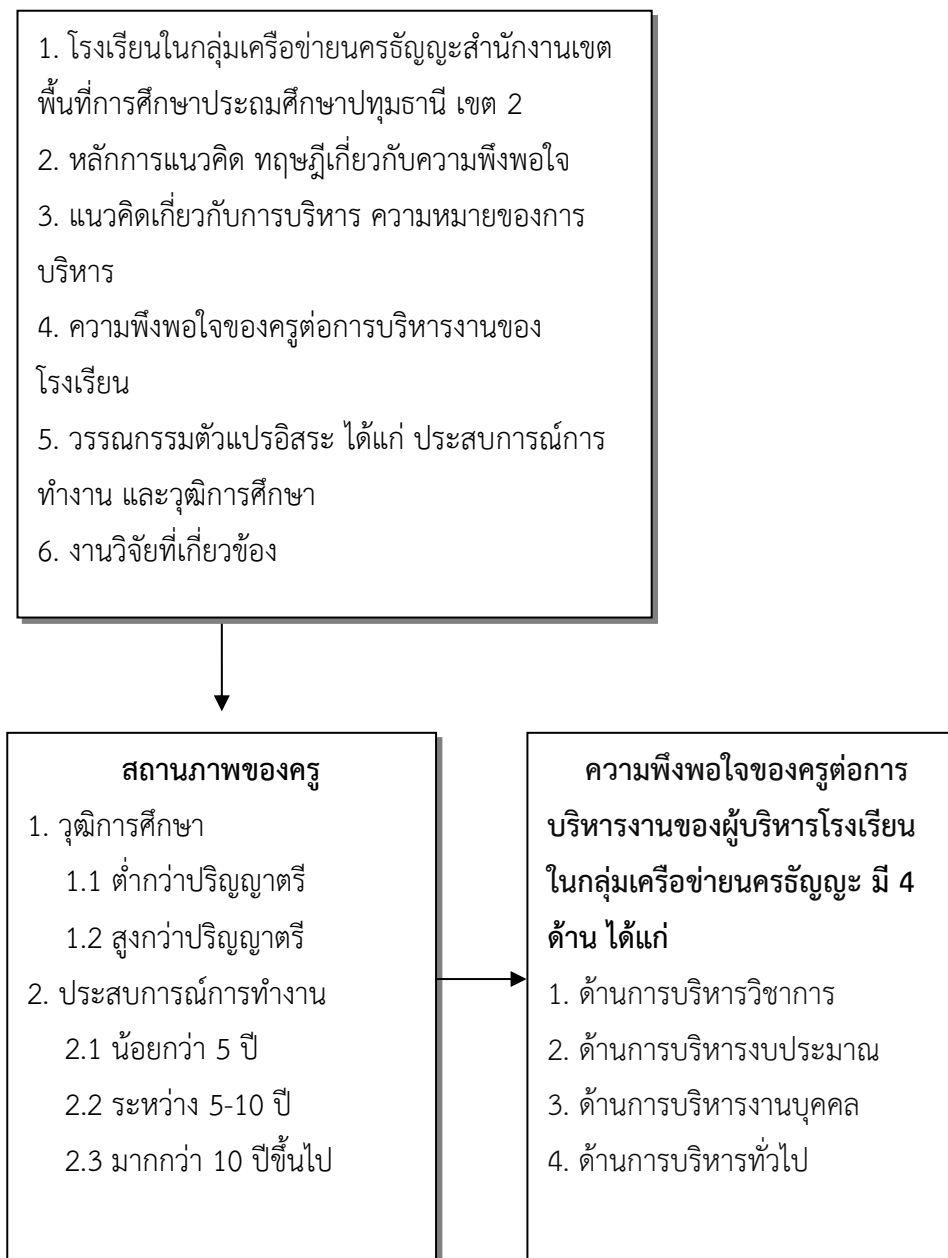
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ผู้วิจัยได้นำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานของครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 140 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 62.14 และมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 37.86 และแยกตามประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 17.86 ตั้งแต่ 5-10 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 48.57 และ 10 ปี ขึ้นไปจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 33.57

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ ใน 4 ด้านประกอบด้วย ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ โดยรวมและรายด้าน

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.82	.24	มากที่สุด	2
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.72	.28	มากที่สุด	4
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.87	.17	มากที่สุด	1
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.76	.26	มากที่สุด	3
โดยรวม	4.80	.20	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = .20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = .17) ด้านการบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = .24) ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = .26) และด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = .28) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ดังแสดงในตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ความพึงพอใจของครูต่อการ บริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n = 87)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 53)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.82	.24	4.80	.24	.49	.63
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.75	.27	4.68	.30	1.49	.14
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.87	.17	4.87	.17	-.02	.99
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.78	.25	4.74	.28	.97	.33
รวม	4.81	.20	4.78	.21	.97	.36

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ด้านการบริหารวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	.25	2	.13	2.22	.11
	ภายในกลุ่ม	7.70	137	.06		
	รวม	7.95	139			
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	.29	2	.15	1.87	.16
	ภายในกลุ่ม	10.79	137	.08		
	รวม	11.09	139			
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	.07	2	.04	1.30	.28
	ภายในกลุ่ม	3.79	137	.03		
	รวม	3.86	139			

4. ด้านการบริหารทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	.34	2	.07	2.54	.08
	ภายในกลุ่ม	9.06	137	.17		
	รวม	9.39	139			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.21	2	.10	2.67	.07
	ภายในกลุ่ม	5.37	137	.04		
	รวม	5.58	139			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ ใน 4 ด้าน อภิปรายผลดังนี้

1. ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติตามและหน้าที่ของผู้บริหารประกอบกับผู้บริหารได้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะความเป็นผู้นำ ของตนเองจนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ จนเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในโรงเรียนและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีนโยบายให้ผู้บริหารโรงเรียนทุกแห่งได้ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน โดยยึดหลักการบริหารงานบุคคล หรือหลักความเหมาะสม โดยการใช้คนให้เหมาะสมกับงานและความรู้ความสามารถซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ย่อมทำให้บุคคลมีความพึงพอใจและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นและเกิดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายมีผลทำให้งานบรรลุผลสำเร็จส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะอยู่ในระดับมากที่สุด ดังที่อุตม ธารณะ (2553 : 30) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกเหนือจากงาน 4 งานคืองานวิชาการงานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป แล้วยังต้องมีบทบาทหน้าที่อื่นๆ อีก เช่น บทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการ บทบาทในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา บทบาทในการสร้างสรรค์และพัฒนาคุณภาพการศึกษา บทบาทในการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาและบทบาทในการตัดสินใจเต็มความสามารถทุ่มเทให้ดำเนินการอย่างเข้มแข็ง จึงส่งผลให้ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญะโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลียว ศิริมาศ (2553 : 5) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด งานวิจัยของคอตีเยาะ ยูโซ๊ะ (2555 : 60-61) ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน งานวิจัยของเบญญาภา เชื้อเล็ก (2560 : 1) ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการบริหารงานบุคคล โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนมีการวางแผนอัตราบุคลากรมอบหมายภาระหน้าที่ มีการติดตามนิเทศบุคลากรเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน ประกอบด้วย เงินเดือนและค่าตอบแทน การเลื่อนขั้นเงินเดือน การจัดสวัสดิการพิเศษ และการส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติ การศึกษาต่อและการฝึกอบรมครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกับความต้องการของครูที่ต้องการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนก็มีการให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียนเป็นตามหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี ดวงสิน (2553 : 5) ได้ทำการวิจัยความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารของโรงเรียนเทศบาล 1 ตลาดเก่า สังกัดเทศบาลเมืองกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารของโรงเรียนเทศบาล 1 ตลาดเก่า สังกัดเทศบาลเมืองกระบี่ ตามขอบข่ายการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไปด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารวิชาการ งานวิจัยของภัทรกร มิ่งขวัญ (2559 : 60) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ใน 4 ด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานทั่วไปและด้านวิชาการ

1.2 ด้านการบริหารวิชาการ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนมีการพัฒนาความรู้ความสามารถ และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน จนเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในโรงเรียน อีกทั้งให้การสนับสนุนยอมรับในผลการปฏิบัติงานมีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ และมีการติดตามผลทุกระยะจึงทำให้ครูเกิดความกระตือรือร้น พร้อมใจและเต็มใจ

ทำงานและมีความรู้สึกรักภูมิใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของประจักษ์ศักดิ์ สถิตน้อย (2553 : 51) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครูและผู้บริหารที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครู และผู้บริหารที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 ทั้ง 4 ด้านได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการบริหารทั่วไป โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับงานด้านบริหารงานทั่วไป ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน โดยมีบทบาทหลักในการส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาโรงเรียนให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลียว ศิริมาศ (2553 : 5) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกงานเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การบริหารทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารวิชาการ

1.4 ด้านการบริหารงบประมาณ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนมีการประชุมและวางแผน การจัดทำแผนงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณการอนุมัติงบและเบิกจ่ายเป็นไปในรูปคณะกรรมการทำให้มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ การบริหารพัสดุ ครุภัณฑ์มีการควบคุมดูแลและบำรุงรักษา มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากองค์กรและสถาบันต่างๆ การดำเนินการด้านกองทุนต่างๆ ตรวจสอบและติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ จัดระบบควบคุมและป้องกันความเสี่ยง มีการวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ มีการวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษาเพื่อนำมาสู่การปฏิบัติ มีการจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาและความต้องการของชุมชน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ มีการตรวจสอบติดตามผลการใช้เงินและผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และรวมถึงมีการจัดหารายได้และผลประโยชน์เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกิริติคุณ มินทร และรัตนากาญจนพันธุ์ (2564 : 154-168) ได้วิจัยความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อ

การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณด้านการบริหารทั่วไปด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคล

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนครธัญญา จำแนกได้ดังนี้

2.1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูที่มีวุฒิสองกว่าปริญญาตรีมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลกว่า สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามัคคีและมีความซื่อตรง มีความเข้าใจอันดีระหว่างครูด้วยกันสามารถเข้าใจแนวนโยบายได้ดีกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตลอดจนมีความเชื่อมั่นและความศรัทธาในตนเองมากกว่าวุฒิการศึกษาเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งหากบุคลากรมีวุฒิการศึกษาในระดับที่เหมาะสมตามความต้องการขององค์กรก็จะส่งผลให้การพัฒนาองค์กรมีประสิทธิภาพขึ้นลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดาวัลย์ ใจไว (2558 : 53) ที่ได้เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของงานวิจัยของกฤษฎณา ศรีจำปา (2560 : ออนไลน์) ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายที่ 73 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ของกลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายที่ 73 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของกิริติคุณ มินทร และรัตนากาญจนพันธ์ (2564 : 154-168) ได้วิจัยความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนได้รับการพัฒนาด้านการบริหารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบริหารงานให้มีคุณภาพและเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ต้องเปลี่ยนไปตามรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการศึกษา โดยมีการประชุมอบรม สัมมนา เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนทันต่อข่าวสารข้อมูลเป็นผลให้ผู้บริหารโรงเรียนปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ให้ทันกับการเปลี่ยนไปของเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม มีการสั่งงานตามคำสั่งหนังสือเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ ทำให้การบริหารของผู้บริหารเป็นไปตามระบบและครูมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับหมายเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของคอตีเยาะ ยูโซ๊ะ (2555 : 62) ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน งานวิจัยของภัทรกร มิ่งขวัญ (2559 : 60) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่าอายุ ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษามีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่ต่างกัน ส่วนเพศ พบว่า เพศหญิง มีระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านการบริหารวิชาการ และการบริหารงบประมาณ มากกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของเบญญาภา เชื้อเล็ก (2560 : 58) ได้วิจัยถึงความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรีโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน งานวิจัยของศรธรรม รูปสอาด และศิริพงษ์ เสาภายน (2564 : 59-71) ได้ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน ส่วนครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน งานวิจัยของกิริติคุณ มินทร และรัตนากาญจนพันธุ์ (2564 : 154-168) ได้ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจสิริสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบริหารงานบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นแหล่งให้บริการความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน เปิดโอกาสให้ครู มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการใช้หลักสูตร และควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการสอนและการจัดการเรียนรู้

1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้พัสดุและสินทรัพย์ของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การกำกับ ดูแล การตรวจสอบพัสดุประจำปี และจัดทำแผนการใช้เงินงบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีและดำเนินการโดยรวดเร็วทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองยุคใหม่

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู สนับสนุนให้ครูเข้าสู่วิทยฐานะและขอเลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้น และควรยกย่อง ชมเชย พิจารณาความดี ความชอบ ด้วยความยุติธรรมตรงไปตรงมา

1.4 ด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมอย่างคุ้มค่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาใช้ในการพัฒนาการศึกษา และควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลายรูปแบบโดยเน้นการบริหารเชิงรุกและแบบองค์รวม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบทบาทหน้าที่การบริหารโรงเรียนในด้านต่างๆ ของผู้บริหารโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรค วิธีการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของผู้บริหารโรงเรียน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบทบาทหน้าที่การบริหารโรงเรียนในด้านต่างๆ ของผู้บริหารโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิริติคุณ มินทร และรัตนากาญจนพันธุ์. (2564). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจสิริสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6 (1). 154-168.
- กฤษณา ศรีจำปา. (2560). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนในเครือข่ายที่ 73 กรุงเทพมหานคร. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.edujournal.ru.ac.th/index.php/abstractData/indexBy.ru?bid=2&AbstractDataModel_page=29&AbstractDataModel_sort=dept_id.desc
- คอตีเยาะ ยูโซ๊ะ. (2555). ความพึงพอใจของครูต่อสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะลูนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- เฉลียว ศิริมาศ. (2553). ความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- เบญญาภา เชื้อเล็ก. (2560). ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: <http://www.edu-journal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/819.ru>
- ประจักษ์ดี สติณ้อย. (2553). ความพึงพอใจของครูและผู้บริหารที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะลูนราธิวาส เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ภัทรกร มิ่งขวัญ. (2559). การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มนตรี ดวงสิน. (2553). การความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารของโรงเรียนเทศบาล 1 ตลาดเก่าสังกัดเทศบาลเมืองกระบี่. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ลัดดาวัลย์ ใจไว. (2558). ความพึงพอใจของครูต่อการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ศรธรรม รูปสอาด และศิริพงษ์ เสาภายน. (2564). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6 (2). 59-71.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2545). การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนาร่อง รูปแบบที่คัดสรร. กรุงเทพมหานคร. ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอส พี เคแปเปอร์แอนด์ฟอรั่ม.
- อาคม วัดไธสง. (2547). *หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อุดม ธารณะ. (2553). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing (3rd ed.)*. New York: Harper & Collins.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Education and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-610.

การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัด
การศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

**Self-Development of Teachers in Schools Under the Educational
Management Efficiency Promotion Network Group 3 under
Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1**

อมรลักษณ์ คล้ายเรือง,
วาสนา ชัตติยวงศ์ และ สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
**Amaraluck Klairueng,
Wassana Kattiyawong and Suwat Wiwattananon**
Pathumthani University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเดียวกัน จำนวน 118 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซ์และมอร์แกน เครื่องมือคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า 2.1) ครูที่มีเพศต่างกันมีการพัฒนาตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน 2.2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีการพัฒนาตนเอง โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพแตกต่างกัน 2.3) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการพัฒนาตนเองโดยรวมแตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิชาชีพและด้านบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านวิสัยทัศน์ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การพัฒนาตนเองของครู; การจัดการศึกษา; กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

Abstracts

The purpose of this research was to study and compare the self-development of teachers in schools of the Group 3 Educational Management Efficiency Promotion Network under the Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1. The sample groups used in this research were teachers. In the same network of schools, 118 students were obtained using Krejcie and Morgan's sample size chart. The tool was an estimation scale questionnaire with 5 levels with a consistency index ranging from 0.80-1.00 and a confidence value of 0.95. The statistics used in the data analysis were: Distribution of frequency, percentage, mean and standard deviation. One-way analysis of variance and pairwise testing using Scheffe's method.

The research results found as follows. 1) the overall level of teachers' self-development in schools in the Educational Management Efficiency Promotion Network Group 3 under the Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1, as a whole, were at a high level. 2) The comparison results showed that 2.1) Teachers of different sexes had no difference in overall self-development. 2.2) Teachers with different educational backgrounds had self-development. Overall, no difference However, when considering each aspect, it was found that the personality aspect was different. 2.3) Teachers with different working experience had different overall self-development. When considering each aspect, it was found that the professional and personality aspects were significantly different at the .05 level, while the vision aspect was not different.

Keyword: Teachers' Self-Development; Education Management; Enhanced Efficiency in Educational Management

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ให้ค่านิยม ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพ ครู ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียน การสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน และในมาตราเดียวกันนี้ได้ให้ความหมายการศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 2-3) ซึ่งสอดคล้องกับสุภาพรณ์ สุนใจยิ่ง (2557 : 1) การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถที่จะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจทำงานที่ได้รับมอบหมายได้และครองชีวิต ครองงานได้อย่างสงบสุขและพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547 : 40) มาตรา 80 จึง

กำหนดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งและบางวิทยฐานะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม ในอันที่ราชการเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความก้าวหน้าแก่ราชการ ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่ออบรมหรือพัฒนาความรู้ ความสามารถของเด็กให้ก้าวหน้าตามไปด้วย รวมทั้งอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง และมีความสุข การพัฒนาความรู้ของครูมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี เช่น การพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการศึกษาเล่าเรียนเพื่อเพิ่มระดับวุฒิการศึกษา การฝึกอบรมในด้านต่างๆ (ปพนสรรค์ โพธิพิทักษ์, 2550 : 5) เพราะครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง ครูต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ ครูจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเทคนิคการสอนที่แปลกใหม่ กระตือรือร้นต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ (ยนต์ ชุ่มจิตร์, 2558 : 34)

ในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ได้กำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการหลัก คือ 1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริตและต่อต้านการซื้อสิทธิ์ ขายเสียง สามารถก้าวทันโลก มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่สมบูรณ์ห่างไกลยาเสพติด เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็นมีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่ามีระบบ กระบวนการผลิต และพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ โดยพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และภาคเอกชน และทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ มีการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 5)

ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณภาพครู ดังเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ “ปี 2549 เป็นปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน” ในหลักการ กล่าวไว้ว่า ครู คือ หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่ดี ครูทุกคนต้องปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนเพื่อสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้เปลี่ยนบทบาท การเรียนรู้ของผู้รับมาเป็นผู้เรียน และเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้มาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน, 2549 : 1) การเปลี่ยนบทบาทดังกล่าวทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู ตลอดจนศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาตนเอง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2541 : 10) ถ้าครูขาดการพัฒนาตนเอง ครูก็ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมายได้ (ณรงค์ รอดพันธุ์, 2542 : 37) การพัฒนาตนเองของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในงานวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันการจัดการศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับครูหลายด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 : 60-61) พบว่าปัจจุบันครูในสถานศึกษาต้องรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบบริหารและแนวทางการจัดการเรียนการสอน ครูต้องมีการฝึกเพิ่มขึ้นหลายประการ เช่น ครูต้องศึกษาวิจัยในชั้นเรียน สามารถให้คำแนะนำได้ทุกเรื่องตลอดเวลา ร่วมวางแผนการเรียนรู้กับผู้เรียน เป็นต้น ทำให้ครูทั่วไปตอบสนองด้วยการให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการทำรายงานที่เป็นการเพิ่มภาระงานให้ผู้เรียนทุกวิชา นอกจากนี้มีรายงานวิจัยบางชิ้นที่ชี้ว่าปัญหาที่เกิดจากครู คือ ครูมีภาระกิจการสอนมากทำให้ครูไม่มีเวลาในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้มากนัก ครูต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเอกสารรายงานการจัดการศึกษา ครูบางส่วนไม่ยอมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนมากจากการติดตามผลการใช้หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 1) พบปัญหาความเข้าใจไม่ตรงกันทั้งในด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล จากสภาพปัญหาดังกล่าวสรุปได้ว่าครูต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน การจัดการเรียนรู้การพัฒนาสื่อการเรียนรู้อ การวัดและการประเมินผล การวิจัยในชั้นเรียน ภาระงานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับงานวิชาการโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 9) งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง งานวิชาการของโรงเรียนประกอบด้วยงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก ซึ่งโรงเรียนจะต้องสร้างหลักสูตรของตนเอง เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้น ครูจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ดังที่ อรรถนพ จินะวัฒน์ (2559 : 1379) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบวิชาชีพครู จำเป็นต้องพัฒนาตนเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยมีทักษะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึก หรือทัศนคติทางบวกในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตนเอง และการปรับปรุงตนเอง โดยแสวงหาการสนับสนุนจากบุคคลในอาชีพเดียวกัน จุดเริ่มต้นของการพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู คือ การประเมินความสามารถของตนเอง เพื่อนำไปสู่การวางแผนการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะมุ่งให้เกิดความสำเร็จในทุกขั้นตอนของการพัฒนาตน ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรมการสนับสนุน

บริบทของสถานศึกษา ระดับการพัฒนาของสถานศึกษา เวลา งบประมาณ ขั้นตอนในการพัฒนาวิชาชีพ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน และบทบาทขององค์กรด้านวิชาชีพ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนของผู้ประกอบวิชาชีพครู

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อนำเสนอผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงานสอนของครูในโรงเรียนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 3 ด้านประกอบด้วย ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิสัยทัศน์
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตาม เพศ วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 170 คนจาก 8 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 118 คนได้มาโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608-610) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้แก่ เพศ วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามขอบข่ายการบริหารการศึกษา ซึ่งมี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิสัยทัศน์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538 : 9) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองตามแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 44) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) 3) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไปถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 5) นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับครูจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (Cronbach Lee Joseph, 1974 : 6) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์

ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 118 ฉบับ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางแปลผลด้วยการบรรยาย 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมินโดยใช้วิธีการแปลผลสมบูรณ์ (Absolute Criteria) (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2545 : 11) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย 3) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Independent Samples) และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

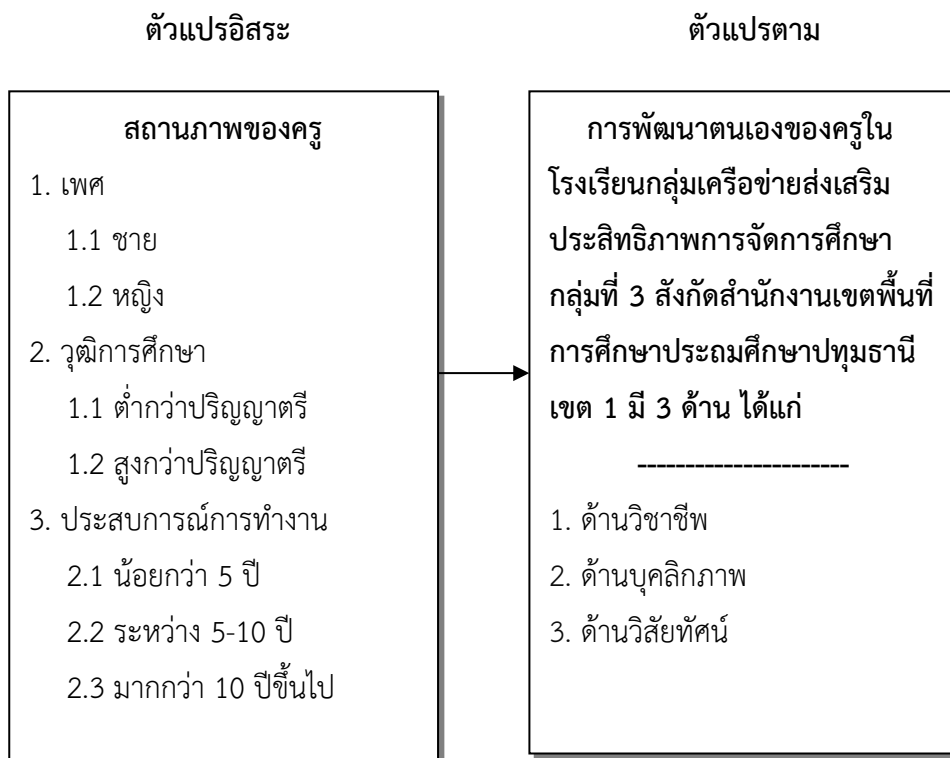
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยจึงนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 118 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 57.63 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 55.08 มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 59.32

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 3 ด้านประกอบด้วย ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิสัยทัศน์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาตนเองของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านวิชาชีพ	3.88	0.73	มาก	2
2. ด้านบุคลิกภาพ	3.86	0.77	มาก	3
3. ด้านวิสัยทัศน์	3.91	0.71	มาก	1
รวม	3.88	0.74	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$; S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.91$; S.D. = 0.71) ด้านวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.88$; S.D. = 0.73) และด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 3.86$; S.D. = 0.77)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามเพศ

การพัฒนาตนเองของครู	เพศ				t	p
	ชาย (n=50)		หญิง (n=68)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านวิชาชีพ	3.79	0.50	3.93	0.46	1.49	0.27
2. ด้านบุคลิกภาพ	3.86	0.55	3.85	0.58	0.10	0.59
3. ด้านวิสัยทัศน์	3.90	0.47	3.91	0.46	0.18	0.46
รวม	.85	0.51	3.90	0.50	0.59	0.44

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การพัฒนาตนเองของครู	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n=65)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=53)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านวิชาชีพ	3.78	0.47	3.98	0.47	0.16	0.69
2. ด้านบุคลิกภาพ	3.82	0.50	3.90	0.64	3.81*	0.05
3. ด้านวิสัยทัศน์	3.85	0.47	3.98	0.46	0.02	0.90
รวม	3.82	0.48	3.95	0.52	1.33	0.55

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

การพัฒนาตนเองของครู	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ด้านวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	1.54	2	0.77	3.50*	0.03
	ภายในกลุ่ม	25.28	115	0.22		
	รวม	6.81	17			
2. ด้านบุคลิกภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2.30	2	1.15	3.79*	0.03
	ภายในกลุ่ม	34.97	115	0.30		
	รวม	37.28	117			
3. ด้านวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	0.72	2	0.36	1.68	0.19
	ภายในกลุ่ม	24.54	115	0.21		
	รวม	25.26	117			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.36	2	0.68	3.76*	0.03
	ภายในกลุ่ม	20.76	115	0.18		
	รวม	22.11	117			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิชาชีพและด้านบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 3 ด้านประกอบด้วย ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิสัยทัศน์ พบว่า การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านวิชาชีพและด้านบุคลิกภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงมล แสงวิเศษ (2560 : 5) ได้ศึกษาการพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตหนองจอก สังกัด กรุงเทพมหานคร ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิสัยทัศน์ และเพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาดตนเองของ ครูในโรงเรียนสำนักงานเขตหนองจอก สังกัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตหนองจอก สังกัด กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา น้อย ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิสัยทัศน์และด้านวิชาชีพ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุดารัตน์ รวมธรรม (2560 : 5) ได้ศึกษาการพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มส่งเสริม ประสิทธิภาพ เครือข่ายที่ 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและด้านวิสัยทัศน์และ เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา น้อย ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพ และด้านวิสัยทัศน์ ผลงานวิจัยของ สุภาภรณ์ สนใจยิ่ง (2557 : 5) ได้ศึกษาการพัฒนาดตนเองของครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิสัยทัศน์ ผลการศึกษาพบว่า ผลเปรียบเทียบการพัฒนาดตนเองของ ครู จำแนกตามสถานภาพบุคคล คือ เพศ อายุ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการพัฒนาดตนเองของครู ในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้าน บุคลิกภาพ ด้านวิสัยทัศน์ด้านวิชาชีพ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบการพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริม ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ผลการเปรียบเทียบพบว่า 1) ครูที่มีเพศต่างกันมี ความคิดเห็นต่อการพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริม ประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 3) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาดตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่ม

เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านวิชาชีพ และด้านบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ สนใจยิ่ง (2557 : 6) ได้ศึกษาการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิสัยทัศน์ผลการศึกษาพบว่า ผลเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองของครูจำแนกตามสถานภาพบุคคล คือ เพศ อายุ ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน งานวิจัยของปองทิพย์ เทพอารีย์ (2556 : 23) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานครใน 9 ด้าน โดยรวมครูมีระดับความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล การบริหารจัดการในห้องเรียน การวิจัยทางการศึกษาและนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ครูมีระดับความต้องการพัฒนามากที่สุด ส่วนการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยครูที่มีวุฒิปริญญาตรีมีความต้องการพัฒนาตนเองมากกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและเมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาตนเองไม่แตกต่างกัน และผลงานวิจัยของ สุภาภรณ์ สนใจยิ่ง (2557 : 4) ได้ศึกษาการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิสัยทัศน์ผลการศึกษาพบว่า ผลเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองของครู จำแนกตามสถานภาพบุคคล คือ เพศ อายุ ผลการศึกษาพบว่า เมื่อจำแนกตามอายุและประสบการณ์ โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านวิชาชีพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ ได้แก่ มีความสนใจ ใฝ่รู้ ฝึกฝนตนเอง ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ให้ตนเองทันสมัยอยู่เสมอและพยายามพัฒนาตนเองในการใช้ภาษาต่างประเทศ พยายามประยุกต์ และพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและข้อจำกัดของผู้เรียน จัดการวัดประเมินผลผู้เรียนตามหลักสูตรที่กำหนดและนำผลที่ได้ไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน ร่วมเป็นกรรมการหรือให้ข้อเสนอแนะในการประเมิน

หลักสูตรและพัฒนา จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พยายามพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียน ให้ทันสมัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน พยายามพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ในวิชาที่สอน และความสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ ให้ลึกซึ้งกว้างขวาง เข้าร่วมประชุมอบรม ฟังบรรยายทางวิชาการ สัมมนาและศึกษาดูงานเกี่ยวกับวิชาชีพ หมั่นศึกษาค้นคว้าและทำผลงานทางวิชาการ เช่น เขียนตำรา วารสาร บทความและวิจัยในชั้นเรียน ใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดทำแผนการเรียนรู้อะไรและประเมินพัฒนาแผนสม่ำเสมอ และพยายามพัฒนาตนเองในการใช้ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

1.2 ด้านบุคลิกภาพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีการพัฒนาตนเองด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ พยายามปรับปรุงตนเองในการดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียงให้เป็นแบบอย่างต่อผู้อื่นได้ พยายามเสริมสร้างคุณลักษณะของตนเองด้านมนุษยสัมพันธ์ ไม่นินทาว่าร้าย และแสดงกิริยาก้าวร้าวต่อผู้อื่น พยายามเสริมสร้างและพัฒนาความคิดของตนเอง และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ยอมรับความรู้ความสามารถพยายามทำความเข้าใจความทุกข์ของผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น รู้จักการสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น พยายามเป็นผู้พูดที่ดีและผู้ฟังที่ดี เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พยายามปฏิบัติตนในลักษณะที่เป็นธรรมชาติให้ถูกต้องตามกาลเทศะ เสริมสร้างและพัฒนาความคิดของตนเองและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล แสดงความรับผิดชอบ เช่น ขอโทษ เมื่อปฏิบัติสิ่งใดผิดพลาด เสริมสร้างคุณลักษณะของตนเองในความเป็นผู้มี ความเสียสละและความรับผิดชอบ พยายามแสดงกิริยาจาบจ้วงมาตุลาภาพ อ่อนโยนและให้ข้อเสนอแนะเชิงบวก พยายามปรับปรุงและให้ความสำคัญกับการแต่งกายที่เหมาะสมกับอาชีพครูและกาลเทศะ พยายามปรับปรุงตนเองให้มีความกระฉับกระเฉง กระตือรือร้น คล่องแคล่วว่องไว เสริมสร้างคุณลักษณะของตนเองใน ความเป็นผู้มี ความซื่อสัตย์และตรงต่อเวลา เป็นต้น

1.3 ด้านวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีการพัฒนาตนเองด้านวิสัยทัศน์ ได้แก่ หมั่นปรับปรุงเป้าหมายในการทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนของท่าน และพยายามทำให้สำเร็จตามความต้องการของผู้ปกครอง ครู สังคม หรือผู้บริหาร ปฏิบัติตนได้อย่างสร้างสรรค์ ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ กระตือรือร้น กระตุนตนเอง เพื่อนครูและนักเรียน ทำความเข้าใจและเห็นศักยภาพของเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงอินเทอร์เน็ต พยายามเผยแพร่วิสัยทัศน์ของตนเอง โดยการสื่อสารเพื่อจูงใจหรือโน้มน้าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นคล้อยตามและให้การสนับสนุนอย่างชัดเจน ศึกษาข้อมูลสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และปรับกลยุทธ์การทำงานตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป หมั่นทบทวน ปรับปรุงจุดหมายปลายทางที่ท่านต้องการในอนาคต หมั่นติดตามข่าวสารเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี พยายามสนองตอบความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู สังคม หรือความต้องการที่ผู้บริหารที่

กำหนด พยายามวางแผนความต้องการศึกษาอบรมเพิ่มเติมในด้านใด อย่างไร เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทาง
หมั่นศึกษา ค้นคว้า ทำความเข้าใจความคิดและวิธีการต่างๆ ของผู้อื่นและพิจารณาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน ภาพ
วิสัยทัศน์ ภารกิจหรือเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการดำเนินชีวิตของตนเอง หมั่นตรวจสอบวิเคราะห์ตนเอง
มองหาจุดอ่อน จุดเด่นเพื่อการพัฒนาตนเองด้วยความที่เป็นจริง พยายามมองถึงภาพความก้าวหน้าในการ
ประกอบอาชีพเพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทาง พยายามเสริมสร้าง พัฒนาความสามารถ ความกล้าที่จะฝึก
ทักษะการใช้และเลือกใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ และพยายามพัฒนาตนเอง เปิดโลกทัศน์ให้ทันต่อแนวโน้ม
หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาตนเองของครูโดยเปรียบเทียบกับโรงเรียนหรือสถานศึกษาสังกัด
หน่วยงานอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันหรือเปิดการเรียนการสอนในระดับเดียวกัน

2.2 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย
ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต
1 เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและครบถ้วนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2547). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร
ทางการศึกษา พ.ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา. ลาดพร้าว.
- ณรงค์ รอดพันธุ์. (2542). ครูกับการพัฒนาตนเอง. วารสารข้าราชการครู. 98 (19), 37-39.
- ดวงกมล แสงวิเศษ. (2560). การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตหนองจอก สังกัด
กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปพนสรณ์ โพธิ์พิทักษ์. (2550). การศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนในจังหวัด
อุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาล. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ปองทิพย์ เทพอารีย์. (2557). *การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยนต์ ชุ่มจิตร. (2558). *การพัฒนาครู*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). ค่าเฉลี่ยและการแปลความหมาย. *ข่าวสารวิจัยทางการศึกษา*. 18 (3), 8-11.
- สุดารัตน์ รวมธรรม. (2560). *การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพเครือข่ายที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สุภาภรณ์ สนใจยิ่ง. (2557). *การพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1*. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *การทำวิจัยแบบง่าย : บันไดสู่ครูนักวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *กลยุทธ์ ปี พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). *คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู*. กรุงเทพมหานคร: สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2541). *เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การสังเคราะห์สภาวะการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- อรรณพ จินะวัฒน์. (2559). การพัฒนาตนเองของผู้ประกอบวิชาชีพครู. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 9 (2). 1379-1395.
- Cronbach Lee Joseph. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper and Row Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3). 607-610.

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

**Administrative Skills of School Administrators in Samkhok District under
The Pathumthani Primary Education Service Office Area 1**

อนุวัฒน์ วิภาคารังคุณ,

บงกช ชินนพคุณ และ อังกุล สมคะเนย์

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Anuwat Wiphathamrongkhun,

Bongkot Chinnoppakhun and Hangul Somkanay

Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 2) เปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิ การศึกษาและประสบการณ์การทำงาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปี การศึกษา 2563 โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง 175 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านทักษะทางเทคนิค ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด และด้าน ทักษะทางมนุษย 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีทักษะการบริหารของ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทักษะ; การบริหาร; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

The objectives of this research were to study 1) administrative skills of educational institute administrators in Samkhok District under Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1. 2) Comparison of administrative skills of school administrators in Samkhok District under Pathumthani Primary Education Service Office Area 1. Classified by educational background and work experience This research is a survey research. The sample group used in this research was teachers in Samkhok district schools under the Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1, academic year 2020. The researcher determined the sample size by using Krejcie and Morgan's table. The sample was 175 people. The instrument used in this research was questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance.

The results showed that: 1) The administrative skills of educational institute administrators in Samkhok District Under the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1, the overall level was at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects. Sorted as follows: Technical skills conceptual skills and human skills 2) Teachers with different educational backgrounds and experiences had different opinions on the administrative skills of school administrators in Samkhok District. Under the Pathumthani Primary Educational Service Office Area 1, the overall and each aspect were not different statistically significant at the .05 level.

Keywords: Skills; Management; School administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 บัญญัติว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงบุคลากรวิชาชีพ ที่รับผิดชอบ การบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 4) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษาที่ตนได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษานั้นโดยมีอำนาจหน้าที่บริหารงานของสถานศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป เพราะมาตรา 39 ได้บัญญัติไว้ว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 20) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีอำนาจหน้าที่บริหารสถานศึกษา แต่ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันนอกจากจะมีใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ตามที่คุรุสภากำหนดและผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นคนที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้านที่มีความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญ มาดูแลรับผิดชอบและผู้บริหารจะทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ (อรุณี ทองนพคุณ, 2558 : 10) และการผู้บริหารจะทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ต้องมีทักษะของผู้บริหารหรือความสามารถ 3 อย่าง คือเก่งงาน เก่งคนและ

เก่งคิดผู้บริหารเก่ง จะต้องมีความรู้ 3 ด้าน ดังกล่าว ทั้งนี้ทักษะการบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญต่อคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาและต่อการพัฒนาทุกด้านของมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ (ศิริพงษ์ เสงี่ยม, 2558 : 14) ประกอบด้วย (Katz, 1995 : 78) แคทซ์ได้พบว่ามีทักษะ 3 ประการที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร คือทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และทักษะทางความคิดรวบยอด ซึ่งสอดคล้องกับคินเดรด (Kindred, 1972 : 56) ได้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่มีทักษะทางการบริหารทั้ง 3 ด้านคือทักษะด้านกรอบความคิด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านเทคนิคจะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความผิดพลาด ขาดเป้าหมายที่แน่นอนและขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดี ขาดแผนที่ดีและเกิดบรรยากาศของความขัดแย้ง

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพที่สำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (Context) หลากหลายส่วนนั้นน่าจะเปรียบได้กับผู้บริหารมืออาชีพซึ่งเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น ฉะนั้นผู้บริหารย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์กรแม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้างแต่อาจได้รับผลงานสูงได้หากผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือผู้นำซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ (อำนาจ พลรักษา, 2556 : 21) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องและมีความเป็นประชาธิปไตยเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ ความสามารถ บุคลิก ลักษณะและคุณสมบัติตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 321 คนจาก 22 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 608) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 175 คน จากนั้นสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบมีสัดส่วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามครูในโรงเรียนเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้แก่ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามขอบข่ายการบริหารการศึกษา ซึ่งมี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านทักษะทางเทคนิค 2) ด้านทักษะทางมนุษย์ และ 3) ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ของบุญชม ศรีสะอาดและบุญส่ง นิลแก้ว (2553 : 23-24) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารตามแนวคิดของแคทซ์ (Katz, 1971 : 55-58) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) 3) สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย 4) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไปถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 5)

นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับครูจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1974 : 70) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เสนอต่อผู้บริหารในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากครูในการตอบแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปพบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 175 ฉบับ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิ การศึกษาและประสบการณ์การสอน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย 2) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย 3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามขอบข่ายการบริหารการศึกษา ซึ่งมี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านทักษะทางเทคนิค 2) ด้านทักษะทางมนุษย์ และ 3) ด้านทักษะทางความคิด รวบรวมโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ของบุญชม ศรีสะอาด และ บุญส่ง นิลแก้ว (2553 : 23-24) แล้วนำเสนอในรูปตารางและแปลผลด้วยการบรรยาย

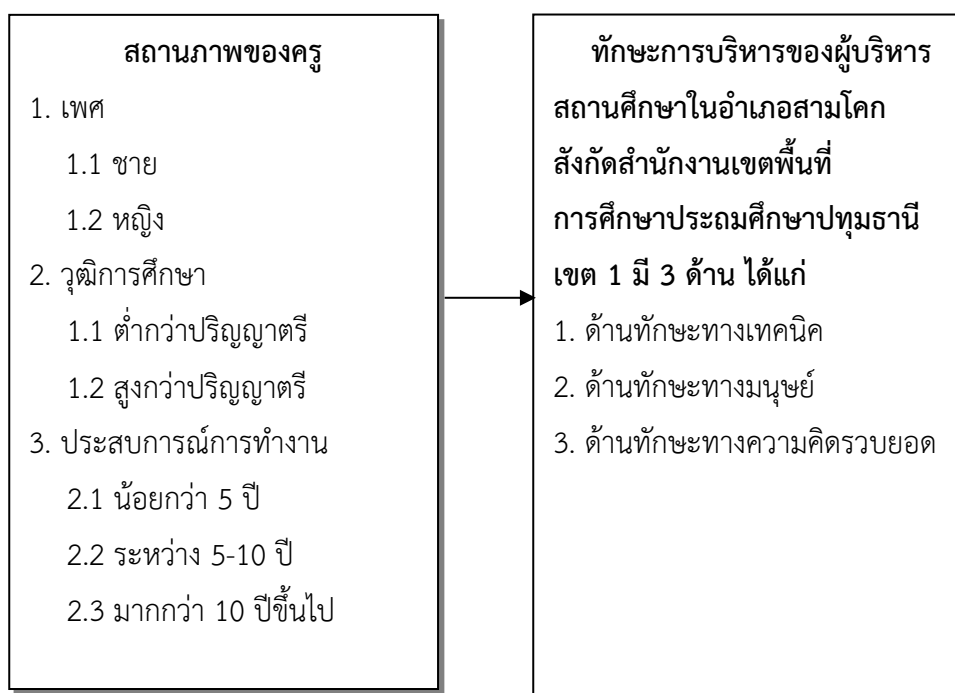
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการเชฟเฟ้ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามแนวคิดของแคทซ์ (Katz, 1971: 55-56) ซึ่งกล่าวถึงทักษะการบริหารใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทักษะทางเทคนิค ด้านทักษะทางมนุษย์ ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การสอนของครูในโรงเรียนในเขตอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 175 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 54.28 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 45.72 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 5.43 มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 29.71 และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 18.86

1. ผลการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านทักษะทางเทคนิค	3.91	0.71	มาก	1
2. ด้านทักษะทางมนุษย	3.86	0.77	มาก	3
3. ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด	3.88	0.73	มาก	2
รวม	3.88	0.74	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$; S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะทางเทคนิค ($\bar{X} = 3.91$; S.D. = 0.71) ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด ($\bar{X} = 3.88$; S.D. = 0.73) และด้านทักษะทางมนุษย ($\bar{X} = 3.86$; S.D. = 0.77) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาในอำเภอสามโคก	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n=50)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=68)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านทักษะทางเทคนิค	3.79	0.50	3.93	0.46	1.49	0.27
2. ด้านทักษะทางมนุษย	3.86	0.55	3.85	0.58	0.10	0.59
3. ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด	3.90	0.47	3.91	0.46	0.18	0.46
รวม	3.85	0.51	3.90	0.50	0.59	0.44

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาในอำเภอสามโคก	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P
1. ด้านทักษะทางเทคนิค	ระหว่างกลุ่ม	1.54	2	0.77	3.50	0.13
	ภายในกลุ่ม	25.28	115	0.22		
	รวม	26.81	117			
2. ด้านทักษะทางมนุษย์	ระหว่างกลุ่ม	2.30	2	1.15	3.79	0.16
	ภายในกลุ่ม	34.97	115	0.30		
	รวม	37.28	117			
3. ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด	ระหว่างกลุ่ม	0.72	2	0.36	1.68	0.19
	ภายในกลุ่ม	24.54	115	0.21		
	รวม	25.26	117			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.36	2	0.68	3.76	0.13
	ภายในกลุ่ม	20.76	115	0.18		
	รวม	22.11	117			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมีความคิดเห็นต่อการมีทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

ดังนี้ ด้านทักษะทางเทคนิค ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด และด้านทักษะทางมนุษย์ ตามลำดับ ซึ่งขออภิปรายผล ดังนี้

ด้านทักษะทางเทคนิค โดยรวมผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีทักษะการบริหารด้านทักษะทางเทคนิคอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการประชุมเป็นไปตามวาระการประชุม 2) ผู้บริหารนำผลการประเมินการปฏิบัติงานไปพัฒนาการบริหาร 3) ผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) ผู้บริหารมีการนิเทศให้กับครู 5) ผู้บริหารมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของสถานศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ 6) ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 7) ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ 8) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 9) ผู้บริหารมีการมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถและเหมาะสมเป็นไปอย่างยุติธรรม 10) ผู้บริหารมีการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ 11) ผู้บริหารมีการนำแผนไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง 12) ผู้บริหารมีแผนกลยุทธ์สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ ดังที่อรุณี ทองนพคุณ (2558 : 10) ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษามีความสำคัญในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผลการศึกษาเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ การบริหารการศึกษามีความจำเป็นเพราะต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้านที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญมาดูแลรับผิดชอบ จึงส่งผลให้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา ทองเรือง (2557 : 60) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านเทคนิควิธีทั้งนี้เพราะผู้บริหารหาหน้าที่ประธาน ในการประชุมครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจัดทำแผนปฏิบัติการเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด โดยรวมผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีทักษะการบริหารด้านทักษะทางความคิดรวบยอดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหารได้อย่างดี 2) ผู้บริหารมีการนำความรู้มาช่วยในการวางแผนและนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน 3) ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา 4) ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา 5) ผู้บริหารมีความรู้ในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ ภาระงาน ยุทธศาสตร์ที่จะนำสถานศึกษาไปสู่

เป้าหมายได้ 6) ผู้บริหารมีความรู้ในด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 7) ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานสถานศึกษา 8) ผู้บริหารมีการประยุกต์ทฤษฎีการบริหารมาใช้ในสถานศึกษาได้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 9) ผู้บริหารมีความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตามการวัดผลและการประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะด้านเทคนิควิธีซึ่งเป็นความสามารถและชำนาญในการสื่อสารการจัดทำสารสนเทศของสถานศึกษา และมีภาวะผู้นำ รวมถึงความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่ดีควรมีคุณลักษณะในด้านทักษะเทคนิควิธีดังต่อไปนี้ สามารถวางแผนจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา มีการมอบหมายงาน มีการกำกับติดตามตรวจสอบ มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ดำเนินการประชุมได้ สามารถให้คำแนะนำผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการปฏิบัติงาน มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาให้หน่วยงานอื่นทราบ นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ และเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง และมีความสามารถในการสร้างภาพพจน์ที่ดีงามของสถานศึกษา เป็นต้น จึงส่งผลให้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอานวย พลรักษา (2556 : 52) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมากทั้งใน ภาพรวมและรายด้านโดยด้านที่มีทักษะสูงสุดคือ ด้านมนุษยธรรมาคือ ด้านเทคนิค ส่วนด้านที่มีพฤติกรรมต่ำสุดคือด้านความคิดรวบยอด แม้จะขัดแย้งกันในเรื่องของลำดับแต่ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ด้านทักษะทางมนุษย์ โดยรวมผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีทักษะการบริหารด้านทักษะทางมนุษย์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและชุมชนได้ดี 2) ผู้บริหารรู้จักสังเกตผลของการปฏิบัติงานของตนเองและครู 3) ผู้บริหารปฏิบัติตนเพื่อรักษาไว้ซึ่งเกียรติยศ ชื่อเสียงและศักดิ์ศรี 4) ผู้บริหารมีความเมตตา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข 5) ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 6) ผู้บริหารมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี 6) ผู้บริหารมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี 7) ผู้บริหารมีความมั่นใจในตนเอง 8) ผู้บริหารมีความขยันหมั่นเพียร อดทน อดกลั้น 9) ผู้บริหารมีความสุขรอบคอบ 10) ผู้บริหารมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน การที่ผู้บริหารมีทักษะด้านมนุษย์ ซึ่งเป็นความสามารถในการทำงานร่วมมือกับผู้อื่นการสร้างความร่วมมือและโน้มน้าวให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกซาบซึ้งและเกิดความเชื่อถือในสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารที่ดีควรมีทักษะด้านมนุษยธรรมมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีความสามารถในการปรับตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีบุคลิกภาพที่ดี มีความสุขุมรอบคอบ มีความอดทน จิตใจมั่นคง และมีความเชื่อมั่นใน

ตนเองและกล้าตัดสินใจ เป็นต้น จึงส่งผลให้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญยวรรีย์ เสวตวงศ์สกุล (2557 : 49) ที่ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 นั้นโดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทักษะการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะด้านการศึกษา และการสอน รองลงมาตามลำดับคือ ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านเทคนิค และทักษะด้านความรู้ความคิด ซึ่งทักษะด้านความรู้ความคิดมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะนั้นระบุชัดเจนว่าผู้บริหารควรพัฒนาตนเองและใช้ความรู้ ความคิด ความชำนาญ ในการวางแผนและพัฒนาคุณภาพ ของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ผลการเปรียบเทียบพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ พลรักษา (2556 : 52) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามสถานภาพมีพฤติกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมสูงกว่าครูผู้สอน และเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน มีพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งภาพรวม และรายด้านเช่นเดียวกันโดยบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี มีพฤติกรรมสูงกว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์ 11-20 ปีและต่ำกว่า 10 ปีตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ด้านเทคนิควิธี ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประชุมให้เป็นไปตามวาระการประชุมและนำผลการประเมินการปฏิบัติงานไปพัฒนาการบริหาร จัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งของครูและผู้บริหาร การนิเทศครู และกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำแผนกลยุทธ์สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง

1.2 ด้านทักษะทางมนุษย์ ผู้บริหารควรมีทักษะการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและชุมชนให้มากยิ่งขึ้น รู้จักสังเกตผลของการปฏิบัติงานของตนเองและครู ปฏิบัติตนเพื่อรักษาไว้ซึ่งเกียรติยศ ชื่อเสียงและศักดิ์ศรี มีความเมตตา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีสุข มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นใจ

ในตนเอง มีความขยันหมั่นเพียร อดทน อดกลั้น มีความสุขุมรอบคอบ และมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงานอย่างเห็นได้ชัด ผู้คนยกย่องอย่างกว้างขวาง

1.3 ด้านทักษะทางความคิดรวบยอด ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหารได้อย่างดีเยี่ยม สามารถนำความรู้มาช่วยในการวางแผนและนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ภาระงาน ยุทธศาสตร์ที่จะนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายได้ ต้องมีความรู้ในด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานสถานศึกษา สามารถประยุกต์ทฤษฎีการบริหารมาใช้ในสถานศึกษาได้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษารวมทั้งต้องมีความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตามการวัดผลและการประเมินผลได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาทักษะของผู้บริหารเพียง 3 ด้าน ดังนั้นควรมีการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านอื่นๆ เช่น ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปในยุควิถีใหม่

2.2 ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553. กรุงเทพมหานคร: cursa.
- บุญยวรีย์ เสวตวงศ์สกุล. (2557). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 11 (53), 187-196.
- บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2553). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. การวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

- ยุพา ทองเรือง. (2557). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอสอยดาวจังหวัดจันทบุรีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริพงษ์ เสงายน. (2558). หลักและกระบวนการบริหารการศึกษาทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร. บริษัทมิตรภาพการพิมพ์และสตีวดีโอ จำกัด.
- อรุณี ทองนพคุณ. (2558). การศึกษาบทบาทการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อานวยพลรักษา. (2556). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1951). *Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests*. Psychometrika, 6, 297-334.
- Katz, R.L. (1995). "Skill of an Effective Administrator." *Harvard Business Review*. 33 (1), 31 - 42.
- Kindred, Leslie, W. (1972). *School Public Relations*. Englewood Cliffs, NY: Prentice-Hall.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (1970). *Determinining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement. v. 30, 607-610.

แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
**Guideline for Learning Management in Social Studies Enhance of
Social Skills of Senior High School Students**

ปวินญาพัฒน์ วรพันธ์,¹

ชัยรัตน์ โตศิลา² และ อัญชลี สุขในสิทธิ์³

มหาวิทยาลัยศิลปากร^{1,2}, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ³

Pawinyaphat Woraphan ¹

Chairat Tosila ² and Anchalee Suknaisith ³

Silpakorn University^{1,2}, Srinakharinwirot University³

Corresponding Author, E-mail: pawinyaphat@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสาน โดยเก็บข้อมูล 2 ระยะ คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 800 คน โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คนโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและแบบสัมภาษณ์สำหรับการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) ทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า นักเรียนมีทักษะทางสังคมในทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นกัน และ 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรส่งเสริมให้มีการอภิปราย การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้กรณีศึกษา การทำกิจกรรมด้วยเกม วิธีสอนแบบแก้ปัญหา และการจัดกิจกรรมแบบภาคสนาม 2) การจัดสภาพแวดล้อม จัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม เน้นการฝึกปฏิบัติ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูให้อิสระทางความคิดทางวิชาการแก่นักเรียน 3) สื่อการเรียนรู้ต้องเป็นรูปธรรมที่นักเรียนเห็นได้ง่าย จับต้องได้ สอดคล้องกับสถานการณ์บริบทความแวดล้อมทางสังคมหรือเนื้อหาที่เรียน ควรเลือกสื่อที่เหมาะสมและแตกต่างโดยขึ้นอยู่กับความแตกต่างของผู้เรียน และ 4) การวัดและประเมินผลควรเน้นที่พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนเป็นหลัก โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง

^{*} วันที่รับบทความ: 26 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 9 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 10 พฤศจิกายน 2564

Received: October 26, 2021; Revised: November 9, 2021; Accepted: November 10, 2021

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา; ทักษะทางสังคม; นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstracts

The research objectives were study factor of social skills of senior high school student and study guideline for learning management in Social Studies enhance of Social Skills. The research was divided into two phases. Namely Phase 1: quantitative research by survey research. The samples for this research were 800 senior high school student by used Multi- Stage Random Sampling. Phase 2: qualitative research by using the result of quantitative research to interview by 6 expert by used Purposive Random Sampling. The instruments used in this study were a survey of social skills of senior high school student and an interview to studied guideline for learning management in Social Studies enhance of Social Skills of senior high school student. The result of this study revealed that 1) The overview social skills of senior high school student is good level and when considering the components of social skills of senior high school student is good level by the most important factor is factor 5: Determined attempt to deal with a problem and the last factor is factor 1: Conflict management. 2) Guideline for learning management in Social Studies were 1. Learning activities were using cooperative learning such as Group Process, Case study, Simulation Situation, Games, Problem-based Learning and Field trip Study 2. The classroom is suitable for Group Process learning, focus on student practices and Child-centered learning 3. The Learning Media is suitable for use and can be tangible. Teacher must use the appropriate to take into the differences of the learner. 4. The evaluation and measurement for enhance of Social Skills must focus on behaviors of students including expression, by using Authentic Assessment.

Keywords: Guideline for Learning Management in Social Studies; Social Skills; Senior High School Students

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญแห่งการพัฒนาประเทศในทุกด้าน องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะจำเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา การมีความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด ว่าเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์สำหรับการปรับตัวในสังคมที่ซับซ้อน วุ่นวายการป้องกันปัญหาสุขภาพ ปัญหาสังคม ปัญหาความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ (WHO, 1999:21) ประเทศที่มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ความรู้ ความสามารถย่อมส่งผลให้ประเทศนั้นได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดี มีความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุข ทุกประเทศในโลกจึงพยายามพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีการศึกษาที่ดี เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมและการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถ

นำเอาความรู้ ความเข้าใจไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สมดุล และยั่งยืน จุดหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา คือ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการแก้ไขปัญหาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในการสร้างพลเมืองที่ดีของประเทศ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทักษะทางสังคมของ Jim Ollhoff and Laurie Ollhoff นักการศึกษาชาวอเมริกา ซึ่งนิยามและองค์ประกอบของทักษะทางสังคม (Social Skills) ว่า เป็นทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนควรแสดงออกต่อกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานของการสร้างการติดต่อระหว่างบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม อันนำไปสู่การสร้างความตระหนักถึงความรักและคุณค่าระหว่างกันของมนุษย์ และความสงบสุขของสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การสร้างความสัมพันธ์ การสื่อสาร ความอยากรู้ อยากเห็น การรับมือกับปัญหา การบังคับตน และความมั่นใจในตนเอง (Jim Ollhoff and Laurie Ollhoff, 2004 : 20) ซึ่งการพัฒนาทักษะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในมิติการเรียนรู้สังคมศึกษา มี 4 มิติที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน คือ ความรู้ ทักษะ ค่านิยม ทั้งนี้ 3 มิติ จะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นองค์รวมนำไปสู่การกระทำในสภาพจริง คือ การลงมือปฏิบัติเพื่อสังคม หรือการเป็นพลเมืองของสังคม ซึ่งเป็นมิติที่ 4 จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งตัวบุคคล (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555 : ค)

ดังนั้นจากที่มาและความสำคัญของการวิจัยข้างต้นและการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ทักษะทางสังคมเป็นสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนที่จะต้องพัฒนาให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้เป็นผู้ที่รู้จักทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักการจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ตลอดจนรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 6-8) และจากการศึกษาของกุลยา ก่อสุวรรณ (2553 : 23) พบว่า ผู้ที่มีทักษะทางสังคมย่อมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นที่ยอมรับของของเพื่อน ครูและผู้อื่น มีส่วนให้บุคคลประสบความสำเร็จได้ และมีมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดทักษะความรู้ อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอภิปรายความคิดเห็นซึ่งกันและกันอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาแนวคิดทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมาสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งทักษะทางสังคมเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนในโลกปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยเก็บข้อมูล 2 ระยะ คือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ มีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้น ม.4- 6) โรงเรียนในสังกัดโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกรุงเทพมหานคร หน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) สำหรับการศึกษาทักษะทางสังคมตามแนวคิดของ Jim Ollhoff and Laurie Ollhoff ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การสร้างความสัมพันธ์ การสื่อสาร ความอยากรู้อยากเห็น การรับมือกับปัญหา การบังคับตน และความมั่นใจในตนเอง ร่วมกับการวิเคราะห์ความสอดคล้องของทักษะทางสังคมที่ปรากฏในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงสำรวจไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อได้แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ประชากร และผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามารถแบ่งได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างและประชากร คือ
 - 1.1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2561 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำนวน 53,268 คน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 55,210 คน รวม 108,478 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 800 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) โดยผู้วิจัยรวบรวมรายชื่อโรงเรียนในสังกัด กศจ.กรุงเทพฯ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วจัดทำกรอบการสุ่ม (Sampling Frame) จากนั้นสุ่มตัวอย่างโรงเรียนตามกลุ่มโรงเรียนแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการแบ่งจำนวนนักเรียนเป็นระดับชั้น (Stata) แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จำนวน 6 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) เป็นครูหรืออาจารย์หรือศึกษานิเทศก์หรือนักวิชาการทางด้านสังคมศึกษา 2) มีประสบการณ์ในการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และ 3) หากเป็นครูต้องมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าครูชำนาญการ หรือ

เป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาเอกขึ้นไป หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าหรือเทียบเท่าระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสำรวจทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามตามกรอบทักษะทางสังคมตามแนวคิดของ Jim Ollhoff and Laurie Ollhoff ร่วมกับการวิเคราะห์ความสอดคล้องที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีค่าความเชื่อมั่นโดยภาพรวม 0.96

ส่วนที่ 2 สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ของผลการศึกษาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (อ้างอิงในปริญญานิพนธ์ วรพันธ์ และคณะ, 2561 : 94 - 99) มาเป็นกรอบแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

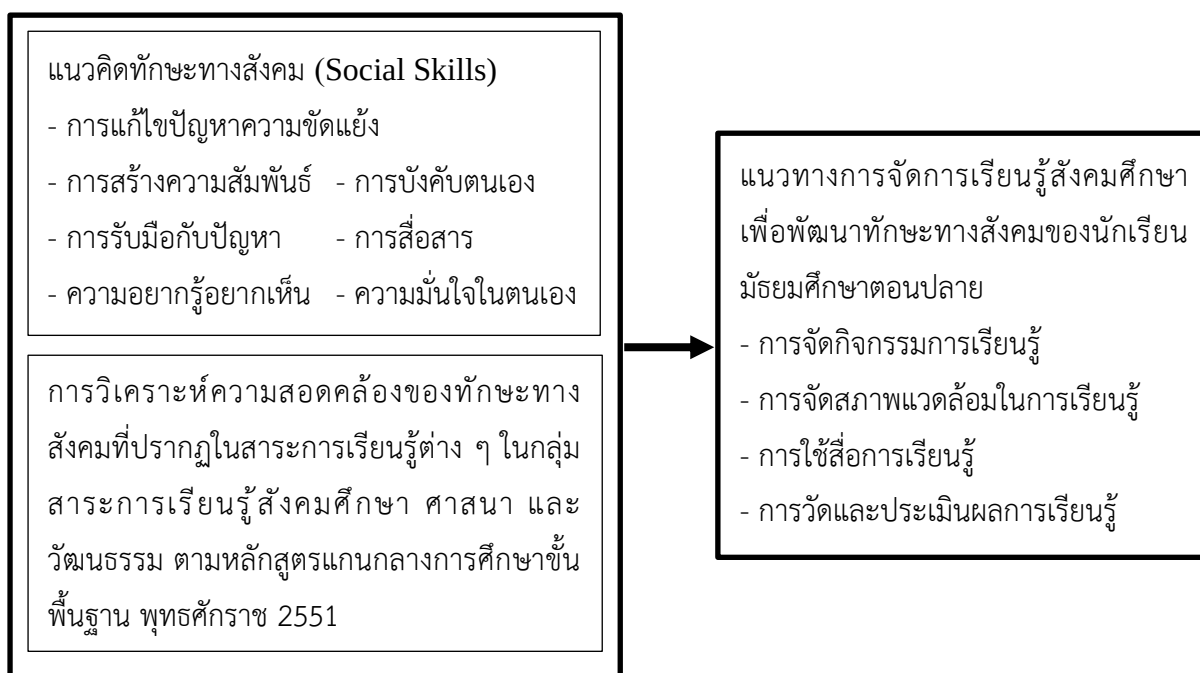
ผู้วิจัยนำแบบสำรวจทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่คัดเลือกแล้วไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสำรวจทักษะทางสังคมที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนำผลที่ได้ ไปสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาทำการอธิบายต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (Coefficient of Variation) ค่าความเบ้ (SKewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำไปสู่การพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยรายละเอียดดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ โรงเรียน สังกัดโรงเรียน และระดับชั้นเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.3 และ 48.8 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่เป็นนักเรียนจากโรงเรียนศรีอยุธยาในพระอุปถัมภ์ฯ (ร้อยละ 25.3) รองลงมาคือ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี (ร้อยละ 22.1) โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย (ร้อยละ 17.5) โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง (ร้อยละ 15.3) โรงเรียนกุนนทีรุทธาราณวิทยาาคม (ร้อยละ 7.9) โรงเรียนไทรมิตรวิทยาลัย (ร้อยละ 7.3) โรงเรียนวัดบวรนิเวศ (ร้อยละ 2.5) และโรงเรียนพุทธจักรวิทยาลัย (ร้อยละ 2.3) ตามลำดับ สำหรับสังกัดโรงเรียนอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 คิดเป็นร้อยละ 52.8 และในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 คิดเป็นร้อยละ 47.3 และระดับชั้นของนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 44.1) รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ร้อยละ 32.6) และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 23.3) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวิเคราะห์ทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 7 องค์ประกอบคือ การแก้ไขปัญหาคัดแย้ง (Conflict Resolution) การสร้างความสัมพันธ์ (Community Building) การสื่อสาร (Communication) ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) การรับมือกับปัญหา (Coping) การบังคับตน (Control) และ ความมั่นใจในตนเอง (Confidence) นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบทักษะทางสังคม	M	S.D.	แปล	อันดับ
องค์ประกอบที่ 1 การแก้ไขปัญหาคัดแย้ง (Conflict Resolution)	3.07	.43	มาก	7
องค์ประกอบที่ 2 การสร้างความสัมพันธ์ (Community Building)	3.17	.42	มาก	2
องค์ประกอบที่ 3 การสื่อสาร (Communication)	3.16	.49	มาก	3
องค์ประกอบที่ 4 ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)	3.09	.49	มาก	6
องค์ประกอบที่ 5 การรับมือกับปัญหา (Coping)	3.19	.51	มาก	1
องค์ประกอบที่ 6 การบังคับตน (Control)	3.12	.47	มาก	4
องค์ประกอบที่ 7 ความมั่นใจในตนเอง (Confidence)	3.11	.53	มาก	5
ผลรวมองค์ประกอบทักษะทางสังคม	3.13	0.48	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวม นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีทักษะทางสังคมอยู่ในเกณฑ์มาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีองค์ประกอบของทักษะทางสังคมในทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีการรับมือกับปัญหา (Coping) มากเป็นลำดับที่ 1 และการสร้างความสัมพันธ์ (Community Building) การสื่อสาร (Communication) การบังคับตน (Control) ความมั่นใจในตนเอง (Confidence) ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) และการแก้ไขปัญหาคัดแย้ง (Conflict Resolution) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษานวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทาง ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ครูควรส่งเสริมให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็น โดยใช้การอภิปรายด้วยการตั้งคำถามของครู หรือการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) ส่งเสริมการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย สร้างกระบวนการคิดวิเคราะห์ ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

2) ครูควรส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered Instruction) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติตามความถนัด เกิดปฏิสัมพันธ์ สร้างความเชื่อมั่นต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักการทำงานและแบ่งงานกันทำ เพื่อส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยและการดำเนินชีวิตในสังคม

3) ครูควรเน้นการใช้ กรณีศึกษา (Case Study) เพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาของนักเรียน หรือการใช้สถานการณ์จำลองหรือการใช้บทบาทสมมติเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่เน้นการเข้าใจถึงสภาพของปัญหานั้น ๆ หรือครูอาจใช้สถานการณ์ที่เป็นความขัดแย้งในการจัดกรณีศึกษา

4) ครูควรออกแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่เน้นการทำกิจกรรมด้วยเกม (Games) ฝึกทักษะการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมนักเรียนเกิดทักษะย่อยต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้แสดงตัวของตัวเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกม จะทำให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบด้านการบังคับตน

5) ครูควรใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นความขัดแย้งกัน ใช้สถานการณ์จริงเพื่อสร้างความเป็นรูปธรรมและใกล้ชิดนักเรียนจากนั้นหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงนำไปสู่การนำเสนอวิธีทางการแก้ไขปัญหา และเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหา

6) ครูควรใช้การจัดการเรียนรู้แบบภาคสนาม หรือการจัดการเรียนรู้แบบทัศนศึกษา ให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เห็นภาพจริง พื้นที่จริง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และยังทำให้นักเรียนความตระหนักถึงสภาพบริบททางสังคม วัฒนธรรม สร้างการเรียนรู้ร่วมกับผู้คนในพื้นที่

2. การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม มีแนวทางดังนี้

1) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ จัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม เน้นการฝึกปฏิบัติ ห้องเรียนต้องปรับเปลี่ยนได้ เช่น การจัดโต๊ะแบบคู่ เน้นการทำงานแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การจัดโต๊ะแบบกลุ่มเน้นการทำงานแบบกระบวนการกลุ่ม ฝึกความรับผิดชอบผ่านการทำงานกลุ่ม การจัดโต๊ะครึ่งวงกลม ส่งเสริมการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนพูดคุย โดยครูควรให้นักเรียนได้เลือกกลุ่มด้วยตนเองภายใต้เงื่อนไขที่ครูวางไว้ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ และครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะกระบวนการ ให้เกิดความภาคภูมิใจ ครูต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก

สะดวกการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ครูไม่ควรส่งเสริมชนชั้นเชิงอำนาจ การใช้กิจกรรมที่เน้นการแข่งขัน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงตัวตน แล้วจึงพัฒนาเพื่อพัฒนาองค์ประกอบด้านการบังคับตน

2) การจัดสภาพแวดล้อมทางจิตใจ ได้แก่ ครูต้องเปิดใจและเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูให้อิสระทางความคิดทางวิชาการแก่นักเรียน ให้นักเรียนตั้งคำถามได้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันครูต้องตอบคำถามหรือร่วมแสดงความคิดเห็นกับนักเรียนโดยไม่ทำร้ายจิตใจนักเรียนหากนักเรียนตอบคำถามผิด หรือนักเรียนตอบถูกครูก็ควรแสดงความชื่นชม และครูต้องสร้างคามยุติธรรมให้เกิดขึ้น ไม่อคติ ไม่ลำเอียง ปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ระวังความรู้สึกของนักเรียนและส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเรียน อีกทั้งทักษะทางสังคมเป็นสิ่งที่ไม่ได้ขึ้นเพียงแคในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา แต่ครอบครัว สังคมก็ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางสังคมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเช่นกัน

3. การใช้สื่อการเรียนรู้สำหรับเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม โดยสื่อการเรียนรู้ต้องเป็นรูปธรรมที่นักเรียนเห็นได้ง่าย จับต้องได้ เคลื่อนย้ายง่าย สอดคล้องกับสถานการณ์บริบทความแวดล้อมทางสังคมหรือเนื้อหาที่เรียน รวมทั้งต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่ใกล้ตัว ควรเลือกสื่อที่เหมาะสมและแตกต่างโดยขึ้นอยู่กับความแตกต่างของผู้เรียน ใช้สื่อเป็นตัวกระตุ้น ต้องตอบโจทย์และใช้ได้จริง เช่น ภาพข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม วิทัศน์ที่แสดงเหตุการณ์ทางสังคม ปัญหาใกล้ตัว หรือท้องถิ่นที่ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความตระหนักต่อปัญหา และส่งเสริมในการให้นักเรียนร่วมกันสะท้อนปัญหา นำเสนอแนวทางการแก้ไข การใช้แผนผังกราฟิก การใช้ Application หรือเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ หรือการใช้เกมเป็นสื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ควรเน้นที่พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนเป็นหลัก ทั้งการแสดงออกทางกริยา ท่าทาง การใช้วาจา คำพูดที่แสดงออกถึงความคิด การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรเน้นการสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลัง โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง ให้นักเรียนประเมินซึ่งกันและกัน โดยครูทำหน้าที่ร่วมประเมินและติดตาม หรือการประเมินกิจกรรมครูควรใช้การประเมินที่มีเครื่องมือวัดที่ชัดเจน การใช้คะแนนที่สะท้อนความยุติธรรม ดังนั้นการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมจึงเน้นการประเมินเพื่อพัฒนามากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดยภาพรวม นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีทักษะทางสังคมอยู่ในเกณฑ์มาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีองค์ประกอบของทักษะทางสังคมในทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบเช่นกัน โดยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีทักษะทางสังคมในด้านการรับมือกับปัญหา มากเป็นลำดับที่ 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของอ้อมฤดี วีระกะลัสและธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน (2555 : 190) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ทำให้เยาวชนมีโอกาสในการพบปะและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เกิดการเรียนรู้การปฏิบัติ

ตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้รับแบบอย่างวิธีการปรับตัวเข้าหาสังคม ได้รับการอบรมสั่งสอน มีแนวทางในการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น รู้จักการจัดการและรับมือกับปัญหาหรือความเครียดที่เข้ามากระทบได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้เยาวชนมีทักษะทางสังคมในระดับสูงเช่นเดียวกับผลการวิจัย และอันดับสุดท้าย คือ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของทิพย์วัลล สุรินยา (2558 : 211) ที่พบว่า เด็กวัยรุ่นไทยมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการประสบความสำเร็จและความรู้สึกทั่วไปอยู่ในระดับสูง แต่ในด้านพ่อแม่และบ้าน ด้านสังคมและด้านตนเองอยู่ในระดับปานกลาง การควบคุมความโกรธ พฤติกรรมการจัดการกับปัญหาทั้งโดยรวมและรายด้านทัศนคติต่อการใช้ความรุนแรงและพฤติกรรมก้าวร้าวโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยวรรณิ เบญจวัฒนาผล (2558 : 44) ได้อธิบายว่า นักเรียนเป็นเยาวชนและอยู่ในวัยศึกษา จึงใช้วิธีหลีกเลี่ยงปัญหาจากการเผชิญหน้าเพื่อแก้ไข วิธีการจัดปัญหาความขัดแย้งอาจนำความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องตรงกัน และอาจนำไปเป็นปัญหาการทะเลาะวิวาทได้ในที่สุด

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1) ครูควรส่งเสริมให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็น โดยใช้การอภิปรายด้วยการตั้งคำถามของครู หรือการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) ซึ่งการอภิปรายแสดงความคิดเห็นจะเป็นการสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคม สอดคล้องกับสุดาพร ปัญญาพฤกษ์และเสริมศรี ไชยศรี (2558 : 17) กล่าวว่า การพัฒนาและเสริมสร้างทักษะทางสังคมสามารถทำได้หลากหลายแนวทาง ที่ ทั้งการเรียนรู้แบบร่วมมือ กระบวนการสืบเสาะ และการอภิปราย การจัดเรียนการสอนดังกล่าวนี้ได้เน้นการมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น และสอดคล้องกับวันเพ็ญ พินทอง (2557 : 32) ที่พบว่าการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยกลวิธีทางสังคม 3 กลวิธี คือ การตั้งคำถาม การร่วมมือกับผู้อื่น และการให้ความสำคัญกับผู้อื่นมาพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า คะแนนทักษะทางสังคมของผู้เรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น เมื่อครูตั้งคำถามที่เป็นปัญหาความขัดแย้งหรือการใช้การแสดงความคิดเห็น ทำให้นักเรียนแสดงความเป็นตัวตนออกมาทั้งความคิด คำพูด ท่าทางพฤติกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการบังคับตนและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทักษะทางสังคม

2) ครูควรส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered Instruction) เพื่อให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เกิดการสร้างเชื่อมั่นต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักการทำงานร่วมกัน การแบ่งงานกันทำ เพื่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยและการดำเนินชีวิตในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของผการัตน์ ไยทอง (2559 : 70) ที่พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ จะทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมในการทำงานกลุ่มย่อย เพื่อให้นักเรียนแต่ละคนมีทักษะทางสังคม ทั้งการรู้จักพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกการตัดสินใจ มีความจริงใจ มีความเป็นประชาธิปไตย และมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ซึ่งการ

เรียนรู้แบบร่วมมือจะทำให้เกิดทักษะทางสังคม สอดคล้องกับเรณู เบ้าวรรณ (2558 : 158) ที่พบว่า เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน มีการร่วมมือและช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันช่วยกันคิด ช่วยกันศึกษา ช่วยกันค้นคว้าสิ่งที่กลุ่มต้องการและนักเรียนทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันจะทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงมีผลทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าหลังเรียน เป็นไปตามความเชื่อของ Vygotsky (1978 : online) ที่ว่าการเรียนการสอนที่มีบริบททางสังคมที่เป็นกลุ่ม การทำงานหรือหมู่คณะให้แต่ละคนมีส่วนร่วมจึงเอื้อให้ผู้เรียนได้เสริมสร้างทักษะทางสังคม

3) ครูควรเน้นการใช้ Case Study หรือกรณีศึกษา ครูอาจใช้สถานการณ์ที่เป็นความขัดแย้งในการจัดการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิพันธ์ ศิริธาดากุลพัฒน์ (2551 : 29) ที่พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่มีสถานการณ์จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม และผู้เรียนเรียนรู้วิธีการทำงานกลุ่ม สอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) คือผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากคนอื่น ๆ หรือจากเพื่อน เป็นไปตามที่ทศนา แคมมณี (2545 : 288 – 289) ที่กล่าวว่า ครูมีหน้าที่จัดการให้นักเรียนได้ปรับขยายโครงสร้างทางปัญญาของนักเรียนภายใต้สมมติฐาน (Assumption) สถานการณ์ที่เป็นปัญหาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมก่อให้เกิดความขัดแย้งที่เป็นปัญหาซึ่งเป็นแรงจูงใจก่อให้เกิดกิจกรรมคิดไตร่ตรองเพื่อขจัดความขัดแย้ง

4) ครูควรออกแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่เน้นการทำกิจกรรมด้วยเกม (Games) สอดคล้องกับเอกสิทธิ์ ชินินทรภูมิ (2559 : 59) พบว่า การสอนด้วยเกมทำให้นักเรียนสร้างความรู้ใหม่ นำประสบการณ์ใหม่เข้าสู่ประสบการณ์เดิม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล และแหล่งความรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของสำเนียง จุลเสริม (2552 : 122) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมได้ดีกว่าการเรียนแบบปกติ และเทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมเป็นตัวกระตุ้นให้ทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้นได้รวดเร็ว

5) ครูควรใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) และเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาสอดคล้องกับพระปลัดราชันย์ ขวัญเมือง และคณะ (2564 : 1635-1636) ที่ว่า นักเรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกันโดยได้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องจึงทำให้นักเรียนรู้และเข้าใจถึงความรับผิดชอบ การวางแผนทำงานอย่างเป็นระบบ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และการปรับตัวในการทำงานเพื่อสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดีซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของทักษะทางสังคม

6) ครูควรใช้การจัดการเรียนรู้แบบภาคสนาม หรือการจัดการเรียนรู้แบบทัศนศึกษา ทำให้นักเรียนความตระหนักถึงสภาพบริบททางสังคม วัฒนธรรม สร้างการเรียนรู้ร่วมกับผู้คนในพื้นที่สอดคล้องกับยุสนีย์ โสมทัศน์ (2559 : 401) ที่พบว่า การศึกษาภาคสนามเป็นกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ ซึ่งมีชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้

ผู้เรียนแสวงหาความรู้ตามความสนใจ วิธีการเรียนดังกล่าวเป็นวิธีการที่สามารถบูรณาการร่วมกันให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามความเหมาะสมของตนเอง มีผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

1) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ จัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม เน้นการฝึกปฏิบัติ ห้องเรียนต้องปรับเปลี่ยนได้ การจัดโต๊ะแบบกลุ่มเน้นการทำงานแบบกระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนพูดคุย สอดคล้องกับ Gardner (2006 : 116) ที่กล่าวว่า การวางแผนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนเป็นการวางแผนการฝึกทักษะทางสังคมที่จะเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ และสอดคล้องกับสิริจิตต์ เดชมรรชัย (2562 : 83-101) พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ นั้น เป็นประโยชน์ ทำให้ฝึกฝนการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการสร้างชิ้นงานร่วมกัน อีกทั้งมีบรรยากาศในการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2) การจัดสภาพแวดล้อมทางจิตใจ ได้แก่ ครูต้องเปิดใจและเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูให้อิสระทางความคิดทางวิชาการแก่นักเรียน ให้นักเรียนตั้งคำถามได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับสุวัฒนา เอี่ยมมอพรรณ (2549 : 110-111) ที่กล่าวว่า การจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียนแต่ละคน ขณะเดียวกันครูต้องตอบคำถามหรือร่วมแสดงความคิดเห็นกับนักเรียนโดยไม่ทำร้ายจิตใจนักเรียนหากนักเรียนตอบคำถามผิด หรือนักเรียนตอบถูกครูก็ควรแสดงความชื่นชม และส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกว่าคำตอบของตนเองนั้นมีประโยชน์ อีกทั้งทักษะทางสังคมเป็นสิ่งที่ไม่ได้ขึ้นเพียงแค่ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา แต่ครอบครัว สังคมก็ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะทางสังคมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของน้ำผึ้ง เลหาบุตร และศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย (2560 : 159 - 160) พบว่า ลักษณะครอบครัวและบรรยากาศภายในครอบครัวมีผลต่อการพัฒนาทางด้านสังคมของเด็ก สิ่งที่นักเรียนได้ใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวจะส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก

3. การใช้สื่อการเรียนรู้ ต้องเป็นรูปธรรมที่นักเรียนเห็นได้ง่าย จับต้องได้ เคลื่อนย้ายง่าย สอดคล้องกับสถานการณ์บริบทความแวดล้อมทางสังคมหรือเนื้อหาที่เรียน รวมทั้งต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่ใกล้ตัวให้นักเรียนเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยขึ้นอยู่กับความแตกต่างของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล อุดมคุณ (2552 : 119) พบว่า การใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนการสอนสังคมเป็นวิธีการที่ช่วยพัฒนาด้านกระบวนการคิด และสามารถนำมาแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และช่วยให้บรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีความสนุกสนานมีบรรยากาศน่าเรียนรู้ และพบว่านวัตกรรมด้านสื่อการสอนจะเน้นการกระตุ้นการเรียนรู้ที่มีสีสัน

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรเน้นที่พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนเป็นหลัก ทั้งการแสดงออกทางกริยา ท่าทาง การใช้วาจา โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง ให้นักเรียนประเมินซึ่งกันและกัน โดยครู

ทำหน้าที่ร่วมประเมินและติดตาม สอดคล้องกับเอมอร์ จังศิริพรปกรณ์ (2546 : 135) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลที่ดี ครูต้องเรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริง และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียน ว่ามีจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่ Oldfather et al. (1999 : 22) เสนอว่าการประเมินผลนั้นขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าและไม่ได้เป็นการประเมินจากเกณฑ์มาตรฐานเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ก่อนนำแนวทางการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรศึกษาค้นคว้าประกอบของทักษะทางสังคมให้ชัดเจน ทั้งความหมาย ตัวบ่งชี้ และลักษณะสำคัญขององค์ประกอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และผู้เรียนให้มากที่สุด
2. ครูอาจใช้แนวทางการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บางแนวทางไปใช้บูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนทั้งครูสังคมศึกษาและครูรายวิชาอื่น ๆ ที่มุ่งสร้างการพัฒนาทักษะทางสังคมในชั้นเรียน
3. ครูอาจใช้แนวทางการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกับกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียน เนื่องจากทักษะทางสังคมสามารถพัฒนาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาได้ ครูอาจนำไปต่อยอดพัฒนาในการใช้กับกิจกรรมอื่น ๆ เนื่องจากทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักเรียนเป็นหลัก การพัฒนาทักษะทางสังคมจึงสามารถพัฒนาได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของทักษะทางสังคมต่อไป
3. ควรมีการนำแนวทางการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปทดลองใช้ หรือทำวิจัยเชิงทดลองเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของแนวทางดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2553). *ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา = Intellectual disabilities*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2558). อิทธิพลของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง การควบคุมความโกรธ พฤติกรรมการจัดการกับปัญหาและทัศนคติต่อการใช้ความรุนแรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กวัยรุ่นชายไทย. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 21 (2), 193-244.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล อุดมคุณ. (2552). การวิเคราะห์ห้วงอวกาศงานวิจัยด้านนวัตกรรมจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำผึ้ง เลหาบุตร และ ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย. (2560). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และทักษะทางสังคมโดยจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 16 (1), 153-161.
- ปวิญญาพัฒน์ วรพันธ์ ชัยรัตน์ โตศิลา และอัญชลี สุขในสิทธิ์. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 22 (1). 90-101.
- ผการัตน์ ไยทอง. (2559). *การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตหาลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- พระปลัดราชันย์ ขวัญเมือง, ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และไสว พักขาว. (2564). พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 9 (4), 1627-1640.
- ยุพิน ตุ่มโหมด. (2546). *การศึกษาเปรียบเทียบผลการเสริมสร้างความรู้และทักษะทางสังคม ระหว่างการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการใช้สื่อสิ่งพิมพ์แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนภัทรญาณวิทยา จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ยุสนีย์ โสมทัศน์. (2559). ความสามารถในการคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิภาคประเทศแบบศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบปฏิบัติการภาคสนาม. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 53.
- เรณู เบ้าวรรณ. (2558). วิจัยปฏิบัติการ : การพัฒนาทักษะทางสังคมและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนอัจฉริยะด้วยการเรียนแบบร่วมมือ. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณิ เบญจวัฒนาผล. (2558). ความขัดแย้งของนักเรียนนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 7 (2), 38-45.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วันเพ็ญ พินทอง. (2557). การใช้กิจกรรมที่เน้นกลวิธีอภิปัญญาและกลวิธีทางสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์. (2551). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ. วารสารศึกษาศาสตร์. 19 (2), 15-32.
- สำเนียง จุลเสริม. (2552). การใช้การทดลองแบบอนุกรมเวลาเพื่อศึกษาผลของการใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริจิตต์ เดชอมรชัย. (2562). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาฝรั่งเศสเชิงรุกโดยใช้กระบวนการกลุ่ม. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 19 (2), 83-101.
- สุดาพร ปัญญาพฤษ และ เสริมศรี ไชยศรี. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครูยุคใหม่. วารสารการวิจัยการศึกษาลองคำ. 9 (2), 15-26.
- สุวัฒนา เอี่ยมอรพรรณ. (2549). การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อ้อมฤดี วีระกะลัส และ อีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2555). ต้นทุนชีวิต ทักษะทางสังคม การมองโลกในแง่ดี และความเข้มแข็งในการมองโลกของเยาวชนชายที่ถูกคุมประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 38 (2), 179-195.

- เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ. (2559). การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวการสร้างความรู้ใหม่โดยใช้เกมการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 14 (1), 54-59.
- เอมอร จังศิริพรปกรณ์. (2546). การประเมินผลการเรียนรู้. ใน สุวิมล ว่องวาณิช (บรรณาธิการ). *การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Gardner, H. (2006). *Multiple Intelligences New Horizons*. New York: Basic Books.
- Jim Ollhoff and Laurie Ollhoff. (2004). *Getting Along: Teaching Social Skills to Children and Youth*. London: Sparrow Media Group.
- Oldfather, P., Wesr, J., White, J., & Wilmarth, J. (1999). *Learning through Children's Eyes: Social Constructivism and the Desire to Learn*. Washington: American Psychological Association.
- Vygotsky, Lev Semyonovich. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, M.A.: Harvard University Press. *Online*. Retrieved October 14, 2018, from: http://generative.edb.utexas.edu/classes/kn_l2008sum2/eweekly/Vygotsky1978.pdf.
- WHO. (1999). *The world health report 1999 - making a difference*. France: Sadong.

ความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2
**Need Assessment for the Principal's Skills in the Covid Predicament of the
Schools Under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2**

วิทยา คีรีกุลไพศาล และ ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Wittaya Kheereekunphaisan and Thirasak Uppamaiathichai
Naresuan University, Thailand
Corresponding Author, Email:kenyana1122@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 2) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จำนวน 78 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพที่พึงประสงค์ด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพที่เป็นจริงภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 เรียงดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้ ดังนี้ 1) ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ทักษะการสื่อสาร 3) ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 4) ทักษะด้านการบริหารองค์กร 5) ทักษะการบริหารงานบุคคล 6) ทักษะการกำหนดทิศทางการองค์กร

คำสำคัญ: ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา; การบริหารในสถานการณ์โควิด; ผู้บริหาร

Abstracts

The purposes of this study were : 1) to investigate the needs assessment for the principal's skills in the Covid predicament of the school under phetchabun primary educational service area office 2, and 2) to arrange the needs assessment for the principal's skills in the Covid predicament of the school under phetchabun primary educational service area office 2. The sample consisted of 78 school administrators in phetchabun primary educational service area office 2

A result of this study was found in the following aspects.

1. The needs assessment for the principal's skills in the Covid predicament of the school under phetchabun primary educational service area office 2, in overall, desirable circumstance was rated at the highest level while the authentic circumstance was rated at the high level. The rating of needs assessment for the principal's skills in the Covid predicament of the school under phetchabun primary educational service area office 2 were: (1) communication skill (2) Critical and creative thinking skill (3) Personal management skills (4) Technological and digital literacy skills (5) Organizational management skills (6) Setting instructional direction skill.

Keywords: Principal's skills; Management in the Covid Epidemic Administration; Administrator

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข ได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาที่เปลี่ยนไปจากเดิม โดยมุ่งหวังให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการในการจัดการศึกษา มาตรา 39 ระบุว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติงานที่มีความสำคัญและเป็นรากฐานในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : ออนไลน์)

ปัจจุบันมีการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ไปทั่วโลก ทำให้มีผลกระทบต่อด้านในการบริหารประเทศ ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบ ทำให้มีการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษา จากการเรียนปกติในชั้นเรียนเป็นการเรียนผ่านสื่อออนไลน์ มีการขยายช่วงปิดและเปิดภาคเรียน พร้อมทั้งให้หน่วยงานการศึกษาวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563 : ออนไลน์)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ครอบคลุม 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า อำเภอเขาค้อและอำเภอน้ำหนาว ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น จำนวน 130 โรงเรียน แบ่งขนาดเป็น 4 ประเภทเป็น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 98 คน ครูและบุคลากร จำนวน 1,245 คน และนักเรียน จำนวน 19,513 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 5 พฤษภาคม 2564) นักเรียนในเขตบริการนั้นมีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์รวมทั้งพื้นที่เป็นภูเขาสูง จากความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์และการกระจายตัวของประชากรส่งผลให้มีโรงเรียนจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วทั้ง 4 อำเภอ การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จึงเป็นบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถและทักษะที่หลากหลายในการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา เพราะการบริหารจะดำเนินการไปได้ด้วยดี บรรลุจุดประสงค์และประสพผลสำเร็จได้นั้นจะต้องขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลายประการของผู้บริหาร เนื่องจากปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการบริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันกับยุคสมัย และทันเหตุการณ์เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายตามกฎหมายในการใช้ความรู้ความสามารถและทักษะของตนเพื่อนำบุคลากรในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่ตามแผนและนโยบายที่ได้วางไว้ให้บรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารต้องเป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพ มีทักษะที่สามารถจัดการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่สร้างความท้าทายให้ผู้บริหารใช้ความสามารถและทักษะที่หลากหลายในการแก้ปัญหาและบริหารสถานศึกษา ในการบริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิด 19 นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลายในการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด (โชษิตา ศิริมัน, 2563 : 407-416)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและความจำเป็นเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 เพื่อนำไปวางแผนการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด หรือสถานการณ์ที่ความคล้ายคลึงกันเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กระทรวงศึกษาธิการคาดหวังไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2
2. เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 98 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2564 ใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่(Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 78 คน แล้วเลือกวิธีการสุ่มแบบชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจัดทำขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ลักษณะของแบบสอบถาม จำแนกออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์และสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้บริหารในสถานการณ์โควิด
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. สร้างแบบสอบถามตามนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อ พิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อความเหมาะสม

5. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อคำถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาความเที่ยงตรง จากดัชนีความสอดคล้อง คือ เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.67 ขึ้นไป

6. ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของคอนบัค (Cronbach) พบว่า อยู่ในระดับ 0.89

8. นำข้อมูลจากการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง แล้วจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและ Google Form จากแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ และสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใช้การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย- $(\bar{x})$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Priority Need Index : PNI) โดยใช้สูตรการคำนวณ Priority Need Index แบบปรับปรุงจากสูตรดั้งเดิมโดย นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (สุวิมล ว่องวานิช, 2550 : 279) ดังนี้

$$PNI_{\text{modified}} = (I-D)/D$$

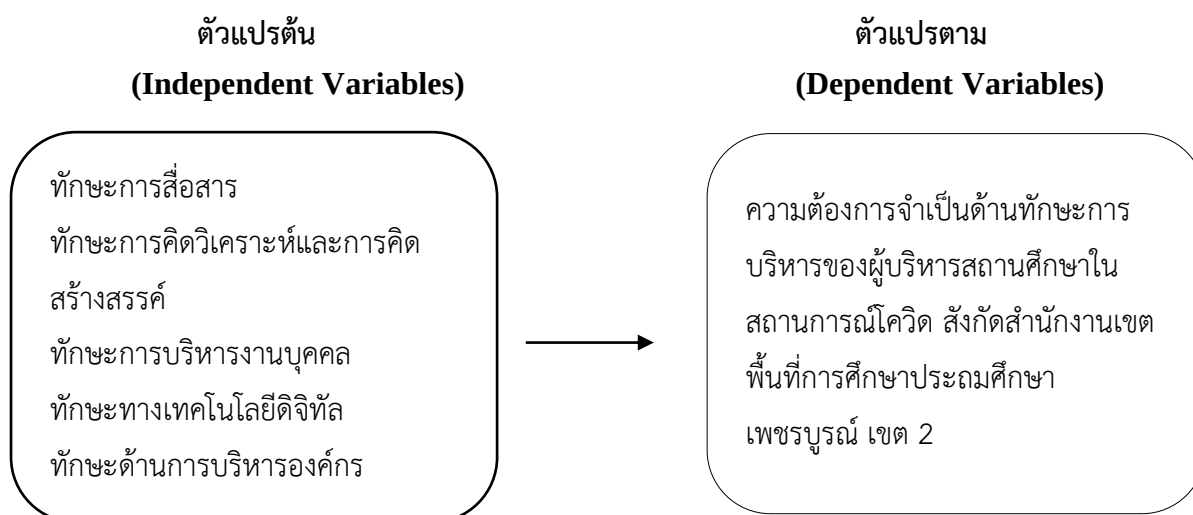
$$PNI_{\text{modified}} = (I-D)/D = \text{ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น}$$

I = ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์

D = ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นอยู่จริง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่อง ความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับที่พึงประสงค์และระดับที่เป็นจริงของด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด

ทักษะการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาในสถานการณ์โควิด	ระดับทักษะที่พึงประสงค์			ระดับทักษะที่เป็นจริง		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ทักษะการสื่อสาร	4.90	0.29	มากที่สุด	3.54	0.87	มาก
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์และการ คิดสร้างสรรค์	4.75	0.45	มากที่สุด	3.51	0.83	มาก

3. ทักษะการบริหารงานบุคคล	4.80	0.41	มากที่สุด	3.60	0.79	มาก
4. ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล	4.89	0.32	มากที่สุด	3.49	0.90	ปานกลาง
5. ทักษะด้านการบริหารองค์กร	4.76	0.42	มากที่สุด	3.55	0.79	มาก
6. ทักษะการกำหนดทิศทางองค์กร	4.77	0.44	มากที่สุด	3.59	0.83	มาก
รวมเฉลี่ย	4.81	0.39	มากที่สุด	3.55	0.84	มาก

เมื่อพิจารณาภาพที่พึงประสงค์ด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.81$, S.D. = 0.39) และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ภาพที่พึงประสงค์สูงสุดคือ ทักษะการสื่อสาร ($\bar{x} = 4.90$, S.D. = 0.29) รองลงมาคือ ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{x} = 4.89$, S.D. = 0.32) ส่วนภาพที่พึงประสงค์น้อยที่สุดคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.45)

ภาพที่เป็นจริงด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.84) และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ภาพที่เป็นจริงสูงสุดคือ ทักษะการบริหารงานบุคคล ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ ทักษะการกำหนดทิศทางองค์กร ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.83) ส่วนภาพที่เป็นจริงน้อยที่สุดคือ ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = 0.90)

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 โดยรวมทั้ง 6 ด้าน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด

ความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด	ค่าเฉลี่ย ของภาพ ที่พึง ประสงค์ (I)	ค่าเฉลี่ย ของ ภาพที่ เป็นจริง (D)	PNI (I-D)	PNI _{modified} (I-D)/D	ลำดับ
1. ทักษะการสื่อสาร	4.90	3.54	1.36	0.38	2

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์และการ คิดสร้างสรรค์	4.75	3.51	1.24	0.35	3
3. ทักษะการบริหารงานบุคคล	4.80	3.60	1.20	0.33	5
4. ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล	4.89	3.49	1.40	0.40	1
5. ทักษะด้านการบริหารองค์กร	4.76	3.55	1.21	0.34	4
6. ทักษะการกำหนดทิศทางองค์กร	4.77	3.59	1.18	0.33	5
รวมเฉลี่ย	4.81	3.55	1.27	0.36	

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PriorityNeedsIndex: PNI) ของความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน พบว่าความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสูงสุดคือ ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.40$) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการสื่อสาร ($PNI_{modified} = 0.38$) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($PNI_{modified} = 0.35$) ลำดับที่ 4 คือ ทักษะด้านการบริหารองค์กร ($PNI_{modified} = 0.34$) และลำดับที่ 5 คือ ทักษะการบริหารงานบุคคล ($PNI_{modified} = 0.33$) และทักษะการกำหนดทิศทางองค์กร ($PNI_{modified} = 0.33$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 พบว่า สภาพที่เป็นจริงด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1.) ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จากผลการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์โควิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีกระบวนการหรือแนวคิดในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้

ประสบการณ์ ที่ถูกส่งไปยังผู้รับสารได้อย่างชัดเจน น่าเชื่อถือ เข้าใจง่าย สรุปประเด็นได้ชัดเจน ถูกต้อง รัดกุม สามารถถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลภายในองค์กรและถ่ายทอดข้อมูลไปสู่ชุมชนได้เป็น อย่างดีด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกรสร เจียมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า ภาพรวมของผู้บริหารใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก และ ยังสอดคล้องกับ มณฑาทิพย์ นามนุ ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๒ พบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๒ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.) ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จากผลการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง โดย ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดที่หลากหลาย ในการแก้ไขปัญหา ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์โควิด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีกระบวนการและ ทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และผู้นำในทุกด้าน เพราะสถานการณ์โควิด ทำให้ผู้บริหารต้องคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิตา เพลินจิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า ภาพรวมของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก และไปสอดคล้องกับ ไกรสร เจียมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า ภาพรวมของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขต พื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ในภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก

3.) ทักษะการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จากผลการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีกระบวนการ วิธีการในการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ได้หลากหลายวิธี เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด ที่ครูจะต้องมีทักษะที่ หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองให้ทันต่อการ จัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนิช ศรีลาภา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา

สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

4.) ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จากผลการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสถานการณ์โควิดได้มีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ต้องเผชิญกับปัญหาการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับตัวและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑาทิพย์ นามนุ ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒ ผลการศึกษาพบว่า ด้านทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

5.) ทักษะด้านการบริหารองค์กร ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จากผลการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารงบประมาณภายในสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์โควิดได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีกระบวนการและทักษะการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการกำหนดเป้าหมายและการวางแผน การจัดการองค์กร การควบคุมและติดตามงาน เพื่อให้การบริหารงานได้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา เรตมอนด์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัวบ่งชี้

6.) ทักษะการกำหนดทิศทางองค์กร ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จากผลการศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงของทักษะการกำหนดทิศทางองค์กร ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางในการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีการวางแผนทางการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากมีประสบการณ์ในการบริหารในสถานการณ์โควิดมาแล้วระยะเวลาหนึ่ง มณฑาทิพย์ นามนุ ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาใน

ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒ ผลการศึกษาพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 สามารถจัดลำดับความต้องการจำเป็นได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ทักษะทางเทคโนโลยี ($PNI_{modified} = 0.40$) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการสื่อสาร ($PNI_{modified} = 0.38$) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($PNI_{modified} = 0.35$) ลำดับที่ 4 คือ ทักษะด้านการบริหารองค์กร ($PNI_{modified} = 0.34$) และลำดับที่ 5 คือ ทักษะการบริหารงานบุคคล ($PNI_{modified} = 0.33$) และทักษะการกำหนดทิศทางองค์กร ($PNI_{modified} = 0.33$)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ควรหาแนวทางในการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ตามลำดับความต้องการจำเป็น เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่ต่อไป

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาและพัฒนาตัวเองให้มีความรู้ด้านทักษะการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด โดยเฉพาะทักษะทางเทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร และทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โควิด ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ เพื่อให้เกิดการวิจัยที่เป็นวงกว้างมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Category/Laws/RuleMetDistEdMnt2550-02-12-2010.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://drive.google.com/file/d>
- โชษิตา ศิริมัน. (2564). ทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในภาวะวิกฤตโควิด-19 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. วารสารสู่ชีวิตใหม่ ด้านงานวิจัยทางสุขภาพและการบริการ. 12 (8), 407-416
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น = *Needs assessment research*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

**The Promotion on Student Affairs Administration in Extended Primary
School Under Kanchanaburi Educational Service Area Office 1**

ตรีรัตน์ นารา,

ปรเมศร์ กลิ่นหอม และ สารโจน์ เผ่าวงสากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Treerat Nara,

Poramet Klinhom and Saroch Pauwongsakul

Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-Mail: Treeratn.2912@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 และ 2. เปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 256 คน โดยใช้ตารางเครจซีและมอร์แกนและการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมครุมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครุมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม

* วันที่รับบทความ: 26 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 16 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 17 พฤศจิกายน 2564

Received: October 26, 2021; Revised: November 16, 2021; Accepted: November 17, 2021

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี และ 11 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี

คำสำคัญ: การบริหาร; งานกิจการนักเรียน; โรงเรียนขยายโอกาส; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

Abstracts

The purposes of the research were 1. to study the promotion on student affairs administration in extended primary school under Kanchanaburi educational service area office 1, and 2. to compare the promotion on student affairs administration in extended primary school under Kanchanaburi educational service area office 1 classified by working experience. The sample consisted of 256 teachers in extended schools under Kanchanaburi educational service area office 1, obtained by disproportionate stratified random sampling according to educational area. A constructed 5-level rating scale questionnaire with content validity of 1.00 and reliability of 0.98 as a tool to collect data. The statistics employed for data analysis were percentage, mean, standard deviation. The data were treated with one-way analysis of variance and found the difference of means, and paired test were carried out according to Scheffe's method.

The results of the study were as follows:

1. The promotion on student affairs administration in extended primary school under Kanchanaburi educational service area office 1, the overall practiced was at a high level when considering each aspect. It was found that the practice was at a high level in all aspects. Sorted in order of average value is the evaluation of the student affairs operation, the promotion of democracy in school and the promotion and development of the student discipline morality and ethics.

2. The comparison promotion on student affairs administration in extended primary school under Kanchanaburi educational service area office 1, classified by working experience, in overall and each, there were statistically significant differences found that teachers of 5-10 years and more than 11 years of working experience. They had a higher level of the opinion about the promotion on student affairs administration than at least 5 years working experience.

Keywords: The Administration; Student Affairs; The Extended Primary School; Kanchanaburi Educational Service Area Office 1

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 18) เนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในโลกกำลังประสบปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องความขัดแย้ง ทั้งความคิดและการกระทำของตัวบุคคล องค์กร และสังคม ฉะนั้น สถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้น การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ หาทางแก้ไข โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษด้วยการบริหารงานกิจการนักเรียนจึงเป็นหนึ่งในหลายๆ งานของการบริหารโรงเรียน ซึ่งมีความสำคัญ เพราะเป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนอกห้องเรียนที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาการบริหารกิจการนักเรียน เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหลายด้านด้วยกันเช่น งานที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดองค์การนักเรียน การจัดสวัสดิการ การพัฒนาบุคลิกภาพ การปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน การจัดบริการแนะแนว การจัดบริการอาหารกลางวัน การจัดบริการสุขภาพและอนามัยนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้รับการพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติและมีคุณค่าต่อสังคมต่อไป การบริหารกิจการนักเรียนจึงเป็นตัวช่วยผลักดันและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี (อัครเดช อรรถจินดา, 2549 : 1)

ดังนั้น บทบาทสำคัญของสถานศึกษา คือ การวางรากฐานความคิดและความประพฤติปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่พลเมืองของชาติ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียน โดยต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เป็นทั้งคนเก่ง คนดี และสามารถดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแนวทางต่างๆ ทั้งในรูปของงานวิชาการ และในรูปของงานกิจการนักเรียน การจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนในโรงเรียนแต่เพียงเฉพาะการเรียนรู้ในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ การเสริมหลักสูตร การเสริมทักษะและการจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้กับนักเรียนได้มีโอกาสปะทะและพบกับสภาพจริงๆ จึงมีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง เพราะในชีวิตจริงของนักเรียนนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับงานวิชาการแต่หากขึ้นอยู่กับ การปรับตัว การแก้ปัญหา การวิเคราะห์วิจัยด้วยตนเองโดยอาศัยประสบการณ์และทักษะเป็นเครื่องมือ มักปรากฏอยู่เสมอว่านักเรียนที่มุ่งเน้นแต่งานวิชาการแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ เพราะชีวิตมิได้ขึ้นอยู่กับ

กับหลักวิชาการแต่ขึ้นอยู่กับการจัดประสบการณ์ให้กับชีวิต ผู้ที่จะดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์สังคมได้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใฝ่ดี และมีทักษะชีวิตที่เหมาะสมเพียงพอ มีความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551 : 6)

โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเปิดรับนักเรียนที่มีข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 12-15 ปี เป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลง และอ่อนไหวกับสภาวะสังคมได้ง่าย จึงพบปัญหาต่าง ๆ เช่น ลักษณะความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับช่วงวัย หนีโรงเรียน ดื่มสุรา เที่ยวเตร่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม แต่งกายไม่เรียบร้อย ทะเลาะวิวาท ดิตยาเสพติด ชู้สาว และแสดงกริยาการก้าวร้าว เป็นต้น อีกทั้งผู้บริหารส่วนมากให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการบริหารงานนักเรียนเป็นอันดับเกือบสุดท้าย

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 และสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงานกิจการนักเรียน ปรับปรุงการส่งเสริมของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 763 คน จากทั้งหมด 38 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan

(บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 42-43) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จำนวน 256 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามพื้นที่จัดการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 5 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของ Likert ชนิด 5 ระดับ จำนวน 31 ข้อ เครื่องมือที่ใช้มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ในรูปแบบ Google form และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับครูผู้สอนในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 256 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

4.2 วิเคราะห์การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Best (1981 : 195) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ 1.00-1.50 หมายถึง ระดับการส่งเสริมน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ 1.51-2.50 หมายถึง ระดับการส่งเสริมน้อย

คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ 2.51-3.50 หมายถึง ระดับการส่งเสริมปานกลาง

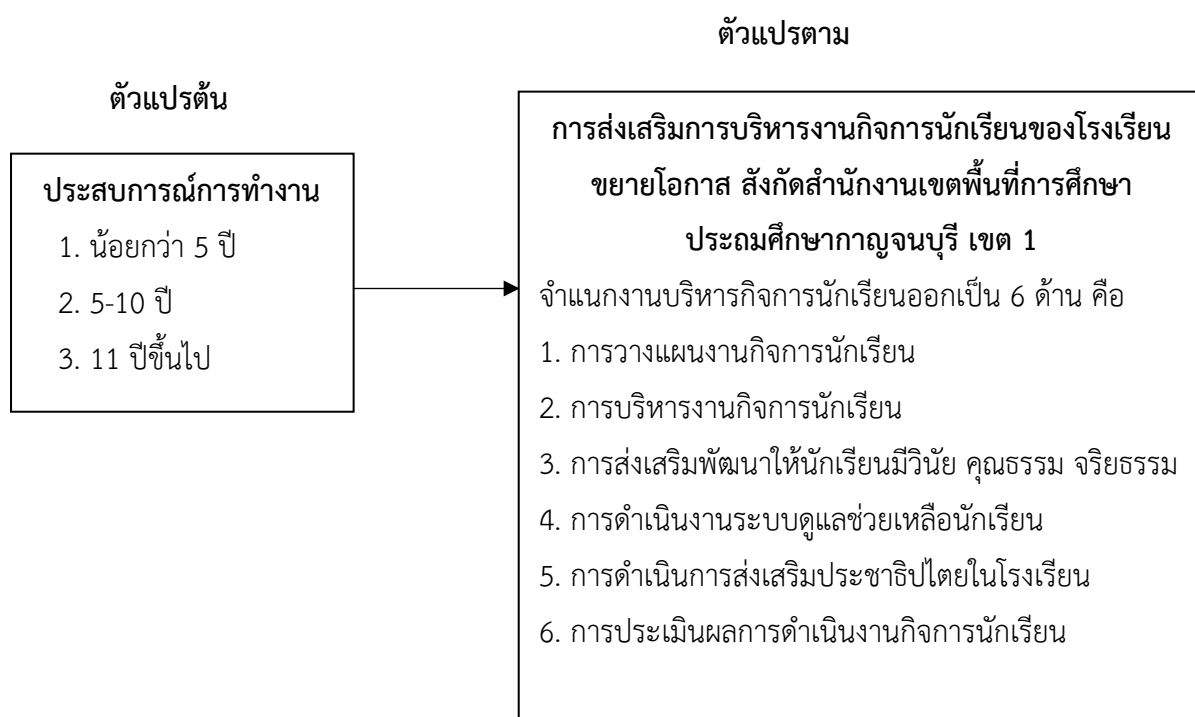
คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ 3.51-4.50 หมายถึง ระดับการส่งเสริมมาก

คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ 4.51-5.00 หมายถึง ระดับการส่งเสริมที่สุด

4.3 วิเคราะห์การเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดของมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย กระทรวงศึกษาธิการ (2560 : 32) ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน โดยผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เรื่อง การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เรื่อง การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมและรายด้าน

การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียน ของโรงเรียนขยายโอกาส	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การส่งเสริม
1. ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน	3.88	0.59	มาก
2. ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน	3.96	0.50	มาก
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	3.99	0.45	มาก
4. ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.94	0.50	มาก
5. ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	4.02	0.42	มาก
6. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	4.07	0.49	มาก
รวมเฉลี่ย	3.98	0.39	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม ครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยคือด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ($\bar{X}=4.07$) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ($\bar{X}=4.02$) ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X}=3.99$) ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ($\bar{X}=3.96$) ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X}=3.94$) และด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ($\bar{X}=3.88$)

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยพิจารณาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ปรากฏดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม

การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส	ประสบการณ์ในการทำงาน						F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		11 ปี ขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน	3.63	0.50	4.01	0.62	4.15	0.50	20.28**	0.000
2. ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน	3.76	0.43	4.06	0.52	4.17	0.44	18.30**	0.000
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	3.82	0.36	4.08	0.49	4.15	0.43	15.51**	0.000
4. ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.72	0.42	4.05	0.52	4.19	0.42	22.40**	0.000
5. ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	3.93	0.37	4.03	0.46	4.15	0.39	5.67**	0.004
6. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	3.99	0.47	4.01	0.52	4.20	0.47	3.64*	0.028
รวมเฉลี่ย	3.81	0.32	4.06	0.42	4.17	0.35	21.20**	0.000

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวมพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงทดสอบความแตกต่างเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลเปรียบเทียบเฉลี่ยรายคู่ของการเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม

ประสบการณ์การทำงาน	$\bar{x}$	น้อยกว่า 5 ปี (Sig.)	5-10 ปี (Sig.)	11 ปี ขึ้นไป (Sig.)
		3.81	4.06	4.17
น้อยกว่า 5 ปี	3.81	-	-0.25** (0.000)	-0.36** (0.195)
5-10 ปี	4.06	-	-	-0.11 (0.195)
11 ปี ขึ้นไป	4.17	-	-	-

จากตารางที่ 3 พบว่า การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม ระหว่างครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่างประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี กับ 5-10 ปี และ 11 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี และ 11 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี

อภิปรายผลการวิจัย

1. การส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม ครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานที่มีความสำคัญที่สนับสนุนการเรียนการสอนในชั้นเรียนและเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของนักเรียน ทั้งยังเป็นการให้ครูอาจารย์มีโอกาสรู้จักนักเรียนมากขึ้น จนสามารถให้การช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ดี เก่ง และมีความสุข อีกทั้งช่วยให้ครูเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนานักเรียน

นักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพัชร เกตุรัตน์ (2561 : 996-1004) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล สโมรินทร์ (2563 : 291-305) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรกฤต หาพา (2564 : 302-312) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 4 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

2. การเปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 -10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการดำเนินงานบริหารงานกิจการนักเรียนสูงกว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มากกว่ามีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายการบริหารงานกิจการนักเรียนได้ดีกว่านั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ หวานผล และศิริพงษ์ เสาภายน (2564 : 113-127) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ บุญดอก (2559 : 90) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารกิจการนักเรียนของครูกลุ่มโรงเรียน มัธยมวัดหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาควมมีการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเป็นเอกสารคู่มือครูหรือคู่มือนักเรียนขึ้นใช้ในโรงเรียนที่เป็นปัจจุบัน ทันยุคสมัยและมีความชัดเจน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบครบทุกงานตามขอบข่ายงานกิจกรรมนักเรียนที่กำหนดและมอบหมายให้ครูทุกคนได้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานกิจการนักเรียน และเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการนักเรียนตามโอกาส เช่น เชิญหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้กับนักเรียนในเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัย หรือเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการเผยแพร่เกียรติประวัติของนักเรียนที่ประพฤติดีให้ปรากฏทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียนทุกปีอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประกวดมารยาทไทย ห้องเรียนจิตอาสา การบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่อาจมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมทำเป็นฐานข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความชัดเจน

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาการจัดทำแผนหรือโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นปัจจุบันและทันยุคสมัย รวมถึงการประชาสัมพันธ์รณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเพื่อสร้างพื้นฐานความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อจะได้ข้อมูลในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนร่วมด้วย เพื่อเป็นการศึกษาในด้านต่าง ๆ อีกทั้งเพื่อเอาผลวิจัยที่ได้มาพัฒนาด้านความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนในอนาคต

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการนักเรียนในทุกๆโรงเรียนของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤต หาพา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 4. *Journal of Modern Learning Development*. 6 (1), 302-312.
- เฉลิมพล สโมรินทร์. (2563). การศึกษาสภาพการบริหารงานนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6 (5), 291-305.
- ณัฐวุฒิ หวานผล และศิริพงษ์ เสาภายน. (2564). การศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6 (1), 113-127.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: อีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- วราภรณ์ บุญดอก. (2559). *สภาพและปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2560). *มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2552 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *นโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี*. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- สุรพัชร เกตุรัตน์. (2562). การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ราชบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 10 (2), 996-1004.
- อัครเดช อรรถจินดา. (2549). *สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. (4th ed.). Englewood cliff: Prentice Hall.

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพใน
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2

**The Relationship between Organizational Climate and the Professional
Learning Community of Educational Opportunity Expansion School
under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2**

อุมพร สีสุริยา และ วานิช ประเสริฐพร

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Umaphorn Seesuriya and Vanich Prasertphorn

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: auma.air@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 45 คน และครู จำนวน 799 คน รวมทั้งสิ้น 844 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 265 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.932 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายโดยวิธีของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า

1. บรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านโครงสร้าง รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุน ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านความรับผิดชอบ

2. การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมเกื้อหนุน ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ

* วันที่รับบทความ: 30 ตุลาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 19 พฤศจิกายน 2564; วันตอบรับบทความ: 20 พฤศจิกายน 2564

Received: October 30, 2021; Revised: November 19, 2021; Accepted: November 20, 2021

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก

คำสำคัญ : บรรยากาศองค์การ; ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstracts

The objectives of this study were to : 1) study organizational climate in educational opportunity expansion school. 2) study professional learning community of educational opportunity expansion school. 3) study the relationship between organizational climate in educational opportunity expansion school. The population consisted of 45 administrators and 799 teachers total number of 844 people. The sample group total number of 265 people of population which selected by simple random sampling. The research tool used for data collection was a 5-level rating scale questionnaire with reliability at 0.932. The statistics used for data analysis comprised percentage, mean, standard deviation and Pearson's Simple Correlation. The study results were found that:

1. The organizational climate in educational opportunity expansion school was rated at a high level. When considering in each aspect, it was found that the aspect with the highest practice was structure of organization, followed by support of organization, while the aspect with the lowest practice was responsibility.

2. Professional learning community of educational opportunity expansion school, in overall, was rated at a high level. When considering in each aspect, it was found that the aspect with the highest practice was value and shared vision, followed by supportive environment, while the aspect with the lowest practice was cooperative learning to practice.

3. The relationship between organizational climate in educational opportunity expansion school, in overall, was found in positive relation and at a high level with the statistically significant level of 0.01.

Keywords : Organizational Climate; Professional Learning Community; Educational Opportunity Expansion School

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ดังนี้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการ

วางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มประสิทธิภาพซึ่ง “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม อโอบออารี มีวินัย รักษาคุณธรรม และเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรมนักคิด ผู้ประกอบการเกษตรกรยุคใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาอาชีพตามความถนัดของตนเอง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563 : 8)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทำหน้าที่ในการพัฒนาประชากรของประเทศในระดับพื้นฐาน จึงต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจึงต้องใส่ใจและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาทั้งสภาพแวดล้อมและบรรยากาศองค์การ ซึ่งมีความสำคัญต่อทุกองค์การเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้การปฏิบัติงานในองค์การจำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคลากรภายในองค์การที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร จะส่งผลให้บุคลากรในองค์การมีขวัญกำลังใจ และมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี (Gibson,1973 : 328 – 329) สำหรับบรรยากาศองค์การที่ดีของสถานศึกษา จะทำให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุไปสู่จุดหมายที่สำคัญได้ ทำให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีความหมายต่อผู้บริหาร ครู นักเรียน เพื่อใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาอย่างมีคุณค่า (Fox and other,1973 : 3) ดังนั้นบรรยากาศองค์การถือเป็นการรวมตัวอย่างมีรูปแบบของสภาพแวดล้อมในองค์การที่มีผลกระทบต่อนแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร โดยมีองค์ประกอบของบรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย โครงสร้าง มาตรฐาน ความรับผิดชอบ การยอมรับ การสนับสนุน และความยืดหยุ่นผูกพัน (Stringer,2002 : 9) ฉะนั้นบรรยากาศองค์การจะสามารถส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน เกิดความอยากที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองในงานที่ทำอยู่ตลอดเวลา กลายเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (มงคลชัย วิริยะพินิจ,2554 : 24) ดังนั้นบรรยากาศองค์การที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์การต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นชุมชนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินกิจกรรมจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ จึงต้องมีการพัฒนาและปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานที่สำหรับการปฏิสัมพันธ์ของมวลสมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพครูของโรงเรียน เกี่ยวกับการดูแลผู้เรียน การพูดคุยกันเพื่อปรับปรุงผลการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนงานทางวิชาการของโรงเรียน แต่เนื่องจากครูส่วนใหญ่ในแทบทุกประเทศมักเกิดความรู้สึกโดด

เดียวในการปฏิบัติงานสอนของตน ดังนั้นการมี “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” เกิดขึ้นในโรงเรียนจึงช่วยคลี่คลายปัญหาดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560 : 42) ซึ่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นนวัตกรรมหนึ่งในการพัฒนาครู โดยครู ผู้บริหาร นักการศึกษา ในสถานศึกษามารวมตัว รวมใจ รวมพลังร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายพัฒนาการเรียนรู้ สมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียน ผ่านกระบวนการตามขั้นตอนคือ การสร้างทีม การระบุปัญหาหรือกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วิทยากรแผนการจัดการเรียนรู้อย่างกัลยาณมิตร จัดการเรียนการสอนโดยมีทีมร่วมสังเกตการสอน และมีการสะท้อนผลการสอนเพื่อการเสนอแนะ และปรับปรุงต่อไป องค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบรวมหมู่ ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ สภาพแวดล้อมเกื้อหนุน และแบ่งปันประสบการณ์ (Hord, 1997 : 14-23) ในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่จะขาดมิได้ก็คือ จะต้องมีการมี “ชุมชนแห่งวิชาชีพ หรือ Professional community” เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้น โดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จะเป็นการรวมตัวเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพสู่ความองอาจของการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก การพัฒนาวิชาชีพให้เป็น “ครูเพื่อศิษย์” โดยมองว่าเป็น “ศิษย์ของเรา” มากกว่ามองว่า “ศิษย์ของฉัน” และการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มจาก “การเรียนรู้ของครู” เป็นสำคัญ ชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้นั้น จึงจำเป็นต้องมีอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทางวิชาชีพ มีฉันทะ และศรัทธาในการทำงาน “ครูเพื่อศิษย์ร่วมกัน” บรรยายภาพการอยู่ร่วมกันแบบ “ชุมชน กัลยาณมิตรทางวิชาการ” (สุรพล ธรรมมรดี และคณะ, 2553 : 22-24) การพัฒนาครูด้วยกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไม่ใช่การเพิ่มภาระแก่ครูแต่ตรงกันข้ามชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพช่วยเพิ่มพูนศักดิ์ศรีของความเป็นครู เพื่อพุ่งเป้าไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง (วิจารณ์ พานิช, 2559 : 51) หลักสำคัญของกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้น เมื่อเกิดการรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมทำและร่วมเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมายและภารกิจร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560 : 25)

จากการศึกษาพบว่าบรรยาการองค์การมีความสัมพันธ์กับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังงานวิจัยของ อธิศักดิ์ ศรีจันทร์ และชัยอนันต์ มั่นคง (2563 : 11-21) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยาการองค์การกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี โดยความสัมพันธ์ระหว่างบรรยาการองค์การกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับจุลลี ศรีชะโคตร (2558 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาบรรยาการองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า บรรยาการองค์การทุกด้าน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น

จากข้อมูลการศึกษาปัจจุบันพบว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีปัญหาหลายด้าน มีความพร้อมแตกต่างกัน ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ (Authority) ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่มีอัตราครูต่ำกว่าเกณฑ์ บางแห่งมีครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงวิชาเอกหรือตามสาระการเรียนรู้ ส่งผลให้มีปัญหาในเรื่องของการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนการคิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความหมาย สภาพปัญหาเหล่านี้มีผลต่อคุณภาพการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (O-net) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ (ต่ำกว่าร้อยละ 50) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูขาดทักษะพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน นักเรียนไม่มีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3, 2555 : 16-19) แสดงให้เห็นถึงสภาพและปัญหาเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การรวมทั้งความสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (วันเพ็ญ นาคเครือ และวินัย ทองภูบาล, 2558 : 356) ดังนั้นบรรยากาศองค์การที่สามารถส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน เกิดความอยากที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองในงานที่ทำอยู่ตลอดเวลา ก็จะสามารถกลายเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ (มงคลชัย พิริยะพินิจ, 2554 : 24)

จากความสำคัญของบรรยากาศองค์การ และการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ซึ่งสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการบริหารเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและสามารถขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษาการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 จำนวน 45 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 45 คน และครู จำนวน 799 คน รวมทั้งสิ้น 844 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 265 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามกรอบแนวความคิดของ Stringer (2002 : 9) ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านมาตรฐาน 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านการยอมรับ 5) ด้านการสนับสนุน และ 6) ด้านความยืดหยุ่นผูกพัน

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในส่วนของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพใช้ข้อคำถามตามแนวความคิดของ Hord (1997 : 14-23) ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำแบบรวมหมู่ 2) ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) ด้านร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ 4) ด้านสภาพแวดล้อมเอื้อหนุน และ 5) ด้านแบ่งปันประสบการณ์

นำเครื่องมือไปหาค่าความตรงตามเนื้อหา (IOC) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความตรงตามเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.66 - 1 จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Tryout) กับผู้ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ผลการหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.932

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหาร และครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปใส่ไว้ในตู้รับงานเอกสารของทุกโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ตามจำนวนบุคลากรในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแต่ละโรงเรียนสามารถนำส่งคืนแบบสอบถามกลับคืนได้ที่ตู้ของโรงเรียนบ้านแก้ง หากโรงเรียนใดยังไม่นำส่งแบบสอบถามกลับคืนตามเวลาที่กำหนด จะติดต่อประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียนหรือเจ้าหน้าที่ธุรการ เพื่อสอบถามและนัดหมายการเก็บรวบรวมแบบสอบถามต่อไป ซึ่งเก็บแบบสอบถามจากทั้งหมด 265 ฉบับ ได้กลับคืนมาจำนวน 262 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.86

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ และร้อยละ

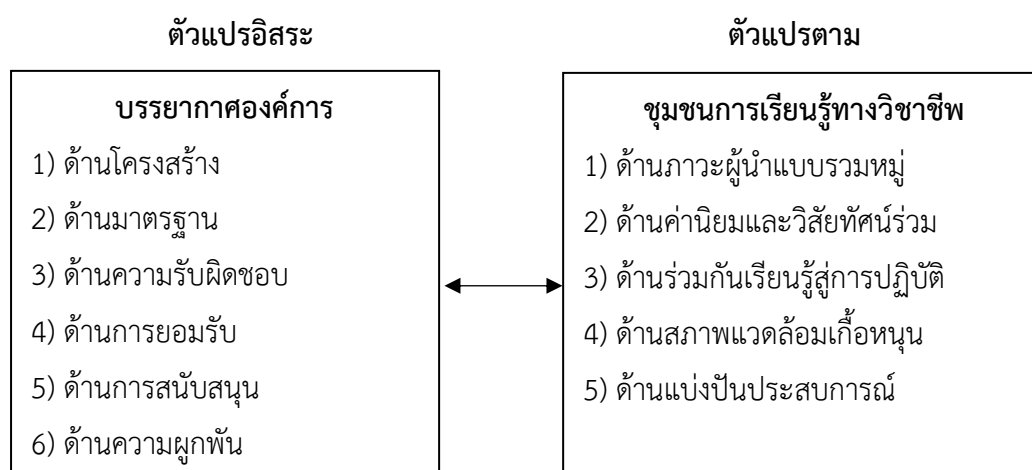
ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทาง โดยหาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเกณฑ์มาเทียบเพื่อแปลความหมายในแต่ละด้าน ดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ระดับ 3 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย และระดับ 1 หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเกณฑ์มาเทียบเพื่อแปลความหมายในแต่ละด้าน

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย โดยวิธีของเพียร์สัน (Pearson's Simple Correlation) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาระดับความสัมพันธ์ ดังนี้ ค่าระหว่าง 0.71-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับมาก 0.31-0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง 0.01-0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย และ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การตามกรอบแนวคิดของ Stringer (2002 : 9) ซึ่งประกอบด้วย ด้านโครงสร้าง ด้านมาตรฐาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับ ด้านการสนับสนุน และด้านความผูกพัน ในส่วนของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพใช้องค์ประกอบตามแนวความคิดของ Hord (1997 : 14-23) ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำแบบรวมหมู่ ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ด้านร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ด้านสภาพแวดล้อมเกื้อหนุน และด้านแบ่งปันประสบการณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาดังรูป ที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

บรรยากาศองค์การของโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			
	X	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านโครงสร้าง	4.33	0.53	มาก	1
2. ด้านมาตรฐาน	4.24	0.56	มาก	4
3. ด้านความรับผิดชอบ	4.22	0.54	มาก	6
4. ด้านการยอมรับ	4.26	0.54	มาก	3

5. ด้านการสนับสนุน	4.29	0.58	มาก	2
6. ด้านความผูกพัน	4.23	0.52	มาก	5
ภาพรวม	4.26	0.46	มาก	

จากตารางที่ 1 บรรยายาคอองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านโครงสร้าง ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุน ($\bar{X} = 4.29$) ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยสุดคือ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.22$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านภาวะผู้นำแบบรวมหมู่	4.25	0.63	มาก	3
2. ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม	4.27	0.53	มาก	1
3. ด้านร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ	4.19	0.53	มาก	5
4. ด้านสภาพแวดล้อมเกื้อหนุน	4.25	0.57	มาก	2
5. ด้านแบ่งปันประสบการณ์	4.22	0.54	มาก	4
ภาพรวม	4.25	0.47	มาก	

จากตารางที่ 2 การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมเกื้อหนุน ($\bar{X} = 4.25$) ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยสุด คือ ด้านร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.19$)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยาการองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ (X) กับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Y) ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y
X ₁	0.551**	0.551**	0.533**	0.517**	0.535**	0.589**
X ₂	0.537**	0.485**	0.490**	0.515**	0.502**	0.556**
X ₃	0.547**	0.570**	0.538**	0.512**	0.556**	0.596**
X ₄	0.648**	0.574**	0.615**	0.565**	0.647**	0.669**
X ₅	0.601**	0.622**	0.591**	0.553**	0.621**	0.654**
X ₆	0.569**	0.559**	0.562**	0.560**	0.638**	0.632**
X	0.682**	0.664**	0.658**	0.637**	0.691**	0.730**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก เมื่อพิจารณาตัวแปรบรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ในแต่ละด้าน (X₁, X₂, X₃, X₄, X₅ และ X₆) กับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (Y) พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ด้านการยอมรับ (X₄) กับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (Y) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุน (X₅) กับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (Y) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุดคือ ด้านมาตรฐาน (X₂) กับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (Y) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทุกค่ามีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

1. บรรยากาศองค์การในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านโครงสร้าง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา นั้น โรงเรียนมีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน บุคลากรในโรงเรียนรู้หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายชัดเจน มีการประชุมมอบหมายหน้าที่ในการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการจากผู้บริหาร อีกทั้งมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย ทำให้สามารถกำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษา และการรายงานผลการดำเนินงานของบุคลากรได้อย่างสะดวกรวดเร็วเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ จึงส่งผลให้บรรยากาศองค์การของโรงเรียนขยายโอกาสทาง ด้านโครงสร้าง อยู่ในระดับมาก ซึ่ง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุณี ผลพิทักษ์ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า มีความคิดเห็นต่อระดับการรับรู้ต่อมิติบรรยากาศองค์การ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า ด้านมิติโครงสร้างองค์การมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดิวิษา สังคะ (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 1-13 ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดโครงสร้างองค์การมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุกดา ขวัญกลาง (2563 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของพนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าระดับค่าเฉลี่ยบรรยากาศองค์การของพนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า โครงสร้างการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาและการบริหารภายใต้ความขาดแคลน มีงบประมาณที่จำกัด วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้น จำนวนครูที่น้อยทำให้ครูแต่ละคนต้องรับผิดชอบหลายอย่าง ทั้งหน้าที่ในการสอน การปฏิบัติหน้าที่พิเศษที่มอบหมาย รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและร่วมกับชุมชน ทำให้ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ลดลง ทำให้ครูท้อแท้ใจ ส่งผลให้บรรยากาศด้านความรับผิดชอบต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุณี ผลพิทักษ์ (2556 : 53) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า จังหวัดปทุมธานี พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า มีความคิดเห็นต่อระดับการรับรู้ต่อมิติบรรยากาศ ด้านมิติความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักในการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียน จึงทำให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดค่านิยมและวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงส่งผลให้การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน

ขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สราพร นุ่มดี (2562 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสหวิทยาเขตวังทองหลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนิกสร สืบสาย (2561 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกันอยู่ในอันดับสูงสุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุลลี ศรีษะโคตร (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านร่วมกันเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูขาดโอกาสในแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ขาดโอกาสในการสังเกตการณ์สอนของเพื่อนครู รวมทั้งภาระงานสอนที่มากส่งผลให้ครูมีเวลาในการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักซะและประสบการณ์ร่วมกันน้อย ส่งผลให้ ด้านการเรียนรู้สู่การปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุกดา ขวัญกลาง (2563 : 56) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ของพนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครู ผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 มีบรรยากาศในการทำงานเป็นอยู่แบบพี่น้อง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะมีหลายกิจกรรมหรือหลายโครงการที่ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องร่วมกันดำเนินการ เช่น ทักซะวิชาการ งานกิจกรรมร่วมกับชุมชนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆ กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างปฏิบัติงานบ่อยครั้ง มีการแบ่งปันข้อมูลในการทำงาน และผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสนำมาร่วมกันในการทำงาน ทำให้บุคลากรในโรงเรียนพร้อมที่จะร่วมแรงร่วมใจนำพาโรงเรียนให้บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์ และชัยอนันต์ มั่นคง (2563 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง

บรรยากาศองค์การกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุกดา ขวัญกลาง (2563 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพนักงานเทศบาลนครนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ในระดับมาก และทิศทางเดียวกันกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของพนักงานเทศบาลนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุลลี ศรีชะโคตร (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การทุกด้านมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรหาวิธีสื่อสารให้ครูรับรู้สภาพแวดล้อมของงานที่ตนรับผิดชอบ และตระหนักต่อภาระหน้าที่ของตน มุ่งมั่นตั้งใจทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ให้ครูได้ทำงานตามความต้องการ ตามความสามารถและศักยภาพของตนเอง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างบรรยากาศในองค์กรที่ดี ซึ่งจะส่งผลกระตุ้นต่อแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร

1.2 ครูควรร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ และหาโอกาสแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ แบ่งปันข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สังเกตการสอนของเพื่อนครูสะท้อนผลการเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยลดความโดดเดี่ยวของครูในการปฏิบัติงานได้

1.3 ด้านการยอมรับกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนั้นผู้บริหารและครูควรให้การยอมรับในความรู้ความสามารถของเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมให้การทำงานเป็นทีม มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปกครอง ชุมชน ให้การยอมรับในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาบรรยากาศองค์การกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลเชิงลึก เช่น จากการสัมภาษณ์ การจัดกลุ่มสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนทั่วไป หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้ได้สารสนเทศ นำไปสู่การพัฒนาระดับการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จารุณี ผลพิทักษ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บรรยากาศองค์การกับการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า จังหวัดปทุมธานี. ภาคนิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- จุลลี ศรีชะโคตร. (2557). บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- ดวิชา สังคะ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 1-3. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนกษร สืบสาย. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มงคลชัย วิริยะพินิจ. (2554). รวมแนวคิดหลากหลายมุมมอง องค์การแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ส่องสยาม.
- มุกดา ขวัญกลาง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของพนักงานเทศบาลนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- วันเพ็ญ นาคเครือ และวินัย ทองภูบาล. (2558). การศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ พ.ศ. 2558.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สรภาพ นุ่มดี. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสหวิทยาเขตวังทองหลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรพล ธรรมร่มดี และคณะ. (2553). อาศรมศิลป์วิจัย : การวิจัยและการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา. โครงการเอกสารวิชาการเรียนรู้สู่การแลกเปลี่ยน. นครปฐม: เอมีเอ็นเตอร์ไพรส์.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. (2555). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 4 ปี (พ.ศ.2555 - 2558)*. กลุ่มนโยบายและแผน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือการอบรมคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กลุ่มวิจัยและพัฒนา นโยบาย*. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อิทธิศักดิ์ ศิริจันทร์ และชัยอนันต์ มั่นคง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*. 14 (1), 11-21.
- Fox, Robert S. and others. (1973). *School climate improvement : a challenge to the school administrator*. Colorado : Phi Delta Kappa, 3.
- Gibson, J. L. (1973). *Organization:Structure,Processes,Behavior*. Texas:Business Publication, 328 – 329.
- Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: What are they are and why are they important*. *Issues About Change*. 6 (1), Austin,TX: Southwest Educational Development Laboratory, 14-23.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample sizes for research activities*. *Educational and Psychological Measurement*, 607-610.
- Stringer, R. (2002). *Leadership and Organizational Climate :The Cloud Chamber Effect Upper Saddle River*. NJ : Pearson Education, 9.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตร
บัญชีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)
กับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่า

**The comparison of learning achievement of enrolled students in Bachelor
of Accountancy Program at the Faculty of Business Administration,
Rajamangala University of Technology Isan between students
who finished Matthayomsuksa 6 and Vocational Certificate
in any program or equivalent**

บุษบงกช บุญกุศล, นัฐสวัญจ์ กิตติลาภานนท์,
สุนิษา ธงจันทร์, สมใจ บุญหมื่นไวย, พลานุช คงคา,
พรพิมล อิฐรัตน์, สมศักดิ์ จินตวัฒน์กุล และ ศรีญญา คมขุนทด
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

**Busabongkot Boonkusol, Natsawan Kittilapanont,
Sunisa Thongchan, Somjai Boonmuenwai, Palanuch Kongka,
Pornpimon Ittarat, Somsak Jintawattanagul and Sarunya Komkhuntod**
Rajamangala University of Technology Isan, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Busabongkot.bo@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา
ที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญชีบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกสาขาวิชา หรือ
เทียบเท่า การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้จากการรวบรวม
ข้อมูลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรบัญชีบัณฑิต ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2560 โดยติดตาม
ข้อมูลของนักศึกษาที่เข้าปฐกถาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2560 จนถึงชั้นปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2563
เกี่ยวกับคุณสมบัติการรับเข้าศึกษา วิธีการรับเข้าศึกษา ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดิม พื้นที่ตั้งของ
สถานศึกษาเดิม ผลการเรียน และจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปี โดยใช้
สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยสถิติ Independent Sample t-test และ One-Way
ANOVA)

* วันที่รับบทความ: 25 กันยายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 30 มกราคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 30 มกราคม 2565

Received: September 25, 2021; Revised: January 30, 2022; Accepted: January 30, 2022

ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ประมวลผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญชีบัณฑิต กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่า

ผลการศึกษาพบว่า 1.) กลุ่มนักศึกษารับเข้าซึ่งมีคุณสมบัติการรับเข้าศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่า มีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 แตกต่างกัน 2.) วิธีการรับเข้าศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างการรับเข้าด้วยวิธีโควต้ากับวิธีรับตรงปกติ มีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในทุกชั้นปีแตกต่างกัน 3.) นักศึกษาที่ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมแตกต่างกัน มีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในชั้นปีที่ 2 และปีที่ 3 แตกต่างกัน 4.) กลุ่มนักศึกษารับเข้าซึ่งมีคุณสมบัติการรับเข้าศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่า มีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในทุกชั้นปีแตกต่างกัน 5.) วิธีการรับเข้าศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างการรับเข้าด้วยวิธีโควต้ากับวิธีรับตรงปกติ มีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 แตกต่างกัน 6.) เขตพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในชั้นปีที่ 1 แตกต่างกัน

คำสำคัญ: กลุ่มนักศึกษารับเข้า; วิธีการรับเข้าศึกษา; ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

Abstracts

The objective of this study was to compare the learning achievement of enrolled students in Bachelor of Accountancy Program, Rajamangala University of Technology Isan between students who finished Matthayomsuksa 6 (M.6 students) and students who finished Vocational Certificate (V.C. students) in any program or equivalent. Secondary data were collected from a group of Bachelor of Accountancy Program students enrolled in 2017 academic year since the first year in 2017 academic year to the fourth year in 2020 academic year. These data included enrolment qualification, enrolment method, academic result from the previous school, location of the previous school, academic result in the university, and the number of courses failed to adhere to the study plan of each academic year. The instruments employed in this study were Independent Sample t-test and One-Way Analysis of Variance (One-Way ANOVA), at significance level of 0.05. Both were applied to examine the results of the comparison of the learning achievement between the M.6 students and the V.C. students who had studied Bachelor of Accountancy.

The results revealed the followings: 1) the difference in the enrolment qualification between M.6 students and V.C. Students affected to the dissimilarity of the academic results to the first-year and the fourth-year of studying; 2) the difference in the enrolment method between students who entered the university under quota and who got the entry under regular method had different consequences to all levels of the students; 3) the uneven academic result

from the previous school of the students gave different outcomes to the academic result in the university of the second-year and the third-year of studying; 4) the difference in the enrolment qualification between M.6 students and V.C. Students show dissimilar impact on the number of courses failed to adhere to the study plan of each academic year; 5) the difference in the enrolment method between students who entered the university under quota and who got the entry under regular method reveal a dissimilarity outcome on the number of courses failed to adhere to the study plan of each academic year of the third-year and the fourth-year of studying; and finally, 6) the differential between the location of the previous school had a diverse effect on the number of courses failed to adhere to the study plan of the first-year students.

Keywords: Enrolment Qualification; Enrolment Method; Learning Achievement

บทนำ

คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557 (2560) กล่าวว่า นักศึกษา คือปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษา ซึ่งระบบประกันคุณภาพการศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการรับหรือคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาในหลักสูตร โดยต้องมีการกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษาที่ สอดคล้องกับธรรมชาติของหลักสูตร มีการคัดเลือกนักศึกษาที่มีความโปร่งใส ชัดเจน สอดคล้องกับ คุณสมบัติของนักศึกษาที่กำหนด มีความพร้อมทางปัญญา สุขภาพกายและจิต รวมถึงความมุ่งมั่นที่จะเรียน เพื่อให้สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด เมื่อรับเข้ามาแล้วต้องมี กระบวนการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านรูปแบบต่าง ๆ และมีระบบการดูแลให้คำปรึกษาโดยอาจารย์ ที่ปรึกษา เพื่อให้ นักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด

จึงมีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์นักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญชีบัณฑิต ที่มีพื้นฐานคุณวุฒิ ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน จากวิธีการเรียนการสอน ผลการศึกษาเดิม และสถานที่ตั้งของพื้นที่การศึกษา เดิมของนักศึกษาแต่ละคนที่แตกต่างกัน จึงคาดว่าพื้นฐานดังกล่าวจะส่งผลต่อการปรับตัวและมีผลต่อการ เรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังศึกษานักศึกษาที่รับเข้าด้วยกระบวนการ รับเข้าที่ต่างกันคือรับเข้าด้วยวิธีโควตา กับวิธีปกติ จากความแตกต่างกันในกระบวนการรับเข้านี้จะมี ความสามารถในการเรียนและการสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนดต่างกันหรือไม่ เพื่อเป็น ข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนใช้ในการเฝ้าระวัง ติดตาม และใช้ วิธีการในการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษาให้เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้สามารถปรับปรุง วางแผน การรับนักศึกษาเข้าศึกษาและพัฒนาหลักสูตร รวมถึงกิจกรรมในหลักสูตรให้เหมาะสมต่อนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาที่รับเข้าที่ เป็นผู้สำเร็จการกลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่า

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรบัญชีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา ที่ศึกษาปีการศึกษา 2560 ถึงปีการศึกษา 2563 ที่มีข้อมูลคุณสมบัติ การรับเข้าศึกษา วิธีการรับเข้าศึกษา ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดิม พื้นที่ของสถานศึกษาเดิม ผลการเรียนรู้ และจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ประมวลผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่า

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาข้อมูลนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรบัญชีบัณฑิต (ปรับปรุง พ.ศ.2558) ซึ่งเป็นนักศึกษาที่รับเข้าสำหรับหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ที่มีคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) หรือ 2. หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่า ซึ่งนักศึกษาดังกล่าวเป็นนักศึกษาที่รับเข้าในปีการศึกษา 2560 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2563

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาประระดับปริญญาตรีหลักสูตรบัญชีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา ที่ศึกษาปีการศึกษา 2560 ถึงปีการศึกษา 2563 จำนวนทั้งสิ้น 102 คน เป็นระยะเวลา 4 ปี ที่มีข้อมูลครบถ้วนดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลคุณสมบัติการรับเข้าศึกษาของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาปีการศึกษา 2560
2. ข้อมูลวิธีการรับเข้าศึกษาของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาปีการศึกษา 2560
3. ข้อมูลผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาปีการศึกษา 2560
4. ข้อมูลพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาปีการศึกษา 2560
5. ข้อมูลผลการเรียนสะสม (GPA) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมาหลักสูตรบัญชีบัณฑิต ที่เริ่มเข้าศึกษาปีการศึกษา 2560 ถึงปีการศึกษา 2563 ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4

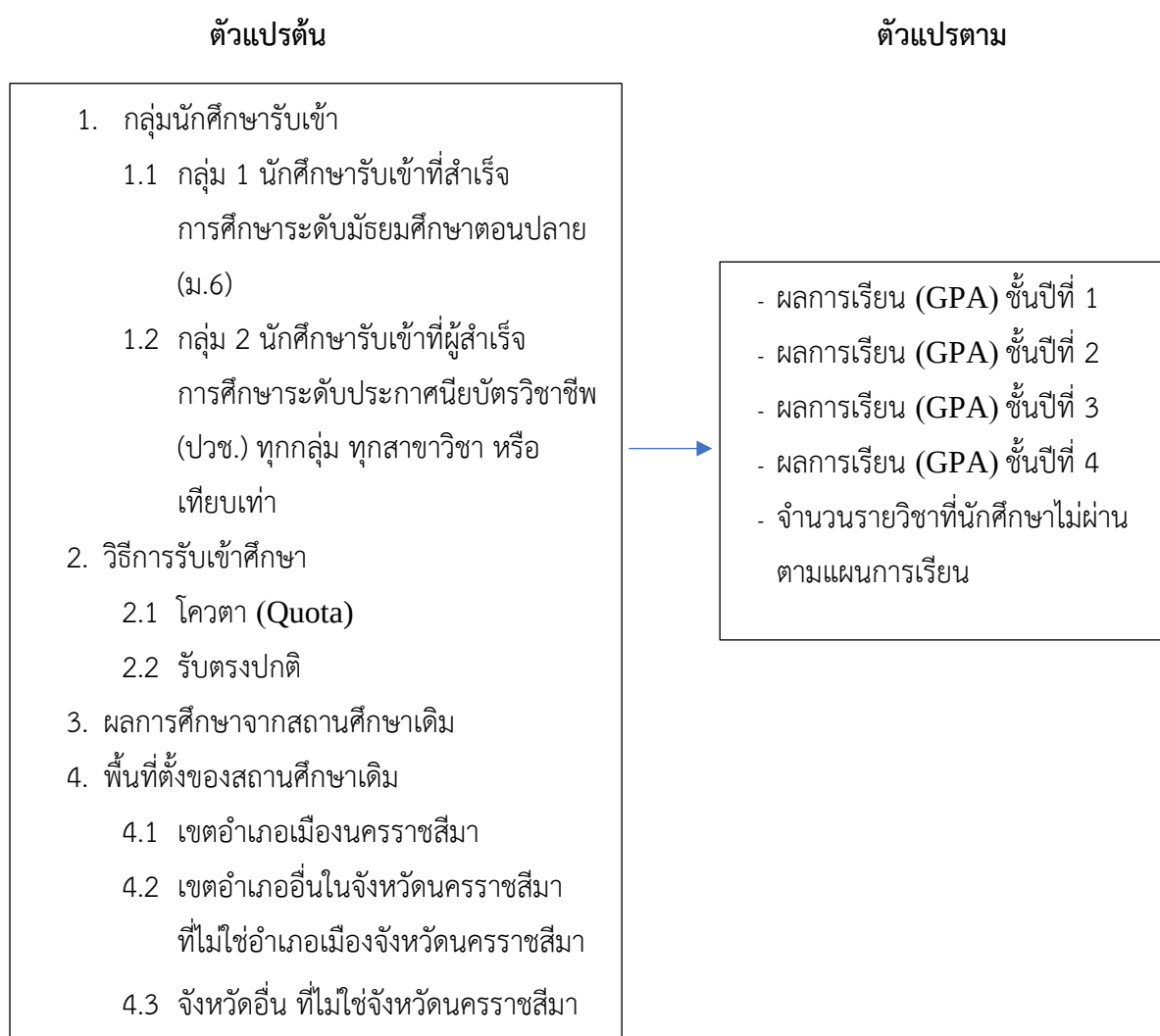
6. ข้อมูลรายวิชาของนักศึกษาที่เข้าศึกษาปีการศึกษา 2560 ถึงปีการศึกษา 2563 ที่ไม่ผ่านตามแผนการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมานด้วยเทคนิค การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร (Independent-Samples: t-test) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างมากกว่า 2 ตัวแปร ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (One-Way Analysis of Variance: One-way ANOVA) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎี รวมไปถึงส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่ได้ศึกษามาข้างต้น สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการศึกษการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญชีบัณฑิต โดยใช้สถิติ Independent Sample t-test และ One-Way Analysis of Variance (One-Way ANOVA) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบความแตกต่างของตัวแปร ดังนี้

1. กลุ่มนักศึกษารับเข้าจากคุณสมบัติการรับเข้าศึกษาจากกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกกลุ่ม ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่าที่แตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 แตกต่างกัน
2. วิธีการรับเข้าศึกษาด้วยวิธีโควตาและวิธีรับตรงปกติที่แตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในทุกชั้นปีแตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในชั้นปีที่ 2 และปีที่ 3 แตกต่างกัน
4. กลุ่มนักศึกษารับเข้าจากคุณสมบัติการรับเข้าศึกษาจากกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกกลุ่ม ทุกสาขาวิชา หรือเทียบเท่าที่แตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในทุกชั้นปีแตกต่างกัน
5. วิธีการรับเข้าศึกษาด้วยวิธีโควตาและวิธีรับตรงปกติแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 แตกต่างกัน
6. เขตพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในชั้นปีที่ 1 แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 สรุปรายละเอียดตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ตัวแปร	ชื่อตัวแปร	ตัววัด
กลุ่มนักศึกษารับเข้า	Group	1 = นักศึกษารับเข้าที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สายวิทย์-คณิต, 2 = นักศึกษารับเข้าที่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) การบัญชี, 3 = นักศึกษารับเข้าที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สายศิลป์-คำนวณ, 4 = นักศึกษารับเข้าที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สายศิลป์-ภาษา,

		5 = นักศึกษารับเข้าที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สายภาษา-สังคม,
วิธีการรับเข้าศึกษา	Method	1 = วิธีการรับเข้าด้วยวิธีโควตา, 2 = วิธีการรับเข้าด้วยรับตรงปกติ
ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดิม	Grade	เกรดเฉลี่ยสะสมจากสถานศึกษาเดิม 1=0.00-1.00, 2=1.01-2.00 3=2.01-3.00, 4=3.01-4.00
พื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิม	Local	พื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิม โดยแบ่งเป็น 1 = เขตอำเภอเมืองนครราชสีมา, 2 = เขตอำเภออื่นในจังหวัดนครราชสีมา ที่ไม่ใช่อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา, 3 = จังหวัดอื่น ที่ไม่ใช่จังหวัดนครราชสีมา
ผลการเรียน	GPA	เกรดเฉลี่ยสะสมในแต่ละปีการศึกษาของนักศึกษาเมื่อเข้าศึกษาในหลักสูตรบัญชีบัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานนครราชสีมา
จำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปี	NO	จำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปี

ผลการวิจัย

ตารางที่ ผิดพลาด! ไม่มีข้อความของสไตล์ที่ระบุในเอกสาร สรุปผลการศึกษา

สมมติฐานงานวิจัย	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
1 กลุ่มนักศึกษารับเข้าที่แตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีที่แตกต่างกัน	✓			✓
2 วิธีการรับเข้าศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน	✓	✓	✓	✓
3. นักศึกษาที่ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน		✓	✓	

4. พื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน				
5. กลุ่มนักศึกษารับเข้าที่ที่แตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน	✓	✓	✓	✓
6. วิธีการรับเข้าศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน			✓	✓
7. นักศึกษาที่ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน				
8. พื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน	✓			

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปข้อวิจารณ์ตามสมมติฐานงานวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1. กลุ่มนักศึกษารับเข้าที่ที่แตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีที่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนักศึกษารับเข้าจากคุณสมบัติการรับเข้าศึกษาจากกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกกลุ่ม ทุกสาขาวิชาหรือเทียบเท่าที่แตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของคณะกรรมการดำเนินงานวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา (2556 : ออนไลน์) ซึ่งพบความแตกต่างระหว่างคุณสมบัติการรับเข้าของผู้เข้าศึกษามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2. วิธีการรับเข้าศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า วิธีการรับเข้าศึกษาด้วยวิธีโควตาและวิธีรับตรงปกติที่แตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในทุกชั้นปีแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ อติมา พลัปลึง และปิยพงศ์ พลัปลึง (2550 : ออนไลน์) และราตรี ธรรมคำ (2560 : 9-17) ซึ่งพบความแตกต่างกันของวิธีการ

รับเข้าด้วยวิธีโควตาและวิธีรับตรงปกติมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3. นักศึกษาที่ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในชั้นปีที่ 2 และปีที่ 3 แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ นิลนารา ศรีสำราญ (2556 : 65-96) และรวีวรรณ งามสันติกุล (2558 : 127-14) พบผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีผลต่อผลการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4. พื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาในแต่ละชั้นปีไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ธวัชชัย ศุภดิษฐ์ (2556 : ออนไลน์) ที่พบปัจจัยพื้นที่สถานศึกษามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

สมมติฐานที่ 5. กลุ่มนักศึกษารับเข้าที่แตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนักศึกษารับเข้าจากคุณสมบัติการรับเข้าศึกษาจากกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) กับ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกกลุ่ม ทุกสาขาวิชาหรือเทียบเท่าที่แตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในทุกชั้นปีแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของคณะกรรมการดำเนินงานวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา (2556 : ออนไลน์) ซึ่งพบความแตกต่างระหว่างคุณสมบัติการรับเข้าของผู้เข้าศึกษามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 6. วิธีการรับเข้าศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า วิธีการรับเข้าศึกษาด้วยวิธีโควตาและวิธีรับตรงปกติแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ ธิติมา พลัปลึง และ ปิยพงศ์ พลัปลึง (2550 : ออนไลน์) และราตรี ธรรมคำ (2560 : 9-17) ซึ่งพบความแตกต่างกันของวิธีการรับเข้าด้วยวิธีโควตาและวิธีรับตรงปกติมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 7. นักศึกษาที่ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ นิสนารา ศรีสำราญ (2556 : 65-96) และรวีวรรณ งามสันติกุล (2558 : 127-14) ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าว อาจเนื่องมาจากการปรับตัวของนักศึกษาและการเรียนตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน

สมมติฐานที่ 8. พื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในแต่ละชั้นปีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาพบว่า เขตพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเดิมแตกต่างกันมีผลต่อจำนวนรายวิชาที่นักศึกษาไม่ผ่านตามแผนการเรียนในชั้นปีที่ 1 แตกต่างกัน เนื่องจากการปรับตัวของนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 ที่เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นปีแรกทำให้การปรับตัวจากเขตพื้นที่การศึกษาเดิมหรือความคุ้นเคยแตกต่างกันมีผลทำให้การปรับตัวต่อการเรียนแตกต่างกันของนักศึกษาแต่ละคน

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อการศึกษาย่างมีนัยสำคัญที่นอกเหนือจากตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

2. หลักเกณฑ์ วิธีการ คุณสมบัติ ระบบการศึกษา และแผนการเรียนตั้งแต่การรับเข้าศึกษาระหว่างการศึกษา การสำเร็จการศึกษาของแต่ละหลักสูตร หรือของแต่ละมหาวิทยาลัย ในแต่ละปีการศึกษาอาจมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ให้ผู้วิจัยควรศึกษาและให้ความสำคัญกับนโยบาย หลักเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ของมหาวิทยาลัย หรือตามข้อกำหนด รวมทั้งนโยบายของกระทรวงที่เกี่ยวข้องหรือนโยบายรัฐบาลในแต่ละปีการศึกษาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมกับการวางแผน การติดตาม การเฝ้าระวัง และก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในการบริหารจัดการหลักสูตรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการดำเนินงานวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการศึกษาระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://www.nst.ru.ac.th/file/Research/Research56/2.pdf>
- ธิดิมา พลัปลึง และ ปิยพงศ์ พลัปลึง. (2550). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เข้าเรียนโดยวิธีโควตาและการสอบคัดเลือกของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/231234>
- ธวัชชัย ศุภดิษฐ์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปีการศึกษา 2554. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://www.nida.ac.th/th/download/publication/NIDA-research-2.pdf>
- นีลนารา ศรีสำราญ. (2556). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ผ่านการสอบคัดเลือกโดยวิธีรับตรงและวิธีรับผ่านส่วนกลาง ปีการศึกษา 2551-2554. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 9 (2), 65-96.
- ราตรี ธรรมคำ. (2560). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักศึกษาที่สอบคัดเลือกระบบมหิดลรับตรง และระบบกลาง กรณีศึกษาคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *Journal of Professional Routine to Research*. 4, 9-17.
- รวีวรรณ งามสันติกุล. (2558). การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรีภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาแบบสอบตรง. *วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้*. 6 (2), 127-14

กลวิธีการนิพนธ์ในบทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล

A Study of writing strategies in Princess Chalermkhetr

Magala' s stage plays

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Passapong pewporchai

Ubon Ratchathani University, Thailand

Email: bhasabong@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้คือการศึกษากลวิธีการนิพนธ์ของบทละครเรื่องปิ่นหยิมสีหาหรงและเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาคือบทละครเรื่องปิ่นหยิมสีหาหรงและเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคลซึ่งตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2500 ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงพระศพของพระองค์ ช่วงที่พระองค์หญิงฯ ยังทรงพระชนม์นั้นได้ทรงนิพนธ์บทละครขึ้นมาทั้งสิ้น 2 เรื่อง คือ เรื่องปิ่นหยิมสีหาหรง ซึ่งดัดแปลงจากหนังสือแปลเรื่องอิเหนาฉบับดั้งเดิมของอินโดนีเซีย และเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ซึ่งพระองค์ดัดแปลงมาจากนวนิยายชื่อเดียวกัน ผู้วิจัยพบกลวิธีการนิพนธ์บทละครทั้งสองเรื่องด้วยกันทั้งสิ้น 6 หัวข้อ คือ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่อง กลวิธีการลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง กลวิธีการสร้างความต่อเนื่องระหว่างฉาก กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา และกลวิธีการสร้างความตลกขบขัน การเปิดเรื่องแต่ละฉากใช้วิธีการบรรยาย การเล่าเรื่องตามด้วยการบรรยายเครื่องดนตรีวงปี่พาทย์ ตัวละครมีความรู้สึก อารมณ์และการกระทำที่ชัดเจน การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ ในด้านของการใช้ถ้อยคำภาษา ผู้นิพนธ์เลือกใช้ภาษาที่มีลักษณะภาษาพูด ซึ่งเหมาะกับประเภทของบทละครและกลุ่มคนที่รับชม ภาษาที่ใช้จึงกระชับเข้าใจง่ายและมีการดำเนินเรื่องไปอย่างอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: กลวิธีการนิพนธ์; บทละคร; พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล

Abstracts

This research article aims to study writing strategies in two plays “Panji Misarang” and “Rung Fa Doi Sing” composed by Princess Chalermkhetr Magala. The data was collected from the plays “Panji Misarang” and “Rung Fa Doi Sing”. The plays were published in a book to commemorate the royal cremation ceremony in 1957. When she was young, Princess Chalermkhetr Magala was gifted in composing plays. She composed two plays namely: “Panji Misarang”, which was adapted from the book translated from the original Indonesian legend and “Rung Fa Doi Sing”, which was adapted from the novel of the same name. The play writing strategies used by Princess Chalermkhetr Magala were divided into six groups which are strategies for title naming, plots, storytelling, scene continuity creation, content presentation, and humor creation. The narration method is used for the opening of each scene. The storytelling is accompanied by the playing of the Piphat orchestra. The characters in the plays express their feelings and emotions explicitly and they act clearly. The story progresses in chronological order. In terms of language usage, a spoken language is used which is appropriate for the type of plays and their audience. Hence, it is concise and easy to understand. Additionally, the stories progress quickly in both plays.

Keywords: Writing strategies; Plays; Princess Chalermkhetr Magala

บทนำ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตตรมงคล เป็นพระชายาของพลโทสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ตันราชสกุลยุคล เสด็จพระองค์หญิงฯทรงสนพระทัยในงานด้านการแสดงรวมถึงศิลปะแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทรงริเริ่มในการฝึกละครข้าหลวงตั้งเป็นคณะนาฏดุริยศิลป์จัดแสดงภายในวัง เมื่อตามเสด็จพระสวามีไปประทับยังมณฑลพิษณุโลกก็ทรงจัดตั้งวงดนตรี มีข้าหลวงเป็นนักดนตรีประจำคณะ ภายหลังพระสวามีสิ้นพระชนม์ เสด็จพระองค์หญิงฯทรงย้ายมาประทับที่วังมั่งคละสถาน ริมถนนสุขุมวิท ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานทูตสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ในช่วงทรงพระชนม์ชีพ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตตรมงคลทรงมีความสามารถในการประพันธ์บทละครขึ้นมา 2 เรื่อง คือ เรื่องปิ่นหยิมสีหาซึ่งดัดแปลงจากหนังสือแปลตำนานเรื่องอิเหนาตั้งเดิมของอินโดนีเซีย และเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ จากนวนิยายชื่อเดียวกันของ "อรุณวรรณ" หรือนายเลียว ศรีเสวก บทละคร 2 เรื่องนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพของพระองค์เอง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

ลักษณะของบทละคร พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตตรมงคลทรงนิพนธ์เป็นร้อยแก้วสลับกลอนและลำดับฉากตามลำดับเหตุการณ์ ดำเนินเรื่องโดยใช้บทบรรยาย มีบทร้องที่ทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจ มีเพลงที่ใช้ในการประกอบบทร้องและดำเนินเรื่อง โดยใช้ดนตรีหลายประเภท อาทิ ปี่พาทย์ อังกะลุง และดนตรีพื้นเมือง ด้วยลักษณะบทละครที่มีข้อเด่นดังนี้เอง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา โดยมีขอบเขตที่บทละครเรื่อง

ปณฺหิมีสํหรั้งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ โดยจะศึษาบทละคร พระนิพนธ์ในพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมกคในดําน กลวิธีการประพันธ์ว่ามีลักษณะเด่นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

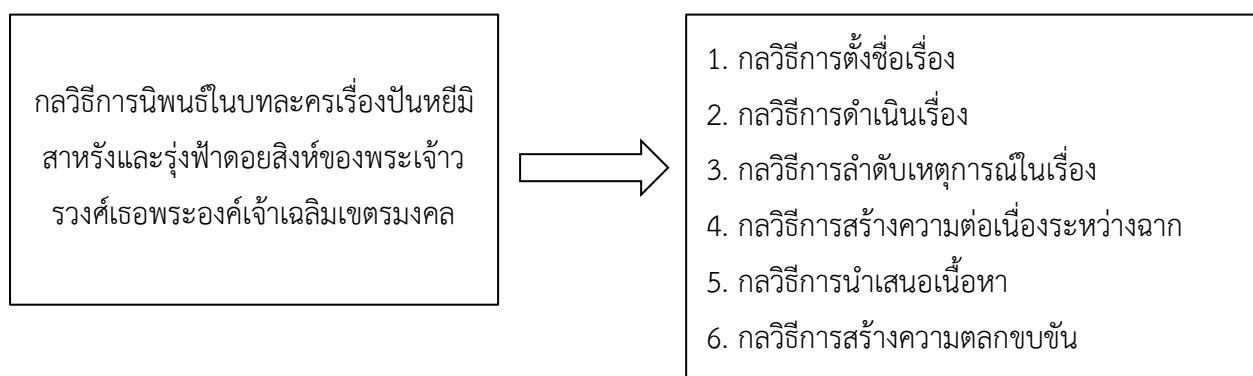
เพื่อกลวิธีการนิพนธ์ในบทละครเรื่องปณฺหิมีสํหรั้งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมกค

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบศึษาจากเอกสาร (Content Analysis) โดยมีขอบเขตการวิจัยคือศึษาจากบทละคร 2 เรื่องในพระนิพนธ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมกค คือ ปณฺหิมีสํหรั้งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงพระศพของผู้นิพนธ์เมื่อปี พ.ศ. 2500 เป็นข้อมูลในการวิจัย ในการศึษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึษาได้ใช้วิธีการดําเนินการค้นคว้าโดยมีขั้นตอนในการดําเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ศึษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) เอกสารและงานวิจัยดํานกลวิธีการแต่งบทละคร 2) ศึษาบทละครทั้งสองเรื่องที่นำมาศึษาวิเคราะห์
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลของบทละครในฐานะที่เป็นวรรณกรรมการแสดงในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านของเนื้อหาและการใช้ภาษา
3. ขั้นสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

งานประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อในการนำเสนอเรื่องราวและความคิดของผู้ประพันธ์ โดยสื่อความหมายไปสู่ผู้ชมด้วยศิลปะการแสดงนั้นก็คือ “บทละคร” ซึ่งตรงข้ามกับงานประพันธ์ประเภทอื่นที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อการอ่านเป็นหลัก เช่น ประเภทนวนิยาย บทกลอน ดังนั้น บทละครจึงถือว่าเป็นหัวใจหลักที่สำคัญของการแสดงละครทุกประเภท

องค์ประกอบของบทละครโดยทั่วไปประกอบด้วย โครงเรื่อง ตัวละคร แนวคิด บทสนทนา ดนตรี ฉาก กลวิธีการแต่ง และศิลปะการใช้ภาษา ซึ่งกลวิธีในการเขียนบทละครนี้ จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีกลวิธีการแต่ง หรือการประพันธ์ที่ดีและน่าสนใจ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

กลวิธี คือการกระทำอย่างไร จึงจะให้เนื้อเรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่องที่ผูกไว้ และให้บรรลุความหมายของนักเขียน” (ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2522 : 115) ส่วน กุหลาบ มัลลิกะมาส (2525 : 21) ใช้คำว่า ท่วงทำนองการแต่ง ซึ่งหมายความว่า ท่วงทำที่แสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งแต่ละคน โดยสามารถพิจารณาได้จากการวางลำดับเนื้อเรื่อง การเลือกใช้ถ้อยคำ ประโยค วรรคตอน หรือการแสดงแนวความคิดอันเป็นลักษณะเฉพาะตนเองไปต่าง ๆ กัน ดังนั้น กลวิธีการประพันธ์ หมายถึง วิธีการทางการประพันธ์ที่นักเขียน คั้น คัด เลือกสรร และนำมาใช้เพื่อสร้างงานเขียนของตนให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

จากคำจำกัดความข้างต้นอาจสรุปได้ว่า กลวิธีการแต่ง คือ แนวทางต่าง ๆ ที่ผู้แต่งเลือกใช้ในงานเขียนวรรณกรรม ผสมกับความคิดความงามทางภาษาที่ผู้แต่งได้คัดสรรและกลั่นออกมาเป็นคำและข้อความ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้น หากผู้แต่งเลือกใช้วิธีเขียนงานที่ดีและสอดคล้องจะช่วยให้บทละครดีสมบูรณ์ด้วยเช่นเดียวกัน

กลวิธีการแต่งในบทละครเรื่องปิ่นหยิมisahวังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล ผู้วิจัยได้เลือกวิเคราะห์อยู่ 6 หัวข้อ คือ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่อง กลวิธีการลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง กลวิธีการสร้างความต่อเนื่องระหว่างฉาก กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา และกลวิธีการสร้างความตลกขบขัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง

สิ่งแรกที่สะดุดตาผู้อ่านงานวรรณกรรมคือการตั้งชื่อเรื่องงานวรรณกรรม หากผู้แต่งตั้งชื่อเรื่องน่าสนใจ ก็จะเป็นที่ชื่นชอบและน่าค้นหาของนักอ่านทั้งหลาย การตั้งชื่อเรื่อง อาจตั้งตามชื่อตัวละคร สถานที่ แนวคิด ดังนั้น การตั้งชื่อเรื่องจึงเป็นสิ่งที่ผู้แต่งให้ความสำคัญ ชื่อเรื่องที่ดีจะเป็นที่จดจำของผู้อ่าน

1.1) การตั้งชื่อเรื่องบทละครเรื่องปิ่นหยิมisahวัง ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล มีการตั้งชื่อเรื่องตามสถานที่หรือเหตุการณ์ที่เป็นจุดสำคัญของเรื่อง กล่าวคือชื่อเรื่องปิ่นหยิมisahวังจุดเริ่มต้นมาจากการเดินทางออกจากเมืองดาหา ร่อนเร่พเนจรไปตามป่า ระเด่นจันตะหาคิดจะสร้างเมือง

และได้เปลี่ยนตัวเองเป็น“ปันหยีสะมิหรั่งอัสมารังตะกะ” พร้อมกับข้าหลวงทั้งสองคน ชื่อของปันหยีจึงกลายมาเป็นชื่อเมือง และเป็นจุดเริ่มต้นความรักของอินุกะปาระตีกับระเด่นจันตะหรา ซึ่งความหมายของชื่อเรื่อง “ปันหยีมิสาหรั่ง” นั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงนิพนธ์แปลอิเหนา ฉบับแปลจากหิกะยัต ปันหยี สะมิหรั่ง ทรงอธิบายคำว่า “สะมิหรั่ง” มาจากคำในภาษาชวาว่า “semirang” แปลว่าแปลงหรือปลอมตัว ทั้งยังทรงอธิบายว่ามีคำอื่นที่มีความหมายอย่างเดียวกันคือ คำ “มิสาหรั่ง” (ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2557 : 214-236)

1.2) การตั้งชื่อเรื่องของบทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมมงคล มีการตั้งชื่อเรื่องตามชื่อของตัวละครเอกคือตัวละครรุ่งฟ้า และตัวละครสิงหะ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการสู้รบทำสงครามระหว่างชนเผ่าไทยใหญ่กับชนเผ่าขมุ แต่ภายหลังจากที่ทั้งสองคนได้เสียชีวิตลง ชนเผ่าทั้งสองได้เปลี่ยนมาเป็นมิตรกัน การเสียชีวิตของทั้งสองคนได้มีการสร้างสถูปเจดีย์ไว้นายอดดอย เพื่อเป็นอนุสรณ์คอยย้ำเตือนคนของทั้งสองชนเผ่าให้อยู่กันอย่างปกติสุข ยุติการทำสงครามต่อกัน เพื่อเห็นแก่ความรักของรุ่งฟ้าและสิงหะ ชื่อเรื่องของบทละครเรื่องนี้จึงมีชื่อว่า “รุ่งฟ้าดอยสิงห์”

2) กลวิธีการดำเนินเรื่อง

กลวิธีการดำเนินเรื่อง คือ วิธีการที่ผู้แต่งเลือกใช้ในการดำเนินเรื่องของบทละครตั้งแต่ตอนเริ่มต้นจนถึงตอนจบ ในบทละครเรื่องปันหยีมิสาหรั่งและบทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมมงคล มีกลวิธีการดำเนินเรื่อง คือ กลวิธีการลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง และกลวิธีสร้างความต่อเนื่องระหว่างฉาก

3) กลวิธีการลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง

กลวิธีการลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง คือ การดำเนินเรื่องโดยใช้ช่วงเวลาและเหตุการณ์ตามลำดับ ซึ่งจากการวิเคราะห์บทละครเรื่องปันหยีมิสาหรั่งและบทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมมงคล มีกลวิธีการลำดับเหตุการณ์ในเรื่องคือ การดำเนินเรื่องตามลำดับเหตุการณ์

3.1) บทละครเรื่องปันหยีมิสาหรั่ง เริ่มเรื่องจากการบรรยายเรื่องราวของเมืองดาหา มีตัวละครคือ ระตุดาหา พระมเหสีทั้งสาม ธิดาทั้งสอง และข้าหลวง ระตุดาหาได้รับสั่งให้มะเดหวีดาหาพาเธอดาทั้งสองได้ไปเที่ยวเล่นชมธรรมชาติ พอกลับเข้ามาพระราชวัง ระเด่นจันตะหราถวายนก ส่วนระเด่นอาหยังถวายดอกไม้ เกิดเรื่องโต้เถียงกันเพื่อเอาชนะ จนวันหนึ่งทางระตุกูเรปันได้มีพระราชสาธมาขอหมั้นระเด่นจันตะหราให้แก่อินุกะปาระตี ระเด่นอาหยังทรงร้องไห้ร้องไห้ น้อยเนื้อต่ำใจจนทำให้นางลิกู ผู้เป็นแม่คิดวางยาพิษใส่ในข้าวหมกให้ข้าหลวงไปถวายประโหมสุหรืดาหา พอประโหมสุหรืได้เสวยกลับรู้สึกเวียนหัว อาเจียนจนสิ้นพระชนม์ หลังจากนั้นระตุดาหาก็ก่หลงใหลนางลิกูและลูก เนื่องจากถูกมนต์เสน่ห์สะกด อินุส่งตุ๊กตาทองไปให้ระเด่นจันตะหรา หวังว่าจะพอคลายทุกข์ได้บ้าง นางลิกูเห็นว่าระเด่นจันตะหราได้ตุ๊กตาทองสวยกว่าตุ๊กตาเงินของตนจึงคิดต้องการอยากได้ตัวที่ระเด่นจันตะหราถืออยู่ ระตุดาหาทราบเรื่องสั่งให้ระเด่นจันตะ

หรรษาเปลี่ยนตุ๊กตากับระเด่นอาหยัง ระเด่นจันทะหรรษาไม่ยอมจึงถูกพระบิดาลงโทษด้วยการตัดผม ระเด่นจันทะหรรษาเสียใจมากจึงหนีออกจากเมืองไปตั้งเมืองใหม่และปลอมตัวเปลี่ยนชื่อเป็นปันหยีมีสาหรัง ต่อมาได้พบกับอีนูกะปาระดี แต่อีนูไม่รู้ว่าเป็นหยีคือนางจันทะหรรษา ได้อาศัยอยู่ด้วยกันอยู่หลายวัน เกิดความรักขึ้น แต่อีนูจำต้องจากไปแต่งงานที่เมืองดาหา ส่วนปันหยีมีสาหรังก็เดินทางไปยังยอดเขาภูหนง เพื่อไปพักกับคันทาส่าหรี ซึ่งเป็นอาที่บวชชีอยู่บนยอดเขา ปันหยีพยายามบำเพ็ญเพียรแต่แล้วก็ทำไม่ได้ จึงกราบลาออกเดินทางต่อและเปลี่ยนชื่อเป็น “กำบูวาระคะ” ร่อนเร่เล่นตลกให้คนชมที่เมืองกาหลังและได้พบกับปันหยีอาหยังกุสุมา ซึ่งก็คืออีนูกะปาระดีปลอมตัวมา จนความจริงเปิดเผยทราบความจริงว่ากำบูวาระคะ ปันหยีมีสาหรัง คือระเด่นจันทะหรรษา ในตอนจบได้จัดงานอภิเษกสมรสและปกครองเมืองกูเรปันสืบไป

3.2) บทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ เริ่มเรื่องด้วยบทสนทนาของเจ้าอ้ายฟ้ากับผาเรื่องถามไถ่เกี่ยวกับข้าศึกขมุศัตรูของไทยใหญ่ และได้ช่วยกันคิดหาวิธีจัดการกับคนของชนเผ่าขมุ ต่อมาสุรียากับสิงหะได้พบกับมะโป้ชนเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งเดินทางมาเร่ขายสินค้า สุรียาคิดหาวิธีได้จึงโน้มน้าวร้องขอให้มะโป้พานางกับสิงหะพี่ชายไปยังชนเผ่าขมุ และได้ปลอมตัวเปลี่ยนชื่อ เมื่อไปถึงดินแดนขมุผาเรื่องพบกับสุรียาแล้วเกิดความสนใจหลงใหลในตัวนาง จนนานวันความใกล้ชิดทำให้ก่อเกิดความรักขึ้น แต่เมื่อได้โอกาสนางสุรียาหรือมะขิ่นก็ได้ลงมือจะฆ่าผาเรื่อง แต่ถูกจับได้เสียก่อน ผาเรื่องโกรธแค้นมากเมื่อทราบเรื่องว่ามะขิ่น เป็นคนของชนเผ่าขมุจึงสั่งให้ขับไล่นางสุรียาออกไปจากเมือง ไม่สังหารนางเพียงเพราะเป็นหญิงที่ผาเรื่องรัก ส่วนมะโป้และคนชนเผ่ากะเหรี่ยงให้ประหารให้สิ้น ทางฝ่ายรุ่งฟ้ารู้ความจริงว่าโมซาน หรือสิงหะเป็นคนชนเผ่าขมุก็ไม่ได้รู้สึกรังเกียจ ทั้งสองได้เดินทางหนีออกจากเมืองจนเมื่อไปถึงบนดอยก็ได้พบกับผาเรื่อง และเจ้าอ้ายฟ้าก็ได้ฆ่าสิงหะและรุ่งฟ้า ทั้งสองชนเผ่าต่างเศร้าโศกเสียใจมาก จึงได้สร้างสถูปชื่อว่า “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” เพื่อเตือนใจทุกคนให้เห็นแก่ความรักของทั้งสอง ก่อนจบเรื่องผาเรื่องสุรียาได้ครองรักกันอย่างมีความสุขท่ามกลางความยินดีและการยุติการทำสงคราม ทั้งสามชนเผ่ามีแต่ความร่มเย็นเป็นสุขตลอดกาล

4) กลวิธีการสร้างความต่อเนื่องระหว่างฉาก

บทละครเรื่องปันหยีมีสาหรังและบทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล มีกลวิธีการสร้างความต่อเนื่องระหว่างฉากคือ การบรรยายเล่าเรื่องระหว่างฉาก และการเปลี่ยนฉากด้วยบทเพลง

4.1) การบรรยายเล่าเรื่องระหว่างฉาก ลักษณะที่โดดเด่นของบทละครปันหยีมีสาหรัง ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล ใช้กลวิธีการบรรยายเล่าเรื่องระหว่างฉาก กล่าวคือเมื่อจะเริ่มแสดงฉากใหม่จะมีการบรรยายเหตุการณ์เพื่อเชื่อมเข้าสู่ฉากต่อไป เพื่อความรวดเร็วและกระชับในการแสดง โดยการบรรยายในที่นี้ ในบทละครบางฉากใช้คำว่า “เล่าเรื่อง” และ “คำเล่า” ดังตัวอย่าง

ท้ายฉาก 9

(เพลงปลั่ง)

ฟังคำภูธรณะอันรัก	แสนจักรปลื้มเปรมเกษมสานต์
เมียงชะม้ายมาเฝ้าภูบาล	นงคราญโบกปีกพัตวิ
พระหลงคลึงเกล้าเฝ้ายั่ว	เมามัวลืมนื่องมเหสี
หลงเชิงเร้งรื้นด้วยเทวี	อยู่ในแท่นที่ศรีไสยาฯ
ปีพาทย์ทำเพลงโลม	

(ปิดฉาก)

บทบรรยายระหว่างฉาก

ตั้งแต่ท้าวดาหาลงไปทีลึงแล้ว ก็เลยไม่เสด็จกลับยังพระราชมนเฑียรบาลอีกต่อไป ทั้งพระศพประไหมสุหรีบรมมบนพระแท่นอยู่เช่นนั้น พระราชธิดาจันทะหราก็ทอดบาทพระชนนีพลาปร่ำให้รำพัน คนทั้งหลายก็สงสาร พากันเศร้าโศกต่อไป สงสารพระราชบิดา ท้าวดาหาประทับอยู่กับลึงจนอิมพระทัยแล้ว จึงได้ทรงนึกถึงพระมเหสี จึงให้อาพระศพไปฝัง ณ สุสานสำหรับพระราชวงศ์ กำหลุจันทะหรากิริหนาทไปทรงกรรมแสงที่พระศพพระชนนีทุกวัน ไม่แต่งองค์ทรงเครื่องอย่างไร แม้แต่เกษาก็ไม่สางด้วยความทุกข์ร้อนเจ็บในพระทัย มะเดหวีก็สงสาร คอยปลอบโยนพระทัยอยู่เสมอ ทรงเอาพระทัยใส่ดูจพระราชธิดาของพระองค์ พระนางลึงก็กำเริบใจ ยกตนเป็นใหญ่ เพราะท้าวดาหาหลงใหลเธอ ระเด่นอาหยงก็ตั้งข่มระเด่นจันทะหรา ตั้งเกรี้ยวกราดสนมกำนัลก็เกรงกลัวระย่อไปสิ้น ท่านลึงก็ตั้งตนเป็นใหญ่ขึ้นทุกวัน ระเด่นจันทะหรากับมะเดหวี นาน ๆ จึงจะได้เฝ้าท้าวดาหาลักครั้งหนึ่ง

ฉากที่ 10

ฉากเมืองกูเรปัน ตัวละครมีท้าวกูเรปัน กับประไหมสุหรีและมะเดหวี คนตรีทำเพลงพอไฟสว่าง คนตรีหยุด

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 26 - 27)

เล่าเรื่อง

(ขบวนหายเข้าโรง) เมื่อทหารยกไปตั้งค่ายอยู่ชายแดน ณ เมืองมัตตาสลัน ระตูรู้ข่าวว่าป็นหียกกองทัพมาที่ชายแดน ก็มีความเกรงกลัวอำนาจ ทั้งได้ยินว่าราชา ผู้เป็นกระหน่าหนุ่มน้อยนั้น เป็นนักรบที่มีฝีมือเข้มแข็งมากก็มีความเกรงกลัวมาก มี อาจสู้รบด้วย จึงหารืออำมาตย์ผู้ใหญ่และพระมเหสีว่าจะขอเป็นเมืองขึ้นขอขบขันทสีมา ปรีกษากันเห็นควรว่าจะยอมเป็นเมืองขึ้นแล้ว จึงจัดข้าวของเครื่องบรรณาการพร้อมทั้ง พระชายาและพระบุตรทั้งสอง ซึ่งมีนามว่าบุษบาชวาทและบุษบาสำหรี ให้ป่าตินำไป ถวายป็นหีย พระมเหสีกับพระราชธิดาก็ทรงกรรแสงไปตลอดทาง จนถึงค่ายที่พักของ ป็นหีย เมื่อป่าตินำเฉลยไปถวายเห็นพระบรมรูปโฉมของป็นหียก็ตกตะลึงในความงาม พวกที่มาด้วยกันก็พากันรักใคร่ป็นหียทุกคน พระราชบุตรของระตูที่พามาถวายนั้นก็ นิกรักต้องใจในรูปโฉมของป็นหียมิไคร่อยากจากไป ป็นหียจึงรับสั่งขอพระคุณระตู มัตตาสลันและสั่งให้บุปัติทูลระตูว่า ถวายบังคมไป และสั่งให้เชิญพระมเหสีกลับไป และให้ทูลว่าพระองค์จะไปเฝ้า แล้วป็นหียก็จัดแจงเตรียมพระองค์จะเข้าไปเฝ้า ประ ใหมสุหรีก็ทูลลาป็นหียไป

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 47)

คำเล่า

เมื่อป็นหียออกจากเมืองมาแล้ว ก็เที่ยวเดินทางมะงุมมะงาหราไปทั่ว ผ่าน หมู่บ้านตำบลต่าง ๆ พร้อมทั้งบุษบาสำหรี และบุษบาชวาทพร้อมด้วยพี่เลี้ยงและไพร่พล ของเมืองมัตตาสลัน และดาหาที่ไปส่งเสด็จ เมื่อไปได้ครึ่งทางก็รับสั่งให้ไพร่พลของเมือง มัตตาสลันและดาหาบางส่วน กลับคืนยังบ้านเมืองของตน การเดินทางรอนแรมในกลาง ป่า ด้วยความใกล้ชิดกันนี้เอง ในไม่ช้าบุษบาสำหรีและบุษบาชวาทก็ทราบความจริงว่า ป็นหียมีสหาหรงมิได้เป็นชายอย่างที่ตนเข้าใจ ที่แท้ก็เป็นสตรีเพศเช่นเดียวกับนาง ทั้งสอง นางก็กราบบังคมทูลว่า ขอถวายตัวเป็นน้องและขอตามเสด็จพระพี่นางไปทุกหนทุก แห่ง จนกระทั่งเดินทางมาถึงเชิงเขาลูกหนึ่ง ซึ่งมีธารน้ำไหลใสสะอาดก็หยุดพักลงที่เชิง เขาวิริคมาหรา ซึ่งพระน้องนางเล็ก ซึ่งเป็นพระเจ้าอาของจันตะหรา ทรงผนวชอยู่บน กุหลุณนี้

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 81 - 82)

ลักษณะที่โดดเด่นของบทละครทุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขต
ตรมมงคล ส่วนใหญ่ใช้กลวิธีการบรรยายเล่าเรื่องระหว่างฉาก กล่าวคือเมื่อจะเริ่มแสดงฉากใหม่จะมีการ
บรรยายเหตุการณ์เพื่อเชื่อมเข้าสู่ฉากต่อไป เพื่อความรวดเร็วและกระชับในการแสดง ดังตัวอย่าง

(บรรยาย)

ราตรีนั้นภายในอุทยานของเจ้าทุ่งฟ้า งดงามดุจสวนสวรรค์ ด้วยแสงเดือนสาด
ส่องไปทั่ว แลเห็นดอกไม้บานาชนิดชาวสร้าง ส่งกลิ่นหอมหลวลเมื่อสายลมโชย ยามนั้น
พระธิดาแห่งไทยใหญ่ กำลังบรรทมหลับอย่างเป็นสุขอยู่ในพระที่ ขณะเดียวกันเจ้าหนุ่ม
โมซานซึ่งนอนไม่หลับเป็นเพราะเดือนหงาย อากาศแจ่มใสจึงหยิบซึ่งลูกออกมาจากค้าย
เดินเล่นไปตามอารมณ์อันสุข ใจเดินเพลินจนล่องล้าเข้าไปในอุทยานจนกระทั่งถึงขอบ
สระ จึงได้นั่งลงบนก้อนหิน หยิบซึ่งขึ้นติดด้วยความรู้สึกอันเป็นสุข กระแสเสียงเพลงอัน
ไพเราะได้ล่องลอยไปตามสายลมจนกระทั่ง แ่ววไปถึงพระกรรณพระธิดาเจ้าจอมไทย
ใหญ่ จนพระนางไม่สามารถที่จะบรรทมหลับต่อไปได้

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตตรมมงคล, 2500 : 190)

4.2) การเปลี่ยนฉากด้วยบทเพลง การเปลี่ยนฉากด้วยบทเพลงก่อนจะเริ่มแสดงฉากใหม่
เมื่อดำเนินเรื่องเข้าสู่ฉากใหม่จะมีการบรรยายก่อนเริ่มทำการแสดงต่อว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน และมีตัว
ละครใดบ้าง ซึ่งการดำเนินเรื่องก่อนเริ่มฉากใหม่ในบทละครป็นหิมีสาหรัง ส่วนใหญ่จะมีเล่นดนตรีหรือเพลง
ก่อนเริ่มการแสดงต่อในฉากใหม่ มีเพลงร้องและเพลงหน้าพาทย์ เป็นวิธีการเชื่อมเหตุการณ์ให้มีความต่อเนื่อง
ระหว่างฉาก โดยใช้เครื่องดนตรีช่วยในการดำเนินเรื่อง ให้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และช่วยให้ผู้รับชมการ
แสดงเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง

บทละครเรื่อง “ป็นหิมีสาหรัง” ฉากที่กำหลอหายยังกลับมายังห้องของอินุกะปะระตี ซึ่ง
ฟังสมรสกันได้ไม่กี่วัน อาหยังตามหาทั่วห้องก็ไม่พบ เลยให้ข้าหลวงไปช่วยกันค้นหากก็ไม่พบ กำหลอหายจึง
ร้องไห้คร่ำครวญ ดังตัวอย่าง

(แม่หม้ายคร่ำครวญ)

อนิจาจะกันดาของอาหยัง	สิ้นหวังที่จะพบพระภุสสาย
ไฉนมาที่นั่งนอให้จำตาย	ไอ้พี่ชายทิ้งข้าไม่ปราณี
ตั้งแต่นี้ไปจะไร้สุข	ทนทุกข์กว่าจะพบพระโฉมศรี
นางร่ำกำสรดไคก็	ยังพระแท่นที่บรรทมใน

ปีพาทย์ทำเพลงโอด
กลิ้งเกลือกร้องไห้.....

(ปิดฉาก)

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล, 2500 : 81)

จากตัวอย่างข้างต้น การบรรเลงเครื่องดนตรีปีพาทย์ทำเพลงโอด เพื่อช่วยให้อารมณ์และความรู้สึกของตัวละครมีความสมจริงกับการกระทำของตัวละครได้เป็นอย่างดี

บทละครเรื่อง “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ฉากที่มะโป่ สิงหะ สุริยา ร่วมกันสังสรรค์ รับประทานอาหาร เล่นดนตรีเต็นรำช่วงพลบค่ำ ดังตัวอย่าง

(ลาวลำปาง)

เมื่อสิ้นเสร็จ	เลี้ยงข้าวเหล้ายา ส่งเสียง
เฮฮาแย้มสรวลร้องเล่นเต็นรำ	(ซำ) ตามขบวน
ชื่นชวนยวนสา	เคล้าคู่เคียง
(สร้อย) พวกเรามา	ม่วนกันเอย
มีจ้อยมีขอ	คลอแนแซ่ซ้อง เสนาะซ้อง
สนั่นบรรลือเสียง	ตึกลับโกร่งเกราะ (ซำ)
ประสานเสียงหญิงชาย	สบายใจ
(สร้อย) จิ้มละหนอ	ม่วนแต่เอยๆ

(ปีพาทย์บรรเลง ลาวลำปางต่อไป)

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล, 2500 : 177)

จากตัวอย่างเป็นการแสดงเต็นรำร้องเพลงและบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของการแสดงของบทละครเรื่องนี้

(ลาวสวญลวย)

(หญิง 1) ท้องฟ้าเจ้าเอย	สดใสไร้เมฆบังเสียงเพลง ๆ
บรรเลงดั่งหวานเพราะ	เสนาะฟังวังเวงเอย

(หญิง 2) เอ๊ะผู้ใดใครหนอ	รูปหล่อบ่เกรงผิดล่ำจิด ๆ
หาญกล้า	มาสวนสวรรค์เอ๋ย
(ชาย 1) กลิ่นใครวรี่ขึ้นนาคา	หอมเกินกว่าผกา
หอมขึ้นจิตติดอุรา	ใครได้มาไว้ชมเชย
(ชาย 2) อยู่ไหนแห่งใดจะใคร่พบ	ประสบสม

(พบตัวรุ่งฟ้าสะตั่งสุดตัว วิ่งหนีแต่วิ่งหนีไม่ทัน เจ้าหนุ่มกระโดดไปทันกัน
สิงหะจับไหล่นางบิดให้หันมา ทั้งสองประจันหน้ากัน ตาต่อตาประสานกัน รุ่งฟ้า
สะเทือนอาย)

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 182)

จากตัวอย่างเป็นการใช้บทเพลงในการร้องเล่นสลับกับรำ การสนทนาโต้ตอบกันไปมาผ่านบทเพลง
อย่างสนุกสนาน การเปลี่ยนฉากด้วยบทเพลง มีการบรรเลงเครื่องดนตรีปี่พาทย์ ร่วมกับการร้องรำทำเพลง
เต้นรำกันอย่างสนุกสนาน การเปลี่ยนฉากด้วยบทเพลงของบทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ จึงเป็นกลวิธีที่ใช้ใน
การสร้างความต่อเนื่องระหว่างฉากตลอดทั้งเรื่อง เพื่อให้ละครดำเนินเรื่องไปอย่างรวดเร็ว เข้าถึงความคิด
อารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี

5) กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา

บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล นำเสนอเนื้อหาบทละครได้อย่าง
กระชับและรวดเร็ว เนื่องจากใช้เครื่องดนตรีในการบรรเลงประกอบ ทำให้การแสดงราบรื่นและเนื้อหา
ต่อเนื่องกัน

จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาบทละครเรื่องปิ่นหยิมมีสาหรังและบทละครเรื่อง
รุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล มี 2 กลวิธี คือ การถามตอบระหว่างตัว
ละคร และการใช้บทกลอน และเครื่องดนตรีประกอบการแสดง

5.1) การถามตอบระหว่างตัวละคร การถามตอบระหว่างตัวละคร ของบทละครปิ่นหยิมมีสาหรัง
และบทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์ เป็นการสนทนาถามตอบโดยใช้คำราชาศัพท์ และภาษาสามัญชนปะปนกัน
ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้รับชมฟังแล้วเข้าใจได้ง่าย การถามตอบของตัวละคร ช่วยให้การดำเนินเรื่องดูเป็นธรรมชาติ
การแสดงมีความต่อเนื่องและไม่เยิ่นเย้อจนเกินไป การถามตอบระหว่างตัวละครที่ใช้คำราชาศัพท์และภาษา
สามัญชน ดังตัวอย่าง

บทละครปันหยีมีสาหรัง

กาหลัง : ยังไง ปันหยี บ้านที่จัดให้พักอาศัยนะ สบายดีอยู่หรือ?

ปันหยี : สบายดีพะเจ้าค่ะ

กาหลัง : ถ้าขาดเหลือสิ่งใดละก็ บอกมนตรีเขาจัดให้นะ อย่าได้เกรงใจเราเลย

ปันหยี : เป็นพระกรุณาธิคุณสูงสุด แก่ข้าพระบาท ข้าพระบาทมิต้องการสิ่งใด

ที่พักอาศัยก็อยู่สบายดี สิ่งของเครื่องใช้ มีพร้อมทุกอย่าง ด้วยพระบารมี

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล, 2500 : 103)

บทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์

(เจรจา)

รุ่งฟ้า : เจ้าพี่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแก่น้องน้อย ขอประทานชีวิตสิงห์ไว้สักครั้งหนึ่ง ไม่ได้เชียวรี?

(ผาเรื่องเห็นหน้าน้องสาวก็กราดเกรี้ยว)

ผาเรื่อง : อีคนใจคดประเดี้ยวจะป็นขึ้นไปสังหารมึงเดี๋ยวนี้

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล, 2500 : 213)

จากตัวอย่างการถามตอบของตัวละครทั้งสองเรื่อง แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ภาษาให้เหมาะกับตัวละคร บทบาท ยุทธศาสตร์การดีของตัวละคร การใช้คำราชาศัพท์ผสมผสานกับภาษาสามัญชนหรือภาษาปาก การใช้คำหยาบในการสนทนาถามตอบ เพื่อให้การแสดงดูเป็นธรรมชาติและผู้ที่ได้รับชมเข้าใจตัวละครได้ง่าย

5.2) การใช้บทกลอนและเครื่องดนตรีประกอบการแสดง การใช้กลอนบทละครในการเกริ่นนำเข้าสู่เรื่องฉากใหม่ ก่อนจะเริ่มทำการแสดง และการใช้กลอนบทละครแสดงภายในฉากก่อนเริ่มบทเจรจาหรือบทสนทนาของตัวละคร มีการบรรเลงเครื่องดนตรีปี่พาทย์ในขณะที่แสดง และบรรเลงหลังจากการปิดฉาก เพื่อเริ่มฉากใหม่ถัดไป เช่น

บทละครเรื่องปิ่นหยิมิสาหรั่ง

(สร้อยสุรา) เข้าที่บรรทมก็ไม่หลับ จนเดือนดับไก่อั่วขานขัน
ลูกขึ้นอุ้มตุ๊กตาคู่ชีวิต ของคู่ตนาหงษ์ขวัญมา
เอาขึ้นแกว่งไกวขับกล่อม เจ้าตุ๊กตางามพร้อมยอดรักข้า
เป็นเพื่อนของคณะคู่ชีวา เจ้าตุ๊กตายอดชีวิตดวงจิตเราฯ
กล่อมตุ๊กตาแล้วหลับไป

(ปิดฉาก)

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 46)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้กลอนบทละครขับกล่อมประกอบการแสดงของตัวละครปิ่น
หยิมก่อนจะปิดฉาก และเริ่มทำการแสดงฉากต่อไป

บทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์

(กราวรำพม่า)

เมื่อสั่งจัดทัพสรรพเสร็จ ผาเรืองก็เสด็จผายผัน
ยุรยาตขนาดกรจรรจรัส พักตร์ผืนยังลู่วังใน
(ลำปางเหนือ)

สิงหะหลบอยู่บนตำหนัก รุ่งฟ้าที่รักพักอาศัย
ครั้นเห็นผาเรืองกลับไป ดีใจอ่องแอบแนบนางฯ

(เจรจา)

รุ่งฟ้า : โอ้สิงหะของน้อง แอบมาเมื่อไหร่พี่

สิงหะ : พี่มานานแล้ว

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 198)

จากตัวอย่างเป็นการใช้กลอนบทละครในการดำเนินเรื่องก่อนเข้าสู่บทเจรจาของตัวละครรุ่งฟ้ากับสิงหะ

การใช้บทกลอน และเครื่องดนตรีประกอบการแสดงในบทละครทั้งสองเรื่องนี้เป็นกลวิธีที่ใช้สื่อความหมายเห็นภาพได้อย่างชัดเจน เข้าถึงความคิด ความรู้สึกของตัวละครได้ ที่สำคัญคือผู้รับชมรู้สึกสนุกไปกับตัวละครขณะที่ทำการแสดง

6) กลวิธีการสร้างความตลกขบขัน

กลวิธีการแต่งของบทละครปันหยีมีสำหรับและบทละครเรื่องรุ่งฟ้าที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่งคือการนำเสนอความตลกขบขันทางการแสดง เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกผ่อนคลาย และสนุกไปกับการแสดงของตัวละคร ดังตัวอย่าง

บทละครเรื่องปันหยีมีสำหรับ

สมาร์ : (ทูลปันหยี) ข้ากับเจ้าใจเดียวกัน ข้าก็คิดถึงยาหยีบารมีชะของข้าเหมือนกัน คิดถึงใจแทบขาดไปแล้ว (บารมีชะ เป็นพี่เลี้ยงคนหนึ่งของจันทะหระ เป็นคู่รักประสาธน์) กลุ้มใจจริง ๆ (แล้วก็ทำท่าตลกต่าง ๆ นา ๆ หกล้มหลุก)

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 92)

ทรัพย์สินสั่งไต่ยัดไฉ่สิน พาไปเลี้ยงให้ กินสบายทั่ว
ได้ผู้คนมากมายหลายสิบครัว คนกลัวระย่อไม่ต่อกร (เพลง)

(คนเดินมาถูกปล้นในท่าต่าง ๆ ตลกเล่น แล้วพาไปให้พี่เลี้ยงสั่งให้มัดเข้าเมือง คนยกมือไหว้ขอโทษ)

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 125)

บทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์

ผาเรื่อง : ข้าจะไปตรวจทางด้านทิศตะวันออกก่อน พวกเจ้าอยู่ทางนี้ ถ้าเห็นขมูกองใดที่มีกำลังน้อยให้โจมตีตัดกำลังมันก่อน บางทีเลือกขมูกที่ติดตามพวกเจ้ากลับไปมันจะทำให้พ่อข้าและพวกเราสบายใจขึ้น

(ผาเรื่องสั่งแล้วไปกับนายทหารคนสนิทสองนาย **ตอนนี้ให้**
โสมพัธสั่งฮาเกินและไพร่พลหาสนุกเล่นตลกเอง)แล้วให้โสมพัธสั่งฮาเกินไป
สอดแนมขบวนอพยพของขุมที่ผ่านมา เมื่อฮาเกินไปแล้วโสมพัธกับมังแสนก็
หาเรื่องกัน)

(พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล, 2500 : 156)

กลวิธีการสร้างความตลกขบขันในบทละครเรื่องปันหยีมีสาหรังและบทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอย
สิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล เป็นลักษณะของการแสดงที่ตัวละครเล่นมุขตลก
โดยที่ไม่มีบท การแสดงจึงดูเป็นธรรมชาติ เพื่อให้ตัวละครมีความสมจริงและเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้
เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคลในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็น
การศึกษากลวิธีการนิพนธ์ในบทละครเรื่องปันหยีมีสาหรังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์
เจ้าเฉลิมเชตรมงคล โดยมีหัวข้อที่ศึกษา คือ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่อง กลวิธีการลำดับ
เหตุการณ์ในเรื่อง กลวิธีการสร้างความต่อเนื่องระหว่างฉาก กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา และกลวิธีการสร้าง
ความตลกขบขัน

ด้านการใช้ถ้อยคำภาษาเพื่อการนิพนธ์นั้น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล
เลือกใช้ภาษาที่มีลักษณะภาษาพูด ซึ่งเหมาะกับประเภทของบทละครและกลุ่มคนที่รับชม ภาษาที่ใช้จึง
กระชับเข้าใจง่าย มีการดำเนินเรื่องไปอย่างอย่างรวดเร็ว มีการสร้างความตลกขบขัน ผู้เล่นจะต้องคิดและ
เล่นมุขตลกในขณะที่ทำการแสดง การแสดงของตัวละครจึงดูเป็นธรรมชาติ ลักษณะของการเล่นมุขตลกของ
ตัวละครในเรื่อง เป็นการเล่นเพื่อเตรียมการแสดงฉากต่อไป รวมถึงให้ผู้รับชมได้รู้สึกผ่อนคลายและรื่นรมย์
กับการแสดง

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2521). *วรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2522). *วิเคราะห์วรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เฉลิมเชตรมงคล, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. (2500). *บทละครเรื่องปิ่นหยิมisahวัง และรุ่งฟ้าดอยสิงห์*.
พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเชตรมงคล วันที่
26 มิถุนายน 2500.
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2557). ปิ่นหยิมisahวัง : บทละครเรื่องอิเหนาอีกสำนวนหนึ่งของไทย. *วารสาร
ราชบัณฑิตยสถาน*. 39 (3), 214-236.

ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายและความสำคัญสำหรับการศึกษาภาวะผู้นำ

Selection Issues of Meaning and Significance to Leadership Studies

พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Pongsawut Rachjun

Roi Et Rajabhat University ,Thailand

Email : seat007@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอประเด็นคัดสรรความหมายและความสำคัญสำหรับการศึกษาภาวะผู้นำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจในด้านภาวะผู้นำทั้งนี้จากการศึกษาค้นคว้าด้านผู้นำที่อยู่ในภาคธุรกิจหรือทางสังคม จะช่วยให้มองเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรได้ชัดเจนขึ้น ตลอดจนเข้าใจถึงปัญหา อุปสรรค และความท้าทายต่าง ๆ ของการเป็นผู้นำช่วยให้สามารถค้นพบความสามารถด้านภาวะผู้นำของตนเองซึ่งไม่เคยทราบมาก่อน นอกจากนี้ แม้ผู้ที่ไม่ต้องการเป็นผู้นำก็ตาม ภาวะผู้นำก็สามารถสร้างความเข้าใจต่อการเป็นผู้นำของคนอื่นและช่วยให้ตนสามารถกำหนดบทบาทในการเป็นผู้ตามที่ดีสร้างประโยชน์ให้แก่องค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ : ความหมาย; ความสำคัญ; ภาวะผู้นำ

Abstracts

This article aim to presented as Selection Issues of Meaning and Significance to Leadership Studies. Specific purposes to create a understanding the leadership. According to the study of leader into business or social sector will help to know the importance of leadership to the success of the organization clearly as well as understanding the problems, obstacles, and challenges of leadership it allows them to discover their own leadership abilities, which had never been known before. In addition, even those who do not want to be a leader. Leadership can build understanding of other people's leadership and help them define their role as a good follower. create benefits for the organization with efficiency and effectiveness.

Keywords : Meaning; Significance; Leadership

บทนำ

หากจะพิจารณาถึงปัจจัยหรือสิ่งที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จนั้น นักวิชาการบุคลาการที่อยู่ในองค์การทั้งภาครัฐ เอกชน องค์การพัฒนาเอกชนและประชาชนทั่วไปจะให้ความสำคัญกับคำว่า “ผู้นำ” ในระดับต้น ๆ ซึ่งความสำคัญของผู้นำในแง่ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญหรือเสื่อมขององค์การนั้น เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและพิสูจน์มาตลอดว่าเป็นความจริง แม้จะมีทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการทดแทนภาวะผู้นำหรือการลดความสำคัญของผู้นำ บางแนวคิดกล่าวว่า “องค์การบางแห่งอาจไม่จำเป็นต้องมีผู้นำเลยก็ได้” นั่นก็เป็นเพียงความคิดในอุดมคติเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า ผู้นำยังคงมีความสำคัญต่อความเจริญและความเสื่อมขององค์การทั้งหลายอยู่ดี ดังนั้น การศึกษาผู้นำยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เข้าใจผู้นำในมิติต่าง ๆ เกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ อำนาจ ทักษะด้านต่าง ๆ ที่สำคัญของผู้นำ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์การต่อไป ซึ่งมีทฤษฎีจากนักวิชาการที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้คือ ประเด็นแรก กล่าวคือ การกล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีผู้นำในองค์การ เนื่องจากสภาพแวดล้อมขององค์การทั้งภายในและภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีทั้งฉับพลัน มีลักษณะรุนแรงและค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งยากแก่การคาดการณ์ (Faculty of Payap University, 1997 : 129 - 130) ดังนั้น องค์การจึงจะต้องมีผู้นำที่มีความสามารถเพื่อนำองค์การให้สามารถปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นองค์การจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน และเกิดความเสียหาย ประเด็นต่อมา กล่าวคือ การกล่าวถึงหน้าที่ทางการจัดการในยุคปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หน้าที่ที่สำคัญคือ 1. การวางแผน 2. การจัดองค์การ 3. การนำหรือการชี้นำ และ 4. การควบคุม ขณะที่การนำ “leading” เป็นหน้าที่ประการหนึ่งของการจัดการภายหลังที่ผู้บริหารได้กำหนดแผนงานที่จะกระทำในอนาคต และได้จัดเตรียมโครงสร้างองค์การ พร้อมทั้งทำการบรรจุแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการลงในทุก ๆ ตำแหน่งเรียบร้อยแล้ว หากปราศจากการชี้นำหรือการนำที่ดีแล้วโอกาสทั้งธุรกิจและเพื่อสาธารณะจะประสบความสำเร็จย่อมมีน้อยในการชี้นำหรือ “leading” มีส่วนประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1. ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้นำ 2. การจูงใจ และ 3. การติดต่อสื่อสารทางด้านการจัดการ

ดังนั้น องค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยบุคลาการที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมมาเป็นผู้นำ และกำหนดทิศทางการบริหารเพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การไม่มีความแน่นอนเปลี่ยนแปลงไหลเรื่อยไปตามกาลเวลาจึงจำเป็นที่จะต้องให้มีผู้ที่คอยกำกับดูแลให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การตามที่ได้กำหนดไว้

ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายของภาวะผู้นำ

1. ความหมายของภาวะผู้นำ

มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของภาวะผู้นำ ไว้อย่างหลากหลายดังนี้คือ

Royal Institute Dictionary ได้อธิบายไว้ว่า จะต้องแยกแยะคำ 2 คำ คือ คำว่า “ภาวะผู้นำ” และคำว่า “ผู้นำ” ออกจากกัน เพราะคำว่า “ภาวะผู้นำ” นั้นเป็นคำที่แสดงถึงคุณสมบัติหรือเป็นคุณสมบัติของผู้นำ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถ ของบุคคล ส่วนคำว่า “ภาวะผู้นำ” นั้นพูดด้วยภาษาพื้น ๆ แบบชาวบ้านก็คือ “ความเป็นผู้นำ” นั้นเอง

Pratummapidok ได้ให้ความหมายของ “ผู้นำ” ว่าค่อนข้างจะชัดเจนในตัวเองก็คือ เป็นคนที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายต่าง ๆ หรือเป็นบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตามหรือทำการร่วมมือกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดีสู่จุดมุ่งหมายที่พึงปรารถนาโดยถูกต้องตามทำนองครองธรรม (Pratummapidok, 1997 : 5)

Hirunto ให้ความหมายไว้ว่า “ผู้นำ” คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก จูงใจ ริเริ่ม ประนีประนอม ประสานงาน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจบารมีเป็นเครื่องมือในลักษณะที่เป็นแบบพิธีการและไม่ใช่พิธีการ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดพลังร่วมของกลุ่มในการปฏิบัติงานซึ่งจะทำให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Hirunto, 1980, p.17)

Dokthaisong ได้สรุปเกี่ยวกับ “ผู้นำ” ไว้ว่า หมายถึง (1) ผู้มีอิทธิพล มีศิลปะมีอิทธิพลต่อชุมชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ (2) เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ (3) ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่มและนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย (Dokthaisong, 1992, p.266)

Fiedler ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ ผู้นำที่บุคคลได้มอบหมายหน้าที่ให้ควบคุมหรือประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของกลุ่ม (Fiedler, 1976 : 8)

Stogdill ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำไว้ คือ ผู้นำเป็นศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง มีบุคลิกภาพความสามารถเหนือบุคคลทั่วไป สามารถชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตามที่ต้องการได้ ใช้อิทธิพลหรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้เขามีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมองปัญหา และเผชิญกับสถานการณ์เก่า ๆ ด้วยวิธีการใหม่ ๆ มีการให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา (Stogdill, 2004 : 7-15)

กล่าวโดยสรุป ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อสมาชิกและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม มีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มให้สามารถดำเนินงานจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และในการเป็นผู้นำได้นั้นจะต้องมีภาวะผู้นำ

เมื่อได้รู้แล้วว่า “ภาวะผู้นำ” มีลักษณะความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างไร ในประเด็นต่อมากี้จะต้องพิจารณาว่า ภาวะผู้นำนั้นมีนิยามความหมายที่แตกต่างกันอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

2. นิยามที่ควรทราบ

ภาวะผู้นำเป็นประเด็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า มีความน่าสนใจและมีความท้าทายมากของการศึกษา ด้านพฤติกรรมองค์การ แต่ขณะเดียวกัน คำว่า “leadership” (ภาวะผู้นำหรือการเป็นผู้นำ) ถือได้ว่าเป็นคำที่มีผู้ให้นิยามความหมายที่แตกต่างกันออกไปมากคำหนึ่ง ทั้งนี้จากผลการสำรวจนิยามของภาวะผู้นำนี้ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ bennis & Nanus (1985 : 54) พบว่ามีบุคคลต่าง ๆ ให้ไว้กว่า 350 นิยาม ซึ่งสอดคล้องกับที่ Stogdill เคยกล่าวว่า จำนวนนิยามของคำ “leadership” มีมากมายพอ ๆ กับจำนวนบุคคลที่ให้นิยามนั้น ซึ่งจะได้อธิบายดังต่อไปนี้ (Stogdill, 1974 : 7-14)

คือ บุคคลที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 5 ประการคือ 1) มีบทบาทหรืออิทธิพลต่อคนในหน่วยงานมากกว่าผู้อื่น 2) มีบทบาทเหนือบุคคลอื่น ๆ 3) มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ทำให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมาย 4) ได้เลือกจากผู้อื่นให้เป็นผู้นำ และ 5) เป็นหัวหน้าของกลุ่ม

คือ บุคคลในกลุ่มซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ควบคุมหรืองานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจของกลุ่ม (Fiedler, 1967 : 32)

คือ บุคคลในกลุ่มซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มและเพื่อทำหน้าที่หัวหน้าของกลุ่ม (Dejnoska, 1983 : 23)

กล่าวโดยสรุป “ผู้นำ” คือ บุคคลที่ได้รับมอบหมายซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจชักนำหรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

3. นิยามของภาวะผู้นำ

ได้มีผู้ให้นิยามไว้ ดังนี้คือ

Wisalaporn ได้ให้นิยามของภาวะผู้นำว่า คือพฤติกรรมของบุคคลในการกำกับกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

katz & kahn ได้ให้นิยามของภาวะผู้นำว่า คือ การใช้อิทธิพลเพิ่มที่สูงกว่าและมากกว่ากลไกการทำงานปกติที่ใช้กำกับงานประจำขององค์การ (katz & kahn, 1978 : 64)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานของบุคคลต่าง ๆ ในช่วงก่อน ค.ศ.1985 bryman กล่าวว่า คำนิยามภาวะผู้นำของบุคคลต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับคำนิยามที่ Stogdill เคยให้ไว้ไม่มากนักน้อย ดังนี้ (bryman, 1996 : 21)

คือ กระบวนการของการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อการตั้งเป้าหมายและบรรลุเป้าหมาย (Stogdill, 1974 : 7-14) จากนิยามของ Stogdill ดังกล่าว ประกอบด้วย 3 ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับอิทธิพล (influence) กลุ่ม (group) และเป้าหมาย (goal) ได้แก่ 1) เป็นการมองภาวะผู้นำในฐานะกระบวนการอิทธิพล (process of Influence) ผู้นำมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นด้วยการเหนี่ยวนำให้พฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ ไปในทิศทางที่ต้องการ 2) กระบวนการอิทธิพลดังกล่าวเป็นแนวคิดหลักที่เกิดขึ้นในบริบทของกลุ่ม (group context) โดยมีสมาชิกกลุ่มที่ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นผู้ได้บังคับบัญชาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้นำ ดังนั้น จึงเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับกลุ่มที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาเป็นหลัก 3) ผู้นำใช้อิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มไปในทิศทางของเป้าหมายที่ต้องการให้กลุ่มบรรลุผล และในแง่ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล การบรรลุเป้าหมาย รวมถึงการบรรลุเป้าหมายของอีกกลุ่ม

กระแสแนวคิดเกี่ยวกับนิยามของภาวะผู้นำ นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ได้เปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป จากเดิมมากพอสมควร เช่น เน้นความสำคัญของบทบาทในการสร้างความชัดเจนด้านความคิด อาทิเช่น

smircich & meaning ให้นิยามว่า “ผู้นำ คือ ผู้จัดการด้านความหมาย (leaders as manager of meaning)”

Pfeffer กล่าวว่า “ภาวะผู้นำเป็นการกระทำเชิงสัญลักษณ์ (leadership as symbolication)” ซึ่งหมายความว่า ผู้นำมีหน้าที่สร้างความสมเหตุสมผล (sense making) ในนามบุคคลอื่นและเป็นผู้สร้างฉันทานุมัติให้เกิดขึ้นกับคนเหล่านั้น

กล่าวโดยสรุปคือ “ภาวะผู้นำ” เป็นกระบวนการที่ผู้นำร่วมสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ ว่า อะไรคือ ความสำคัญให้ภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่น ช่วยให้เห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

4. ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Thongkamsuk ได้ให้นิยามของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารองค์การเป็นพลังผลักดันการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ ทำให้เกิดการตระหนักรู้คุณค่าวิสัยทัศน์ มีความรู้สึกชื่นชม ภาคภูมิใจ และให้ความเคารพนับถือแก่ผู้บริหาร มีการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมุ่งพัฒนาบุคลากรไปสู่ความสามารถที่สูงขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ

Chongwisarn กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามโดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานหรือผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนา

ความสามารถของผู้ร่วมงานหรือผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ตามมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคม

Saratana ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่า เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงสิ่งที่ผู้นำทำแล้วประสบความสำเร็จหรือทำแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ ๆ มากกว่าที่จะมุ่งอธิบายถึงการใช้คุณลักษณะของผู้นำเพื่อให้เกิดความศรัทธาและมีปฏิกิริยาจากผู้ตาม เพราะลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงคือ การมุ่งให้มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ (Change Oriented) โดยกระตุ้นให้ผู้ตามได้ตระหนักถึงโอกาสหรือปัญหาและการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในองค์กร

Jame M. Burns ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับนิยามของภาวะผู้นำว่าหมายถึง การที่ผู้นำทำให้ผู้ตามสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่แสดงออกถึงค่านิยม แรงจูงใจ ความต้องการ ความจำเป็นและความคาดหวังทั้งของผู้นำและของผู้ตาม โดยภาวะผู้นำเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านอำนาจ ระดับแรงจูงใจ และทักษะเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกัน

Bernard M. Bass & Bruce J. Avolio ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง คุณลักษณะของผู้นำที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดความสนใจระหว่างผู้ร่วมงานและผู้อื่นให้มองเห็นถึงแง่มุมใหม่ ๆ ในการทำงาน และการทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจ (Mission) และวิสัยทัศน์ (Vision) ของทีมและขององค์กร รวมถึงมีการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงาน และผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นโดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองไปไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าและมีประโยชน์ต่อกลุ่มมากกว่า ทั้งนี้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชักนำผู้ตามให้ทำงานได้ผลงานมากกว่าที่ผู้ตามได้ตั้งใจไว้ตั้งแต่ต้นและผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักจะใช้การท้าทายเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลงานในระดับที่สูงขึ้น

5. ความหมายของภาวะผู้นำใหม่

ภายใต้แนวคิดด้านบริบทสถานะแวดล้อมของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายภาวะผู้นำใหม่ ได้แก่

Richards & Engle ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การจุดประกายวิสัยทัศน์ให้ผู้อื่นมองเห็น พร้อมทั้งปลูกฝังเป็นค่านิยมและสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้สามารถปฏิบัติได้สำเร็จ

jacobs & jaques ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง เป็นกระบวนการให้จุดมุ่งหมาย (ทิศทางที่มีความหมาย) เพื่อให้เกิดการรวมพลังความพยายามและความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (jacobs & jaques, 1990)

Schein ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือความสามารถที่จะก้าวออกมาจากวัฒนธรรมเดิมเพื่อเริ่มกระบวนการวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้การปรับตัวได้มากขึ้น (Schein, 1985)

Drath & Palus ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ เป็นกระบวนการสร้างความสมเหตุสมผลในการทำงานร่วมกันของบุคคลต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและความผูกพันให้เกิดขึ้นกับคนเหล่านี้

จากความหมายของภาวะผู้นำใหม่ในแนวทัศนะเช่นนี้ จึงเป็นที่มาของแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน ซึ่งรวมเรียกว่า “แนวคิดภาวะผู้นำใหม่ (the new leadership approach)” ที่เริ่มต้นตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน เช่น “ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ (transformational leadership)” (Bass, 1985 : 43 ; Tichy & Devanna, 1986) “ทฤษฎีภาวะผู้นำโดยเสน่ห์หา (charismatic leadership)” และที่เรียกตรง ๆ ว่า “ภาวะผู้นำ (leadership)” เป็นต้น

6. การจำแนกความหมายของภาวะผู้นำ

Bass ได้สรุปรวบรวมความหมายของภาวะผู้นำตามที่มีผู้ให้ไว้และได้จำแนกความหมายของภาวะผู้นำออกเป็น 12 กลุ่ม ดังนี้ (Bass, 1990 : 23)

6.1 ภาวะผู้นำในฐานะที่เน้นกระบวนการของกลุ่ม

ตามแนวคิดนี้ กำหนดตำแหน่งของผู้นำเป็นจุดศูนย์กลางหรือจุดแกนกลางของกิจกรรมกลุ่ม นิยามภาวะผู้นำตามแนวนี้ จึงมักสะท้อนผู้นำเป็นจุดรวมของความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน

6.2 ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพและผลของบุคลิกภาพ

คำนิยามต่าง ๆ ของภาวะผู้นำตามแนวนี้ ส่วนใหญ่จะให้ความหมายภาวะผู้นำโดยยึดหลักด้านคุณลักษณะปรังแต่ง (personality attributes) หรือคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นของตัวผู้นำเอง ซึ่งสามารถทำให้ผู้อื่นเต็มใจที่จะปฏิบัติตามภารกิจที่ได้มอบหมายให้บรรลุสำเร็จ

6.3 ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นกรกระทำหรือพฤติกรรม

เป็นนิยามที่มีแนวคิดเน้นพฤติกรรมหรือการกระทำในส่วนของผู้ที่มีผลให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำขึ้นบุคคลอื่น รวมทั้งการกระทำของผู้นำร่วมกับผู้อื่นในการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน คำนิยามเหล่านี้เป็นความพยายามที่จะหาคำตอบว่า “ผู้นำทำอะไร”

6.4 ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมาย

ความหมายของภาวะผู้นำตามแนวนี้เชื่อว่า ภาวะผู้นำเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการจูงใจและการประสานงานขององค์การเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

6.5 ภาวะผู้นำในฐานะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์

แนวคิดของความหมายภาวะผู้นำในกลุ่มนี้ ไม่เชื่อว่าภาวะผู้นำเป็นเหตุ (cause) ทำให้เกิดการกระทำของกลุ่ม แต่ภาวะผู้นำเป็นผล (result) ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มมากกว่า กล่าวโดยสรุปนิยามภาวะผู้นำของกลุ่มนี้ เชื่อว่าภาวะผู้นำเป็นผลหรือสิ่งที่งอกเงยตามมา (effect or outgrowth) ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มเป็นหลัก

6.6 ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นความแตกต่างของ

เป็นกลุ่มของนิยามที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีบทบาท (role theory) ซึ่งมีมุมมองที่ว่า สมาชิกของระบบทางสังคมจะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันตามความจำเป็นต่อการทำให้ระบบสังคมเจริญก้าวหน้า ภาวะผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม (กลุ่ม) สมาชิกแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบงานที่ตนได้รับมอบหมายเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ภาวะผู้นำในแนวนอนจึงเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการบทบาทของบุคคลอื่นเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ระบบสังคม

6.7 ภาวะผู้นำในฐานะที่มุ่งด้านโครงสร้าง

ทัศนะภาวะผู้นำในแนวนอนเห็นว่า เป็นกระบวนการในการริเริ่มและดำรงรักษาโครงสร้างของบทบาท และรูปแบบความสัมพันธ์ของบทบาทต่าง ๆ มีการระบุหน้าที่ของผู้นำในการทำให้ระบบการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กร

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มนิยามภาวะผู้นำที่มีทิศทางซึ่งบ่งชี้ไปในแนวทางที่เกี่ยวกับการใช้อิทธิพล การใช้อำนาจและการทำให้ยอมปฏิบัติตาม ดังต่อไปนี้

6.8 ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดการยินยอมตาม

เป็นกลุ่มของนิยามที่มองภาวะผู้นำในแง่การหล่อหลอมกลุ่มเข้ากับเจตจำนง ความต้องการและความปรารถนาของผู้นำ มุมมองของการเป็นผู้นำที่ก่อให้เกิดการยินยอมตามและเป็นการใช้อิทธิพล ในลักษณะทิศทางเดียวคือ จากผู้นำถึงผู้ตามโดยไม่สนใจต่อความต้องการของผู้ตาม นิยามภาวะผู้นำจึงมองผู้นำเป็นผู้ควบคุมทางสังคมต่อบุคคลอื่นหรือภาวะผู้นำเป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดการยินยอมที่ผู้อื่นยอมปฏิบัติ ในสิ่งที่ผู้นำต้องการ

6.9 ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพล

คำว่า “อิทธิพล (influence)” ของนิยามกลุ่มนี้มีความหมายที่มีใช่เป็นการครอบงำ (dominance) การควบคุม (control) หรือการบีบบังคับให้ต้องทำตาม (forcing of compliance) แต่อย่างไรก็ตาม มีความหมายกว้างที่เป็นการใช้ความพยายามด้วยวาจาและการกระบวนการสื่อสารให้เกิดการเห็นคล้อยตาม หรือเป็นกิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่สามารถก่อให้เกิดความร่วมมือการไปสู่เป้าหมายเมื่อคนเหล่านั้นเห็นพ้องด้วยหรือมีความต้องการเช่นนั้นด้วยเช่นกัน

6.10 ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบของการจูงใจ

นิยามภาวะผู้นำตามแนวนอน สะท้อนถึงการจูงใจผู้อื่นด้วยวิธีการใช้เหตุใช้ผลอย่างหนักแน่นเพื่อให้เกิดการเห็นดีเห็นงามตามตน ดังตัวอย่างที่อดีตประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ ของสหรัฐอเมริกาให้นิยามของภาวะผู้นำ “ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการตัดสินใจว่าต้องทำอะไร และการทำให้ผู้อื่นต้องการที่จะทำตามการตัดสินใจนั้น”

6.11 ภาวะผู้นำในฐานะความสัมพันธ์ของอำนาจ

เป็นการนิยามภาวะผู้นำที่มาจากบทบาทการอำนาจ โดย ได้ให้นิยามภาวะผู้นำจากแง่มุมของความสัมพันธ์ของอำนาจแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกของกลุ่ม เช่น ความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างบุคคล (interpersonal power) เป็นผลที่เกิดจากอำนาจต่าง ๆ ได้แก่ อำนาจการอ้างอิง (reward) อำนาจจากการบังคับ (coercive) และอำนาจตามกฎหมาย (legitimate) เป็นต้น

6.12 ภาวะผู้นำในฐานะเป็นการผสมผสานขององค์ประกอบต่าง ๆ

นิยามของภาวะผู้นำตามแนวนี เกิดขึ้นจากการผสมผสานนิยามต่าง ๆ ของภาวะผู้นำเกิดเป็นนิยามภาวะผู้นำขึ้นใหม่ที่ให้ความหมายที่กว้างขวางครอบคลุมหลายด้านได้มากขึ้น เช่น ภาวะผู้นำ คือการใช้อิทธิพลที่มีเชิงบังคับข่มขู่ เพื่อประสานสมาชิกให้รวมตัวเป็นกลุ่มในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุ ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม หรือการผสมผสานระหว่างอำนาจกับบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นนิยาม หรือความหมายของผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงที่ทรงความรู้ มีอำนาจและมีพลัง ผู้นำเช่นนี้เป็นผู้นำที่มีความกล้าหาญ เอาใจใส่ต่อผู้อื่น ยึดมั่นและขับเคลื่อนด้วยค่านิยม และมีความสามารถปฏิบัติภารกิจในสถานการณ์ที่ขาดความชัดเจนและมีความสลับซับซ้อนได้ผลดี

กล่าวโดยสรุปคือ ภาวะผู้นำ คือคุณสมบัติหรือการที่บุคคลหนึ่งใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ เพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมและความสัมพันธ์ขึ้นในกลุ่มหรือองค์การซึ่งความหมายของภาวะผู้นำจะมีความแตกต่างกันหลาย ๆ แง่มุม เช่น ใครจะใช้อิทธิพล อะไรคือจุดมุ่งหมายในการใช้อิทธิพล อะไรคือลักษณะของผู้นำเมื่ออิทธิพลนั้นถูกใช้ออกมาและผลลัพธ์ของอิทธิพลนั้น ๆ หรือหากจะกล่าวง่าย ๆ ว่าจากความหมายของภาวะผู้นำข้างต้นจะเห็นว่าเป็นประเด็นเกี่ยวกับตัวผู้นำ การปฏิบัติภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้นำต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานในฐานะผู้ใช้อิทธิพล เพื่อเป็นวิธีให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมีพฤติกรรมตามที่ตนต้องการในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จทางการบริหาร

เมื่อได้รู้แล้วว่า “ความหมายของภาวะผู้นำ” มีลักษณะอย่างไร ในประเด็นต่อมาก็จะต้องพิจารณาว่า องค์ประกอบของผู้นำตามแนวคิดของนักวิชาการจะเป็นอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

7. องค์ประกอบของผู้นำ

องค์ประกอบของภาวะผู้นำ เป็นสิ่งที่ทำให้ภาวะผู้นำเกิดขึ้นรวมถึงคุณสมบัติที่ผู้นำควรมี โดยจะศึกษาถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำตามแนวคิดของนักวิชาการสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

Koont ได้เสนอความคิดว่า ทักษะของภาวะผู้นำจะต้องประกอบไปด้วยคือ (Donell and Weihrich, 1994 : 121)

1. ความสามารถในการใช้อำนาจ (Power) เป็นความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มที่จะทำหรือมีอิทธิพลทำให้บุคคลหรือกลุ่มอื่นๆ กระทำตาม

2. ความเข้าใจในธรรมชาติของคนในด้านความต้องการของมนุษย์และความสามารถในการจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานด้วยความเต็มใจ

3. การกระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาแสดงความสามารถหรือใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่เป็นการสนับสนุนให้เกิดความจงรักภักดี การอุทิศตนเพื่อสนับสนุนความต้องการผู้นำ

4. มีความสามารถในการเลือกรูปแบบของภาวะผู้นำและสามารถสร้างบรรยากาศที่จะนำไปสู่การพัฒนาและบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

Pratummapidok ได้เสนอความคิดเห็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดความเป็นผู้นำว่าต้องประกอบไปด้วย (Pratummapidok, 1997 : 5 - 6)

1. ตัวผู้นำ จะต้องมีความสมบูรณ์ภายในตนเองเป็นจุดเริ่มและเป็นแกนกลางไว้
 2. ผู้ตาม โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับผู้ตามในทางพุทธศาสนาจะใช้คำว่า “ผู้ร่วมไปด้วย”
 3. จุดหมายของผู้นำจะต้องชัดเจนแน่วแน่
 4. หลักการและวิธีการเพื่อที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จหรือบรรลุจุดหมาย
 5. สิ่งที่จะทำโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งที่จะทำ
 6. สถานการณ์ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่ประสบซึ่งอยู่ภายนอกกว่า
- ทำอย่างไรจะผ่านไปได้ด้วยดีในท่ามกลางสังคม สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่ประสบ เช่น ปัญหา เป็นต้น

Suthiwattanaphan ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำ 3 ประการคือ สถานการณ์ ผู้นำและผู้ตาม บริเวณที่ซ้อนทับกันคือเขตที่มีภาวะผู้นำและลูกศรชี้ให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำและผู้ตาม

Folkman ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของผู้นำว่าต้องประกอบไปด้วย 5 ส่วน ดังนี้คือ (Folkman, 2002 : 53-55)

1. ความสามารถส่วนตัว (Personal Capability)
2. ความมุ่งมั่นในผลงาน (Focus on Results)
3. การนำองค์การไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Leading organization Change)
4. ทักษะส่วนตัวของผู้นำ (Interpersonal Skills)
5. บุคลิกภาพส่วนตัวของผู้นำ (Character)

ส่วนประกอบเหล่านี้จะเปรียบเสมือนเสาที่พยุงกระโจมไว้ให้คงอยู่ได้ มิฉะนั้นแล้วกระโจมจะพังทลายลงมาได้

ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความสำคัญของภาวะผู้นำ

ความสำคัญของภาวะผู้นำได้มีการนำขึ้นมากล่าวถึงในกลุ่มของผู้บริหารและผู้จัดการ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ トラบใดที่ยังมีการทำงานของบุคคลร่วมกันอยู่ภายในองค์การ ภาวะผู้นำภายในตัวผู้บริหารจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีบทบาท

และความรับผิดชอบโดยตรงต่อการวางแผน การตัดสินใจ การสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การ ปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้รวมถึงความรับผิดชอบต่อ การพัฒนาขององค์การด้วย

ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้บริหารทำอะไรหรือมีวิธีการทำ อย่างไรจึงทำให้บุคลากรเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถและพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วย ความเต็มใจ ประเด็นนี้ทำให้เห็นว่า ผู้บริหาร ผู้นำ กับภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการนำพาองค์การ ไปสู่ความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ในองค์การทางการศึกษาก็เช่นกัน ผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำที่ดี และพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองให้ดีขึ้น ผู้บริหารต้องมีความรู้ประสบการณ์และความริเริ่มสร้างสรรค์ ต้องรู้จักสร้างโอกาสเพื่อทำหน้าที่ผู้นำในการนำแนวคิดของตนไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง ความเป็นไปได้จริง ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทของตนและแสดงออกถึงพฤติกรรมที่คนคาดหวังได้อย่างชัดเจน โดยกำหนด วิสัยทัศน์ทางการศึกษาไว้อย่างชาญฉลาด มีความคิดกว้างไกล เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารยังต้องมีองค์ประกอบอื่นที่จำเป็น เช่น ความเป็นนักวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์งาน แผนงานและโครงการต่าง ๆ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทฤษฎีการจูงใจ การใช้อิทธิพลกับบุคคลได้ อย่างยอดเยี่ยม ที่สำคัญผู้บริหารต้องสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้เพื่อให้องค์การก้าวหน้าและบรรลุ วัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ผู้บริหารต้องพัฒนาความเป็นผู้นำในตนเองอยู่เสมอ ปรับปรุงตนเองในด้านความคิด ทัศนคติ ความรู้ความสามารถคุณลักษณะเพิ่มพูนประสบการณ์ต้นตัวอย่างเสมอ ทำกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึง บุคลิกภาพและทักษะด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหาร

ความสำคัญของภาวะผู้นำต่อองค์การ

Phongsriwat ได้ทำการศึกษาความสำคัญของภาวะผู้นำต่อองค์การ ซึ่งมีประเด็นดังนี้คือ

1. เป็นส่วนที่ดึงดูดความรู้ความสามารถต่าง ๆ ในตัวผู้บริหารออกมาใช้

กล่าวคือ ผู้บริหารที่มีความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องงานมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้า หากขาดภาวะผู้นำแล้ว ความรู้ความสามารถดังกล่าวจะไม่ได้ถูกนำออกมาใช้หรือไม่มีโอกาสใช้อย่างเต็มที่ เพราะไม่สามารถกระตุ้นหรือชักจูงผู้อื่นให้คล้อยตามและปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. ช่วยประสานความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน

กล่าวคือ องค์การจะประกอบด้วยบุคคลจำนวนหนึ่งมารวมกันจะมากหรือน้อยแล้วแต่ขนาด ของหน่วยงานหรือองค์การ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความแตกต่างกันในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การศึกษา ประสบการณ์ ความเชื่อ ฯลฯ การที่บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องดังกล่าวมาอยู่รวมกันในหน่วยงานหรือองค์การ มักก่อให้เกิดความขัดแย้ง แต่ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในรูปใด ถ้าผู้บริหารในหน่วยงานหรือองค์การมีภาวะ ผู้นำที่มีคนยอมรับนับถือแล้วก็จะสามารถประสานหรือช่วยบรรเทาความขัดแย้งระหว่างบุคคล ในหน่วยงานหรือองค์การได้ โดยการชักจูงประนีประนอมหรือประสานประโยชน์เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ

ในหน่วยงาน หรือองค์การมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อให้หน่วยงานที่มีความเจริญก้าวหน้า

3. ช่วยโน้มน้าวชักจูงให้บุคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์กร

กล่าวคือ องค์การจะต้องมีปัจจัยเอื้ออำนวยหลายอย่างที่จะทำให้สมาชิกตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน เช่น การจัดบุคคลทำงานตรงตามความถนัดและความสามารถ ผู้บังคับบัญชาต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็น การประเมินการปฏิบัติงานก็ต้องมีความยุติธรรมและสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ก็คือ ผู้บริหารขององค์การมีภาวะผู้นำทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการยอมรับ เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นว่าผู้บริหารไม่เพียงแต่นำองค์การให้อยู่รอดเท่านั้น แต่จะนำความเจริญก้าวหน้าความภาคภูมิใจ เกียรติยศ ชื่อเสียงและความสำเร็จมาสู่องค์การ

4. เป็นหลักยึดให้แก่บุคลากร

กล่าวคือ เมื่อหน่วยงานหรือองค์การเผชิญสภาวะคับขันหรือสภาวะที่อาจกระทบถึงความอยู่รอด ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เพราะในสภาพเช่นนั้นผู้บริหารจะต้องเพิ่มความระมัดระวัง ความรอบคอบ ความเข้มแข็งและกล้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่าง ๆ ภายในหน่วยงานหรือองค์การ ที่ขาดประสิทธิภาพต่าง ๆ ให้รอดพ้นจากสภาวะคับขันดังกล่าว

นอกจากนี้ Phichayakun กล่าวว่า ผู้บริหารที่จะสามารถชักจูงให้บุคลากรทำงานจนเป็นผลสำเร็จ นั้นจะต้องมีภาวะผู้นำ การสั่งการเป็นเรื่องที่ไม่ยากลำบากแต่การสั่งการแล้วบุคลากรปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยภาวะผู้นำ

คุณลักษณะส่วนบุคคลที่สำคัญสำหรับผู้ผู้นำ คือความมีวุฒิภาวะ ความยืดหยุ่น ความเป็นผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ มีความมั่นใจในตนเอง และนอกจากนี้ในส่วนของพฤติกรรมผู้นำแนวใหม่ พบว่า การมองการณ์ไกล การสร้างความไว้วางใจการสร้างทีมงาน การเพิ่มอำนาจปฏิบัติการเป็นแบบอย่างที่ดี ภาวะรับผิดชอบ และความคิดสร้างสรรค์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรพึงมีอยู่ในตัวผู้นำ จากทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำมีความจำเป็นกับบุคคลหรือผู้นำในการปฏิบัติให้ได้ผลตามเจตนารมณ์แต่จะมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและความสามารถในการแสดงบทบาทต่อผู้อื่น เราควรนำแนวทางการแสดงถึงภาวะผู้นำมาใช้ตามสภาพการณ์และความเหมาะสมของงาน บุคลากร และลักษณะของหน่วยงานหรือองค์การ

จากข้อสรุปดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำที่มีในองค์การที่มีทั้งในผู้นำและผู้ตามขององค์กรนั้น สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จทั้งในองค์กรของตนเองและองค์กรอื่น จนขยายสู่องค์กรระดับประเทศ ซึ่งต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุปคือ ความสำคัญของภาวะผู้นำคือการดำเนินการให้งานประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจะเป็นบุคคลสร้างบรรยากาศในองค์การให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน และผู้บริหารมีศิลปะในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

องค์ความรู้ใหม่

ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายและความสำคัญสำหรับการศึกษาภาวะผู้นำ

ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมาย

- ความหมายของภาวะผู้นำ
- นิยามที่ควรทราบ
- นิยามของภาวะผู้นำ
- ความหมายของภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง
- ความหมายของภาวะผู้นำใหม่
- การจำแนกความหมายของภาวะผู้นำ

ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความสำคัญ

- เป็นส่วนที่ดึงดูดความรู้ความสามารถต่างๆในตัวผู้บริหารออกมาใช้
- ช่วยประสานความขัดแย้งต่างๆภายในหน่วยงาน
- ช่วยโน้มน้าวชักจูงให้บุคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์กร

สรุป

“ภาวะผู้นำ” สามารถให้คำนิยามได้หลายแบบ แต่นิยามส่วนใหญ่จะใช้สมมติฐานร่วมกันในแง่ที่ว่า เป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขององค์การ อย่างไรก็ตาม คำนิยามจึงเป็นกระบวนการอิทธิพลที่ช่วยให้กลุ่มบุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด อย่างไรก็ตาม คำนิยามในแนวนี้ก็ยังคงมีความแตกต่างกันในประเด็นต่าง ๆ เช่น ใครเป็นผู้ใช้อิทธิพล วัตถุประสงค์ของการใช้อิทธิพลคืออะไร เป็นต้น ไม่มีคำนิยามใดผิดหรือถูกเพียงนิยามเดียว แต่ขึ้นอยู่กับทางเลือกคำนิยามนั้นไปใช้อธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำในแต่ละกรณีได้มากยิ่งขึ้น ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนของการปฏิสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อนและมีพลวัตอยู่ตลอดเวลา มีองค์ประกอบ 4 ประการที่เกี่ยวข้องในกระบวนการภาวะผู้นำ ได้แก่ 1. ผู้นำ 2. ผู้ตาม 3. บริบทสถานการณ์ และ 4. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นองค์ประกอบเหล่านี้ต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และส่งผลกระทบซึ่งกันและกันเสมอ

บทความนี้จึงนำเสนอองค์ความรู้สำคัญเกี่ยวกับ“ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายและความสำคัญ
สำหรับการศึกษาภาวะผู้นำ” ซึ่งถือว่าองค์ความรู้เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งสำหรับการศึกษาและการนำไป
ประยุกต์ใช้พัฒนาภาวะผู้นำ โดยองค์ความรู้สำคัญ ได้แก่ 1. ความหมายของภาวะผู้นำ 2. นิยามที่ควรทราบ
3. นิยามของภาวะผู้นำ 4. ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5. ความหมายของภาวะผู้นำใหม่ 6.
การจำแนกความหมายของภาวะผู้นำ 7. องค์ประกอบของผู้นำ และ 8.ความสำคัญของภาวะผู้นำต่อองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- Bennis, W.G. & Nanus, B. (1985). *Leader : The strategies for taking charge*. New York: Harper & Row
- Bass, B.M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free press
- Bass, B.M., & Avolio, B.J. (1990). “the implications of transactional and transforMational leadership for individual, team and organizational development.” Research in Organizational change and Development.
- Bryman, A. (1996). *Handbook of organization studies : leadership in organization*. Newbury park, CA : Sage.
- Burt Nanus. (1992). *Visionary Leadership*. San Francisc : Jossey-Bass Inc.
- Conger, J.A. (1989) . *The charismatic leader : Behind the mystique of exceptional Leadership*. San Francisco : Jossey - bass.
- Daft, Richard L. (2005). *The Leadership Experience*. 3rd ed. Canada : Thomson Corporation.
- Daft, Richard L. (1999) . *Leadership Theories and Practice*. Forth Worth, TX : the Deyden Press.
- Daft, Richard L. (2010). *New Era of Management*. 9th ed. Canada : South-Western, Cengage Learning.
- David H. Holt. (1993). *Management Principles and Practice*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.
- Dejnozka, E.L. (1983). *Educational administration glossary*. Westport. CT : Greenwood.
- Dokthaisong, B. (1992). *Organization management*. Bangkok : Human Resources and Rural Technology Development Foundation.
- Faculty of Management Payap University. (1997) . *Principles of management*. Chiang Mai : Press, Payap University.
- Fiedler, F.E. (1967). *A theory of leadership effectiveness*. New York : McGraw-Hill.
- Gary Yukl. (1994). *Leadership in Organization*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc.
- Hirunto, U. (1980). *Local government*. Bangkok : Odeon Street Publishing.
- Katz, D. & Kahn, R.L. (1978). *The social psychology of organization*. 2nd ed., New York :John Wiley.
- Koontz O Donnell & Weihrich. (1994). *Management*. New York: Prentice Hall Inc.
- Pratummapidok. (1997). *Leadership is important to people development, developing countries*. Bangkok : Thammapha.
- Stogdill, R. W. (1974). *Handbook of Leadership : A Survey of Theory and Research*. New York : The Free Press.
- Zanger & Folkman. (2002). *The Extraordinary Leader*. New York: McGraw-Hill Company.

แพลตฟอร์มธุรกิจออนไลน์ : อาชีพเกิดใหม่ในยุคดิจิทัล Online Business Platform : A New Career Emerging in the Digital Age

วริศรา กลมทูกิ่ง และ ชวินท์ ธัมมนันทกุล

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Warisara Klomtooksing and Schwin Dhammanungune

Eastern Asia University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: warisara@eau.ac.th

บทคัดย่อ

การดำเนินธุรกิจสื่อสังคมมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ส่งผลให้ทุกด้านมีการปรับตัวตามความต้องการของตลาดจึงทำให้แนวทางในการประกอบอาชีพเกิดความหลากหลายซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการปรับโมเดลทางธุรกิจและวิธีหารายได้จากการใช้ระบบออนไลน์จึงทำให้มีอาชีพเกิดขึ้นใหม่ที่เรียกว่าอาชีพสตรีมเมอร์ที่เกิดขึ้นโดยมุ่งเน้นไปที่สร้างความบันเทิงให้กับผู้ชมที่เรียกได้ว่าเป็นการสื่อสารสร้างความพึงพอใจกับผู้ให้บริการด้วยความหลากหลายของแพลตฟอร์มเป็นการสร้างงานบนโลกออนไลน์ เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เข้าถึงกลุ่มลูกค้าตามเป้าหมายอย่างไร้พรมแดนทำให้เกิดการหมุนเวียนรายได้สร้างโอกาสสร้างงาน สร้างอาชีพ ภายใต้แนวทางการสร้างคุณลักษณะของสายอาชีพสตรีมเมอร์ที่ประสบความสำเร็จบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ โดยคุณลักษณะเฉพาะของสตรีมเมอร์ ประกอบไปด้วย (1) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน (2) ความสามารถของสื่อ (3) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (4) บุคลิกภาพของสตรีมเมอร์ (5) การสร้างชุมชน (6) ความเพลิดเพลิน (7) ความจงรักภักดี

คำสำคัญ: สตรีมเมอร์; คุณลักษณะเฉพาะของสตรีมเมอร์; แพลตฟอร์มความบันเทิงออนไลน์

Abstracts

Social media businesses are changing with digital technology through social networks. As a result, all social media business aspects adapt to market demands, thus creating a variety of career paths, which can be called business model adjustments and ways to earn money using online systems. Consequently, leads to the creation of a new career called online streamer. By focusing on entertaining the audience, which can be called a communication that creates satisfaction with services on a variety of platforms. In order to create online jobs, an emphasis on creativity to reach target customers without a barrier, resulting in income turnover, creating job opportunities, creating careers. Under the guidelines for building successful streamer career

* วันที่รับบทความ: 11 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 24 ตุลาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 25 ตุลาคม 2564

Received: October 11, 2021; Revised: October 24, 2021; Accepted: October 25, 2021

attributes on various platforms, streamer's unique attributes include (1) user engagement, (2) ability. of the media (3) social interaction (4) Expertise (5) Creating shared values (6) Enjoyment (7) continued experience and (8) loyalty (Huang et al. 2019 : 250-300)

Keywords: Streamer; The Unique Characteristics of Streamer; Online Entertainment Platform

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเป็นตัวเร่งปฏิริยาที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกล่าวได้ว่า เป็นการก้าวเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจดิจิทัลโดยสมบูรณ์ ทำให้พฤติกรรมของคนในสังคมเอง ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ (Media exposure behavior) และพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction behavior) กล่าวคือ ทางด้านพฤติกรรมการรับสื่อจากเดิมมนุษย์จะรับสื่อผ่านทางโทรทัศน์หรือวิทยุ เพื่อรับฟังข่าวสาร และความบันเทิง ต่อมาเนื่องจากการแพร่หลายทางอินเทอร์เน็ต ที่สามารถใช้ในการเข้าถึงสื่อได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ครอบคลุม ซึ่งให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมการรับสื่อเปลี่ยนไปจากเดิม ไปสู่การรับชมผ่านแพลตฟอร์มความบันเทิงออนไลน์แทน

ทางด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเองยังส่งผลให้การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมออนไลน์มากขึ้น และลดระดับการมีปฏิสัมพันธ์แบบปกติร้อยละ เนื่องจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้คนสามารถทำความรู้จักกันได้ง่ายขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ จึงส่งผลให้แต่ละแพลตฟอร์มพยายามปรับตัว พร้อมทั้งสร้างช่องทางที่สามารถใช้ในการเข้าถึงสื่อได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ครอบคลุม เพื่อรองรับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้ใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งได้นำไปสู่แนวทางอาชีพเกิดใหม่ ที่สามารถสร้างรายได้จากช่องทางออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น อาชีพยูทูบเบอร์ คอนเทนต์ครีเอเตอร์ บล็อกเกอร์ ผู้แคสเกม นักพัฒนาแอปพลิเคชันและสตรีมเมอร์

ในขณะเดียวกันความนิยมของผู้คนในปัจจุบัน ได้ให้ความสนใจแก่การรับชมการสตรีมบนแพลตฟอร์มความบันเทิงออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการสตรีมจากสตรีมเมอร์ที่ทำเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การทำอาหาร การแชร์ประสบการณ์ต่อผู้ชม และการเล่นเกม เป็นต้น

ในปี 2019 แพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมในการรับชมการสตรีมในประเทศไทย คือแพลตฟอร์มทวิตซ์ ซึ่งได้รับความนิยมมากที่สุดหรือ 73% รองลงมา 21% คือแพลตฟอร์มยูทูบ และแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมน้อยที่สุด คือ เฟซบุ๊ก และ มิกเซอร์ หรือเพียง 3% จากภาพรวมของความนิยมทั้งหมด ในบทความนี้ ผู้เขียนจะพูดถึง 3 แพลตฟอร์มได้แก่ ทวิตซ์, ยูทูบ และ เฟซบุ๊ก เท่านั้น เนื่องจากมิกเซอร์ได้มีการปิดตัวไปเมื่อวันที่ 22 เดือนกรกฎาคม 2563 (Stream Elements, 2019 : online)

ความนิยมในการเลือกรับชมการสตรีมมีความเกี่ยวเนื่องจากคุณลักษณะที่เหมาะสมของสตรีมเมอร์ เนื่องจากในระหว่างการสตรีม สตรีมเมอร์จะเปรียบเสมือนตัวหลักแปรของการสตรีม กล่าวคือ สตรีมเมอร์เป็นผู้ดำเนินเรื่องราวของเนื้อหาสาระที่เลือกสตรีมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้รับชม อีกทั้งยังเป็นตัวแปรในการเชื่อมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสตรีมเมอร์และผู้ชมผ่านทางแพลตฟอร์ม ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงแพลตฟอร์มที่คนไทยนิยมรับชมการสตรีมและคุณลักษณะของสตรีมเมอร์ที่ทำให้เกิดความสำเร็จในสายงานใหม่ในยุคดิจิทัล

อาชีพสตรีมเมอร์

การสตรีม คือ การรับส่งสัญญาณ ถ่ายทอดไฟล์มัลติมีเดียทั้งภาพและเสียงผ่านเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ตด้วยการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆแบบเรียลไทม์ ส่วนประกอบหลักสามอย่างหลักของการสตรีมองค์ประกอบแรกของการสตรีมแบบเรียลไทม์ คือ วิดีโอแบบเรียลไทม์ของเนื้อหาที่กำลังเล่นอยู่ ประการที่สอง วิดีโอของบุคคลที่กำลังทำการสตรีมหรือใบหน้าของสตรีมเมอร์ ซึ่งจะแสดงบนหน้าจอของผู้ชมและสภาพแวดล้อมในการออกอากาศทางเว็บแคม ส่วนสุดท้ายขององค์ประกอบการสตรีม คือ ห้องสนทนาที่สื่อสารระหว่างผู้รับชมและสตรีมเมอร์ เพื่อเป็นช่องทางการพูดคุยและโต้ตอบซึ่งกันและกัน

สตรีมเมอร์หรือนักสตรีม คือ บุคคลที่ออกอากาศเนื้อหาวิดีโอแบบเรียลไทม์ด้วยตนเอง โดยเฉพาะเนื้อหาแบบเรียลไทม์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในขณะที่สตรีมเมอร์กำลังทำกิจกรรมต่างๆอยู่ ณ ขณะนั้น โดยจะมีการสตรีมในเนื้อหาที่หลากหลายตามที่ตนเองมีความถนัด ยกตัวอย่างเช่น การทำอาหาร การท่องเที่ยว และการเล่นเกม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บรรดาสตรีมเมอร์สามารถแสดงการสตรีมได้ผ่านทางแพลตฟอร์มความบันเทิงออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น ทวิตซ์ ยูทูบ และเฟซบุ๊ก

แพลตฟอร์มของการสตรีมที่เป็นที่นิยมในประเทศไทย

ในปัจจุบันคนไทยมีพฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น โดยใช้เวลาเฉลี่ยในการเข้าถึงสื่อบนอินเทอร์เน็ต 8 ชั่วโมง 44 นาทีต่อวัน โดยแบ่งเป็น การใช้เวลาดูทีวีผ่านสื่อออนไลน์ วันละ 3 ชั่วโมงครึ่ง ใช้เวลาเพื่อเล่นโซเชียลมีเดีย 2 ชั่วโมง 48 นาทีต่อวัน และใช้เวลาในการเล่นเกมนาน 1 ชั่วโมง 38 นาทีต่อวัน โดยข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลจากคนที่มีอายุระหว่าง 16 – 64 ปี (Stream Elements, 2019 : online)

ในประเทศไทย คนไทยให้ความสนใจกับการใช้เวลาในการเข้าถึงแพลตฟอร์มความบันเทิงออนไลน์มากขึ้น ทำให้จำนวนยอดผู้ใช้งานบนโซเชียลมีเดียอยู่ที่อันดับ 5 ของโลก (Stream Elements, 2019 : online) ซึ่งแพลตฟอร์มที่คนไทยนิยมในการเข้ารับชมการสตรีม ประกอบไปด้วย ทวิตซ์ ยูทูบ และเฟซบุ๊ก ซึ่งความนิยมของแต่ละแพลตฟอร์มจะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของเนื้อหาการสตรีมและคุณลักษณะเฉพาะของสตรีมเมอร์ ที่

จะส่งผลต่อการติดตามรับชมและการบริจาคของผู้ชม โดยคุณลักษณะเฉพาะของสตรีมเมอร์ ประกอบไปด้วย ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน, ความสามารถของสื่อ, การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม, บุคลิกภาพของสตรีมเมอร์, การสร้างชุมชนออนไลน์, ความเพลิดเพลิน

วิธีการสร้างรายได้ของสตรีมเมอร์ บนแพลตฟอร์มความบันเทิงออนไลน์

ทวิตซ์ (Twitch)

ทวิตซ์ คือ แพลตฟอร์มความบันเทิงออนไลน์ที่เน้นในเนื้อหาเกี่ยวกับการเล่นเกมและการแข่งขันกีฬาอิเล็กทรอนิกส์(e-sports) ที่ได้รับความนิยมในผู้ชมที่โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งเป็นผู้มีอายุระหว่าง 18 ถึง 34 ปี ผู้ชมส่วนใหญ่ใช้เวลาในการรับชม 95 นาทีต่อวัน ทวิตซ์มียอดผู้ชมจำนวนทั้งหมด 15 ล้านคนต่อวัน (TwitchTrackers. 2021 : online) สำหรับสตรีมเมอร์นั้น ทวิตซ์ได้เปิดโอกาสให้สตรีมเมอร์สามารถเปิดช่อง (Channel) เป็นของตัวเอง เพื่อสร้างสรรค์คลิปเกมหรือคลิปในเนื้อหาอื่น ๆ ผ่านการสตรีมแบบเรียลไทม์ (Live streaming) อีกทั้งทางแพลตฟอร์มยังเปิดช่องทางให้กลุ่มผู้ชมที่ชื่นชอบในการสตรีมได้สร้างรายได้และสนับสนุนทวิตซ์สตรีมเมอร์(Twitch streamer) จากการกดติดตาม (Follow) หรือบริจาค (Donate) โดยการบริจาค สามารถทำได้ผ่านธนาคารออนไลน์ หรือการให้บิต(Bits) ซึ่ง คือ สกุลเงินเสมือนจริงของแพลตฟอร์ม และการเปิดรับสมาชิก(Subscribe) ซึ่งจำนวนเงินที่ผู้ชมต้องชำระขั้นต่ำ คือ 165 บาทต่อเดือน และมีส่วนแบ่งรายได้จากโฆษณากับทวิตซ์ได้อีกด้วย

โดยภาพรวมสตรีมเมอร์ของทวิตซ์ส่วนใหญ่จะมีทักษะทางด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสูง ซึ่งทำให้รายได้หลักจากการเป็นสตรีมเมอร์บนทวิตซ์มาจากการบริจาคของผู้ชม ซึ่งรายได้เฉลี่ยจากการเป็นสตรีมเมอร์ของแพลตฟอร์มนี้ คือ 30,000-50,000 บาทต่อชั่วโมง

ยูทูบ (YouTube)

ยูทูบ คือ แพลตฟอร์มที่มีการรวบรวมวิดีโอที่มีความหลากหลายของเนื้อหา ที่ผู้รับชมสามารถ รับชม กดไลค์ แชร์ แสดงความคิดเห็น และอัปโหลดวิดีโอของตนเองหรือทำการสตรีมแบบเรียลไทม์ได้ ซึ่งเนื้อหาที่เป็นที่นิยมในการรับชม คือ ความบันเทิง อาหารและเกม โดยผู้รับชมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ที่มีช่วงอายุระหว่าง 9 ถึง 24 ปี และใช้เวลารับชมประมาณ 50 นาทีต่อวัน(Hahn, J.D. 2015 : online) โดยทางแพลตฟอร์มจะเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ชม โดยสตรีมเมอร์สามารถมีรายได้จากหลากหลายวิธีบนแพลตฟอร์มยูทูบ ดังต่อไปนี้ การจัดอันดับความสำคัญของแพนคลับแบบพิเศษ (YouTube Super Chat) คือ คุณลักษณะพิเศษ(Feature) ที่จะทำให้ผู้ชมที่จ่ายเงินซื้อ เพื่อให้ได้รับความสนใจจากนักสตรีมมากกว่าผู้ชมท่านอื่น การเป็นสมาชิก(Member) คือการจ่ายค่าสมาชิกรายเดือน ซึ่งค่าสมัครสมาชิกขั้นต่ำ คือ 35 บาทต่อเดือน การบริจาค(Donations)ผ่านธนาคารออนไลน์ การโฆษณา

(Advertisement) ผู้สนับสนุน(Find Sponsors) โดยภาพรวมสตรีมเมอร์จะสามารถทำรายได้จากการสตรีมที่ประมาณ 15,000 ถึง 40,000 บาทต่อชั่วโมง

เฟซบุ๊ก (Facebook)

เฟซบุ๊ก คือ โซเชียลมีเดียแพลตฟอร์ม ที่มุ่งเน้นการให้บริการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้คน ต่อมาเมื่อการสตรีมได้รับความนิยม ทางเฟซบุ๊กเอง จึงได้สร้างฟังก์ชันการสตรีมขึ้น ซึ่งเนื้อหาที่เป็นที่นิยมในการรับชม คือ การขายผลิตภัณฑ์ อาหาร โดยมุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ชมและผู้สตรีม โดยผู้รับชมบนเฟซบุ๊กส่วนใหญ่ อยู่ในวัยทำงานและวัยรุ่น ที่มีช่วงอายุระหว่าง 18 ถึง 40 ปี ใช้เวลารับชมประมาณ 55 นาทีต่อวันจะเข้ารับการสตรีมในเวลาว่างหลังเลิกจากการทำงานหรือการเรียน โดยภาพรวมของแพลตฟอร์มนี้มีผู้ใช้งานจำนวน 757 ล้านคนต่อวัน (David Buckingham. 2008 : 73–90)

ในส่วนช่องทางรายได้ สตรีมเมอร์สามารถสร้างได้ดังต่อไปนี้ การให้ดาว (Facebook Gaming stars) ซึ่งเปรียบเสมือนค่าเงินดิจิทัลของแพลตฟอร์ม โดยสกุลเงินของเฟซบุ๊ก เรียก ดาว ผู้สนับสนุน (Facebook Gaming Supporters) การสมัครสมาชิกซึ่งเกิดจากการที่ผู้ชมสมัครสมาชิก โดยค่าสมาชิกเริ่มต้น คือ 165 บาทต่อเดือน การบริจาคผ่านช่องทางธนาคารออนไลน์ การขายผลิตภัณฑ์(Custom Merch) ผ่านช่องของสตรีมเมอร์ และการเป็นพันธมิตรทางการตลาด(Affiliate Marketing) โดยสตรีมเมอร์จะได้เงินตอบแทนจากการขาย ซึ่งเน้นไปในการเล่าถึงประสบการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์ในระหว่างการสตรีมโดยภาพรวมสตรีมเมอร์จะสามารถทำรายได้จากการสตรีมที่ประมาณ 5,000 ถึง 10,000 บาทต่อชั่วโมง

ตารางที่ 1 : ตารางสรุปวิธีการสร้างรายได้ของสตรีมเมอร์ บนแต่ละแพลตฟอร์ม

วิธีการสร้างรายได้บนแต่ละแพลตฟอร์ม	ทวิตช์	ยูทูบ	เฟซบุ๊ก
เนื้อหาการสตรีมส่วนใหญ่ (Content)	การเล่นเกม	ความบันเทิง	การขายออนไลน์
การบริจาค (Donations)	✓	✓	✓
การสนับสนุน (Sponsorships)	✓	✓	✓
พันธมิตรทางการตลาด (Affiliate marketing)	✓	✓	✓
การขายผลิตภัณฑ์ (Merchandise)	✓	✓	✓
การเปิดรับสมาชิก(Subscriptions)	✓	✓	✓
วิธีการสร้างรายได้บนแต่ละแพลตฟอร์ม	ทวิตช์	ยูทูบ	เฟซบุ๊ก

การขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเกม (Game sales)	✓	-	-
รายได้จากโฆษณา (Advertising revenue)	✓	✓	✓

จากตารางที่ 1 แสดงถึงวิธีการสร้างรายได้ของสตรีมเมอร์ บนแต่ละแพลตฟอร์ม ซึ่งโดยภาพรวมวิธีในการสร้างรายได้จะมีรูปแบบวิธีที่คล้ายคลึงกัน แต่ในทวิตซ์ได้มีวิธีที่หลากหลายมากที่สุด ประกอบไปด้วย (1) การบริจาค (2) การสนับสนุน (3) พันธมิตรทางการตลาด (4) การขายผลิตภัณฑ์ (5) การเปิดรับสมาชิก (6) สกิลเงินของแพลตฟอร์ม (7) การขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเกม (8) รายได้จากโฆษณา รองลงมาคือ เฟซบุ๊ก ที่มีโอกาสในช่องทางการสร้างรายได้เกือบทั้งหมด ยกเว้น การขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเกมและวิธีในการสร้างรายได้ที่น้อยที่สุด คือ ยูทูบ ที่ไม่มุ่งเน้นวิธีในการสร้างรายได้จากการใช้สกิลเงินของแพลตฟอร์มและการขายผลิตภัณฑ์

รายได้หลักของสตรีมเมอร์มาจากการสมัครสมาชิกและการบริจาค ผ่านสกิลเงินของแพลตฟอร์มของผู้รับชมการสตรีม ซึ่งมูลค่าเริ่มต้นของการเป็นสมาชิกรายเดือนของทวิตซ์และเฟซบุ๊ก มีมูลค่าเท่ากัน คือ 165 บาทต่อเดือน ส่วนมูลค่าของค่าสมัครสมาชิกของยูทูบ แค่เพียง 35 บาทต่อเดือน

การได้รับบริจาคจากผู้ชมถึงสตรีมเมอร์นั้น เป็นวิธีที่มีในทุกแพลตฟอร์ม โดยแต่ละแพลตฟอร์มจะมีข้อแตกต่างในด้านของสกิลเงินที่ใช้ในการบริจาค ดังต่อไปนี้ สกิลเงินของทวิตซ์ เรียก บิต ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 0.45 บาทต่อบิต ขั้นต่ำของจำนวนการบริจาคแบบบิตคือ 500 บิตหรือ 225 บาท สกิลเงินของเฟซบุ๊ก เรียก ดาว มีมูลค่าประมาณ 0.61 ต่อดาว ขั้นต่ำของจำนวนการบริจาคแบบดาวคือ 18 ดวงหรือ 10 บาท ในขณะที่สตรีมเมอร์สามารถรับการบริจาคบนยูทูบ ได้โดยผ่านการทำธุรกรรมออนไลน์เท่านั้น

แนวความคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของสตรีมเมอร์

การประสบความสำเร็จของสายอาชีพสตรีมเมอร์นั้น มาจากหลายคุณลักษณะของสตรีมเมอร์แสดงออกมาในระหว่างการสตรีม ซึ่งจากวิจัยเรื่องการสำรวจความตั้งใจในการติดตามและบริจาคแก่นักสตรีมเมอร์ออนไลน์ ซึ่งวิจัยนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ชมที่บริจาคและติดตามสตรีมเมอร์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งสามารถนำมาต่อยอด เพื่อสร้างเป็นแนวทางการสร้างคุณลักษณะของสายอาชีพสตรีมเมอร์ที่ประสบความสำเร็จบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ โดยคุณลักษณะเฉพาะของสตรีมเมอร์ ประกอบไปด้วย (1) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน (2) ความสามารถของสื่อ (3) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (4) ความเชี่ยวชาญ (5) การสร้างคุณค่าร่วมกัน (6) ความเพลิดเพลีน (7) ประสพการณ์ต่อเนื่อง และ (8) ความจงรักภักดี (Huang et al. 2019 : 250-300) แต่ในบริบทของประเทศจะคัดด้านความเชี่ยวชาญออก และเพิ่มเติมด้านบุคลิกภาพของ

สตรีมเมอร์ เนื่องจากสามารถทำการวิเคราะห์ในเชิงลึกได้มากกว่า การสร้างคุณค่าร่วมกันปรับเปลี่ยนเป็นการสร้างชุมชนออนไลน์ เนื่องจากการรวมกลุ่มผู้ชมในสตรีมที่มีจำนวนมาก จนสามารถเรียกว่าเป็นสังคมออนไลน์ได้ และประสบการณ์ต่อเนื่องถูกคัดออก เนื่องจากการสตรีมจะจบลงตามเวลาที่ผู้สตรีมกำหนดในแต่ละครั้งของการสตรีมเท่านั้น จึงสามารถอธิบายเนื้อหาแต่ละคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้ใช้งาน

การมีส่วนร่วมของผู้ใช้ หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือพฤติกรรมของผู้รับชมการสตรีมบนแพลตฟอร์มความบันเทิง เพื่อสัมผัสกับเนื้อหากิจกรรมในการสตรีมแบบเรียลไทม์ โดยผู้ชมยังสามารถเพิ่มความเพลิดเพลินได้โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการมีส่วนร่วม ยกตัวอย่างเช่น การแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางห้องสนทนาที่สื่อสารระหว่างผู้รับชมทั้งหมดและสตรีมเมอร์

2. ความสามารถของสื่อ

ความสมบูรณ์ของสื่อ ประกอบไปด้วย คุณภาพของวิดีโอและคุณภาพของเสียง ที่สามารถส่งเสริมการโต้ตอบและการมีส่วนร่วมของผู้ชม ดังนั้นจึงส่งผลต่อการรับรู้ของผู้รับชมการสตรีม ในความเข้าใจในข้อมูลเนื้อหาการสตรีมและพฤติกรรมของสตรีมเมอร์ที่จะถ่ายทอดผ่านสื่อหรือแพลตฟอร์มต่างๆ ซึ่งความสามารถของสื่อ จะนำไปสู่การรับประสบการณ์ของผู้ชมที่น่าประทับใจในด้านเนื้อหาการสตรีมและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสตรีมเมอร์และผู้ชม

3. การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกสังคมออนไลน์ สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ทางอารมณ์ การรับเนื้อหาการสตรีมร่วมกันในชุมชนออนไลน์ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความใกล้ชิดของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ซึ่งช่วยเพิ่มสถานะทางสังคม ในระหว่างการสตรีมแบบเรียลไทม์ ผู้ชมสามารถโต้ตอบกับสตรีมเมอร์และผู้ชมคนอื่น ๆ ได้ด้วยการแชทในห้องสนทนาของแต่ละแพลตฟอร์ม

4. บุคลิกภาพของสตรีมเมอร์

บุคลิกภาพของบุคคลออกเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ คือ บุคลิกภาพภายนอก และบุคลิกภาพภายใน ในบทความนี้ มุ่งเน้นประเภทของบุคลิกภาพภายในเท่านั้น เนื่องจากสามารถอธิบายได้จากองค์ประกอบสำคัญในการสร้างชื่อเสียงให้กับแบรนด์บุคคลดังต่อไปนี้

องค์ประกอบสำคัญในการสร้างชื่อเสียงให้กับแบรนด์บุคคล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการสร้างแบรนด์บุคคล ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1. ความรู้ (Knowledge) 2. ประสบการณ์ (Experience) 3. ตำแหน่ง (Credentials) 4. การสนับสนุนหรือได้รับการแนะนำ (Backing) 5. ผู้มีส่วนร่วม (Contributors) 6. การแสดงออกด้วยเครื่องหมายสัญลักษณ์ (Signals) 7. ปฏิกริยาตอบกลับ (Feedback) 8. บริบท (Context) 9. ค่านิยมของสังคม (Social Value) และ 10. การติดต่อกับกลุ่มเป้าหมาย (Connections)

5. การสร้างชุมชน

การสร้างสังคมร่วมกันของผู้รับชม เป็นผลประโยชน์พลอยได้จากการทำกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมและสตรีมเมอร์ คุณค่าที่ได้รับจากการสร้างสังคมร่วมกันทั้งสองฝ่าย จะนำความพึงพอใจมาสู่ของสตรีมเมอร์และความสุขของผู้ชม ดังนั้น การสร้างสถานการณ์แบบได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย จะก่อให้เกิดสร้างความรักดีของสตรีมเมอร์ด้วยอีกด้วย

6. ความเพลิดเพลิน

นักวิจัยบางคนตั้งข้อสังเกตว่าความเพลิดเพลินเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ชม มีการใช้งานบนเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น เมื่อผู้รับชมการสตรีมแบบเรียลไทม์ ผู้ชมจะเพลิดเพลินไปกับการรับชมและการโต้ตอบกับสตรีมเมอร์ ซึ่งจะนำไปสู่ความรักดีที่มีต่อสตรีมเมอร์ ความเพลิดเพลิน และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสตรีมเมอร์ ทำให้ผู้รับชมมีความรักดีต่อสตรีมเมอร์ต่อไป

7. ความจงรักภักดี

ความรักดีของผู้บริโภค เกิดจากแนวโน้มการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค ที่จะมุ่งเน้นไปที่เพียงแบรนด์ใด แบรนด์หนึ่งและเพิกเฉยต่อความพยายามของแบรนด์อื่นๆ ชุมชนเสมือนจริง (Virtual community) ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสนใจและความต้องการในรูปแบบเดียวกัน แฟนคลับ (Fan club) ของผู้มีชื่อเสียงบางคน สามารถติดตามแฟนเพจต่าง ๆ (Fanpage) และแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับคนดัง ซึ่งผู้ชมที่ติดตามการสตรีมของสตรีมเมอร์อย่างต่อเนื่องนั้น พวกเขาจะแสดงความจงรักภักดีและความเต็มใจที่จะทำการติดตาม (Follow) และการบริจาค (Donation) ที่มากขึ้น

สรุป

การเติบโตทางด้านเทคโนโลยีทำให้เกิดช่องทางการสร้างรายได้และอาชีพใหม่ผ่านแพลตฟอร์มความบันเทิงนั้น ถือเป็นการเปิดกว้างของตลาดแรงงานในประเทศไทย ที่ช่วยสร้างโอกาสใหม่ ให้แก่คนในสังคม โดยที่สามารถลดข้อจำกัดทางด้านการงานที่เดิมที่จำเป็นต้องประกอบอาชีพในสถานที่ทำงานงานเท่านั้น แต่ในปัจจุบันที่สังคมไทยปรับตัวเป็นสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลนั้น ผู้คนในสังคม ก็ได้มีพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อออนไลน์และพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมออนไลน์มากขึ้น จึงกล่าวได้ว่า เป็นก้าวสำคัญของอาชีพใหม่ ที่สามารถเริ่มต้นการทำงานได้ด้วยการใช้ความรู้และความสามารถและคุณลักษณะเฉพาะของตนเอง เพื่อแสดงถึงศักยภาพในการสตรีมผ่านช่องทางแพลตฟอร์มความบันเทิงออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ดังนั้นจากผลการศึกษาพบว่า แต่ละแพลตฟอร์มมีวิธีในการสร้างรายได้ที่หลากหลายและแตกต่างกันไป แต่จะเน้นในการเปิดให้บริจาค การสนับสนุนจากสปอนเซอร์ การร่วมพันธมิตรทางการตลาดระหว่างสตรีมเมอร์และ

แพลตฟอร์ม การขายผลิตภัณฑ์ การเปิดรับสมาชิก การใช้สกุลเงินเฉพาะของแพลตฟอร์ม การขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเกม และรายได้จากโฆษณา

โดยจากวิธีที่กล่าวข้างต้นนั้น จะมีผลต่อรายได้ที่ได้รับของสตรีมเมอร์ ซึ่งจะสอดคล้องกับจำนวนของยอดผู้รับชมการสตรีมอีกด้วย โดยแต่ละแพลตฟอร์มจะได้รับความนิยมของเนื้อหาการสตรีมที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ทวิตช์ เน้นเนื้อหาการสตรีมเกี่ยวกับเกม ยูทูบเน้นเนื้อหาการสตรีมความบันเทิงและอาหาร ในส่วนของเฟซบุ๊กจะเน้นเนื้อหาการขายผลิตภัณฑ์ ดังนั้น ผู้ชมจะเลือกรับชมสตรีมเมอร์ท่านไหน ก็ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่ทำการสตรีมที่แต่ละผู้ชมมีความชื่นชอบและมีความสนใจ ซึ่งจะมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้รับชมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Buckingham, David. (2008). *Defining digital literacies—What young people need to know about media?* In Colin Lankshear, & Michele Knobel (Eds.), *Digital literacies: Concepts, Policies and Practices*. New York, NY: Peter Lang.
- Hahn, J.D. (2015) This Is How Much Money People Make on YouTube. *Online*. Retrieved December, 01 2019. From: <http://www.complex.com/pop-culture/2015/02/youtube-users-who-make-the-most-money/>.
- L. T. Huang; Y. S. Wu; J. D. Leu. (2019). Exploring Followers' Intention of Donating Online Game Streamers. *IEEE Engineering Management*, 250 - 300, *Online*. Retrieved December, 01 2019. From: doi:10.1109/IEEM44572.2019.8978514
- Stream Elements. (2019). State of the Stream 2019: Platform Wars, the New King of Streaming, Most Watched Game and More! . *Online*. Retrieved December, 01 2019. From: <https://blog.streamelements.com/state-of-the-stream-2019-platform-wars-the-new-king-of-streaming-most-watched-game-and-more-ab0596d5c13d>
- TwitchTrackers (2021). TWITCH STATISTICS & CHARTS. *Online*. Retrieved December, 01 2016. From: <https://twitchtracker.com/statistics>

หนังล่องเมืองคอน : องค์ประกอบและการจัดการความรู้ของเครือข่ายการแสดง

หนังตะลุงในจังหวัดนครศรีธรรมราช

**Shadow Plays of Nakhon : Component and Knowledge Management in
Network of Performance of Shadow Play in
Nakhon Si Thammarat Province**

พีระพงศ์ สุจริตพันธ์, เดโช แชนน้ำแก้ว, เชษฐา มุหะหมัด,
บุญยิ่ง ประทุม, ดำรงค์พันธ์ ใจหาวัระพงศ์ และ พีรดาว สุจริตพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**Peerapong Sutcharitpan, Daycho Khaenamkhaew, Chettha Muhamad,
Boonying Pratum, Damrongphun Jaihoweweerapong and Peeradaw Sutcharitpan**
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : Peerapong_sut@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายหนังตะลุงเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและสำนักท้องถิ่นย่านตลาดวัฒนธรรมหน้าวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและการจัดการความรู้ของเครือข่ายการแสดงหนังตะลุงในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบคือ คณะหนังตะลุงที่สันนิษฐานว่าพัฒนาการมาจากหนังใหญ่ มีสมาชิก 6-8 คน และใช้เครื่องดนตรี ได้แก่ ทับ 1 คู่ โหม่ง 1 คู่ กลองขนาดเล็ก 1 ลูก ปี่ 1 เล้า ฉิ่ง 1 คู่ และใช้เพลงสวดแทรกเพื่อสร้างความสนุกสนาน รูปหนังตะลุง เช่น ฤๅษี พระอิศวร ปราชญ์หน้าบท เจ้าเมือง พระนาง ยักษ์ และตัวตลก เรื่องที่แสดงใช้เทคนิคการโต้ว่าที่และสวดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมตามโอกาสต่าง ๆ เช่น งานสมโภช งานเฉลิมฉลอง งานอภิมงคล และงานที่มีผู้จัดหารายได้ โดยมีความเชื่อในการแสดงหนังตะลุงตั้งแต่ก่อนออกจากบ้าน ในขณะที่เดินทาง เมื่อถึงบ้านเจ้าภาพเมื่อถึงโรงหนังและตอนเล่นหนังตะลุง ทั้งนี้มีการจัดการความรู้เพื่อการปรับตัวให้มีความร่วมสมัย เช่น เรื่องราวและดนตรี ซึ่งสื่ออัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมได้

คำสำคัญ: หนังล่องเมืองคอน; องค์ประกอบและการจัดการความรู้; เครือข่ายการแสดงหนังตะลุง

Abstracts

This article is part of the research on Cultural Capital Management of Shadow Puppet Show to Upgrade Community Economy and to Build a Sense of Love of Own Locality around Cultural Market Area in front of Wat Phra Mahathat Vihan, Nakhon Si Thammarat Province. The objective was to analyze component and knowledge management in network of performance of Shadow Play in Nakhon Si Thammarat Province. The findings revealed as follows: The composition is a shadow puppet troupe that is assumed to have evolved from Nang Yai, has 6-8 members and uses instruments such as 1 Thap, 1 Mong, 1 small drum, 1 Pi, 1 cymbals, and use music to make fun. There are shadow puppets such as a hermit, Shiva. Chapters: Mayor, Queen, Giant and Clown. The show uses debating techniques and corresponds to social situations on various occasions such as feasts, celebrations, unlucky events, and income-producing events. There is a belief in performing shadow puppet shows before leaving home, while traveling, when reaching the host's house. When arriving at the cinema and playing shadow play There is knowledge management for contemporary adaptations such as stories and music. which can convey cultural identity.

Keywords: Shadow Plays of Nakhon; Component and Knowledge Management; Network of Shadow Play.

บทนำ

ศิลปะการแสดงหนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ที่สืบทอดมายาวนานหลายยุคหลายสมัย หนังตะลุงทำหน้าที่ทั้งที่เป็นสื่อบันเทิงและถ่ายทอดศิลปกรรม จริยธรรม ตลอดจนข่าวสารให้กับประชาชน ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้หนังตะลุงมีการปรับเปลี่ยนทั้งเนื้อหาและรูปแบบการแสดง ทั้งการนำเสนอ เครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ผสมผสานในการแสดงหนังตะลุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ประกอบกับคนในชุมชน ทั้งในภาคใต้ และท้องถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทย มีความสนใจ และเข้าใจศิลปะการแสดงหนังตะลุงน้อยลง (สุกรี เกสรเกศรา, 2561 : 274-310) แม้กระทั่งในเรื่ององค์ประกอบการแสดงหรือการเล่นหนังตะลุงเกี่ยวกับคณะหนังตะลุง ดนตรีหนังตะลุง รูปหนังตะลุง วรรณกรรมหรือเรื่องที่ใช้แสดง โอกาสของการแสดงและความเชื่อบนนิมิตในการแสดง (ชวน เพชรแก้ว, 2547 : 14-23) เนื่องจากมีสถานการณ์ปัญหาและข้อคำถามหลายประการที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับองค์ประกอบและการจัดการความรู้ของเครือข่ายการแสดงหนังตะลุงในบริบทพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นศิลปะการแสดงและเป็นวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นภาคใต้

ทั้งนี้เพื่อการสร้างคุณค่าและอัตลักษณ์ของหนังตะลุงที่เป็นขนบนิยม หรือลำดับขั้นตอนการแสดงหนังตะลุงเพื่อการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย ทั้งยังได้แรงบันดาลใจจากคุณค่าอัตลักษณ์ของหนังตะลุงผ่านสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ (สุกรี เกสรเกศรา, 2561 : 274-310) โดยทำหน้าที่ให้ความบันเทิงกับคนในชุมชนใน

เทศกาลประเพณีบุญต่าง ๆ รวมทั้งในพิธีกรรม เช่น งานแก๊บน เป็นต้น (รณชัย รัตนเศรษฐ, 2560 : 111-126) พร้อมทั้งสามารถทำหน้าที่รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม โดยสอดแทรกเนื้อหาสาระสำคัญเพื่อให้คนในชุมชนนั้น ๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของสังคม ค่านิยมที่สังคมเห็นว่าดี ทักษะคติที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ตลอดจนบรรทัดฐานทางพฤติกรรมและจริยธรรมของสังคม โดยนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในท้องถิ่นและระดับชาติ มาสื่อสารเพื่อเสนอให้คนในชุมชนและคนนอกชุมชนได้ทราบ (สมบัติ สมศรีพลอย, 2559 : 274-310)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสนใจศึกษาเรื่อง หนังลุงเมืองคอน : องค์ประกอบและการจัดการความรู้ของเครือข่ายการแสดงหนังตะลุงในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและการจัดการความรู้ของเครือข่ายการแสดงหนังตะลุง เพื่อมุ่งหวังให้คนในชุมชนได้ตระหนัก เล็งเห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของการแสดงหนังตะลุง อันจะเป็นเป็นส่วนสำคัญเพื่อทำความเข้าใจอัตลักษณ์และการดำรงชีวิตของคนในชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงหนังตะลุงในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

“หัวหยวก ปลายหยวก” : คณะหนังตะลุง

คณะหนังตะลุงในประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาและการสันนิษฐานขัดแย้งกันเป็นหลายทาง ยังไม่มีฝ่ายใดนำหลักฐานมาอ้างอิงให้ปักใจเชื่อได้ แต่สามารถเทียบเคียงมหรสพที่จัดขึ้นของคนไทยในสมัยโบราณอีกอย่างหนึ่งก็คือ “หนัง” ซึ่งเราเรียกกันในภายหลังว่า “หนังใหญ่” เพราะหนังตะลุงเป็นหนังตัวเล็กเกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งจึงเรียกให้แตกต่างกันออกไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หนังตะลุงเกิดขึ้นหลังหนังใหญ่ของภาคกลาง โดยหนังใหญ่มีหลักฐานปรากฏว่าเล่นกันมาก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์, 2547 : 57-71)

คณะหนังตะลุง หรือละครเงา ที่มีคณะหนังตะลุง ประมาณ 6-8 คน หรือตามลักษณะเฉพาะของคณะหนังตะลุง หรืออาจมีชื่อเรียกอย่างอื่นก็ได้ อีกยุคหนึ่งก่อนรัชกาลที่ 6 มีตัวนายและตัวนาง ขับร้องประสานเสียงกวี ทั้งนี้รูปเคารพหรือรูปตัวหนัง เรียกตัวหลักในการแสดงว่า “หัวหยวก” ส่วนตัวตลกกับอีกเรื่องหนึ่งที่เรียกว่า “ปลายหยวก” ส่วนใหญ่มีนายหนังเพียงคนเดียว และมีคนอื่น ๆ ในคณะหนังตะลุง เช่น ลูกคู่เล่นดนตรี (ชวน เพชรแก้ว, 2547 : 14-23) อีกทั้งคณะหนังตะลุงจะมีการถ่ายทอดการแสดงหนังตะลุงที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่เจาะจงเฉพาะเกี่ยวกับ “หัวหยวก ปลายหยวก” เท่านั้นแต่ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลายประการ ได้แก่ การพัฒนาด้านตัวหนังตะลุง เช่น พัฒนาการเกี่ยวกับการพอกหนัง การพัฒนาเกี่ยวกับสีที่ใช้ในการระบายภาพหนังตะลุง การพัฒนาขนาดของตัวหนังตะลุง การพัฒนารูปแบบของตัวหนังตะลุง การพัฒนาด้านโรงหนังตะลุง/จอหนังตะลุงและไฟ การพัฒนาด้านการออกตัวหนังตะลุง/ฉาก/ลีลา

การเชิดรูปเล่นเงา การพัฒนาด้านบทหนังตะลุง/บทกลอน/สาระการแสดง การพัฒนาด้านเครื่องดนตรี/เครื่องเสียง การพัฒนาด้านราคาหนังตะลุง การพัฒนาด้านผู้ชม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุง การพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อคงอยู่ของหนังตะลุง รวมถึงการพัฒนาเกี่ยวกับการฝึกหัดเล่นหนังตะลุงของนายหนังตะลุงในยุคปัจจุบัน (สุรินทร์ ทองทศ, 2559 : 23-32) เช่น ตัวอย่างเกียรติบัตรศูนย์ฝึกหนังตะลุงจังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 1 ตัวอย่างเกียรติบัตรศูนย์ฝึกหนังตะลุงจังหวัดนครศรีธรรมราช

“ดนตรีนายหนัง” : เครื่องดนตรีหนังตะลุง

เครื่องดนตรีหนังตะลุงคณะหนึ่ง ๆ เครื่องดนตรีที่มีมาแต่เดิมมีเครื่องดนตรี 5 ชิ้น คือ (ชวน เพชรแก้ว, 2547 : 14-23)

1. ทับ 1 คู่ ทั้ง 2 ลูกมีเสียงต่างกัน และขนาดต่างกันเล็กน้อย เป็นตัวคุมจังหวะและทำนอง ด้านลักษณะเฉพาะทางดนตรีพบว่าจังหวะทับแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ จังหวะตำเหิน จังหวะเชิดรูปเฉพาะ และจังหวะขับบท ดำเนินจังหวะโดยการซ้ำและแปรลักษณะจังหวะ มีการใช้ลักษณะจังหวะเฉพาะแบบ และการใช้จังหวะขัด แบ่งการใช้เสียงทับเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเสียงหลัก ประกอบไปด้วยเสียงฉับ เทิงหน่วยผู้ และเทิงหน่วยเมีย กลุ่มเสียงรอง ประกอบไปด้วยเสียงดีดและทิด การบรรเลงส่วนใหญ่ใช้เสียงสูง และเสียงต่ำ สลับกันตลอดทั้งเพลง โดยพบว่าการบรรเลงทับมีความสัมพันธ์กับการแสดงด้านการบรรเลงประกอบพิธีกรรม บรรเลงประกอบบทเพลง บรรเลงประกอบการขับบท และบรรเลงประกอบบทบาทในฉาก (ผกามาศ ชัยบุญ, 2559 : 44-58)

2. โหม่ง 1 คู่ มีเสียงสูงลูกหนึ่งเสียงต่ำลูกหนึ่งแขวนราวไม้ใช้สำหรับประกอบเสียงขับร้องกลอน แต่เดิมเรียกว่า โหม่งปาก มีลักษณะคล้ายระนาด ใช้เหล็ก 2-3 ชิ้นที่มีเสียงแตกต่างกัน ต่อมาใช้เหล็กดุนให้มีลักษณะคล้ายโหม่งปัจจุบันภายหลังใช้โหม่งหล่อ คือ มีแหล่งผลิตขายโดยเฉพาะ เครื่องดนตรีที่มีพัฒนาการมาโดยตลอด คือ โหม่ง

3. กลองขนาดเล็ก 1 ลูก มีหนังหุ้มทั้ง 2 ข้าง ใช้ตีขัดจังหวะทับ

4. ปี่ 1 เล้า ใช้สำหรับเดินทำนอง

5. ฉิ่ง 1 คู่ ใช้สำหรับขัดจังหวะโหม่ง

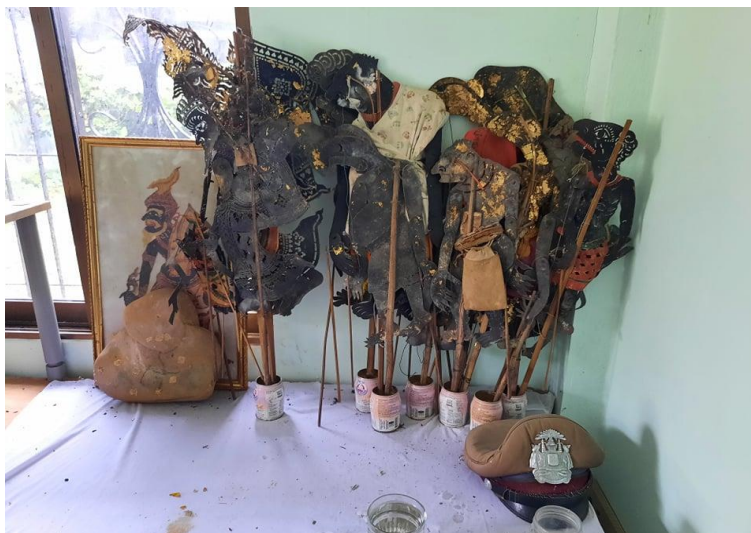
ส่วนเพลงที่ทำการแสดงส่วนใหญ่เป็นเพลงในอดีต เช่น เพลงพัดชา เพลงหักคอไอ้เท่ง เพลงตารีกีปัส เพลงเจ้าเมืองสังฆราชการ แต่จะใช้เพลงลูกทุ่งและเพลงพื้นบ้านนำมาสอดแทรกเพื่อสร้างความสนุกสนานในการแสดง หรือใช้ดนตรีหนังตะลุงควบคู่กับขั้นตอนการแสดงหนังตะลุงเป็นช่วง ๆ ของการแสดง (เทพประทาน ฤทธิ์ธรรม, มนัส วัฒนไชยยศ และบรรจง ชลวิโรจน์, 2556 : 167-182)

“รูปหนัง” : ตัวแทนของนายหนัง

รูปหนังของคณะหนังตะลุงจะมีประมาณ 150-200 ตัว ตัวหนังที่ทุกคณะต้องมี คือ ฤๅษี พระอิศวร ปรายหน้าบท เจ้าเมือง พระนาง ยักษ์ และตัวตลก นอกนั้นเป็นตัวหนังทั่ว ๆ ไป หรือตัวหนังเบ็ดเตล็ด รูปหนังแต่ละตัวมีหลายขนาดใหญ่เล็กต่างกัน เช่น รูปฤๅษี เจ้าเมือง มเหสีและยักษ์ มีขนาดใหญ่กว่ารูปอื่น ๆ ส่วนรูปหนังที่ยังคงถือว่าศักดิ์สิทธิ์ คือ ฤๅษี พระอิศวร และที่เพิ่มเข้ามาในการแสดงหนังตะลุง คือ ปรายหน้าบท และตัวตลกที่แต่ละคณะจะมีประมาณ 10-15 และจะมีตัวตลกเอกอยู่เพียง 1-2 ตัวเท่านั้น ตัวตลกเปรียบเสมือนตัวแทนของนายหนัง เช่นเดียวกับปรายหน้าบทแต่มีหน้าที่แตกต่างกัน (ชวน เพชรแก้ว, 2547 : 14-23) ซึ่งบ่งชี้ได้ถึงอัตลักษณ์ของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือ “คนคอน” เสมือนตัวตลกในหนังตะลุงเป็นตัวแทนทั่วไป ทั้งการแต่งกาย บุคลิกนิสัย ภาษา อาหารการกิน และอาชีพ ซึ่งตรงกับอัตลักษณ์ที่ถูกประกอบสร้างในหนังตะลุง (ศราณี เวศยาสิรินทร์, วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี และพิทยา บุขรารัตน์, 2562 : 334-352)

ทั้งนี้หนังตะลุงยังกลายเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ให้ความรู้ เช่น ความรู้ทางการเมือง ที่ส่งไปยังประชาชนได้เป็นอย่างดีโดยสอดแทรกตามบริบทชุมชนในหัวเวลานั้น ๆ นายหนังตะลุงเป็นสื่อพื้นบ้านที่เป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาระบบคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านช่องทางการแสดงสด ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารโดยอาศัยทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ระดับความรู้ และระบบสังคมวัฒนธรรม (พีระพงศ์ สุจริตพันธ์, 2562 : 274-287) การแสดงหนังตะลุงเพื่อการอนุรักษ์ที่ยึดการแสดงตามขนบนิยม มีการประยุกต์เรื่องของการแสดงให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน สามารถบ่งชี้ได้ถึงการพัฒนาและการบูรณาการการแสดง

หนังตะลุงที่สามารถต่อยอดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ในอนาคต (เจียรชัย พันธคง, ศิริรักษ์ จวงทอง และสุชาดา สุวรรณขำ, 2559 : 222-240) เช่น ตัวอย่างรูปหนังตะลุง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวอย่างรูปหนังตะลุง

“บทพากย์บทเจรจา” : วรรณกรรมหรือเรื่องที่แสดงหนังตะลุง

วรรณกรรมหรือเรื่องที่แสดงหนังตะลุงเพื่อการสื่อสารหรือเจตคติที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เชื้อมั่นในพลังของประชาชนที่เป็นเจ้าของอธิปไตย มีการวิเคราะห์ผู้ชมหนังตะลุงเพื่อให้เนื้อหาได้สอดคล้องกับผู้ชมและพื้นที่ที่ไปแสดง ใช้บทเจรจาในการนำเสนอเรื่องราวในลักษณะการโต้ตอบของตัวละคร หรือใช้เทคนิคการโต้ว่าที่เป็นสำคัญ ทั้งนี้บางครั้งมีการถ่ายทอดเนื้อหาทางการเมืองผสมผสานกับความสนุกสนาน มีความใฝ่รู้ทางการเมืองด้วยตนเอง โดยเรียนรู้จากการติดตามข่าวสารบ้านเมืองและการแลกเปลี่ยนความรู้กับประชาชนในท้องถิ่นในแต่ละช่วงเวลา เช่น นโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน พฤติกรรมการบริหารประเทศของชนชั้นปกครอง พฤติกรรมการทำงานที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่น การรักษาและคุ้มครองในสิทธิของประชาชน ความยุติธรรมในสังคม และปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ (ปิยดา สุนทรปิยะพันธ์, 2561 : 257-272) หรือการแสดงหนังตะลุงที่การสอดแทรกหลักการเศรษฐกิจพอเพียง และนายหนังตะลุงได้ถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านตัวละครให้กับผู้ชมได้นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังตะลุงได้เผยแพร่ต่อประชาชนให้มากขึ้น (สุกิตต์ สวนอินทร์, สากล สถิตวทยานันท์ และปราโมทย์ ประจันปัจฉินิก, 2558 : 99-110) ทั้งนี้วรรณกรรมหรือเรื่องที่ใช้นแสดงหนังตะลุงมีการปรับเปลี่ยนการ

แสดงไปเป็นเรื่องอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม และเปลี่ยนไปจากเดิม โดยเพื่อความบันเทิงใจ แต่การแสดงเพียงสั้น ๆ เป็นบทบาทของความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ที่แตกต่างไปจากเดิม (ชวน เพชรแก้ว, 2547 : 14-23)

“มหรสพ” : โอกาสของการแสดงหนังตะลุง

โอกาสของการแสดงหนังตะลุงนิยมแสดงในงานสมโภช หรืองานเฉลิมฉลองมากที่สุด แต่ไม่นิยมแสดงหนังตะลุงในงานมงคล เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่เป็นมงคลแก่เจ้าของงาน แต่ในปัจจุบันไม่เคร่งครัดนักมากนัก ส่วนงานอวมงคล เช่น งานศพ ถ้าเป็นงานศพที่เพิ่งเสียชีวิตใหม่ ๆ ไม่นิยมจัดการแสดงหนังตะลุง เพราะเจ้าของงานยังอยู่ในอารมณ์เศร้าเสียใจไม่ต้องการมหรสพมาจัดแสดง แต่ถ้าเป็นศพที่จัดพิธีหรือเผาเป็นแล้ว กระดุกแล้ว มีการแสดงหนังตะลุงบ้างในบางชุมชน ซึ่งคณะหนังตะลุงที่จะแสดงในงานศพมักเป็นหนังตะลุงที่มีเคล็ดลับเวทมนต์คาถา เพื่อกันสิ่งเสียดจันไรหรือสิ่งไม่ดีให้แกตนเองได้ ทั้งนี้ยังมีงานที่มีผู้จัดหารายได้ เช่น วัดหรือเอกชนจัดเพื่อหารายได้บำรุงวัด มักเก็บค่าผ่านประตูหรือเก็บค่าเข้าชม (ชวน เพชรแก้ว, 2547 : 14-23)

ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบการนำเสนอให้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้ชมรุ่นใหม่ พัฒนาเทคนิคการนำเสนอการขับร้องตามบทร้อยกรอง บทเจรจาของตัวละคร มีการเพิ่มตัวละครใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลายและทันสมัย และมีการใช้ดนตรีสมัยใหม่ผสมกับดนตรีดั้งเดิมของคณะหนังตะลุง รวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาและกระบวนการถ่ายทอดแนวคิดของนายหนังตะลุงผ่านตัวละครหนังตะลุง ทั้งในรูปแบบการถ่ายทอดแบบดั้งเดิมและไม่เป็นทางการ ซึ่งนายหนังต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องเสียก่อน จึงจะมีการถ่ายทอดความรู้ผ่านตัวละครแต่ละตัวได้ เช่น การขับบทกลอนเกี่ยวกับ ประชาธิปไตย เจ้าเมือง พระเอก ตัวตลกแต่ละตัว และนายหนังตะลุงได้ใส่จินตนาการออกมาในรูปแบบของการให้ความรู้แก่ผู้ชมหนังตะลุง หรือแม้กระทั่งนายหนังตะลุงรุ่นหลัง ๆ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดอาจจะมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การสังเกต จดจำแนวคิดต่าง ๆ และนำแนวคิดหรือข้อควรจำไปปฏิบัติ (สุรินทร์ ทองทศ และคณะ, 255 5: 54-62)

“หมอกบโรง” : ความเชื่อและการจัดการความรู้ในการแสดงหนังตะลุง

หนังตะลุงว่าส่วนใหญ่เชื่อเรื่องไสยศาสตร์สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาก คือ เรื่องเมตตามหานิยมอันเป็นวิธีทำให้คนรัก และป้องกันทำคุณไสยต่าง ๆ การหาฤกษ์ยามดี การถือเคล็ดเพื่อความเป็นสิริมงคล ตลอดจนเชื่อเรื่องคาถาอาคมต่าง ๆ นายหนังจะศึกษาไสยศาสตร์โดยลำพังตนเอง และมักจะมีหมอไสยศาสตร์ไว้ประจำคณะเรียกว่า “หมอกบโรง” การแสดงออกซึ่งเกี่ยวกับไสยศาสตร์ของหนังตะลุงปรากฏให้เห็นทุกขั้นตอนของชีวิตของนายหนังตะลุงเอง ดังนี้ (พีระพงศ์ สุจริตพันธ์, 2561 : 32)

1. การออกจากบ้านเพื่อไปแสดงหนังตะลุง เริ่มตั้งแต่ออกจากบ้านเพื่อไปแสดงหนังตะลุง นายหนังจะต้องทำพิธียกเครื่องเพื่อความเป็นสิริมงคลและอ่านคาถาให้มีลาภผล ปิดเป่าเสนียด ปี่สาวและศัตรู

2. การเดินทางและในขณะเดินทาง จะงดการตีเครื่อง หรือดนตรีอย่างเด็ดขาด เว้นแต่ผ่านศาสนสถาน หรือศักดิ์สิทธิ์จึงตีเครื่อง หรือดนตรีเพื่อบวงสรวงและขอความมีชัย

3. เมื่อถึงบ้านเจ้าภาพ นายหนังจะกล่าวคาถาทักทายผีสงฆ์เสนา

4. เมื่อถึงโรงหนังจะเดินเวียนโรงทำพิธีปิดเสนียดกันตัว เอาเครื่องขึ้นทางด้านหน้าของโรงขึ้นโรงแล้วจะทำพิธีตั้งเครื่องเบิกโรงขอขมา และขอที่ทางจากพระภูมิ แม่ธรณี ลงยันต์ที่นั่งปิดเสนียด ถ้าโรงหนังเคยมีหนังคณะอื่นแสดงมาก่อนแล้วจะล้างอาถรรพ์ โดยทำความสะอาดสะบัดเสื้อปูโรงเปลี่ยนหยวกปกรูปเพื่อกันตัวนายหนังตะลุง จะเสกหมากใส่หยวก เหน็บตะเกียง เหน็บบนหลังคาโรงเหนือศีรษะ และอาจชิงสายสิญจน์รอบตัวโรง มีการอ่านคาถาบังจักชุกกันฝ่ายตรงข้ามทำร้าย

5. ตอนจะเล่นหนังตะลุง จะว่าคาถาเรียกพระธรรมใส่ร่างทำให้มีเสน่ห์ ว่าคาถาเรียกคนดู คาถาผูกคน เสกน้ำลายอากาศขุบรูปให้มีวิญญาณเบิกปากเบิกตา รูป ว่าคาถาเรียกเสียง คาถาห้าม (คนดู) ถ้าเป็นการเล่นประชันจะต้องกันตัวเป็นพิเศษ และอาจทำคุณไสยแก่ฝ่ายตรงข้าม หนังตะลุงเชื่อเรื่องคุณไสยมาก ๆ นิยมทำรูปศักดิ์สิทธิ์ไว้บูชากันเกศภัย เวลาไปแสดงที่ไหนก็จะแขวนไว้หัวเสาโรง หรือปักไว้ตรงหัวหยวก

ความเชื่อและการจัดการความรู้ในการแสดงหนังตะลุงจำเป็นในด้านการแสวงหาความรู้ และการจัดเก็บความรู้เป็นขั้นตอนเพื่อสร้างคุณค่าของหนังตะลุง โดนการพัฒนาบุคคล และการพัฒนาชุมชน สังคมเพื่อการอนุรักษ์การแสดงหนังตะลุง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้เป็นนายหนังตะลุง ลูกคู่หรือนักดนตรี ผู้รับหนังตะลุง ผู้ดูหรือผู้ชม และผู้ส่งเสริมหนังตะลุง (สุพัตรา คงขำ และนรินทร์ สังข์รักษา, 2558 : 242-255) ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันที่การแสดงหนังตะลุงผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ออนไลน์ และนำข้อมูลใหม่ ๆ มาสร้างเรื่องราวใหม่ ๆ ในการแสดงหนังตะลุงเป็นการเพิ่มอรรถรสในการชม มีการปรับตัวให้มีความร่วมสมัยมากขึ้น ทั้งเรื่องราวและดนตรี เป็นการสอดแทรกวัฒนธรรมและการสั่งสอนจากผู้ใหญ่สู่เด็กเยาวชน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้ท่ามกลางกระแสเชิงวกรากของวัฒนธรรมตะวันตก (อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี เดชมณี, 2557 : 65-82) ที่ชุมชนชีวิตสร้างจิตวิญญาณจนเป็นอัตลักษณ์ ปรัชญาชีวิตและคตินิยมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไว้ในลักษณะต่าง ๆ (พระครูโสภาสุตมิตฺต, พระครูโกศลธรรมาภิจ และอุทัย เอกสะพัง, 2563 : 146-157) เช่น ตัวอย่างสมาคมศิลปปินพื้นบ้านนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3 ตัวอย่างสมาคมศิลปปินพื้นบ้านนครศรีธรรมราช

สรุป

การศึกษาครั้งนี้สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบและการจัดการความรู้ของเครือข่ายการแสดงหนังตะลุงในจังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปรายละเอียด ดังนี้

1. คณะหนังตะลุง ที่สันนิษฐานว่าพัฒนาการมาจากหนังใหญ่ภาคกลาง ซึ่งคณะหนังตะลุงมีสมาชิกประมาณ 6-8 คน โดยมีรูปตัวหนังและลูกคู่เล่นดนตรี
2. เครื่องดนตรีหนังตะลุง ได้แก่ ทับ 1 คู่ ขนาดและเสียงต่างกัน โหม่ง 1 คู่ กลองขนาดเล็ก 1 ลูก ใช้ตีจังหวะทับ ปี่ 1 เล่า ใช้สำหรับเดินทำนอง ฉิ่ง 1 คู่ ใช้สำหรับตีจังหวะโหม่ง และใช้เพลงในอดีตสอดแทรกเพื่อสร้างความสนุกสนานในการแสดง
3. รูปหนังตะลุง มีประมาณ 150-200 ตัว เช่น ตัวหนัง คือ ฤๅษี พระอิศวร ปราชญ์นาบท เจ้าเมือง พระนาง ยักษ์ และตัวตลก ซึ่งสามารถสื่ออัตลักษณ์ทั้งการแต่งกาย บุคลิกนิสัย ภาษา อาหารการกิน และอาชีพที่สามารถต่อยอดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้
4. วรรณกรรมหรือเรื่องที่แสดงหนังตะลุง เพื่อสื่อสารหรือเจตคติที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ใช้เทคนิคการโต้ว่าที่เป็นสำคัญเพื่อความบันเทิงใจ และมีการปรับเปลี่ยนการแสดงที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม
5. โอกาสของการแสดงหนังตะลุง เช่น งานสมโภช หรืองานเฉลิมฉลอง แต่ไม่นิยมแสดงหนังตะลุงในงานมงคล มีการจัดแสดงในงานอวมงคล เช่น งานศพ รวมถึงงานที่มีผู้จัดหารายได้
6. ความเชื่อในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ พิธียกเครื่องเพื่อเป็นสิริมงคลและอ่านคาถาให้มีลาภผล และปิดเป่าเสียดก่อนออกจากบ้าน งดการตีเครื่องดนตรีในขณะที่เดินทาง เว้นแต่ผ่านศึกดีสี่ที่จึงตีเครื่องดนตรีเพื่อบวงสรวง กล่าวคาถาทักทายผีสงเทวดาเมื่อถึงบ้านเจ้าภาพ เมื่อถึงโรงหนังเดินเวียนโรงทำพิธีปิดเสียดเอาเครื่องขึ้นทางด้านหน้าของโรง ตั้งเครื่องเบิกโรงขอขมา และขอที่ทาง ส่วนตอนเล่นหนังตะลุงจะว่าคาถาเรียกพระธรรมใส่ร่างทำให้มีเสน่ห์ หรือเรียกคนดู ทั้งนี้มีการจัดการความรู้เพื่อการปรับตัวให้มีความร่วมสมัยทั้งเรื่องราวและดนตรี

เอกสารอ้างอิง

- ชวน เพชรแก้ว. (2547). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน. *สารภาษาไทย*, 2 (3), 14-23.
- เทพประทาน ฤทธิธรรม, มนัส วัฒนไชยยศ และบรรจง ชลวิโรจน์. (2556). ดนตรีประกอบหนังตะลุง คณะนายหนังตะลุงในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนาครบุตริทรรศน์*, 5 (1), 167-182.
- เจียรชัย พันธคง, ศิริรักษ์ จวงทอง และสุชาดา สุวรรณคำ. (2559). การบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา หนังตะลุงนครินทร์ ชาทอง. *Humanities & Social Sciences*, 33 (3), 222-240.
- ปิยดา สุนทรปิยะพันธ์. (2561). การสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองผ่านหนังตะลุง ของนายหนังตะลุง ระฆังทอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 10 (3), 257-272.
- ผกามาศ ชัยบุญ. (2559). เพลงทับในรูปแบบการแสดงหนังตะลุง : กรณีศึกษานายทับในคณะของนายหนังตะลุงที่ได้เป็นศิลปินแห่งชาติ. *กระแสดนตรี*. 17 (32), 44-58.
- พระครูโสภาสุมิคุณ, พระครูโกศลอรธกิจ และอุทัย เอกสะพัง. (2563). ศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในการแสดงหนังตะลุงของหนัง นครินทร์ ชาทอง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 7 (8), 146-157.
- พีระพงศ์ สุจริตพันธ์. (2561). การสื่อสารทางการเมืองผ่านหนังตะลุงภาคใต้ : ศึกษาในห้วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ.2548-2558. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกริก.
- พีระพงศ์ สุจริตพันธ์. (2562). การสื่อสารทางการเมืองผ่านหนังตะลุงภาคใต้ : ศึกษาในห้วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ.2548-2558. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 10 (2), 274-287.
- รณชัย รัตนเศรษฐ. (2560). วัฒนธรรมดนตรีกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นภาคตะวันออก: กรณีศึกษา หนังตะลุงคณะรักษะลุง จังหวัดตราด. *วารสารดนตรีรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิต*. 12 (2), 111-126.
- ศราณี เวศยาสิรินทร์ และคณะ. (2562). การสร้างอัตลักษณ์คนใต้ผ่านหนังตะลุง. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. 6 (2), 334-352.
- สมบัติ สมศรีพลอย. (2559). หนังตะลุงเมืองเพชร: การศึกษาเชิงบทบาทหน้าที่. *วรรณวิทัศน์*. 16, 76-100.
- สุกรี เกสรเกศรา. (2561). ส่องแสงแลเงาอดีตที่ทอดยาวถึงปัจจุบันสู่การสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย. *วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 9 (2), 274-310.

- สุกิตต์ สวนอินทร์, สากล สถิตวิทยานันท์ และปราโมทย์ ประจนปัจจนึก. (2558). แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนายหนึ่งและผู้ชม. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*. 7 (พิเศษ), 99-110.
- สุทิวรงค์ พงศ์ไพบูลย์. (2547). *ภูมิปัญญาทักษิณ*. ใน เลิศชาย ศิริชัย (บก). ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากข้อเท็จจริงยกระดับสู่กระบวนการทัศน์ความเข้มแข็งของชุมชน. นครศรีธรรมราช: สำนักวิชาศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- สุพัตรา คงขำ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านหนังสือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 7 (1), 242-255.
- สุรินทร์ ทองทศ และคณะ. (2555). ศึกษากระบวนการถ่ายทอดแนวคิดของหนังสือชาติ ทรัพย์สิน ศิลปินแห่งชาติเกี่ยวกับประชาธิปไตย ผ่านตัวละครหนังสือ. *วารสารวิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 31 (2), 54-62.
- สุรินทร์ ทองทศ. (2559). ศึกษากระบวนการถ่ายทอดแนวคิดของหนังสือชาติ ทรัพย์สิน ศิลปินแห่งชาติกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านศิลปะการแสดงหนังสือ. *วารสารนาครบุตรปริทรรศน์*. 8 (2), 23-32.
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี เดชมณี. (2557). สื่อมวลชนกับหนังสือไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 34 (3), 65-82.

สี่ร่วม : แนวทางพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้
กรณีศึกษา พื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

**4-Co : Guidelines for Developing Cooperation and Learning Networks,
Case study Pak Phun Municipal Area in Nakhon Si Thammarat Province**

เชษฐา มุหะหมัด, เตโช แชน้ำแก้ว,
พีระพงศ์ สุจริตพันธ์, บุญยิ่ง ประทุม และ พีรดา สุจริตพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**Chettha Muhamad, Daycho Khaenamkhaew,
Peerapong Sutcharitpan, Boonying Pratum and Peeradaw Sutcharitpan**
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : Chettha_muh@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้กรณีศึกษา พื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า แนวทางพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อให้ตรงกับเป้าหมายหรือความต้องการของชุมชนโดยปราศจากความขัดแย้ง การเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นฐานในการคิดร่วมกันและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 2) การคิดเพื่อเสนอเป็นทางเลือกและร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาของชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมแบบต่อเนื่อง 3) การลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนและปฏิบัติได้จริง มีองค์ความรู้เพื่อการจัดการชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ และ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน บังคับถึง “สี่ร่วม” ได้แก่ ร่วมคิดแก้ปัญหา ร่วมคิดสร้างสรรค์ ร่วมปฏิบัติ และจัดการชุมชน และร่วมเครือข่ายชุมชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

คำสำคัญ: ความร่วมมือ; เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน; สี่ร่วม

Abstracts

This academic article aims to analyze guidelines for developing cooperation and learning networks, Case study Pak Phun municipal area in Nakhon Si Thammarat Province. The findings revealed as follows: Guidelines for Developing Cooperation and Learning Networks 1) Thinking of solving problems that arise to meet the goals or needs of the community and without conflicts. Blended learning by using problems as a basis for collective thinking and benefiting the public. 2) Thinking to propose as a guide and co-deciding on solving community problems with creativity and continuous participation. 3) Practical of step-by-step and implementation and Knowledge for community management to be self-reliant. 4) Creating a network of cooperation and learning networks to exchange knowledge together in the community, Indicates "4-Co ", i.e. Co-solve problems, Co-creative, Co-practice and community management and Co-community network. This is for the benefit and quality of life of people in the community.

Keywords: Cooperation; Learning Networks in the Community; 4-Co

บทนำ

การเชื่อมประสานการทำงานของกลุ่มคนหรือองค์กรเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เพื่อการพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนที่บูรณาการการทำงานแบบเครือข่ายในการบริหารงานท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถบูรณาการโครงการหรือกิจกรรม เป็นการประสานความร่วมมือในชุมชนท้องถิ่นเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาหรือเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมร่วมกันและมีการจัดความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในการทำงานให้สอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกัน หรือการจัดการปัญหาสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน (สุนทรชัย ขอบยศ, ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และสุรัชย์ ทาระคุณ, 2563 : 104-128)

สำหรับความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนเป็นอีกหนึ่งกลไกในการขับเคลื่อนชุมชนสร้างรากฐานให้แข็งแกร่ง ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและพึ่งตนเองได้ เน้นการใช้ภูมิปัญญาในชุมชนเพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งในทางปฏิบัติ อีกทั้งการนำนโยบายในรูปแบบโครงการหรือกิจกรรมหรือการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะต้องมีกระบวนการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของชุมชน ไม่สร้างความรู้สึกละเลยหรือความขัดแย้งในการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรม ประกอบกับต้องให้คนในชุมชนบุคคลมีโอกาสดำเนินการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม หรือสร้างความรู้สึกว่าคนในชุมชนทุกคนมีความสำคัญต่อโครงการหรือกิจกรรมการขับเคลื่อน หรือการมีส่วนร่วมแบบต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อสามารถพึ่งตนเองและชุมชนคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนในลักษณะ “สิ่งที่คิดสามารถปฏิบัติได้จริง” เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน (บุษราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์, 2560 : 193-203) ทั้งนี้เมื่อชุมชนเข้มแข็งและสามารถ

พึ่งตนเองได้ ก็กลายเป็นเหมือน “ภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน” เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานการดำเนินงานที่มีลักษณะเครือข่ายและพัฒนาเครือข่ายของให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ทุกกระบวนการควรมีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน การมุ่งพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ (สุปราณี จันทรสัง และคณะ, 2558 : 273-283) เพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากความสำเร็จข้างต้น จึงสนใจศึกษาเรื่อง สี่ร่วม : แนวทางพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ กรณีศึกษา พื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง เกือบปากพูน : การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สัญญาเลขที่ มรภ.-บพท. 020/2564 ทั้งนี้เป็นการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงคุณค่าของการพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในอนาคตได้

คิดร่วม : การแก้ปัญหาพร้อมกัน

การขับเคลื่อนชุมชนนั้นจะต้องมีกระบวนการพัฒนาในระดับของการปฏิบัติการณ์นั้นต้องเน้นถึงความต้องการในลักษณะ “คิดร่วม” เพื่อการแก้ปัญหาพร้อมกัน ดังนี้ (บุษราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์, 2560: 193-203; สลา สามิภักดิ์, 2562 : 387-403)

1. การไม่สร้างความรู้สึกละเลยแยกในการขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อจะให้ผู้คนตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม พร้อมทั้งต้องให้เกียรติหรือสร้างความรู้สึกว่าทุกคนมีความสำคัญต่อกิจกรรมการขับเคลื่อนในลักษณะการมีส่วนร่วม

2. การพัฒนามนุษย์ หรือคนในชุมชนแบบองค์รวมในบริบทวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนในลักษณะการคิดร่วมกันและพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ คือ การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และการค้นพบความสุขในชีวิต

3. การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อการเผชิญปัญหาอย่างมีสติ การเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์และถูกต้อง ทำให้บุคคลพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เนื่องจากเขาจะค้นพบความแข็งแกร่งภายในของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

4. การคิดและเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันสามารถกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหาร่วมกัน และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ รวมทั้ง

สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ และมีความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (อิทธิพัทธ์ ศุภรัตน์วงศ์, 2559 : 1734-1749) เช่น การร่วมค้นปัญหาร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการสืบค้นปัญหา แลกเปลี่ยนความรู้และแก้ไขปัญหาลักษณะของการทำวิจัยร่วมกันทุกภาคส่วน ได้แก่ เทศบาลเมืองปากพูน ประชาชนในชุมชนปากพูน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ร่วมค้นปัญหาร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายในชุมชน

คิดเป็น : การตัดสินใจร่วมกัน

การคิดและการตัดสินใจร่วมกันในลักษณะ “คิดเป็น” เพื่อให้ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นนั้นสามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติการ ดังนี้ (แทนพันธ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่, 2563 : 1-24; บุษราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์, 2560 : 193-203)

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หรือการมีส่วนร่วมแบบต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดในการขับเคลื่อนสามารถพึ่งตนเอง หรือการปรับเปลี่ยนการพึ่งพาตนเองมาสู่การพึ่งพากันอย่างชาญฉลาดที่จะต้องส่งเสริมตนเองและชุมชนสังคมให้สามารถในการพึ่งพาตนเองได้ และได้รับการสรรเสริญว่าชุมชนเข้มแข็ง ทั้งการพึ่งตนเองทางวัตถุ การพึ่งตนเองทางจิตใจ และการพึ่งตนเองทางสติปัญญา และสังคม ซึ่งการพึ่งพาตนเองปรากฏการณ์ที่ปัจเจกบุคคลและชุมชนสังคม
2. การตรวจสอบถึงค่านิยมและความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน ในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในชุมชน ซึ่งตรงข้ามกับการพัฒนาบนฐานการสร้างความคิดโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักและโครงสร้างทุนนิยมโลกในแง่ที่เป็นแนวทางการพัฒนาทางเลือก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนามนุษย์และชุมชนสังคมบนค่านิยมการพึ่งพาตนเอง

3. คำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือผลประโยชน์สาธารณะ ตลอดจนการมีจิตอาสากระบวนการพัฒนาที่สามารถทบทวนผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน และวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนสังคมท้องถิ่น เช่น เกษตรกรมีความเห็นว่าระบบสูบน้ำบาดาลด้วยระบบโซล่าเซลล์ไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่า (ชัชพันธ์ วัฒนวรสิน, 2562 : 1677-1687) ประกอบกับในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูนจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น สวนมะพร้าวในชุมชนที่นำโซล่าเซลล์มาใช้แทนการใช้ไฟฟ้าจากภาครัฐฯ เพื่อการพึ่งพาตนเอง ประหยัดพลังงานและการใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ไม่ก่อให้เกิดมลพิษในชุมชน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การใช้โซล่าเซลล์แทนการใช้ไฟฟ้าจากภาครัฐฯ เพื่อการพึ่งพาตนเอง

ปฏิบัติได้ : การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและผลลัพธ์

การคิดแก้ปัญหาส่วนรวมนั้นจะต้องเป็นไปในลักษณะที่สามารถ “ปฏิบัติได้” เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมก่อเกิดออกมาเป็นรูปธรรมจากการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ดังนี้ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ และนิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์, 2561 : 133-144 ; บุชราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์, 2560 : 193-203)

1. การพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนต้องอาศัยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการ และเลือกกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม และลงมือปฏิบัติ พร้อมทั้งคืนความรู้สู่ชุมชน

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ การกำหนดนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ที่ง่ายต่อการปฏิบัติเพื่อผลสำเร็จของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายที่เกิดขึ้นต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. การบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในท้องถิ่นเองและกับคนนอกท้องถิ่น และมีการกำหนดหลักการและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง (พลกฤต เกษตรเวทิน, 2559 : 63-72) พร้อมทั้งการเผยแพร่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคนิคการบริหารจัดการ และการกำหนดทิศทางแผนงานในอนาคต ซึ่งความสำเร็จของการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและผลลัพธ์ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและสิ่งที่สำคัญ คือ การเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในชุมชน (สำราญ ผลดี, 2559 : 126-134)

4. มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านการจัดการชุมชนที่สามารถปฏิบัติได้จริงเพื่อเป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ สารสนเทศ กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ในชุมชนที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สามารถหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามอัธยาศัย (ณรงค์ ปัดแก้ว, 2564 : 79-92) ตัวอย่างในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูนจังหวัดนครศรีธรรมราช เกี่ยวกับการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติจริง ได้แก่ การเลี้ยงผึ้งและชันโรงในสวนมะพร้าว ทำให้สามารถนำผลผลิตจากผึ้งและชันโรงไปจำหน่ายเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การเรียนรู้และนำไปปฏิบัติจริง เช่น การเลี้ยงผึ้งและชันโรง

มีเครือข่าย : ความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้

การเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือองค์กรเพื่อสร้าง “เครือข่ายความร่วมมือ” ที่เกิดขึ้นโดยสมัครใจ เนื่องจากมีเป้าหมายที่สอดคล้องกัน มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน มีการแลกเปลี่ยน ทรัพยากรเพื่อร่วมมือกันดำเนินภารกิจที่ตั้งไว้ด้วย ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักของการทำงานแบบเครือข่ายในการบริหารงานท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความ

ชัดเจนต่อประเด็นเครือข่ายในชุมชนท้องถิ่น ดังนี้ (สุนทรชัย ขอบยศ, ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และสุรัชย์ ทาระคุณ, 2563 : 104-128)

1. เครือข่ายความร่วมมือมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาสาธารณะหรือเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน หากเครือข่ายความร่วมมือขาดเป้าหมายย่อมทำให้ขาดประสิทธิภาพ ในการแก้ไขปัญหาและขาดความต่อเนื่องของเครือข่าย

2. เครือข่ายความร่วมมือมีการจัดความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในการบริหารระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การทำงานมีความสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่การยุบรวมหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มีเอกลักษณ์และมีความเป็นอิสระจากองค์กรอื่น ๆ

3. เครือข่ายความร่วมมือมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน มีการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีข้อมูลบุคลากร เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

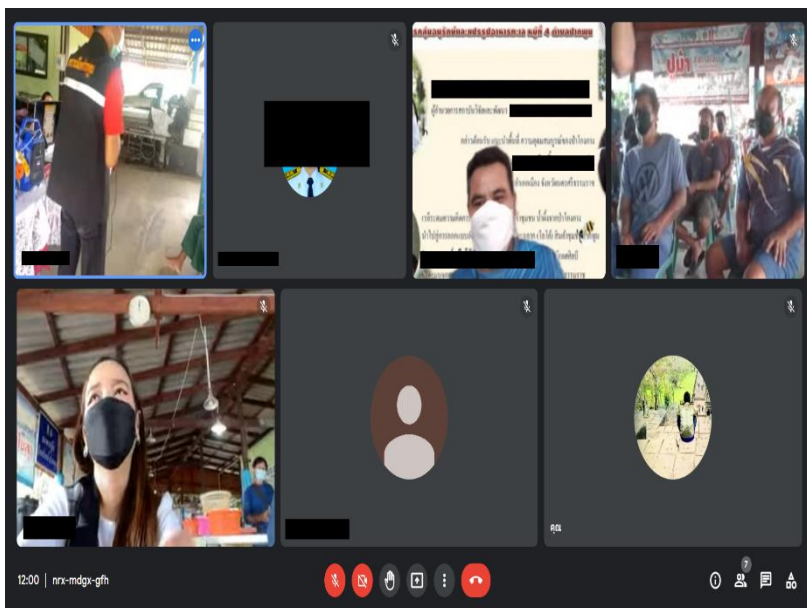
4. เครือข่ายความร่วมมือเกิดขึ้นจากความสมัครใจ เพื่อร่วมมือร่วมใจดำเนินการบางอย่างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ความสมัครใจในการร่วมมือกันทำงาน คือ จะไม่มีตัวแสดงใดมีอำนาจควบคุมหรือสั่งการการทำงานในเครือข่ายอยู่บนพื้นฐานของการเจรจาต่อรอง การประนีประนอม และการสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างเครือข่าย

5. เครือข่ายความร่วมมือมีความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยความสัมพันธ์ที่เป็นทางการนั้นมักจะเกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน ในขณะที่หากเป็นหน่วยงานภาครัฐกับส่วนอื่น ๆ มักจะเป็นไปในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ

6. เครือข่ายความร่วมมือที่มีความยั่งยืนจะต้องสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานหรือการจัดการปัญหาสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม การทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่น ๆ แบบร่วมมือกัน ประกอบกับพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการประสานความร่วมมือ ทั้งในรูปแบบการลงพื้นที่ หรือดำเนินการในพื้นที่จริง เช่น การลงพื้นที่สำรวจและเรียนรู้การเลี้ยงผึ้งและชันโรงในสวนมะพร้าวในชุมชนปากพูน หรือท่ามกลางสถานการณ์โรคระบาด Covid19 โดยใช้การดำเนินการแบบออนไลน์เพื่อประชุมและเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การประชุมกลุ่มอาชีพการแปรรูปอาหารท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งมีความสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังภาพที่ 4-5

ภาพที่ 4 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และสร้างความร่วมมือหรือดำเนินการในพื้นที่จริง

ภาพที่ 5 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และสร้างความร่วมมือแบบออนไลน์

สรุป

การศึกษาครั้งนี้สามารถวิเคราะห์แนวทางพัฒนาความร่วมมือและเครือข่ายการเรียนรู้ กรณีศึกษาพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ได้แก่ “สี่ร่วม” หรือ “4-Co” รายละเอียด ดังนี้

1. ร่วม-คิดแก้ปัญหา (Co-solve problems) เป็นการร่วมศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นและนำปัญหาต่าง ๆ มาคิดแก้ไขร่วมกัน เพื่อให้ตรงกับความต้องการหรือตรงกับเป้าหมายของชุมชน ไม่สร้างความรู้สึกละเลยในการขับเคลื่อนกิจกรรม การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2. ร่วม-คิดสร้างสรรค์ (Co-creative) เป็นการคิดและตัดสินใจร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในทางเลือกต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหาในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมแบบต่อเนื่อง และชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะ

3. ร่วม-ปฏิบัติและจัดการชุมชน (Co-practice and community management) เป็นการทำงานในโครงการหรือกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติที่เหมาะสม และนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้จริง พร้อมทั้งมีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านการจัดการชุมชนเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและเรียนรู้ด้วยตนเองได้

4. ร่วม-เครือข่ายชุมชน (Co-community network) เพื่อสร้างความร่วมมือ เครือข่ายการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาสาธารณะ พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างเครือข่ายที่เกิดประโยชน์แก่ชุมชนสังคมภายใต้การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

เอกสารอ้างอิง

- ชันันท์ ฅนอมวรสิน. (2562). ปัจจัยและผลลัพธ์ของการนำระบบสูบน้ำบาดาลด้วยโซล่าเซลล์มาใช้ในการทำการเกษตร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 7 (6), 1677-1687.
- ณรงค์ ปัดแก้ว. (2564). ศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น เพื่อความยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง.* 10 (2), 79-92.
- แทนพันธ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่. (2563). ข้อบททวนบางประการต่อค่านิยมการพึ่งพาตนเองในบริบทสังคมไทยผ่านประสบการณ์ภาคสนามและการสะท้อนย้อนคิดของผู้เขียน. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.* 12 (1), 1-24.
- บุษราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์. (2560). ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น. *วารสารธรรมทรรศน์.* 17 (1), 193-203.

- พลกฤต เกษตรเวทิน. (2559). การจัดทำพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นในฐานะศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชน ตำบลท่าน้ำอ้อย อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 11 (พิเศษ), 63-72.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ และนิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์. (2561). รูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านดอนแดง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 5 (1), 133-144.
- สลา สามิภักดิ์. (2562). การให้ความหมายของ “คิดเป็น” โดยใช้ทฤษฎีฐานราก. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*. 12 (1), 387-403.
- สำราญ ผลดี. (2559). แนวทางการจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ธนบุรีศึกษา” มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านท้องถิ่นธนบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 10 (21), 126-134.
- สุนทรชัย ขอบยศ, ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และสุรัชย์ ทาระคุณ. (2563). การสร้างความร่วมมือของท้องถิ่นในการส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุเพื่อการอนุรักษ์และประยุต์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหมอลำสินไซ. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 18 (2), 104-128.
- สุปราณี จันทรส่ง, บุญทัน ดอกไธสง, สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2558). การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 10 (3), 273-283.
- อิทธิพัทธ์ ศุภรัตน์วงศ์. (2559). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสังคมออนไลน์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*. 9 (2), 1734-1749.

การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียน

Teaching the Children with Learning Disabilities

นิวัฒน์ สาระขันธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Niwat Sarakhan

Roi-et Rajabhat University, Thailand

E-mail : Chettha_muh@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียน ของโรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์เพื่อแก้ปัญหาเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนโดยใช้ศิลปะพื้นบ้านอีสานคือหมอลำเรื่องต่อกลอน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่นภายใต้การชี้แนะของทีมนักวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สามารถทำให้แก้ปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ คิดเลขไม่เป็น นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและยกระดับคะแนน O-net ของโรงเรียนได้ อีกทั้งนักเรียนยังมีความภาคภูมิใจในการแสดงออกต่อหน้าคนอื่น จึงเป็นนวัตกรรมในการแก้ปัญหาทางการเรียนรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้

คำสำคัญ: ความบกพร่องทางการเรียน; ศิลปะพื้นบ้านอีสาน; หมอลำเรื่องต่อกลอน

Abstracts

This article was aimed to teach students with learning disabilities of Pla Khao Witthayanusorn School . It was conducted to solve the problems of children with learning problems by using Isan folk art: Mor Lam, the story of verses Which is local wisdom that was under the guidance of the research team from the faculty of Education Roi Et Rajabhat University. It was able to solve problems, students who cannot read, cannot write and cannot calculated. Students achieved in learning, raise academic achievement and raise. O-net scores of the school In addition, students also can concentrate on learning, being proud of their presence in front of others. Therefore it was an innovation in solving learning problems that should be applied

Keywords: Disorder Learning; Isan Folk Art; Morlun

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 13) ได้ระบุว่าในมาตรา ๒๒ ว่าการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งหากครูวิเคราะห์และตีความหมายดีๆ หมายถึงว่านักเรียนที่ครูสอนต่างมีศักยภาพที่แตกต่างกัน บางคนมีระดับสติปัญญาสูง บางคนมีระดับสติปัญญานกลางและบางคนมีระดับสติปัญญาต่ำ ซึ่งครูจะต้องพัฒนานักเรียนเหล่านั้นให้สามารถพัฒนาตามศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาดำมักจะถูกมองว่าเป็นปัญหาและไม่สามารถพัฒนาได้เต็มที่ หรือครูบางคนก็ท้อแท้พาลทำให้หมดกำลังใจ จนมักจะมีคำบ่นอยู่ เสมอว่านักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่ตั้งใจเรียน สอนยาก ไม่มีสมาธิ หรือครูบางคนโยนไปถึงนักเรียนติดเกมในโทรศัพท์มือถือ ซึ่งก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา แต่ในปัจจุบันวงการแพทย์และนักการศึกษาพบว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากเด็กมีลักษณะของความบกพร่องทางการเรียนหรือที่เราเรียกว่าเป็นเด็ก LD (disability Learning) นั่นเอง แต่ถึงอย่างไรก็ตามครูที่ดีจะต้องมาทำความเข้าใจธรรมชาติและเข้าใจเด็กกลุ่มนี้ให้ดีแล้วบางที่เราอาจจะมีความภาคภูมิใจที่ครั้งหนึ่งได้สร้างให้เด็กกลุ่มนี้ก้าวเดินไปถึงฝั่งฝันและได้ดึงศักยภาพที่อาจจะหลบมู่อ้อยมาพัฒนาตนเองได้

เคยสงสัยไหมครับ ว่าทำไมลูก ๆ หลาน ๆ แม้จะย่างเข้าสู่วัยประถมปลายแล้ว แต่เมื่อเทียบกับเด็ก ๆ คนอื่น กลับพบว่าลูกหลานตัวเองยังอ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ บอกกล่าวอะไรก็ไม่ได้ เขียนหนังสือกลับจากหลังไปหน้า อ่านหนังสือข้ามบรรทัด หัวขำ เรียนตามเพื่อนไม่ทัน อารมณ์แปรปรวน จนนำไปสู่การมีผลการเรียนต่ำสออบตก

อาการของเด็กที่อยู่ในข่ายดังกล่าว เด็กจะมีมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในรูปแบบของปัญหาการอ่าน การเขียน สะกดคำ คำนวณ และเหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ อันเป็นผลมาจากการทำงานผิดปกติของสมอง โดยเด็กไทยในปัจจุบันจากการสำรวจพบว่ามีอยู่ถึงเกือบร้อยละ 22 ของเด็กในวัยเรียนทั้งหมดหรือประมาณ ๓.3 ล้านคน แต่ใครจะคิดบ้างว่าหากโรงเรียนซึ่งเป็นบ้านหลังที่สองของเด็กๆ ปล่อยปละละเลยให้เด็กเหล่านี้เรียนจบไปตามหลักสูตรชนิดที่ไม่มีการเรียนเข้มข้นเหมือนสมัยก่อน

เด็ก ๆ ในกลุ่มนี้จะมีเป็นอนาคตอย่างไรผู้เขียนจึงได้ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนแกนนำที่ผู้บริหารและคณะครูมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ที่สามารถเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนอื่นๆ ได้ศึกษาแบบอย่างหรือนำไปประยุกต์ปรับใช้กับนักเรียนของตนต่อไป โรงเรียนปลาเค้าวิทยานุสรณ์ โรงเรียนในจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นโรงเรียนที่ประสบปัญหาการอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ทัดเทียมกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน โดยได้นำเอาศิลปะพื้นบ้านที่มีในชุมชนคือหมอลำมา บูรณาการในการสอน ผลสำเร็จเรื่องการพลิกแพลงการเรียนรู้มาเป็นส่วนช่วยในการเรียนการสอนเด็กๆที่อยู่ในกลุ่ม LD ให้สามารถอ่านได้ดีขึ้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิวัฒน์ สาระพันธ์ จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านการศึกษามุ่งเห็นแนวทางในการนำนวัตกรรมพื้นบ้านที่เป็นมรดกอีสาน ภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เด็กกลุ่มมีปัญหาทางการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะพื้นบ้านอีสาน “หมอลำ” โดยได้ศึกษากลุ่มโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ และใช้โรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์เป็นพื้นที่หน่วยวิจัย เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีประชากรชาวบ้านด้านศิลปะ “หมอลำ” โดยมองว่าในระดับท้องถิ่นมีภูมิปัญญา แสดงให้เห็นถึงวิถีแก้ปัญหาที่หลายคนมองว่าเป็นปัญหาที่ยากให้กลายเป็นเรื่องง่ายด้วยสิ่งที่มีอยู่จนประสบความสำเร็จ แต่สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ชุมชนของเราต้องเข้มแข็งและกล้าที่จะเปิดรับ

"ผมเชื่อว่าเราทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ สามารถที่จะพัฒนาให้เก่งขึ้นได้ แม้จะบกพร่องทางการเรียนรู้เพื่อที่จะก้าวต่อไปและเป็นกำลังหลักของชาติในอนาคต" ผู้วิจัยได้กล่าวไว้

มารู้จักกับเด็กที่มีลักษณะของความบกพร่องทางการเรียน หรือที่เราเรียกสั้นๆว่าเด็ก แอลดี กันก่อน

แอลดี หรือ ความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นการวินิจฉัยโรคทางจิตเวชเด็กชื่อ “Specific Learning Disorder” (ตามเกณฑ์ DSM-5 ของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน) หรือ “Specific developmental disorders of scholastic skills” ทวิศักดิ์ สิริรัตน์เลขา (2560 : ออนไลน์) (ตามเกณฑ์ ICD-10 ขององค์การอนามัยโลก รหัส F81) แอลดี มีความหมายแตกต่างกันในแต่ละวงการและแต่ละประเทศ ในวงการศึกษามาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Learning Disabilities” ซึ่งในกฎหมายการศึกษาสำหรับผู้พิการของสหรัฐอเมริกาให้คำจำกัดความไว้ว่า “ความบกพร่องของกระบวนการทางจิตวิทยาขั้นพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจ การใช้ภาษา การพูด หรือการเขียน ซึ่งแสดงออกโดย ความไม่สมบูรณ์ของความสามารถด้านการฟัง การคิด การพูด การอ่าน การเขียน การสะกดคำ และการคำนวณทางคณิตศาสตร์” แต่ไม่ครอบคลุมในกลุ่มที่เป็นผลของความพิการทางตา หู การเคลื่อนไหว ความบกพร่องทางสติปัญญา ปัญหาทางอารมณ์ หรือเกิดจากความเสียหายเปรียบทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ความหมายครอบคลุมไปถึง ข้อจำกัดในการรับรู้ การบาดเจ็บทางสมอง ความผิดปกติเล็กน้อยในการทำงานของสมอง ดิสเล็กเซีย และอะเพเซีย ประเทศในโซนยุโรปบางประเทศ เช่น สหราชอาณาจักรใช้คำว่า “Learning Disabilities” มีความหมายครอบคลุมกว้างกว่า โดยรวมถึง กลุ่มผู้บกพร่องทางสติปัญญา และความบกพร่องทางพัฒนาการอื่นๆ ด้วย ซึ่งคนละความหมายกับในสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ประเทศแคนาดาใช้ในความหมายเดียวกันกับในสหรัฐอเมริกา

ในวงการแพทย์ แอลดีเป็นความบกพร่องรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีเกณฑ์การวินิจฉัยโรคชัดเจน คือ มีทักษะเฉพาะที่ใช้ในการเรียน ด้านการอ่าน การเขียน หรือคณิตศาสตร์ ไม่เหมาะสมกับระดับอายุ โดยไม่ได้เกิดจากความผิดปกติอื่น หรือขาดโอกาสทางการศึกษา และส่งผลกระทบต่อผลการศึกษาหรือกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

ในประเทศไทย ไม่ว่าจะใช้ในวงการการศึกษา หรือวงการแพทย์ จะให้แพทย์เป็นผู้วินิจฉัย จึงใช้นิยามเดียวกันตามเกณฑ์การวินิจฉัยทางการแพทย์เป็นหลัก ความบกพร่องทางการเรียนรู้ หรือแอลดี จัดเป็นผู้พิการประเภท 6 “ความพิการทางการเรียนรู้” ตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2555 ซึ่งออกในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 หมายถึง “การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมโดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางสมอง ทำให้เกิดความบกพร่องในด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ หรือกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานอื่นในระดับความสามารถที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา” แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจว่าจะจดทะเบียนคนพิการ เพื่อขอใช้สิทธิต่างๆ หรือไม่ ไม่ใช่ภาคบังคับ

นอกจากนี้ ยังจัดเป็นผู้พิการประเภท “ความบกพร่องทางการเรียนรู้” ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 109) เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ซึ่งออกในพระราชบัญญัติ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551

ลักษณะอาการ แอลดี ตามเกณฑ์การวินิจฉัย DSM-5 ของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน คือ มีความยากลำบากในการเรียนรู้ และทักษะที่ใช้ในการเรียน อย่างต่อเนื่องนานกว่า ๖ เดือน แม้ว่าจะได้รับการแก้ไขมาระยะหนึ่งแล้ว โดยมีอย่างน้อย 1 จาก 6 อาการ ดังนี้

- 1) อ่านซ้ำหรืออ่านไม่ถูกต้อง
- 2) ยากลำบากในการทำความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน
- 3) ยากลำบากในการสะกดคำ
- 4) ยากลำบากในการเขียน
- 5) ยากลำบากในการจัดการกับจำนวน ตัวเลข และการคำนวณ และ
- 6) ยากลำบากในเหตุผลทางคณิตศาสตร์

ทักษะที่ใช้ในการเรียนเหล่านี้เด็กที่เป็นแอลดีจะทำได้ต่ำกว่าระดับอายุ ส่งผลกระทบต่อการเรียน การประกอบอาชีพ หรือกิจวัตรประจำวัน ทั้งนี้ต้องไม่ได้เกิดจากความบกพร่องทางสติปัญญา ข้อจำกัดในการมองเห็นหรือได้ยิน ความผิดปกติทางจิตใจและระบบประสาท ความด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ความแตกต่างในด้านภาษา หรือการศึกษาที่ไม่เพียงพอ แอลดี แบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก โดยมีความบกพร่องด้านใด

ด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ดังนี้ 1). ด้านการอ่าน (reading) 2). ด้านการเขียน (written expression) และ 3) ด้านคณิตศาสตร์ (mathematics)

เด็กที่เป็นแอลดีจะมีหน้าตาเป็นปกติ ไม่มีความแตกต่างจากเพื่อนในรูปลักษณ์ภายนอก การพูดคุยรู้เรื่องดี เข้าใจง่าย จดจำได้ค่อนข้างแม่นยำด้วยซ้ำ เวลาถามมักจะตอบได้ แต่เวลาให้เขียนอ่านหรือคำนวณ จะเริ่มเห็นปัญหา ผลการเรียนจะต่ำกว่าเกณฑ์ มักช้ากว่าเพื่อนวัยเดียวกันประมาณ 2 ชั้นเรียน

ผลกระทบ

เด็กที่เป็นแอลดี เมื่อโตขึ้นสามารถใช้ชีวิตได้เหมือนปกติทั่วไป ถ้าได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม สามารถเข้าสังคมกับเพื่อนได้ ประกอบอาชีพได้เหมือนทั่วไป บางคนอาจมีความยากลำบากในทักษะบางด้านอยู่บ้าง เช่น การอ่าน การเขียน หรือคณิตศาสตร์ เด็กที่ไม่ได้รับการดูแลรักษา มักไม่ประสบความสำเร็จในด้าน การเรียน ไม่ค่อยได้รับคำชม มักสูญเสียความภาคภูมิใจ จึงหันไปเอาดีในด้านอื่นทดแทน ถ้าเด็กมีทักษะดีใน ด้านดนตรี กีฬา หรือศิลปะ ก็อาจได้รับการยอมรับ แต่ถ้าทักษะเหล่านี้ก็ไม่มีพอ ไม่มีทางเลือกอื่นที่สร้างสรรค์ เด็กก็อาจหันไปหาจุดเด่นในทางลบแทน เช่น ฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ หนีเรียน ชกต่อย ตีกัน ดิดเกม ดิดสารเสพติด ฯลฯ ผลกระทบจากแอลดี มีดังนี้ 1) เด็กมีภาพลบต่อตนเอง มองว่าตนเองแตกต่างจากเพื่อน เรียนหนังสือ ไม่ได้ เป็นคนโง่ มีปมด้อย 2) ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ไม่เข้าใจในข้อจำกัดของเด็ก มีความคาดหวังว่าเด็กน่าจะเรียนหนังสือได้ แต่เมื่อเด็กมีปัญหาการอ่าน การเขียน ทำการบ้านไม่เสร็จ ผลสอบ ไม่ดี ก็ยิ่งทำให้พ่อแม่ตำหนิ กดดัน และเคี่ยวเข็ญเพิ่มขึ้น ผลที่ตามมาคือ เด็กดื้อ ต่อต้าน เกเร ไม่อยากไป โรงเรียน และหนีเรียน 3) ปัญหาความสัมพันธ์กับครู เนื่องจากครูไม่เข้าใจในข้อจำกัดของเด็ก สอนและสอบ ด้วยวิธีการปกติ เมื่อเด็กทำงานไม่เสร็จ มีผลการเรียนไม่ดี ก็ยิ่งทำให้ครูตำหนิ กดดัน และเคี่ยวเข็ญเพิ่มขึ้น ผล ที่ตามมาคือ เด็กปล่อยปละละเลย ไม่สนใจเรียน หนีเรียน และถูกออกจากระบบโรงเรียนเร็วกว่ากำหนด 4) ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กมักถูกเพื่อนล้อเลียนในเรื่องการเรียน ทำให้อับอาย เสียความมั่นใจ หรือหัน ไปหาจุดเด่นในทางลบแทน เช่น แก๊งเพื่อน ชกต่อย ตีกัน ฯลฯ ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนเพิ่มขึ้น เด็กอาจต้องใช้เวลาทำงานนานกว่าเพื่อน หรือเรียนซ่อมเสริมเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาพักผ่อนกับเพื่อนด้วยและ 5) ขาดความรู้และทักษะเนื่องจากอุปสรรคในการเรียนรู้ทำให้เด็กขาดความรู้และทักษะบางอย่างที่ควรได้รับ ตามวัย ต้องเข้าสู่ระบบงานเมื่ออายุน้อย ทำงานระดับใช้แรงงานมากขึ้น มีความเสี่ยงต่อการติดสุราและสาร เสพติดได้ง่าย

"หมอลำ" ยาแก้ปัญหามกพร่องทางการเรียนรู้

วิธีการอะไรบ้างที่ช่วยเด็ก LD ให้มีพัฒนาการดีขึ้น ผู้อำนวยการโรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์ เล่าว่า ปัญหาของโรงเรียนคือผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน โดยเฉพาะผลการสอบ ONET ต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด ส่วนหนึ่งมาจากการมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ โดยเมื่อมีการตรวจสอบแล้วก็พบว่ามึนนักเรียนที่อยู่ในกลุ่ม LD มากมาย อย่างในปีนี้มีถึง 40 คน จากนักเรียนทั้งหมด 216 คน ทำให้ต้องนำกลยุทธ์หลายอย่างมาใช้ โดยเฉพาะเรื่องของส่งเสริมการอ่าน แต่เป็นเรื่องน่าแปลกใจที่กลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จที่สุดกลับเป็นการใช้"หมอลำกลอน"

การทดลองใช้รูปแบบการประยุกต์ศิลปะพื้นบ้าน หมอลำนั้นเป็นการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้โดยใช้ กลุ่มวิชาสาระภาษาไทยเป็นแกน ครูผู้ใช้หมอลำมาเป็นสื่อในการฝึกสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่าน-การเขียนให้เด็ก ๆ โดย การนำหมอลำมาเป็นกิจกรรมพิเศษที่ช่วยสอนเด็ก ๆ ในด้านการเรียนรู้ นั้น มีจุดเริ่มมาจากความต้องการที่จะอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านหมอลำของหมู่บ้าน ที่ปัจจุบันกำลังจะหายไปอยู่แล้ว เมื่อนักวิจัยได้เข้าไปร่วมกับทางโรงเรียนในการดำเนินการจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

“ ดิฉันอาศัยประสบการณ์แสดงหมอลำของตัวเองกว่า 1 ปีมาเป็นต้นแบบในการสอนเด็กๆ หลังเลิกเรียน และในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเริ่มจากตัดมือ การสื่อภาษากายพื้นฐาน ท่าทางเวลาจะมาเวลาไป ทำดีใจ เสียใจ แล้วจึงค่อยเป็นการใส่เสียงร้องลงไปประกอบท่าทาง" ครูสุนันทาเล่า

ผลจากการเปิดกว้าง ไม่จำกัดคนเข้ามาเล่นในคณะหมอลำเล็กๆ ที่คุณครูและคณะนักวิจัยตั้งขึ้น ทำให้ตอนนี้ในคณะมีสมาชิกที่เป็น LD อยู่ถึง 5 จาก 12 คน แต่เด็กเหล่านี้กลับเป็นกำลังสำคัญของคณะ หลังจากเล่นไป ตัวเด็ก ๆ ก็มีพัฒนาการทางการเรียนรู้ได้อย่างเหลือเชื่อ ซึ่งแม้จะยังไม่ได้ออกแสดงที่ไหนจริงจัง และเล่นแค่ในโรงเรียนเอง แต่เด็ก ๆ ก็มีพัฒนาการดีขึ้น นอกจากนี้ยังได้รับการแสดงของเด็ก ๆ จากการแสดงหมอลำเป็นการแสดงละครคุณธรรม จนสามารถคว้ารางวัลรองอันดับ 1 ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติได้สำเร็จ

"การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กับสอนเด็กปกติ ผมจะสอนเขาให้เหมือนกัน ไม่อยากแบ่งแยก เพราะจะทำให้เขามีปมด้อย แต่เราต้องมีความอดทน เพราะเราต้องร้องเป็นตัวอย่างให้เขาฟังทุกคนตามบทบาทการแสดงที่ต่างกันไป 10 คน ก็ 10 บท บางคนก็อาจต้องร้องให้ฟังมากกว่า 1 รอบ ร้องจนเสียงแหบเสียงแห้งไปเลยก็มี แต่ผมอยากชื่นชมว่าคนที่เก่งกว่าผมก็คือเด็ก ๆ ที่สามารถเล่นร้องหมอลำ จากคนที่อ่านไม่ออกจนสามารถออกมาแสดงให้คนดูได้ เพราะการที่จะทำเช่นนี้ได้ เขาคนนั้นต้องเป็นคนที่มีความอดทนสูงมาก"

ครูสุนันทายังบอกว่า จากการสังเกตพบว่าเด็กที่เป็น LD ในคณะมีสมาธิมากขึ้น อ่านเขียนได้ดีขึ้น ไปจนถึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งแม้ในตอนแรกไม่คาดคิดว่าเด็ก LD จะสามารถพัฒนาได้ด้วยลูก โดยยกเรื่องเด็ก LD คนหนึ่งมาเล่าให้ฟังว่า ก่อนหน้านี้ได้มีเด็กคนหนึ่งที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสนใจเข้ามาร่วมในคณะ ซึ่งก่อนเข้ามา เด็กคนนั้นอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้เลย แต่ปรากฏว่าหลังจากที่ได้เข้ามาเรียน หมอลำ เพื่อที่จะแสดงให้ได้ จึงจำเป็นต้องนั่งท่องบทละคร โดยครูเองเป็นคนอ่านบทให้ฟังทีละคำๆ ซ้ำๆ รวมถึงใช้เทคนิคแบ่งการจำเป็นวรรค ๆ ในที่สุดเด็กคนนี้ก็เริ่มจำได้จนสามารถอ่านบทตัวละครได้ด้วยตัวเอง และสามารถแสดงบทหน้าที่เป็นบทยาว ๆ อย่างต่อเนื่องได้ถึง 3 เรื่อง นำไปสู่การอ่านเขียนภาษาไทยได้อย่างดี ในการเรียนหนังสือ ทำให้เมื่อเรียนจบไปเด็กคนนี้ก็สอบเข้าโรงเรียนระดับมัธยมเข้าไปอยู่ห้องควิน ห้องเรียนที่คัดเด็กเรียนดีรองจากห้องคิง

"จากเหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ผมมาคิดว่าเด็ก LD คนหนึ่งสามารถเปลี่ยนไปได้อย่างไร จนได้มารู้ว่าเป็นเพราะหมอลำกลอนที่เราได้สอนเขา จากการที่เขาได้อ่านบทซ้ำ ๆ อยู่ในหัวจนจำได้ ผมเลยได้เปลี่ยนจากหมอลำกลอนเพื่อการอนุรักษ์ มาเป็นหมอลำกลอนเพื่อการเรียนรู้"

ที่นี้มาถึงช่วงโชว์ของเด็กๆ คณะหมอลำโรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์ แสดงเรื่อง "ผาแดงนางไอ่" ให้พวกเราชม วีรภัทร ศรีวงษ์จันทร์ หรือ ดริม นักเรียนชั้น ป.5 เจ้าของบทบาท "ผาแดง" เด็ก LD ที่ในวันนี้สามารถอ่านออก เขียนได้แล้ว เล่าว่า ได้เข้ามาเล่นหมอลำในคณะหมอลำของโรงเรียน เพราะคำชวนของเพื่อนๆ ทั้งที่ไม่รู้มาก่อนเลยว่าหมอลำคืออะไร อีกทั้งตัวเขาเองในขณะนั้นก็อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ จึงไม่รู้เลยว่าจะสามารถแสดงออกมาได้อย่างไร แต่พอได้เข้ามาได้เล่นจริง ครูก็ได้สอนหลายอย่าง โดยเฉพาะในเรื่องบทที่ได้ครูเป็นคนอ่านให้ฟังหลายครั้ง ๆ จนสามารถที่จะเริ่มอ่านเอง นำกลับไปซ้อมอ่านซ้ำไปซ้ำมาที่บ้าน และสามารถขึ้นแสดงหน้าเวทีที่มีคนมาดูมากมายได้แล้ว

"หมอลำทำให้ผมเป็นคนที่จดจำอะไรได้ดีขึ้น อ่านหนังสือเป็น ผลการเรียนก็ดีขึ้นด้วย กลับบ้านไปคุณแม่อีกชม ทำให้ตอนนี้ผมมีความฝันว่าอยากไปเรียนต่อในเรื่องของศิลปะฟ้อนรำอย่างเป็นเรื่องเป็นราวเลยครับ"

สารพัดกลยุทธ์สยบปัญหา LD ที่โรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์

โรงเรียนแห่งที่ 2 ที่ไปเยี่ยมเยือนก็คือ โรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์ อำเภอมะนัง จังหวัดอำนาจเจริญ โรงเรียนประถมขนาดเล็กซึ่งนับว่ามีความโดดเด่นไม่แพ้กันในเรื่องของการบ่มเพาะการเรียนรู้ของเด็ก LD โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเทคนิคการสอนและการปรับในนวัตกรรมต่าง ๆ ผู้อำนวยการโรงเรียนเผยว่า ก่อนหน้านี้นักเรียนใหญ่ของแทบทุกโรงเรียนเลยคือ มีเด็กกลุ่มที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้เลย นำไปสู่การทำให้โรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ทาง โรงเรียนจึงได้จัดทำกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ขึ้นหลายกิจกรรม ประกอบด้วย เพื่อนช่วยเพื่อน ให้นักเรียนที่เรียนดีช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนช้า จัดตารางเรียนพิเศษให้แก่เด็กที่เรียนช้าหลังเลิกเรียนทุกวัน

ในแง่ปฏิบัติ ครูวันเพ็ญ พิมสาร ดิกริว่าที่รางวัลครูสอนดีของ สสค. ครูผู้ซึ่งตนำนวัตกรรมพิเศษมาสอนเด็ก LD เพื่อเสริมสร้างสติปัญญาและทักษะการเรียนรู้จนสัมฤทธิ์ผล เล่าว่า การสอนเด็กที่เป็น LD จะเริ่มจากการตรวจสอบว่าเด็กคนนั้นเป็น LD จริงหรือไม่ ส่วนตัวแล้วจะเริ่มจากการสังเกตนักเรียนด้วยการดูจากจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสอน การตอบคำถาม ทำแบบฝึกหัดในชั้นเรียน หากมีนักเรียนยังทำไม่ได้ ก็จะสอนซ้ำพิเศษเป็นรายบุคคลซึ่งถ้ายังไม่ได้อีกแสดงว่ามีแนวโน้มที่จะเป็น LD

ต่อมาจึงเป็นการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมต่อว่าเด็กคนดังกล่าวมีพฤติกรรมบกพร่องทางสติปัญญาหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมขี้ลืม สอนวันนี้จำได้ พรุ่งนี้ลืม อ่านหนังสือจากหลังไปหน้า อ่านหนังสือสลับบรรทัด เขียนตัวหนังสือสลับกัน เช่น ตัว "น" เป็นตัว "ม" หรือ "ถ" เป็น "ก" ซึ่งก็พบว่าที่ โรงเรียนปลาค้าววิทยานุสรณ์ มีเด็กนักเรียนที่เป็น LD จำนวนไม่น้อย อย่างในปีนี้มีมากถึง 46 คน จากนักเรียนทั้งหมด 209 คน

ไม่นานนัก ครูวันเพ็ญก็พาเราไปร่วมชมสาธิตการเรียนการสอนน้อง ๆ ในห้องเรียนพิเศษของเด็กที่เป็น LD ไปพร้อม ๆ กับการอธิบายรายละเอียดด้วยว่า การสอนโดยมุ่งความสำคัญกับเด็ก LD ได้เริ่มลงมือทดลองจัดทำมาตั้งแต่ปี 2552 กว่าจะมาเข้ารูปเข้ารอยในปี 2558 ซึ่งเคล็ดลับสำคัญที่สุดในการสอนเด็ก LD คือ เราต้องเป็นคนที่มีอารมณ์ดีอยู่เสมอ เพื่อให้เด็กไม่รู้สึกเครียดเวลาเรียนกับเรา เวลาพูดก็ต้องสื่อสารไปในเชิงบวก เชิงให้กำลังใจ "หากเขาทำไม่ได้จะไม่ด่าว่าเขาโง่เด็ดขาด แต่จะบอกหนูทำดีแล้วนะ ถ้าแก้ไขเพิ่มเติมตรงนี้นู่นูนี่จะเก่งกว่านี้อีก

นอกจากนี้ยังได้มีการจัดชั่วโมงเรียนพิเศษหลังเลิกเรียนให้กับเด็ก LD ด้วย โดยภายในห้องเรียนพิเศษนี้จะเต็มไปด้วยอุปกรณ์ช่วยสร้างการเรียนรู้ภายในวิชาภาษาไทย จะมีกระจกให้เสียงปากของครูและปากของตัวเองในการพูดออกเสียงคำที่ควบกล้ำชัดเจน เช่น "ขวาง" หรือ "กว้าง" อุปกรณ์รู้เล็ทจำภาษาช่วยในการจดจำตัวอักษรภาษาไทย

ส่วนในวิชาคณิตศาสตร์ที่เด็ก LD มักมีปัญหาการคูณและการทดเลข ก็จะมีการใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า แท่งเนเปียร์ อุปกรณ์ช่วยคำนวณจากแนวคิดของนักคณิตศาสตร์ John Napier (Napier, Mark, 1834 : 67) โดยจะมีลักษณะเป็นตารางช่องสามเหลี่ยม สีสันทสวยงาม ถ้าต้องการคูณเลขใดก็นำแท่งเนเปียร์ตัวเลขนั้น

มาวางเทียบกับแถวของอีกตัวเลขที่ต้องการคูณ ผลลัพธ์ที่ได้ก็จะตรงกับในตารางสามเหลี่ยมนี้ พร้อมกับการฝึกทำโจทย์ที่มีการแบ่งการคูณเป็นช่องหลักต่าง ๆ ชัดเจน ซึ่งวิธีเรียนเสริมเช่นนี้จะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ประกอบกับการเรียนการสอนแบบปกติในห้องเรียนก็จะให้เรียนเป็นแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ให้นักเรียนปกตินั่งเรียนคู่กับคนที่ เป็น LD เพื่อให้เขาสามารถเรียนรู้พฤติกรรม การเรียนรู้ตามเด็กปกติ และให้เด็กปกติช่วยเสริมในสิ่งที่ไม่เข้าใจ

ครูวันเพ็ญยังได้ปิดท้ายว่า แรงบันดาลใจในการทำทุกอย่างนี้มาจากการที่ตนเองมีใจรักเด็ก ๆ ทุกคนอยากให้เด็ก ๆ ทุกคนที่มาเรียนได้มีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกัน ต้องให้เขาสามารถเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้ไม่แพ้คนอื่น ๆ

"อย่างไรก็ตาม อีกผู้หนึ่งที่จะช่วยเด็กเหล่านี้ได้ไม่ใช่ครู แต่เป็นผู้ปกครอง เพราะสังคมไทยเราอยากให้ผู้ปกครองเข้าใจ ยอมรับในสิ่งที่เด็กเหล่านี้เป็น เด็กที่เป็น LD จะพัฒนาต่อไปไม่ได้เลยถ้าผู้ปกครองไม่เปิดใจหรืออายในสิ่งที่เด็กเป็นแต่ถ้ายอมรับได้ใครจะรู้บางทีเขาอาจจะไปไกลเลยก็ได้"

จากเด็ก LD สู่นักเรียนเหรียญทองคณิตศาสตร์

เด็กชายนพพร ศรีสวัสดิ์ หรือ แค๊ป นักเรียนชั้น ป.6 ของโรงเรียนปลาเค้าวิทยานุสรณ์ หนูน้อยผู้บกพร่องทางการเรียนรู้ แต่กลับมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้อย่างน่าทึ่ง ดิกริเหรียญทองการแข่งขันคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันระดับเขตพื้นที่การศึกษา บอกว่า ก่อนนี้ตัวเองไม่สามารถจำบทเรียนได้เลย เรียนอะไรไปรู้เรื่อง แต่พอเรียนเสร็จก็ลืม จำอะไรไม่ได้เลย พยายามนึกเท่าไรก็นึกไม่ออก พอมีแบบฝึกหัดหรือการบ้านมาก็ทำไม่ได้ เมื่อทำไม่ได้ก็เลยไม่ทำเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาคณิตศาสตร์ จากนั้นครูวันเพ็ญจึงเรียกให้ไปเรียนเสริมและค่อย ๆ สอนทีละขั้น จากโจทย์ง่าย ๆ ไปโจทย์ยาก ๆ หากคูณเลขไม่ได้ก็จะมีบัตรที่เป็นตารางมาช่วยดูเทียบ หรือไม่บางครั้งก็จะมีเพื่อนมาช่วยอธิบาย ซึ่งเมื่อทำได้แล้วก็รู้สึกภูมิใจ และพร้อมที่จะลองแก้ในโจทย์ต่อ ๆ ไป จนได้มีโอกาสทดสอบตัวเองในการเข้าแข่งขันในโครงการแข่งขันคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

ด้าน กิมเฮียง ศรีสวัสดิ์ คุณแม่ของน้องแคป เสริมว่า ตอนแรกไม่รู้เลยว่าน้องแคปเป็นแอลดี แต่เริ่มสงสัยตอนที่ ป.1 ที่สอนการบ้านน้องแคปแล้วทำเท่าไรก็ทำไม่ได้ ไม่รู้เรื่อง พอเคี้ยวข้าวมากเข้าลูกก็ร้องไห้ ก่อนจะนำลูกไปตรวจ IQ ที่โรงพยาบาล และได้รับคำตอบว่าน้องแคปเป็นแอลดี จริง จากนั้นจึงได้ไปปรึกษาคุณครูให้ช่วยดูแล และขอคำแนะนำในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน ซึ่งครูก็แนะนำให้ค่อย ๆ พูดกับลูก ไม่บังคับ โดยได้ทำตามคำแนะนำของครูมาโดยตลอด พร้อมหันไปพูดคุยปรึกษาในด้านการเรียนรู้ของลูกที่โรงเรียนเป็นประจำแทบทุกอาทิตย์

"จนมาในวันนี้จากเด็กที่เจียบ ๆ ไม่ค่อยพูด ซึมเศร้า สอนอะไรก็ร้องไห้ ก็ได้เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ การบ้านก็สามารถทำได้เอง ส่วนสิ่งอื่น ๆ เขาก็สามารถช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว"

สรุป

การที่โรงเรียนแห่งนี้ได้ร่วมกับทางคณะวิจัยจากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ดำเนินการแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการบ่มเพาะเด็กๆ ของตัวเองให้สามารถก้าวข้ามความบกพร่องทางการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ชนิดที่ไม่อาศัยเม็ดเงินลงทุนมหาศาล แต่อาศัยเพียงความอดทน พยายาม และความรักที่มีต่อลูกศิษย์ล้วน ๆ ซึ่งเด็ก ๆ ก็แสดงให้เห็นแล้วถึงสามารถ ที่เก่งและก้าวไปได้ไกลกว่าคนปกติด้วยซ้ำ ดังคำที่บอกว่า อัจฉริยะกับปัญญาอ่อนห่างกันแค่เส้นบาง ๆ ก็นั่นอยู่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2542).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 .กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545.กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

Napier, Mark, 1798-1879. (1834). *Memoirs of John Napier of Merchiston : his lineage, life, and times, with a history of the invention of logarithms*. W. Blackwood. p. 67. OCLC 5167671

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการอย่าง ชั่มชั้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็น นักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็น ประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่นเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Roi Kaensarn Acadami ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดย สามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Roi Kaensarn Acadami โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้ง บทความที่เขียนส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้า เว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้ว ต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่ง บทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล

5) กรอบแนวคิดในการวิจัย

6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่าง ชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของ ผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้ เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ

4) บทสรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

←	1 นิ้ว	↑ 1. นิ้ว	→ 1 นิ้ว	ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)
ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt) Articles English (14 pt)				
ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt) หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt) Name - Surname of Article author (12 pt) Agency (12 pt) E-mail (12 pt)				

บทคัดย่อ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน 350 คำ)				
คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt) Abstract (14 pt) (12 pt ไม่เกิน 350 คำ)..... 				
Keywords : 3-5 words (12 pt) บทนำ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ..... 				
เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ..... 				
สรุป (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ..... 				
เอกสารอ้างอิง (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ..... 				
↓ 1 นิ้ว				

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ขลิต ประภาวนนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ขาววิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*.

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url
เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*.สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/ WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม*. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ.*เอกสารประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมณานิมิตร. กรุงเทพมหานคร: พิสดการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosophy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Roi Kaensarn Acadami เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มกราคม)
- ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
- ฉบับที่ 3 มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
- ฉบับที่ 4 เมษายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
- ฉบับที่ 5 พฤษภาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤษภาคม)
- ฉบับที่ 6 มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
- ฉบับที่ 7 กรกฎาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กรกฎาคม)
- ฉบับที่ 8 สิงหาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
- ฉบับที่ 9 กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
- ฉบับที่ 10 ตุลาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
- ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 พฤศจิกายน)
- ฉบับที่ 12 ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก
Journal of Roi Kaensarn Acadami

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E-Mail : โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Roi Kaensarn Acadami

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Roi Kaensarn Acadami

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail :

ลงชื่อ.....

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Roi Kaensarn Acadami

เรียน บรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami

ตามที่ ข้าพเจ้า.....
ได้ส่งบทความเรื่อง.....
.....
.....
.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Roi Kaensarn Acadami

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Roi Kaensarn Acadami มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้ที่พนธ์ออกจาก Journal of Roi Kaensarn Acadami ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้พนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้พนธ์ทุกท่าน ขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

ID : Line

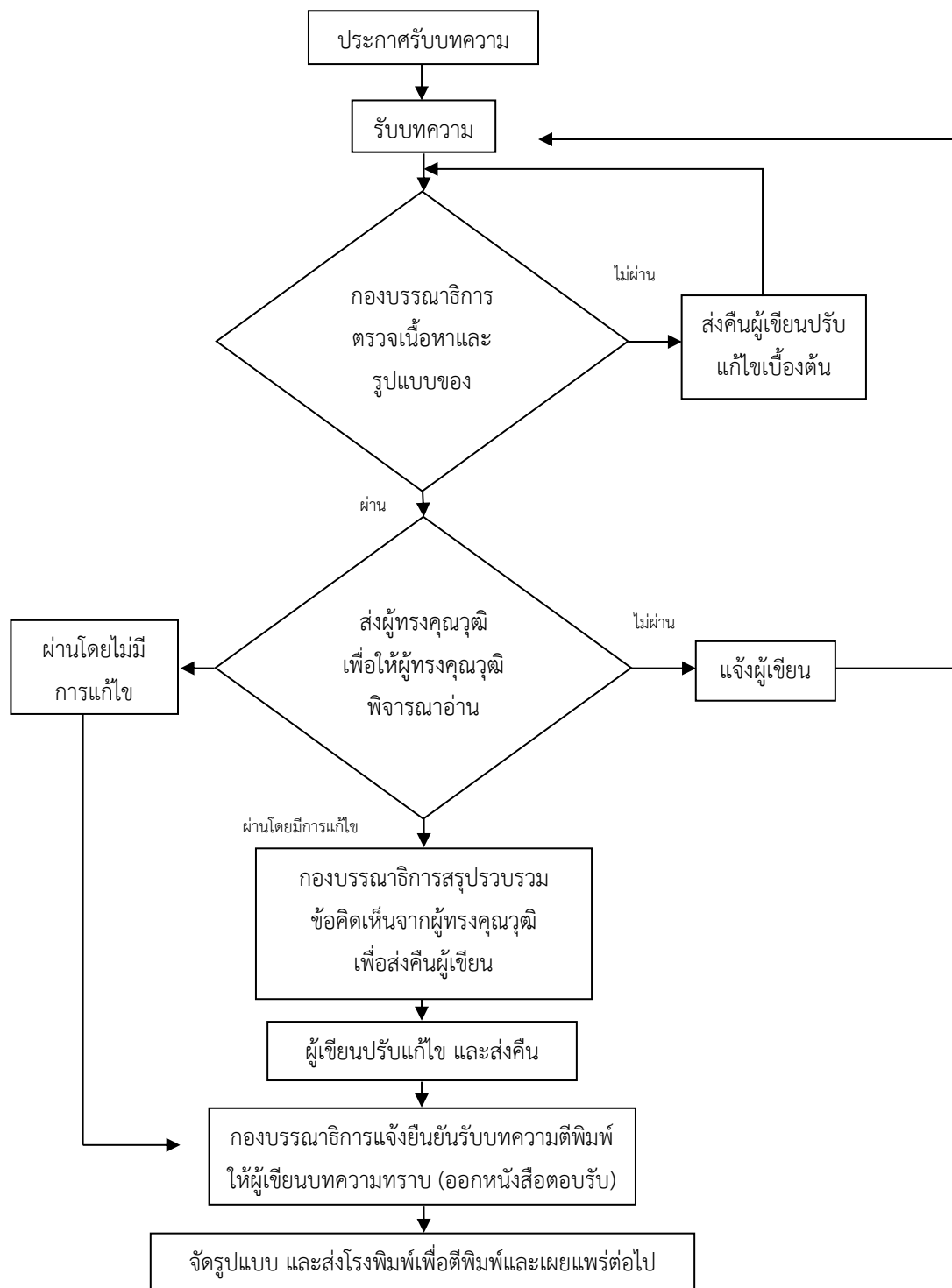
E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์

Journal of Roi Kaensarn Acadami

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้เข้าถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงาน
ชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.

2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.

3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.

4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).

5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.

7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.

2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.

3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.

4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.

5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.

6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.

7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.

8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as ‘the revoked article’.

Duties of Reviewers

1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper’s author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper’s contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้อสมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้อสมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRkSA/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

